

दिगंठच
महाविद्यालय
आठनाछनी

दिगंठ महाविद्यालय आठनाछनी
.....

मकमक / श्रीदीप यूकम

ডিগবৈ মহাবিদ্যালয় আলোচনী

৩য় সংখ্যা

ডিগবৈ মহাবিদ্যালয় ছাত্র সভাৰ বছৰেকীয়া প্ৰকাশ

১৯৭৬ - ৭৭ চন।

সম্পাদক

প্ৰদীপ ফুকন

EDITORIAL BOARD

DIGBOI COLLEGE MAGAZINE

1976-77

Patron :

Principal P. K. Bhuyan.

Chairman :

Prof. M. K. Bordoloi

Staff-Member :

Vice-Principal (Mrs) S. L. Gogoi

Prof. T. C. Hazarika

Prof. U. Konwar

Editor : *Pradip Phukan*

Student Member :

Sri Niru Devi

Sri Uzzal Bhattacharyya

Dr. S. D. GOGOI, B. E. (Cal),
D. I. C., Ph. D. (London)
M. I. A. H. R., F. I. E. (Ind)
Vice-Chancellor

Phone : } Office 639
 } Residence 3

DIBRUGARH UNIVERSITY
DIBRUGARH, ASSAM.

D. O. No.....৫১৩ ..

Date.....১৫ | ৭ | ৭৭...

শ্ৰীপ্ৰদীপ কুমাৰ ফুকন,

সম্পাদক,

ডিগবৈ মহাবিদ্যালয় আলোচনী।

ডিগবৈ মহাবিদ্যালয়ৰ মুখপত্ৰ ডিগবৈ মহাবিদ্যালয় আলোচনীখনৰ তৃতীয় সংখ্যা
প্ৰকাশৰ অৰ্থে যো-জা কৰা হৈছে বুলি জানি সুখী হৈছোঁ।

মহাবিদ্যালয়ৰ মুখপত্ৰখনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সত্তা অঙ্কুৰিত প্ৰতিভা বিকাশৰ মাধ্যম
মাত্ৰ। কৈশোৰ পাৰ হৈ যৌৱনত ভৰি দিয়া ডেকা-গাভৰুৰ মনলৈ আহে বঙীৰ
আশা-আকাঙ্ক্ষা, জাগে আত্মপ্ৰকাশৰ প্ৰৱল ইচ্ছা। আনপিনে ইয়েই মানসিক উৎকৰ্ষ
সাধনৰ সময়। এই বয়সতে ছাত্ৰ ছাত্ৰীয়ে গল্প, কবিতা, প্ৰবন্ধ লিখি সাহিত্য-চৰ্চাৰ
পাতনি তৰে। ডিগবৈ মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলেও তেওঁবিলাকৰ শক্তি অনুসৰি
বৰঙনি দি আলোচনীখনি উলিয়াবলৈ চেষ্টা কৰাৰ কথা জানি সন্তুষ্ট হৈছোঁ আৰু
উত্তৰোত্তৰ উন্নতি কামনা কৰি আন্তৰিক শুভেচ্ছা জনাইছোঁ।

শ্ৰীশৈলধৰ গগৈ-

(শৈলধৰ গগৈ)

উপাচার্য,

॥ ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় ॥

ঃ অসমীয়া বিভাগ ঃ

সম্পাদকীয়

গ্ৰন্থ

- ॥ ১ ॥ নাটকৰ সংলাপ
- ॥ ৮ ॥ কবিতা সম্পৰ্কে দু-আবাৰ
- ॥ ১৮ ॥ পণ্ডিত প্ৰৱৰ শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ
- ॥ ২৭ ॥ মানব দৰদী ববীন্দ্ৰনাথ
- ॥ ৩৫ ॥ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যৰ সমাজ
- ॥ ৫৮ ॥ ডেবেৰা হাজৰিকা

কবিতা

- ॥ ৭ ॥ ব্যতিক্ৰম
- ॥ ১৭ ॥ তিনিটা মিনি ফৰাহী কবিতা
- ॥ ৩৪ ॥ দিবা স্বপ্ন

- ॥ ৪৪ ॥ ক্ষুধাৰ যাতনা
 ॥ ৪৫ ॥ ভয় কাচৰ ত্ৰকুটি
 ॥ ৪৬ ॥ ছটা কবিতা

গুণ্ণ

- ॥ ১৩ ॥ আশা জাহ্নবীৰ দুইপাৰ
 ॥ ২২ ॥ কস্তুরীৰ অশ্ৰু অতল্লৰ বাসনা
 ॥ ৩০ ॥ প্ৰতীক্ষা
 ॥ ৩৯ ॥ চিবন্তন এই নদী

নাটক

- ॥ ৫২ ॥ বক্তাক্ত পতাকাৰ তলত

ব্যঙ্গ বচনা

- ॥ ৪৭ ॥ “ল’-ছালী”

প্ৰশিক্ষণ অভিজ্ঞতা

- ॥ ৪৯ ॥ গয়াৰ প্ৰশিক্ষণ শিবিৰটো

সম্পাদকীয়

হেম বৰুৱা :

সাহিত্য আৰু ৰাজনীতি— উভয় ক্ষেত্ৰতে সমানে কৃতিত্বৰ অধিকাৰী হেম বৰুৱা অসম তথা ভাৰতৰ এটি বিশিষ্ট নাম। উল্লেখিত উভয় ক্ষেত্ৰতে এনে প্ৰতিভাশালী লোক ভাৰত কিয় পৃথিবীৰ ইতিহাসতে বিৰল। একালত যোৰহাটৰ ছুট ল'ৰা বুলি খ্যাত, স্কুললৈ নগৈ যিতিঙালি কৰি, স্কুল এৰি দোকান দিয়া, শেষত উপায়ান্তৰ হৈ মোমায়েকে চাকৰি কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়া, হেম বৰুৱাৰ জীৱনৰ এই প্ৰতিষ্ঠা সঁচাকৈয়ে এক বিস্ময়। এইজন্য অসাধাৰণ প্ৰতিভাসম্পন্ন অসম সম্ভাৱনৰ জন্ম তেজপুৰত— এটি মধ্যবিত্ত পৰিয়ালত— ১৯১৫ চনৰ ২২ এপ্ৰিলত। পিতৃ বিনন্দিৰাম শৰ্মা বৰুৱা উত্তৰ গুৱাহাটীৰ মধ্যম খণ্ডৰ বিখ্যাত ভৰালী বৰুৱাৰ বংশধৰ।

যোৰহাট আৰু তেজপুৰত শিক্ষা জীৱনৰ পাতনি মেলি ১৯৩৮ চনত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা হেম বৰুৱাই ইংৰাজীত এম, এ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। অধ্যাপনা কৰিয়েই কৰ্মজীৱন আৰম্ভ কৰিছিল যদিও সমাজ সচেতন হেম বৰুৱাই বিয়াল্লিশৰ গণ বিপ্লৱৰ পৰাই ৰাজনীতিৰ লগত জড়িত হৈ পৰিছিল। ১৯৫৭ চনত তেওঁ গুৱাহাটী সমষ্টিৰ পৰা পি-এছ-পি প্ৰাৰ্থীহিচাবে লোক সভালৈ নিৰ্বাচিত হয়। সংসদৰ মজিয়াত স্বকীয় ব্যক্তিত্বৰে তেওঁ সদায়েই এজন জাকৰ্তজালিকা সক্ৰিয় সদস্যৰূপে পুৰিচয় দিছিল। ইয়াৰ অন্তৰালত নিহিত আছিল তেওঁৰ মানসিক সচেতনতা, যুক্তি প্ৰাণোদিত সাহস আৰু স্পষ্ট-বাদিতা। এনেবোৰ সৎ গুণৰ অধিকাৰী আছিল বাবেই ১৯৬২ আৰু ১৯৬৭ চনতো পুনৰ তেওঁ সংসদী সদস্য নিৰ্বাচিত হৈছিল। অসমৰ হায়া দাবীৰ

সপক্ষে হেম বৰুৱাই সদায়ে মাত মতি আহিছিল। অসমত তেল-শোধনাগাৰৰ দাবী, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওপৰত দলং নিৰ্মাণ, অসমত অসমীয়া ভাষাৰ পূৰ্ণ মৰ্যাদাদান আদিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত তেওঁ অকাটা যুক্ত-তৰ্কৰে চৰকাৰক থকা-সৰকা কৰিছিল। সংসদত তেওঁক বিশেষভাবে আকৰ্ষণ কৰিছিল বৈদেশিক নীতি আৰু অৰ্থ-নৈতিক উন্নয়ন-সম্পৰ্কিত আলোচনা সমূহে।

বিস্তৰ ভ্ৰমণ তথা গভীৰ অধ্যয়ন পুষ্ট হেম বৰুৱাৰ অসমীয়া তথা ইংৰাজী সাহিত্যলৈ যথেষ্ট বৰঙনি আছে। তেওঁ একেধাৰে এগৰাকী কবি, সমালোচক, ভ্ৰমণ কাহিনী লিখক, সাংবাদিক আৰু কথা সাহিত্যিক। ৮ম বহুৰ ৩য় সংখ্যা আৱাহনত প্ৰকাশিত 'হিয়াৰ মিলন' নামৰ চুটি-গল্পৰ মাজেদি হেম বৰুৱাই সাহিত্য জীৱনত প্ৰবেশ কৰে। বিশেষকৈ অসমীয়া ভ্ৰমণকাহিনী-কাৰ হিচাবে হেম বৰুৱাৰ এক সুকীয়া আসন আছে। তেওঁৰ ভ্ৰমণকাহিনী-সমূহ ভাষা আৰু বৰ্ণনাৰ বসোভাৱ সৱলীল প্ৰকাশভঙ্গী, সূক্ষ্ম আৰু উদাৰ দৃষ্টিপাত, আকৰ্ষণীয় উপস্থাপন ৰীতি আৰু তথ্যবহুল ঘটনাৰে পুষ্ট। তেওঁৰ 'সাগৰ দেখিছা' (১৯৫৪) আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ বিষয়ে লিখা প্ৰথম অসমীয়া ভ্ৰমণকাহিনী। ইয়াৰ উপৰি 'ৰঙা কৰবীৰ ফুল' (১৯৫৯), 'ইজৰাইল' (১৯৬৫) আৰু 'মেকং নৈ দেখিলো' (১৯৬৭) তেওঁৰ আন আন জনপ্ৰিয় ভ্ৰমণকাহিনী। হেম বৰুৱাৰ আটাইকেইখন ভ্ৰমণ কাহিনীতে কবিতাৰ উজ্জ্বল মন কৰিবলগীয়া। ডঃ মহেশ্বৰ নেওগে সেয়েহে লিখিছে— "বৰুৱাই মাজে মাজে কবিতাৰ ঢল তুলি বিয়নী মেলৰ দৰে আকৰ্ষক কৰি তুলিছে।" হেম বৰুৱাৰ দুখন সমালোচনাৰ পুথি 'আধুনিক সাহিত্য' আৰু 'সাহিত্য আৰু সাহিত্য' (১৯৬২) গভীৰ জ্ঞান, মৌলিক চিন্তা আৰু বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰিচায়ক। 'আঁচুফুল' (১৯৬৪) আৰু 'সানমিহলি' (১৯৫৮) তেওঁৰ আন দুখন সমালোচনামূলক সংস্কৃতিবিষয়ক ৰচনা— 'এই গাওঁ এই গীত' আৰু 'বহাগতে পাতি যাওঁ বিয়া' আন দুখন উল্লেখ-যোগ্য সৃষ্টি। 'কল্পকী' (১৯৬০) আৰু 'কিউপিড আৰু ছাইকী' (১৯৫৯) তেওঁৰ কাহিনীধৰ্মী ৰচনা কল্পকী আৰু কভালানৰ মধুৰ দাম্পত্য প্ৰণয়ৰ চিত্ৰ 'কল্পকী'ত স্পষ্টভাৱে চিত্ৰিত কৰা হৈছে। গ্ৰীচ দেশৰ দেৱতা 'কিউপিড আৰু ছাইকী'ৰ প্ৰণয় আনখন কাহিনী গ্ৰন্থৰ মূল উপজীৱ। —এটা শব্দৰ মাজেদি এটা বাক্য ৰচনা কৰা হেম বৰুৱাৰ সাহিত্যৰ এটি বিশেষ বৈশিষ্ট্য।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ অন্ততম বাটকটীয়া হিচাবে হেম বৰুৱাৰ নামো উল্লেখযোগ্য। ৰোমান্টিক যুগৰ গতানুগতিকতা পৰিহাৰ কৰি বিষয়বস্তু, ছন্দ সজ্জা, উপস্থাপন ৰীতি, প্ৰতীক আদিৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত নতুনত্ৰ সানি অসমীয়া কাব্য সাহিত্যত বিপ্লৱ অনাত তেওঁ ইন্ধন যোগাইছে— ‘বান্দৰ’, ‘পূজা’, ‘গুৱাহাটী ১৯৪৪’, আদি কবিতা সৃষ্টিৰে। কবিতাসমূহত মাৰ্ক্সীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। বালিছন্দা (১৯৫৯) আৰু ‘মনময়ুৰী’ (১৯৬৫) তেওঁৰ দুখন কবিতাৰ সংকলন।

সাংবাদিকতাৰ লগতো হেম বৰুৱা জড়িত আছিল। ১৯৪৭ চনত প্ৰথম প্ৰকাশিত ‘পছোৱা’ আলোচনীৰ তেওঁ সম্পাদক আছিল। এই আলোচনী ক্ষণস্থায়ী আছিল যদিও আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য সৃষ্টিৰ ই অন্ততম বাহক আছিল। জীৱনৰ ভাটি বয়সত তেওঁ ‘আসাম এক্সপ্ৰেছ’ নামৰ ইংৰাজী দৈনিক কাকত খনৰ সম্পাদনা কৰিছিল।

ইংৰাজী ভাষাতো হেম বৰুৱাৰ প্ৰভূত আধিপত্য আছিল। ইংৰাজীত লিখা মুঠ আঠখন গ্ৰন্থৰ ভিতৰত ‘August Revolution in Assam’ তেওঁৰ প্ৰথম প্ৰচেষ্টা। বিয়াল্লিশৰ গণ-বিপ্লৱক লৈ এই পুথি ৰচিত। অসম সম্পৰ্কে লিখা ‘The Red River and The Blue Hills’ তেওঁৰ এক অপূৰ্ব সৃষ্টি। আন আন গ্ৰন্থসমূহ হ’ল— Assamese Literature’, ‘Folk Songs of India’, The Fairs and Festivals of Assam’ ইত্যাদি। ইয়াৰ উপৰিও ‘Modern Assamese Poetry’ হেম বৰুৱাৰ সম্পাদিত এখনি কবিতাৰ সংকলন।

হেম বৰুৱা আজি আমাৰ মাজত নাই। যোৱা এপ্ৰিলৰ ৯ তাৰিখে ভাৰত তথা পৃথিৱীৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰৰ অগনন লোকক কন্দুৱাই তেওঁ স্বৰ্গগামী হয়। জীৱনৰ বিভিন্ন ভূমিকাত নানা স্বাভাৱ-প্ৰতিঘাত, উত্থান-পতন, পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা, কষ্ট-বেদনা ভোগ কৰিও, ৰাজনীতিৰ বোকাৰ সঁতুৰিও, বোকা নলগাকৈ নিকা জীৱনদৰ্শত হেম বৰুৱা আঁচলিত আছিল— শাসক দলৰ প্ৰলোভন উপেক্ষা কৰি আহিছিল। এই জনা অসম সন্তানৰ আত্মাই খেন চিৰশান্তি লাভ কৰক—এয়ে আমাৰ কামনা।

কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন :

ডিগৰ্বে মহাবিদ্যালয়ৰ এই তৃতীয় সংখ্যা আলোচনী প্ৰকাশৰ বিভিন্ন দিশত দিশা পৰামৰ্শ দি সহায় কৰা বাবে অসম অইল কোম্পানীৰ চিকিৎসা বিভাগৰ উচ্চ বিষয়া ডঃ মহেন্দ্ৰ নাথ গগৈ, অধ্যাপক হিতেন শৰ্মা, সম্পাদনা সমিতিৰ সভ্যসকল, প্ৰিন্ট ক্ৰেফট প্ৰাইভেট লিমিটেডৰ মেনেজাৰ শ্ৰী এ, কে, কে নিজামকে প্ৰমুখ্য কৰি প্ৰেছৰ কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু বন্ধু শ্ৰীশিৱদাস তালুকদাৰৰ প্ৰতি আন্তৰিক ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। বেটুপাত আঁকি দি সহায় কৰাৰ বাবে শ্ৰীকল্যাণ দাস ছাৰৰ ওচৰতো কৃতজ্ঞ হৈ ব'লোঁ। যিসকল শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে আলোচনী প্ৰকাশৰ বাবে তেওঁলোকৰ বচনা আগবঢ়াইছে সেই সকলৰ প্ৰতিও আমাৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

ক্ষমা প্ৰাৰ্থনাৰে,

“আলোচনী”খন প্ৰকাশত অধিক সময় লোৱাত সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছোঁ। সম্পাদনা কাৰ্যত যথেষ্ট সতৰ্কতা অৱলম্বন কৰা হৈছে যদিও অনিচ্ছাকৃত বহুতো ভুল—ত্ৰুটি আৰু আন অভাৱ যে নাথাকিব—তাক ন দি কোৱাৰ ধৃষ্টতা আমাৰ নাই। তাৰ বাবে পঢ়ুৱৈ সমাজৰ ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছোঁ।

সদৌশেষত, ডিগৰ্বে মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীৰ উত্তৰোত্তৰ আৰু সৰ্ব্বাঙ্গীন উন্নতি কামনা কৰিলোঁ।

—প্ৰদীপ ফুকন—

নাটকৰ সংলাপ

—হিতেন শৰ্মা

নাটক মানব জীৱনৰ সমস্ত দ্বন্দ আৰু কৃষ্ণতা সত্ত্বেও ভৌতিক স্তৰত অনুভূত আৰু বৌদ্ধিক আৰু আধ্যাত্মিক স্তৰত উপলব্ধ মানবীয় শ্ৰেণীসমূহৰ স্বাৰ্থত ৰূপত থকা আস্থাৰ কলা-ৰূপ। কলা-ৰূপ এই কাৰণেই যে বিচ্ছিন্নতা আৰু ধ্বংসৰ মুখা-মুখিকৈ আমাক থিয় কৰাই ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ 'ৰাজা' নাটকত ৰজাৰ নিয়ন্ত্ৰণাধীন ভৌগলিক পৰিবেষ্টনৰ পৰা বহু নিলগত থকা 'সুদৰ্শনা'ৰ পুঞ্জীভূত যুগৰে আচ্ছন্ন চেতনাৰ গভীৰ তথাপি ৰজাৰ মোহন বীণাৰ সুৰে আনন্দাপ্ত কৰাৰ দৰে নাটকৰ বিষয়-ভাৱেও আমালৈ কঢ়িয়াই আনে অবিমিশ্ৰ আনন্দৰ সুৰ—সেই আনন্দ অৱশ্যে নিচ-সেৱন কৰি ভোলানাথৰ শাৰীলৈ উত্তীৰ্ণ হোৱা বিধৰ নহয়। কোৱা বাহুল্য মাথোন, সেই আনন্দ কৰ্ম-প্ৰেৰণাবে নামাস্তৰ, আৰু স্পষ্টকৈ কবলৈ হ'লে, সেয়া হৈছে ভাবগুণ এক বলীষ্ঠ জীৱনত নতুন পদক্ষেপৰ প্ৰতিশ্ৰুতিৰ ইংগিতময়তা।

কিন্তু মনকবিবলগীয়া কথা এই যে নাটকীয় চৰিত্ৰ সমূহৰ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ প্ৰতিফলনে যদিও আমাক জীৱনৰ একক আৰু অনৱচ্ছিন্ন সুৰ শ্ৰৱণ কৰায় আৰু যদিও সিহঁতে প্ৰতিক্ৰিয়া কৰা পৰিস্থিতি সমূহে মানবায়তনৰে একক আৰু অবিভক্ত ধাৰণা উদ্ভূত কৰে, তথাপি সেই চৰিত্ৰসমূহৰ অভিজ্ঞতাৰ জগতবোৰ আপাতদৃষ্টিত জীৱিকাৱন্তি আৰু তজ্জনিত ব্যাপাৰ সমূহৰ দ্বাৰা বহুখা-বিভক্ত, আৰু পৰিস্থিতি সমূহৰ গুৰুত্বও জাগতিক জীৱনৰ শ্ৰেয়োজনীয়তাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত কমবেছি অনুভূত হয়। চৰিত্ৰ আৰু পৰিস্থিতিৰ এই বিচ্ছিন্নতাৰ মাজত মানবায়তনৰ একক আৰু অবিমিশ্ৰ আস্থাৰ গভীৰ অনুৰণন ধ্বনিত হয় চৰিত্ৰসমূহৰ সত্ত্বাৰ সামগ্ৰিক অভিব্যক্তি প্ৰকাশকৰ সংলাপৰ দ্বাৰায়। সেয়েহে এই গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশটোক আওকাণ কৰি কেৱল চৰিত্ৰ আৰু বিষয় বস্তুৰ গাঁঠনি আৰু ভাৱৰ এটা আলোচনা কৰিয়ে নাটকৰ বসগ্ৰহণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে পশুশ্ৰম কৰাহে হব।

এই যিন্তে নাটক আৰু মহাকাব্যৰ মাজৰ মৌলিক প্ৰভেদটোৰ কথা উল্লেখ কৰাটো সমীচীন হব। নাটকীয় বাস্তৱতাৰ লগত সম-সাম-য়িকতাৰ ওতঃপ্ৰোত সম্বন্ধ। আৰু সেয়েহে দৰ্শকৰ মানসিক সময়চেতনাৰ পৰা নাট্যকাৰ বৰ বেছি আতৰি আহিলে নাটকৰ মৃত্যু ঘটে। এই সময়চেতনাৰ তাল ধৰে নাটকৰ সংলাপে। আনহাতে মহাকাব্যৰ লগত সমসাময়িকতাৰ সংযোগ গীতি-কবিতাৰ নিচিনাকৈয়ে সামান্য। সেই হেতুকে মহাকাব্যই যি কোনো যুগৰে ভাবাক মাধ্যম হিচাবে গ্ৰহণ কৰিব পাৰে, কিন্তু নাটকে নোৱাৰে। নাটকীয় সংলাপৰ এই

সমকালীন চেহেৰাটো প্ৰখ্যাত আইৰীচ নাট্যকাৰ W. M. Syngc এ তেওঁৰ 'The Play-boy of the Western World' নাটকৰ ভূমিকাত কৰা এটি মন্তব্যত স্পষ্ট হৈ ওলাই পৰিছে 'Any one who has lived in real intimacy with the Irish peasantry will know that the wildest sayings in this play are tame indeed, compared with the fancies one may hear in any little hill-side cabin in Geesala or Carraroe or Dingle Bay. It is probable that when the Elizabethan dramatist took his ink-horn and sat down to his work he used many phrases that he had just heard, as he sat at dinner, from his mother or children.' উক্ত নাটকৰেই শেহৰ অংকৰ প্ৰেমৰ ছন্দোময় দৃশ্যটোত দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত ভাষাৰ প্ৰয়োগ মন কৰিব লগীয়া। পুৰনি উইক্ল' ভৱনত থকা অৱস্থাত লিখা 'The shadow of the Glen' নাটকৰ সংলাপে সেই ভৱনৰ বান্ধনি শালত কাম কৰা লিগিৰি কেইজনীৰ কথোপকথনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত। অৱশ্যে সেই কথোপকথন তেওঁ আপোন মনৰ বৰ্ণ বৈভৱেৰে সমৃদ্ধ কৰি কলাৰ শাৰীলৈ উত্তীৰ্ণ কৰিছিল। কাৰণ প্ৰাত্যহিক বাস্তৱতা নাটকীয় কলাৰ বাস্তৱতাৰ সমগোত্ৰীয় নহয়— এই বাবেই প্ৰাত্যহিক বাস্তৱতাৰ ওপৰত মহাজীৱনৰ দেউল বান্ধিয়ে নাটকীয় কলাৰ বাস্তৱতা বচনা কৰা হয়।

এইক্ষিলাচৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পৰবৰ্তী গ্ৰীক নাট্যকাৰ সকলৰ বচনাৱলীৰ ধাৰাবাহিক অধ্যয়নে নাটকীয় সংলাপৰ এক উলংগীকৃত ৰূপ মনৰ মাজত উপস্থিত কৰে। অনুৰূপ ধাৰনা ইংৰাজী নাট্য-সাহিত্যৰ সংলাপৰ ক্ষেত্ৰতো সৃষ্টি হয় বিশেষকৈ যেতিয়া আমি মাৰ্লোৰ

পৰা কংগ্ৰিভলৈকে এই সময় ছোৱাৰ নাট্যকাৰ সকলৰ নাটক ধাৰাবাহিক ভাৱে পঢ়িবলৈ লওঁ। এই উলংগীকৰণ নাট্যকাৰ সকলৰ স্বল্প-প্ৰতিভা জনিত নহয়, যুগৰ সামাজিক বিবৰ্তনৰ ফলত হ'বলৈ খোৱাৰহে পৰিণাম। এইক্ষিলাচৰ সময়ত মানুহৰ আধ্যাত্মিক ক্ষমতাৰ যি বিশালতা গ্ৰীক সকলে অনুভৱ কৰিছিল, সেই বিশালতাই ভাষাৰ মাজতো আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল ৰূপক, গতিময় ছন্দ আৰু তেজোময় শব্দৰ ৰূপত। সেয়েহে তেওঁৰ স্ৰষ্টিত চৰিত্ৰই কব পাৰিছিল— 'my hope treade not within the halls of fear' কিন্তু তেওঁৰ পৰবৰ্তী যুগত মানুহৰ সেই আধ্যাত্মিক চেতনা বহু পৰিমানে নাটকীয়া হৈ যায় আৰু মানুহ প্ৰাত্যহিক জীৱনৰ তুচ্ছতাত লিপ্ত হৈ পৰা বাবে ইউৰিপিাইডিচৰ নাটকৰ চৰিত্ৰ সমূহৰ সংলাপত ফুটি ওলাইছে সেই বাস্তৱতাৰ নষ্ট স্বচ্ছতা। একে ধৰণৰ অৱনতি আমাৰ চকুত পৰে যেতিয়া মাৰ্লো আৰু যি কোনো জেকোবিয়ান নাট্যকাৰৰ সংলাপৰ এটি তুলনা-মূলক আলোচনা কৰা হয়। মাৰ্লোৰ 'ডঃ কষ্টাচ' নাটকৰ একে নামৰ চৰিত্ৰৰ।

'Was this the face that launched a thousand ships' উক্তিৰ অৰ্থ-ঘনত্ব, হতাশাৰ ব্যঞ্জনা আৰু সাংগীতিক মূৰ্ছনা ফোৰ্ডৰ কোনো এটি সংলাপৰ মাজতে পোৱা নেযাব।

এইখিনিতে বৰ্তমানৰ নাটক সমূহত ছন্দোবদ্ধ সংলাপৰ প্ৰয়োজন আছে নে নাই সেই প্ৰশ্নটো বিচাৰ কৰি চাব পাৰি। ছন্দোবদ্ধ সংলাপত সোমাই আছে এক দূৰ অতীত য'ত নিহিত বহু স্মৃতিয়ে বিষয় বস্তুৰ ওপৰত নিষ্কোপ কৰে এক অসাকৰা আৰু কৃত্ৰিম

জাকজমকতা আৰু সাংস্কৃতিক বিচ্ছিন্নতাৰ প্ৰভাৱ। লয়যুক্ত সংলাপে মঞ্চত ৰূপ-কথাৰ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰাৰ একালৰ অভিযোগটো আজি ছন্দোবদ্ধ সংলাপৰ ক্ষেত্ৰটো প্ৰযোজ্য। ছন্দোবদ্ধ সংলাপৰ বিৰুদ্ধে আন এটি প্ৰধান যুক্তি হ'ল এই যে তেনে সংলাপৰ গতি বৰ মন্থৰ কিয়নো সেই সংলাপে অৰ্থ আৰু মিটাৰ ছয়োটা দাবীকে মানি চলিব লাগে। গল্প সংলাপৰ গতি ৰুৱ কৰিব পাৰে কেৱল অৰ্থইহে আনহাতে ছন্দক বাদ দিয়া মানেই কাব্য-ধৰ্ম্মীতাক সম্পূৰ্ণৰূপে বিসৰ্জন দিয়াটো ভুবুজায়। বাস্তবানুগ পৰ্যবেক্ষন আৰু ক্ষুৰধাৰ মনোবিশ্লেষণৰ দ্বাৰায় মধ্য-বিশ্বৰ গল্প-ভাষাক আধুনিক নাট্যকাৰ সকলৰ বাবে অপৰিহাৰ্য্য কৰি তোলা ইবচেনৰ সংলাপ সমূহেই ইয়াৰ প্ৰমাণ। তেওঁৰ নাটক সমূহত বিশেষকৈ শেষৰ প্ৰতীকী নাটক বোৰত স্থানীয় পৰিবেশ আৰু চৰিত্ৰৰ পটভূমিত সংলাপ সমূহৰ মাজত প্ৰৱাহিত হৈছে এক অদ্ভুত ধৰণৰ কাব্যৰ সৌত যাৰ তুলনা হয় মাথোন আইচলেণ্ডৰ 'চাৰ্গা' সমূহৰ গল্পৰ মাজত লুকাই থকা কাব্যৰ ফল্গু-ধাৰাৰ লগত। জনৈক সমালোচকৰ মতে সেই কাব্য অন্তৰাগ-ৰঞ্জিত গধূলিৰ আকাশৰ ধোঁৱাৰ আৱৰণৰ তলত কোনো আধুনিক নগৰৰ কাৰ-খানাৰ লানি লাগি থকা চিমনিৰ দৃশ্যৰ অপুদ্-ঘাত আৰু অপ্ৰত্যাশিত সৌন্দৰ্য্যৰ নিচিনা।

আন বেলেগ বেলেগ ধৰণেৰেও অৱশ্যে আধুনিক নাট্যকাৰ সকলে ছন্দক বিসৰ্জন দি থও-বাক্যত নিহিত এক বিশেষ কাব্য-গুণ আৰু লয়ৰ আশ্ৰয় লৈছে। মেটাৰলিংকৰ 'স্থানু-নাট্য' ৰীতিতো এনে এটা আধুনিক প্ৰয়াস বিদ্যমান। তেওঁৰ 'Interior' নামৰ নাটকত এজন অপ-

ৰিচিত ব্যক্তি আৰু বুঢ়া মানুহ এজনৰ মাজত হোৱা সংলাপৰ কাৰুণ্যৰ ধাৰা 'গ্ৰীক ট্ৰেজেডি'ৰ কাৰুণ্যৰ সমপৰ্য্যায়ৰ। সেই কাৰুণ্যৰ সুৰ কাব্যৰ গভীৰতাতহে ধ্বনিত হয়। অলংকাৰ প্ৰয়োগৰ ফলতো নাটকৰ সংলাপ কাব্য-সৌন্দৰ্য্য মণ্ডিত হয় আৰু ব্যক্তি জীৱনৰ ঘটনা এক সনাতন সত্যৰ লগত যুক্ত হৈ উঠে। মেকবেথৰ মুখত আমি যেতিয়া শুনো—

'Life but a walking shadow, a poor player
That Struts and frets his hour upon the Stage,
And then is heard no more.'

তেতিয়া মেকবেথৰ ব্যক্তি জীৱনৰ হতাশাই এটি অলংকৃত উজ্জ্বল মাজেৰে চিৰন্তন হতাশাৰ ব্যঞ্জনা সৃষ্টি কৰে। 'বক্ত-কৰবী'ৰ বজাই যেতিয়া কয়, 'আমি প্ৰকাণ্ড মৰুভূমি— তোমাৰ মতো একটী ছোট্ট ঘাসেৰ দিকে হাত-বাৰিয়ে বলছি— আমি তপ্ত, আমি বিক্ত, আমি ক্লান্ত.....' তেতিয়া আধুনিক সভ্যতাৰ শূণ্যভীৰ ট্ৰেজেডিয়ে আমাৰ অন্তৰক তীব্ৰ ভাৱে আলোড়িত কৰে। কিন্তু ঘাঁহ আৰু মৰুভূমিৰ চিত্ৰকল্প নথকা হেঁতেন ট্ৰেজেডিৰ গভীৰতা কেতিয়াও ফুটি ন্যুলালহেঁতেন। কেতিয়াবা সৰল আৰু পোন পটীয়া শব্দ-যোজনাৰেও সংলাপৰ মাজত কাব্যিক স্নিগ্ধতা সৃষ্টি কৰা দেখা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ 'ৰূপালীম' নাটকত মায়াবৰ প্ৰতি থকা তাইৰ ভাল পোৱাৰ জোখ দি ৰূপালীয়ে কোৱা সংলাপটো উল্লেখ কৰিব পাৰি :

'মই কব নোৱাৰোঁ। খুব ভাল পাওঁ।
গছত যিমান ফুল আছে, ডালত যিমান পাত
আছে, নৈত যিমান পানী আছে, শূইনত যিমান

বতাহ আছে, নিশাৰ আকাশত যিমান তৰা আছে— তিমান।' এই উক্তিৰ মাজেদি প্ৰকাশ পোৱা আবেগৰ ঘনত্ব আৰু তীব্ৰতাই 'Hamlet' নাটকত হেমলেটে অফেলিয়াক উদ্দেশ্য কৰি কোৱা

'Sixteen thousand brothers cannot love thee so much,

As I love thee, Ophelia'

উক্তিত প্ৰকাশ কৰিব খোজা আবেগৰ বিস্তৃতভাৱলৈকে আঙুলিয়াব। অৱশ্যে নাট্যকাৰ নিজে সচেতন নহলে এই জাতীয় সাৰল্য শ্ৰম পটুৰ কৌশললৈ পতিত হোৱাৰ ভয়ো আছে।

কোৱা বাহুল্য মাত্ৰ যে আধুনিক নাটকত সংলাপে নাট্যকাৰৰ স্বকীয় তত্ত্ব আৰু ক্ৰিয়া-কৰ্মৰ সাৰ্থক মিলনত এক গুৰুত্ব পূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত ইটালী দেশৰ নাট্যকাৰ লুইজি পিৰাণ্ডেলোৰ নাম প্ৰথমেই মনলৈ আহে। স্বভাৱবাদী এই নাট্যকাৰ জনৰ উদ্দেশ্য আছিল মানুহৰ অন্তৰ্জীৱনত থকা বৈপৰীত্যক দেখুৱাই দিয়াটো। তাৰ বাবেই তেওঁ নিৰূপণ কৰিছিল তেওঁৰ বিশেষ সেই তত্ত্ব 'Humourism'—যাৰ অৰ্থ সাধাৰণ ভাৱে এনে কুৱা— 'যন্ত্ৰপাত মানুহে বলিয়াৰ নিচিনা হাঁহিব আৰু ব্যঙ্গ আৰু কৰুণাৰ দ্বৈত আবেগত অনুভূত হব মানুহৰ দুৰ্দশাৰ কৰুণ প্ৰতিৰূপ'। পিৰাণ্ডেলোৰ নাট্যকলাই সেয়েহে দাৰ্শনিক বিমূৰ্ত্ত ভাবনা বিলাককো বস্তুনিষ্ঠ ৰূপদান কৰি আমাৰ দৃষ্টি লৈ গৈছে মনস্তাত্ত্বিক বাস্তৱতালৈ। এই নাট্য-কৌশলৰ চাৰি-কাঠি স্বৰূপ 'বাস্তৱতা আৰু মায়ী মিলন' (mix-up of illusion and reality) ৰ আধাৰ হ'ল বিশেষ ভাবে ৰচিত

সংলাপ আৰু স্বৰ-ক্ষেপণৰ বিশিষ্ট পদ্ধতি।

'Epic Theatre' ৰ স্ৰষ্টা বাৰ্টল্ড ব্ৰেখটৰ বিসংগীকৰণ পদ্ধতিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় নাট্য কৌশল সমূহৰ ভিতৰত অগ্ৰতম হৈছে শক্তিশালী আৰু মনোমুগ্ধকৰ সংলাপ। ব্ৰেখটে তেওঁৰ নাটকৰ সংলাপত ব্যৱহৃত ভাষাৰ শাৰীৰিক প্ৰেৰণা লাভ কৰিছিল 'সাধাৰণ বিপৰ্যন্ত মানুহৰ স্থূল-সূক্ষ্ম-কৰুণ ভয়ংকৰ হাঁহি-কান্দোনৰ জীৱন আৰু তাৰেই কথা ভাবিব পৰা, চহৰৰ চলিত ভাষা আৰু সুৰৰ পৰা, আৰু তেওঁৰ নিজৰ আৱণ্যক জন্ম স্থান দক্ষিণ জাৰ্মানিৰ দেশীয় ভাষাৰ পৰা।' সেই প্ৰেৰণা নিয়ন্ত্ৰিত আৰু শানিত হৈছিল ডেকা বয়সতেই কবিতা লিখাৰ অভ্যাসৰ ফলস্বৰূপে লাভ কৰা ফৰাচী, জাৰ্মান আৰু ৰুচিয়াৰ কাব্য-শুদ্ধি আন্দোলনৰ নতুন ঐতিহ্যৰ দ্বাৰায়। দলগত অভিনয় আৰু প্ৰকাশবাদী প্ৰয়োগ শৈলীত বিশ্বাসী ৰুচিয়াৰ বিশ্ববিশ্ৰুত ঔপন্যাসিক আৰু নাট্যকাৰ গোকোৰ 'Lower Depths' নাটকৰ 'বিস্ময়কৰ বাস্তৱ ঐশ্বৰ্য্য' ৰাজিৰ ভিতৰত আছে সমাজৰ নিম্নস্তৰৰ প্ৰতিনিধিত্বকাৰী চৰিত্ৰ সমূহৰ মুখেৰে প্ৰকাশ কৰা অশ্লীল ভাষা। অৱশ্যে সেই অশ্লীল সংলাপৰ মাজেৰেও নাট্যকাৰে জীৱনৰ এক মহত্ত্বৰ অনুভূতি, এক কাব্য-সুখমায় জীৱনাদৰ্শ ঘোষণা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

সংলাপৰ সৈতে আটাইতকৈ বেছি ঘনিষ্ঠ ভাৱে জড়িত নাট্য-গোষ্ঠী হ'ল 'এবচাৰ্ড' নাট্যকাৰ সকল। এবচাৰ্ড নাটকসমূহৰ কেন্দ্ৰীয় ভাবনাৰ মূলতে হৈছে মানবায়তনৰ উদ্দেশ্যবিহীন-তাত অনুভৱ কৰা এক আধ্যাত্মিক দুখবোধ

এবচাৰ্ড নাট্যকাৰ সকলে বিশ্বাস কৰে যে যিহেতু মানুহে তাৰ সকলোবোৰ ধৰ্মীয়, আধ্যাত্মিক, আৰু স্বৰ্গীয় প্ৰেৰণাৰ পৰা বঞ্চিত হৈ ক্ৰমশঃ হেৰাই যাবলৈ আৰম্ভ কৰিছে গতিকে তাৰ জীৱন পৰিচালিত হৈছে এক হৃদৈৰ পাশ-বিকতাৰ দ্বাৰা যাৰ অৰ্থ হৈছে এক পৰিব্যাপ্ত ভাঙোন। সেয়েহে ভাঙোনমুখী এই জীৱনৰ সফল মঞ্চৰূপ নিৰ্ভৰ কৰে ভাষাৰ চূড়ান্ত বিকৃতি, আৰু পেশী-মূলভ আৰু বস্তু-নিষ্ঠ চিত্ৰ সৃষ্টিৰ দ্বাৰায়। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে, সংলাপ হৈ পৰিছে এই নাটক সমূহৰ আভ্যন্তৰীণ আংগিক। সংলাপৰ বিকৃতি সূচিত হৈছে অসংলগ্ন, আপাত দৃষ্টিত সম্পূৰ্ণ নিবৰ্থক, তুচ্চ আৰু উদ্ভট কথোপকথনৰ দ্বাৰায়। উদাহৰণ স্বৰূপে, চেমুৱেল বেকেটৰ 'Waiting for Godot' নামৰ নাটকখনৰ ভ্লাদিমিৰ আৰু এস্ত্ৰাগ'ৰ কথোপকথনৰ একাংশ তলত উদ্ধৃত কৰা হল :

Vladimir : What do they say?

Estragon : They talk about their lives.

Vladimir : To have lived is not enough for them.

Estragon : They have to talk about it.

Vladimir : To be dead is not enough for them.

Estragon : It is not sufficient.

(silence)

Vladimir . They make a noise like feathers.

Estragon : Like leaves.

Vladimir : Live ashes.

Estragon : Like leaves

(Long Silence)

উদ্ধৃত এই কথোপকথনটোলৈ মন কৰিলে অসংলগ্নতাৰ ৰূপটো প্ৰথমেই দেখা যাব। মঞ্চ নিৰ্দেশক 'Silence' আৰু 'Long Silence' এ

অকল চৰিত্ৰ দুটাৰ অভিনয় কৌশলৰে ইংগিত দিয়া নাই—লগতে বেকেটৰ সংলাপৰ আন এটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্যও দাঙি ধৰিছে— সেইটো হৈছে সংলাপ হঠাতে ভাঙি পৰাটো। আৰু ভাঙি পৰাৰ কাৰণ বেকেটৰ হৈ Estragon এই উদ্ভট নাটকৰে আন ঐঠাইত ঘোষণা কৰিছে : 'Either I forget immediately or I never forget' (P-61), সংলাপক 'সংঘৰ্ষ-ৰত শব্দমালা' বুলি বৰ্ণনা কৰা আন এজন এবচাৰ্ড নাট্যকাৰ ইউজিন আয়োনেস্কোৰ এটা মন্তব্য এই ক্ষেত্ৰত প্ৰাধিকানযোগ্য :

'To give the theatre its true measure, which lies in going to excess, the words themselves must be stretched to their utmost limits, the language must be made almost to explode, or to destroy itself in its inability to contain its meaning' (Experience du theatre.)

সমকালীন ইংলেণ্ডৰ নাট্যকাৰ হেৰল্ড পিণ্টাৰৰ সংলাপ-ৰচনা শৈলীৰ মূলতে লজিকেল চিন্তাৰ পৰিবৰ্তে আনুৰাগিক ভাবনা— য'ত ধ্বনিৰে নিয়মিত ভাৱে অৰ্থৰ ওপৰত প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰে। তদুপৰি 'কথ্য ভাষাৰ সূক্ষ্ম প্ৰবাদ বাঞ্ছনা, পুনৰুক্তি, প্ৰত্যপবাদ, তীক্ষ্ণ প্ৰত্যুত্তৰ, অৰ্থবাজক কুটাভাস প্ৰভৃতি বাক্ চাতুৰীৰ সমৃদ্ধি'ৰে পিণ্টাৰৰ সংলাপে দৰ্শকক স্তম্ভিত কৰিছে। মঞ্চত চৰিত্ৰ সমূহে ইজনে সিজনৰ সংলাপ শুনিবৰ বাবে অসমৰ্থ হোৱাৰ বাবে সৃষ্টি হোৱা পাৰস্পৰিক তুল বুজা-বুজি পিণ্টাৰৰ নাটকৰ এক মৰ্ম-স্পৰ্শী পৰিস্থিতি। মুঠতে, এবচাৰ্ড নাট্যকাৰ সকলে বিশেষ ভাবে সূচিত তেওঁলোকৰ নাটকৰ সংলাপৰ দ্বাৰায় আধুনিক নাট্যকাৰ সকলৰ বিৰুদ্ধে থকা কোনো

কোনো মহলৰ অভিযোগ— যেনে, মানব মনৰ অকথিত বিশাল জগত খন তেওঁলোকে ঢুকি নেগায় সম্পূৰ্ণ ভাবে খণ্ডন কৰিছে—

সংলাপৰ গুৰুত্ব স্বীকাৰ কৰিলেও এটা কথা মুই কৰিব নোৱাৰি যে আধুনিক নাট্য জগতত সংলাপক অতিক্ৰম কৰাৰ মানসিকতা এটা অৰ্থপূৰ্ণ হৈ উঠিছে। আধুনিক নাট্যকাৰ সকলেই এই মানসিকতাৰ সৃষ্টিকৰ্ত্তা। বাপাৰ্ড স্ব, ইবচেন, ব্ৰেখট আদি বিশ্ব-বিশ্ৰুত নাট্যকাৰ সকলে সংলাপৰ লগে লগে লিপিবদ্ধ কৰি গৈছে আংগিকৰ পুংখানুপুংখ নিৰ্দেশ। এনে-কুৱা নিৰ্দেশ অৱশ্যে ছেক্সপীয়েৰ অথবা ববীল্ড নাথৰ নাটকত অনুপস্থিত। ইয়াৰ কাৰণ বোধ

হয় উভয় নাট্যকাৰৰে কাব্যময়তা যিয়ে নাটকৰ সকলো ধৰণৰ অভাবৰে পৰিপূৰক। আনহাতে এই যুগৰ নাট্যকাৰ সকল নাটকৰ স্ব-বিৰোধ সম্পৰ্কে সজাগ। সেয়েহে ব্ৰেখট অথবা বিজয় টেঙলকাৰ— প্ৰত্যেকেই নাটকীয় সংলাপ বাস্তৱানুগ কৰাৰ উপৰিও সেই সংলাপৰ বাচিক অৰ্থ চেৰাই যোৱা গভীৰ আৰু পৰিব্যাপ্ত ব্যঞ্জনা সৃষ্টি কৰিব পাৰিছে। নীলবৰ্ণা বসন্ত কিম্বা আৰজুবৰ্ণা মালাকোষ বাগে সংগীত প্ৰিয় দামোদৰৰ চেতন্য বিমুক্ত কৰাৰ দৰে বেক্চেট কিম্বা বাদল চৰকাৰৰ নাটকৰ সংলাপে সকলো স্তৰৰ মানুহৰে অন্তৰত বিভিন্ন ৰঙৰ এক অপূৰ্ব সমাহাৰ সৃষ্টি কৰি শব্দক উত্তীৰ্ণ কৰিছে ৰঙৰ শাৰীলৈ। ++

“যি শাস্ত্ৰৰ সহায়ত মানুহে দুঃখময় সংসাবত সুখময় ভাবলৈ, নানা বিষয়ক জ্ঞান লাভ শাৰীৰিক, মানসিক আৰু আধ্যাত্মিক উন্নতি সাধি অতি সুকলমে জীৱন নিয়াৰ পাৰে সেয়ে সাহিত্য।”

—অমৃত ভূষণ দেৱ অধিকাৰী

ব্য তি ক্ৰ ম

সময়ৰ ছো-ঘৰত অলেখ ভ্ৰুকুটি
ক'লা পৰ্দাৰ ফুকঙাৰে সবকি
পাখি লগা ঘোঁৰাত চাবুক লগালে
আইতাই,
বোড়শীতে এৰি অহা সপোন সপোন লগা
বালি ঘৰ সজা সেই সুন্দৰ দেশলৈ।
ধনশিৰীত খলকণি।

চেনাইৰ হাঁহিত বিৰিণা কঁপিছিল,
কাৰোবাৰ উজুটিত যঁতৰ ভাগিছিল
জোৰা নামে বিছ তলিত কুকুৰেত্ৰ কৰিছিল
(মৰমৰ দীঘদি চেনেহৰ বাণী বৈ)
হেঁপাহৰ মাকোৰে মায়া জাল গুঠিছিল
আক—

আক যে কত বিৰিণাৰ জোপাত ঠুৰীয়া তামোল
চেনাইৰ হাতৰ কপৌ ফুললৈ বাট চাই
লাগৰীৰ নৈ পাৰত চকু বিবাই
চেনাইৰ মাতৃত নখে মাটি লিখায়'—

নাতি লবাটিৰ মাতত আইতাৰ স্বপ্ন ভাগিল;
বান্ধনী ব'দে চুমা দিলে আইতাৰ বগা সঁজত
আক কাচি নিলে এটা দীঘল জুনিয়াহ।

শ্ৰীমাখন শৰ্মা

স্নাতক ২য় বাৰ্ষিক (কলা)

: "আইতা বিছ তলিলে নোঘোৱা নেকি?"

: "জামুগুৰি চাপৰিৰ নে ধনশিৰী পাৰৰ?" ++

কবিতা

সম্পর্কে

দু-আষাৰ

মঃ নাছিব চুলভান

স্নাতক প্ৰথম বাৰ্ষিক (বিজ্ঞান)

কবিতা সম্পৰ্কে এটা নিশ্চিত সিদ্ধান্ত দিয়াতো যেনেকৈ জুঁসাহসিক আনহাতে তেনেকৈ বিপদজনকো। কবিতা এনে এটা বস্তু নহয় যাক “দৰ্শন” আৰু বিজ্ঞানৰ সত্যৰ দৰে ভাঙি দেখুৱাৰ পাৰি। সেয়ে চেন্ট আগাষ্টাইনৰ দৰে “যাৰ বিষয়ে নুসুধিলে বহুত কিবা কিবি কৰু পাৰি অঞ্চ সূধিলে একো কব নোৱাৰি বুলি আত্মপক্ষ সমৰ্থন কৰাই নিৰাপদজনক। তথাপিও অতীতৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে কবিতাৰ সত্যক নিৰূপণ কৰিবলৈ গৈ বহুতো মন্তব্যই দিয়া হৈ গ’ল—প্ৰাচ্য-প্ৰাচীণ্যৰ মহা মণীষাই “শব্দৰ্থো সহিতৌ কাব্যম” “বাক্যং “বসায়ুকং কাব্যম”, “Musical thought”, “expression of imagination,” “criticism of life,” আদি হাজাৰ নামেৰে কবিতাক মাতিলে। কিন্তু এই সম্বোধনবোৰ

ব্যক্তিগত উপলব্ধিৰ বহিঃপ্ৰকাশ হোৱাৰ বাবে ইয়াত সৰ্বজনীন মত নাই। কাব্য বিচাৰত এই মতবিৰোধ থাকিলেও এই কথা সকলোৱে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে কাব্য দেহৰ পৰি-শোধৰ বাবে লাগে অনুভূতি আৰু কল্পনা। অনুভূতিত স্বাভাৱিক প্ৰকাশ আছে কাৰণেই কবি বৰ্জচৰ্থে কবিতাক শক্তিসম্পন্ন অনুভূতিৰ স্বাভাৱিক প্ৰকাশ বুলি কৈছে (Poetry is the spontaneous overflow of feelings). সেই কাৰণে হেজ্জিটিৰ ভাষাত কবিতা হ’ল কল্পনাৰ ভাষা, কল্পনাৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দি শ্বেলীয়েও কবিতাক কল্পনাৰ মূৰ্ত্ত্ববিকাশ বুলি অভিহিত কৰিছে। কবিৰ ব্যক্তিগত কল্পনাৰ পৰ্যোভৰ আছে কাৰণেই বেজবকুৱাই কবিতাক “কল্পনাময়ী কবিৰ বাঞ্ছিত” বুলি আখ্যা দিছে।

কবিৰ বহুমুখী কল্পনাই অন্তৰ্গম্য অনুভূতিত শিহৰণ ভোলে আৰু তেতিয়াই কবিতাৰ জন্ম হয় আৰু সেয়ে কবি মালাৰ্মেৰ মতে “Poetry is written with words not ideas” এলিয়টৰ মতে “Poetry is excellent words in excellent arrangement.....” বৰ্জচৰ্থে কৈছে—“Poetry is emotion recollected in tranquillity”

কাব্যগত সত্যক উদ্ঘাটন কৰিবলৈ গৈ বহুতো সমালোচকে কাব্যদেহৰ বিভিন্ন উপাদান সমূহকো বিশ্লেষণ কৰি চাইছে। ছন্দই কবিতাক গঢ়ৰ পৰা পৃথক কৰে। কল্পনা, ভাব আদিৰ দৰে ছন্দ, কবিতাৰ ঘাই অঙ্গ। ছন্দৰ স্পন্দনৰ মাজত বসযুক্ত কাব্য যেতিয়া সৃষ্টি হয় তাকে কবিতা আখ্যা দিয়া হয়। কবিতা হবৰ বাবে ছন্দৰ প্ৰয়োজন সম্পৰ্কে বিভিন্ন সমা-

শৌচকৰ বিভিন্ন মত। কবি বৰ্ডচৱৰ্থৰ গদ্য আৰু কবিতাৰ ভাষা একে আৰু ছন্দও লেখত লবলগীয়া নহয় বুলি কৈছে (“There neither is nor can be essential difference between the language of prose and metrical composition”) ছন্দৰ ক্ষেত্ৰত কবি বৰ্ডচৱৰ্থৰ এই মন্তব্য আচৰিত জনক। বিহেতু কবি নিজে ছন্দসজ্জাৰ পৰম সাধক। চাৰ ফিলিপ চিদনীয়েও কাব্যৰ লগত ছন্দৰ সম্পৰ্ক দেখুৱাই কৈছে যে “One may be a poet without versing and a versifier without poetry (ছন্দ-জ্ঞান নথকা কৈয়ে এজন মানুহ কবি হব পাৰে যেনেকৈ কাব্য-জ্ঞানহীন এজনো ছান্দসিক হব পাৰে)। ববীন্দ্রনাথেও ছন্দৰ সম্পৰ্কে এইদৰে লিখিছে— “ছন্দৰ মাজত যি বেগ সেই বেগৰ অভিযানত বসগৰ্ত্ত বাণ্য সহজে হৃদয়ৰ মাজত প্ৰবেশ কৰি মনক দোলন দিয়ে”।

এইবিলাকৰ উপৰিও কাব্য সৃষ্টিৰ অন্তৰ্ভালত ডাঃ ফ্ৰয়েডৰ Libidoৰ প্ৰভাৱ বিবেচনা কৰি চাব পাৰো। মানুহৰ যৌনিক উত্তেজনাৰ অৱদমিত ৰূপটোৱেই কাব্য ৰূপত ধৰা দিয়ে বুলি ফ্ৰয়েডে ভাবে। তেওঁ কব খোজে যে প্ৰাক্ ঐতিহাসিক যুগৰ পৰা অজ্ঞপৰ্য্যন্ত ৰচিত হোৱা হাজাৰ কবিতাৰ মূল বিষয়বস্তু নীৰীৰ প্ৰেম আৰু ৰূপ-যৌৱনৰ প্ৰশস্তি। বিগত-যৌৱন নাৰী অথবা জৰাগ্ৰস্ত বৃদ্ধক লৈ সম্ভৱতঃ খুউব কম লোকেহে কবিতা ৰচনা কৰে।

কবিতাৰ সংজ্ঞা বৈচিত্ৰময় হলেও ইয়াৰ স্তৰ বিভাজনত সৰ্বজনপ্ৰাপ্ত সমৰ্থন আছে। কবিতাক সাধাৰণতে দুটা বৃহৎ স্তৰত ভাগ কৰিব পাৰি। সেয়া হ’ল ব্যক্তিনিষ্ঠ বা মন্যয় (Subjective) আৰু বস্তুনিষ্ঠ বা তন্যয় (Objec-

tive)। যি কবিতাৰ মাজেৰে কবিয়ে নিজস্ব দুৱাৰ উন্মোচন কৰি ব্যক্তিগত অনুভূতি আৰু অভিজ্ঞতাক জন্মদান কৰে তেতিয়াই সেই কবিতা হৈ পৰে “ব্যক্তিনিষ্ঠ কবিতা”। আৰু যি কবিতাত কবিয়ে ব্যক্তিগত জীৱনৰ পৰা আঁতৰি গৈ বহিৰ্জগতৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰত বিচৰণ কৰে তেতিয়া সেই কবিতাই নাম পায় “বস্তুনিষ্ঠ” কবিতা। ব্যক্তিনিষ্ঠ কবিতাক কোনো কোনোৱে গীতি-কবিতা বুলিও অভিহিত কৰিব খোজে। এই গীতি কবিতাক ইংৰাজীত “লিৰিক” বোলা হয়। এই লিৰিক কবিতাৰ লায়ৰ (Lyre) শব্দৰ লগত সম্বন্ধ আছে। পুৰণি কালত বীণৰ সহায়ত এই গীতবোৰ গোৱা হৈছিল আৰু ইয়াত স্তৰ নিৰ্দিষ্ট থাকে। গীতি-কবিতাক বিশ্লেষণ কৰি দেখা গৈছে যে ইয়াত কোনো কাহিনী সন্নিবিষ্ট হৈ নাথাকে, ইয়াত কেৱল কবিৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ মনৰ ভাৱ, অনুভূতি আদিহে পৰিস্ফুট হয়। এই কবিতাবোৰক (১) ভক্তিমূলক, (২) প্ৰেমমূলক, (৩) স্বদেশ প্ৰীতিমূলক, (৪) প্ৰকৃতি বিষয়ক, (৫) বহুশ্ৰবাদী, (৬) শোক গাঁথা, (৭) চনেট আদিত ভাগ কৰা হয়।

(১) ভক্তিমূলক:— যিবিলাক কবিতা ভগৱান তথা দেৱ-দেৱীৰ পূজা অৰ্চনা কৰিবৰ বাবে ৰচনা কৰা হয় তাকে ভক্তিমূলক কবিতা বোলে। গীতবিলাক জনসাধাৰণৰ মাজত আবৃত কৰাৰ কাৰণে গায়ক তথা শ্ৰোতা উভয়ৰে মাজতে অন্তৰ্ভুক্ত আবেগ অনুভূতিৰ সঞ্চাৰ কৰে। এই গীতবিলাক গাওঁতে ঘোষাৰ পুনৰাবৃত্তি হয়। ইংৰাজী সাহিত্যত বাৰ্ডিনেল নিৰ্ভেমেন আৰু ৰবাৰ্ট ব্ৰাউনিঙৰ কবিতাত এইবিধ কবিতাৰ লক্ষণ দেখা যায়। ববীন্দ্রনাথৰ “গীতাঞ্জলী”

ভক্তিমূলক গীতি কবিতাৰ শ্ৰেষ্ঠ নিদৰ্শন।

(২) প্ৰেমমূলক :- যিবিলাক কবিতাৰ মাজেৰে ব্যক্তিগত জীৱনৰ প্ৰণয়ৰ আশা নিবাশা, দুখ, আনন্দ, বেদনা, হতাশা, ভয়, সন্দেহ আদি প্ৰকাশ পায় তাকে প্ৰেমমূলক কবিতা বোলে। এই কবিতাত কবিৰ ব্যক্তিগত অনুভূতি আৰু অভিজ্ঞাৰে প্ৰতিফলন থাকিলেও ইয়াৰ মাজত সাৰ্বজনীন ভাৱ ধাৰাবো পৰিস্ফুৰণ থাকিব পাৰে। অসমীয়া সাহিত্যত যতীন ছুৱৰা, গনেশ গগৈ, দেৱকান্ত বৰুৱা আদি কবিসকল প্ৰেমিক কবি। ইংৰাজী সাহিত্যৰ প্ৰেমৰ কবিতাই এই বোমাটিক যুগত নীৰ্ঘস্থান অধিকাৰ কৰিছে। গ্ৰেঞ্জী, কলবিজ, কীটছ, বাইৰণ, ৱৰ্ডচৱৰ্থ আদি কবিসকলৰ কবিতা প্ৰেমৰ কবিতা।

(৩) স্বদেশ-প্ৰীতিমূলক :- যি কবিতাৰ মাজত কবিৰ জননী জন্মভূমিৰ প্ৰতি অকুণ্ঠ ভালপোৱা প্ৰকাশ পায় সেই বিলাকেই স্বদেশ-প্ৰীতিমূলক কবিতা। ইংৰাজী সাহিত্যত কবি ৱৰ্ডচৱৰ্থে নেপোলিয়নৰ বিৰোধিকাৰ বিৰুদ্ধে স্বদেশ-প্ৰীতিমূলক কবিতা ৰচনা কৰি ইউৰোপৰ বিভিন্ন দেশৰ জনসাধাৰণক তাৰ মাজেৰে সতৰ্ক কৰি দিলে। অসমীয়া সাহিত্যত বেজবঁকুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ, নলিনী দেৱী আদি দেশ প্ৰেমিক কবি। বঙ্গ সাহিত্যৰ “বন্দে-মাতৰম” আৰু ববীন্দ্ৰ নাথৰ “ভাৰততীৰ্থ” দেশ প্ৰেমমূলক কবিতা।

(৪) প্ৰকৃতি বিষয়ক :- প্ৰকৃতিৰ নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্য্যৰাজিৰ মনোময় যি যি কবিতাৰ মাজত সমাবেশ ঘটে সেই কবিতাসমূহক প্ৰকৃতি মূলক কবিতা বুলি কোৱা হয়। অসমীয়া সাহিত্যত

বঘুনাথ চৌধাৰী প্ৰকৃতি কবি হিচাবে একক আৰু অদ্বিতীয়। ইংৰাজী সাহিত্যত ৱৰ্ডচৱৰ্থ, কীটছ আৰু ববীন্দ্ৰনাথৰ ‘বৰ্ষা-মঙ্গল’ আদি কবিতা এই ক্ষেত্ৰত স্মৰণীয়।

(৫) বহুস্তবাদী :- সীমাৰ মাজত অসীমৰ ৰূপ-তৃষ্ণা দূৰ কৰিবলৈ গৈ যি সকল কবিয়ে “গো’ পদে নভোমণ্ডলম” “লক্ষ্য ৰূপে সেইসকল কবিয়েই বহুস্তবাদী আৰু তেওঁলোকৰ কবিতা বহুস্তমূলক আৰু ইংৰাজী সাহিত্যত ববাৰ্ট ব্লেক ৱৰ্ডচৱৰ্থ আৰু বঙ্গীয় সাহিত্যত ববী ঠাকুৰৰ এই বহুস্তবাদী চিন্তাধাৰাত “একমেবদ্বিতীয়ম”। অসমীয়া সাহিত্যত নলিনী দেৱী, ৰায়চৌধাৰী, বঙ্গ বৰকাকতি আদিৰ কবিতা বহুস্তবাদী।

(৬) শোক গাথী :- ব্যক্তিনিষ্ঠ কবিতাৰ বিশেষ এটি ভাগ হ’ল শোক গাথী (Elegy)। এই Elegy শব্দটো গ্ৰীক Elegos শব্দৰ পৰা উৎপত্তি হৈছে। ব্যক্তিগত শোক অনুভূতিবোৰৰ বহিঃপ্ৰকাশ হ’ল শোক গাথীবোৰ। এই কবিতাবিলাক ব্যক্তিগত শোকৰ মাজতে সীমা-বন্ধ নহৈ সমগ্ৰ জাতীয় শোকত পতিত হব পাৰে। ইংৰাজী সাহিত্যত গ্ৰে, শেঠলী, অসমীয়া সাহিত্যত গোঁহাহ বৰুৱাৰ “লীলা” “হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱাৰ “মালচ” আৰু “চকুলো” উল্লেখযোগ্য।

(৭) চনেট :- চনেট কবিতাও ব্যক্তিনিষ্ঠ কবিতাৰ মাজতে পৰে। অসমীয়া আৰু বঙালী সাহিত্যত ইয়াক চতুৰ্দশপদী কবিতা বুলি কোৱা হয়। এই কবিতাত চৈধ্যশাৰী থাকে। প্ৰথম আঠশাৰীক “অষ্টক” আৰু দ্বিতীয় ছয় শাৰীক “ষড়ক” বুলি কোৱা হয় চনেটৰ প্ৰথম আঠ শাৰীত যিটো কথা কোৱা হয়। তাৰ বিশ্লেষণ

থাকে দ্বিতীয় ছয় শাৰীত। ছনেটৰ ছন্দত বৈশিষ্ট্য আছে। ইটালীয়ান কবি পেত্ৰাৰ্কে চতুৰ্দশ শতিকাত চতুৰ্দশপদী কবিতা লিখি প্ৰথমে প্ৰচলন কৰে। তেওঁ পদ্যত মানি চলিছিল, সেই পদ্যত হ'ল কথ, কথ, গথ, গথ, গথ। ইয়াৰ উপৰিও ডাৰ্কে আৰু টাডোৰ দৰে ইংৰাজী সাহিত্যত চনেটৰ শ্ৰেষ্ঠ নিদৰ্শন নাই। বঙালী সাহিত্যত মাইকেল আৰু অসমীয়া সাহিত্যত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ “প্ৰিয়তমাৰ চিঠি” আদি শ্ৰেষ্ঠ চনেট।

ব্যক্তিনিষ্ঠ কবিতাৰ দৰে বস্তুনিষ্ঠ কবিতাবোৰ কিছুমান ভাগ আছে। সেইবিলাকৰ ভিতৰত কাহিনী গীত, মহাকাব্য, নীতিমূলক, ৰূপক, ব্যঙ্গ কবিতা, হাস্যৰসাত্মক ইত্যাদি।

(১) কাহিনী গীত বা মালিতা (Ballad) :- নিৰক্ষৰ সমাজত নৃত্যৰ লগত সম্পৰ্ক ৰাখি মুখে মুখে এই কবিতাবোৰ ৰচনা কৰা হৈছিল। এই বেলাডবোৰ অতি পুৰণি আৰু ইয়াক সকলো সাহিত্যত পোৱা যায়। ইংৰাজী সাহিত্যত স্কটৰ “Eve of St. John,” কিংছলিৰ “The sands of the Dee” আদি পুৰণি আৰ্হিত ৰচনা কৰা আধুনিক অকৃত্ৰিম বেলাড জাতীয় সাহিত্য। বেলাডৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ উঁড়াল চহকী।

(২) মহাকাব্য :- বেলাডৰ পাচতে আখ্যান-মূলক বস্তুনিষ্ঠ কবিতাৰ আন এটি উল্লেখযোগ্য বিভাগ হ'ল মহাকাব্য। ইয়াত বিভিন্ন ঘটনা আৰু সংঘাটৰ সমাবোহ ঘটে। ই আকাৰত বিশাল, ধীৰ, গম্ভীৰ আৰু মহত্বব্যঞ্জক।

(৩) নীতিমূলক :- এই শ্ৰেণীৰ কবিতাত কবিয়ে কোনো জ্ঞানগৰ্ভ কথাক কাব্যিক ৰূপ ৰস

দান কৰি প্ৰকাশ কৰে। কাব্যৰ ভিতৰত লোক শিক্ষা থকাটো বাঞ্ছনীয় নহলেও কবিয়ে কাব্য স্তবমাৰ মাজেৰে তেনে এটি অভিপ্ৰায় পূৰ্ণ কৰে। ইংৰাজী সাহিত্যত পোপৰ “Essay on Criticism” ৰবী ঠাকুৰৰ “জুৰা আবিষ্কাৰ”, মফিজুদ্দিন আহমদ হাজৰিকাৰ “জ্ঞানমালিনী”, বেঙ্গবৰুৱাৰ “বেণুকা” আদি এই শ্ৰেণীৰ কবিতা।

(৪) ৰূপক :- কোনো আখ্যানৰ মাজেদি যিবিলাক কবিতাত বিশেষ এটা অৰ্থ ইঙ্গিত কৰা হয় সেইবিলাকক ৰূপক কবিতা বোলে। যেতিয়া এই শ্ৰেণীৰ কবিতাত আখ্যান ভাগত গুৰুত্ব নিদি বিষয়াতীত অল্প কোনো ভাব ব্যঞ্জনা ব্যক্ত কৰে তেতিয়াই ই হৈ পৰে প্ৰতীক কবিতা। ইংৰাজী সাহিত্যত The Hind and the Panther” (Peirs Plowman) আদি উল্লেখযোগ্য ৰূপক। অসমীয়া সাহিত্যত পাৰ্শ্বতী প্ৰসাদৰ “লখিমী যেতিয়া আহে”, “বীণ-ব'ৰাগী” আদি উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। ৰবী ঠাকুৰৰ ছই ‘পাখী’, ‘সোণাৰ’ ইত্যাদি।

(৫) ব্যঙ্গ কবিতা :- ব্যঙ্গ কবিতাক ইংৰাজীত Satire বোলা হয়। এই Satire শব্দটো লেটিন শব্দ Satura শব্দৰ পৰা ওলাইছে আৰু তাৰেই সমৰ্থক শব্দ হৈছে ব্যঙ্গ কবিতা। সমাজৰ মনোভাৱ বোৰক পৰোক্ষভাবে আঙুলিয়াই এফালে মানুহৰ মনত হাঁহিৰ সমল যোগোৱা আৰু আনফালে সমাজৰ সংস্কাৰ সাধন কৰাই এই কবিতাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। অসমীয়া সাহিত্যত ব্যঙ্গ কবিতাত বিশেষ অৰিহণা যোগাইছে লক্ষ্মীনাথ, চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা আৰু দণ্ডিনাথ কলিতাই। ইংৰাজী সাহিত্যত ড্ৰাইডেনৰ “Mae Fleeknoe”, পোপৰ “The Duncaid”,

ববী ঠাকুৰৰ “উন্নতিৰ লক্ষণ” বিশেষ উল্লেখ-
যোগ্য।

(৫) হাস্যবসাত্মক কবিতাঃ— ব্যক্তিৰ বা
সমাজৰ দোষ ত্ৰুটীলৈ আঙুলিয়াই দি মানুহৰ
মনত হাঁহিব খোৰাক যোগোৱা কবিতাসমূহক
হাস্যবসাত্মক কবিতা বোলা হয়। সমাজৰ
উন্নতি বিধানত বেচি গুৰুত্ব দিলেও এনে
কবিতাত ব্যক্তি নিৰপেক্ষতাই বেচি প্ৰশংসনীয়।
এই হাস্যবসাত্মক কবিতাৰ দুটা ভাগ আছে—
পেৰডী আৰু লঘু বৈঠকী। ব্যঙ্গ কবিতাও
ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত।

পেৰডীত কোনো উল্লেখযোগ্য কবিৰ কবি-
তাৰ একে ছন্দকে ব্যৱহাৰ কৰি অন্য এটি
বিদ্ৰূপাত্মক কবিতা ৰচনা কৰা হয়। বাৰ্গজে
এই কবিতাক “The art comic transposition”
বুলি আখ্যা দিছে। শ্বেলীৰ “Peter Bell”

the third”, ৱৰ্ডচৱৰ্থৰ “Peter Bell” আদি
উল্লেখযোগ্য পেৰডী। বেজবৰুৱাইও দ্বিজেন্দ্ৰ-
লাল বায়ৰ দেশ প্ৰেমমূলক কবিতাৰ পেৰডী
কৰিছে।

লঘুবৈঠকী কবিতাসমূহৰ ভিতৰত চন্দ্ৰধৰ
বৰুৱাৰ “ৰঞ্জন” দণ্ডিনাথ কলিতাৰ “বহুধা”
“বহুকণী” আৰু “ৰগৰ উল্লেখযোগ্য।

(৬) নাটকীয় কবিতাঃ— নাটকীয় কবিতা
সমূহো বস্তুনিষ্ঠ কবিতাবে অন্তৰ্গত। নাটকীয়
ঘটনাৰ উত্থান আৰু পতনৰ বাবে চৰিত্ৰৰ মুখত
সংলাপৰ দৰে এই কবিতাসমূহ দিয়া যায়।
ইংৰাজী সাহিত্যত নাটকীয় কবিতা পোন প্ৰথমে
লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে ৰবাৰ্ট ব্ৰাউনিঙে। তেওঁৰ
“Men and Women”, “Perphurias Lover”
আদি বিখ্যাত নাটকীয় কবিতা। দেব বৰুৱাই
এই ব্ৰাউনিঙৰ আৰ্হিৰে নাটকীয় কবিতা ৰচনা
কৰিছিল নাটকীয় স্বৰ্গতোক্ৰিৰ সহায়ত। ++

“য’ত সুখ-দুখ, হাঁহোন-কান্দোন আদি সাৰ্বজনীন
ভাৱৰ সমাবেশ সেয়ে বিশ্বসাহিত্য। অসমীয়াৰ সুখ-দুখ,
আশা-নিৰাশা আৰু হাঁহা-কন্দাৰ ছবি ফুটাই তুলিব পাবি-
লেই সি বিশ্বসাহিত্যত ঠাই পাব।”

—ডক্টৰ সূৰ্যকুমাৰ ভূঞা।

আশা জাহ্নবীৰ দুইগাৰ

আনলিতা কোঁৱৰ

স্নাতক ২য় বাৰ্ষিক (বিজ্ঞান)

নিৰ্মমভাবে বিশাল বক্ষ ভেদি বিকট শব্দে ইঞ্জিনটোৱে আগুৱাই নিছিল বেলখনক— ফালি দিয়া আন্ধাৰখিনিক ছফালে সিঁচি থৈ। ছকাষেদি একোখন আন্ধাৰৰ দেৱাল পিছলৈ লৰিব লাগিছিল সমান বেগেৰে। বাহিৰত আঁউসীৰ আন্ধাৰ! ক'লা এচপৰা আন্ধাৰৰ বাহিৰে একো দেখা নাযায়। ছয়ো কাষৰ দৃশ্যৰোৰ যেন এখন কলা কাগজ মাত্ৰ। তীব্ৰ গতিৰে আগবাঢ়ি যোৱা বেলখনৰ এটা কোঠা। ডবাটোৰ মজিয়ালৈ চালে বেলখনৰ গতিৰ সম্বন্ধে একো ধাৰণা কৰা নাযায়। স্থিৰ ভাবে বৈ থকা যেনহে লাগে।

দুহাতৰ ওপৰত আলফুলকৈ মুৰটো খই আধা বাহিৰলৈ উলিয়াই লৰাখনে বাহিৰলৈ চাই আছিল একান্তমনে। যেন এটা প্ৰস্তৰ মূৰ্ত্তি। অল্পভূতি নাই প্ৰাণ নাই স্পষ্টভাৱে বুজা যায় লৰাজনে বাহিৰত একো দেখা নাই

—একো চোৱাও নাই। কিবা ভাবনাত সম্পূৰ্ণ ৰূপে নিমগ্ন। বাহিৰৰ পৃথিবীৰ লগত তিল-মাত্ৰও সম্বন্ধ যেন নাই।বিশেষ কাৰ্য্য সংক্ৰান্তত আহিছিলো তিনিচুকীয়া লৈ। মুম্বয়ে কেইবাদিনো কলেজ আলোচনীৰ বাবে কিবা এটা দিবলৈ খুচৰি আছিল। কিন্তু সম্পূৰ্ণ এটা সপ্তাহ খুঁজি খুঁজি এটা বাক্যও আৱণ্ট কৰিব পৰা নাছিলো। হঠাৎ তিনিচুকীয়ালৈ অহাৰ কথা শুনি সি অভিমানত কৈছিল— “নালাগে একো”। মই কথা দিছিলো তিনিচুকীয়াৰ পৰাই কিবা এটা পঠাম বুলি। সি অৱশ্যে বিশ্বাস কৰা নাছিল। মইও ভাবিব পৰা নাছিলো, কি কৰিম।এইয়া তিনিচুকীয়াৰ হোটেলৰ ৰুমত বহি ভাবিছোঁ কি লিখিম। কিবা এটা পঠাবই লাগিব। অন্ততঃ মুম্বয়ৰ অভিমান ভাঙিবৰ বাবেই। কিন্তু কি লিখো। যিমানেই ভাবিছোঁ সিমানেই কিয় জানো মনত পৰিছে যোৱাকালি বেলত লগ পোৱা সেই লৰাজনলৈ। বিকাশ-বিকাশ বৰালৈ। বাতিৰ বেলৰ কোঠাৰ সেই খিড়িকী-খনৰ কাষত একান্ত মনে বাহিৰলৈ চাই ভাবনাত উঠি ভাঁহি থকা বিকাশ নামৰ লৰাজনৰ মিঠা মুখখনিলৈ— বিষাদ ভৰা চকুহালিলৈ, হিয়াৰ আবেগ ঢালি কৈ যোৱা হৃৎযোগপূৰ্ণ বেদনা-ভৰা— আক্ৰোহ ভৰা— প্ৰতিকাৰ বিচৰা কথাবোৰলৈ।

প্ৰথম শ্ৰেণীৰ ডবাৰ বাবেই নেকি মানুহৰ...বৰ বেছি ভিব নাছিল। আমি মুঠ পাঁচজন। বাকী তিনিজন আগৰে পৰা শুই আহিছিল। মই উঠিয়েই মন কৰিছিলো লৰা জনলৈ। লৰাজনে চোৱা নাছিল। মাজে

মাজে মোৰ অজানিতেই চকু গৈছিল সেই লৰা জনলৈ। নাচাওঁ বুলিও চকুকেইটা নিজে নিজে গৈছিল সেইফালে। কিনো চাইছে ইমানকৈ বাক। বাহিবলৈ চাইছিলো। ক'তা একোৱেইটো নেদেখি। গাড়ীৰ মুহু কম্পনৰ লগে লগে আমেজ অনুভৱ কৰি কৰি এই বোৰকে ভাবি গৈছিলো। মাজে মাজে লৰা জনলৈ চাইছিলো। কিয় জানো লৰাজনক মাতিবলৈ কিবা কথা পাতিবলৈ বৰ মন গৈছিল। কিন্তু একান্তমনে নিজৰ ভাৱনাত ডুবগৈ থকা লৰাজনক চিন্তাৰ আঁত চিঙি দিবলৈ সত যোৱা নাছিল। সময়বোৰ পাৰহে গৈছিল। একেই নীৰৱতা ডবাটোত। পাচোটি প্ৰাণী, নিঃসাৰ, যেন বাহিবৰ আন্ধাৰ খিনিৰ দৰেই।

ইতিমধ্যে ছটা ষ্টেচনত গাড়ী ৰাখিছিল। মই লৰাজনলৈ চাইছিলো। কিজানি নামিব। কিন্তু প্ৰতিবাৰেই দেখিছিলো— সেই একেই-দৰে একেটা ভঙ্গীতেই বহি আছে। ষ্টেচনৰ কোলাহলে কিঞ্চিতো আমনি কৰিব পৰা নাছিল। সামান্য কেৰাহীকৈও কোনোফালে চোৱা নাছিল। ...লৰাজনে ইমানকৈ কি ভাবিছে বাক। ইমান গভীৰ ভাবে মানুহে কি চিন্তা কৰে। নে লৰাজন টোপনিয়েই গ'ল? মই এবাৰ চালো লৰাজনলৈ। নাই যোৱা টোপনি। বাকী কেইজন টোপনিত লালকাল। বেলখন আকৌ এবাৰ ষ্টেচনত ৰলহি। মই কি কৰিম নকৰিমকৈ নামি গলো। ট্ৰেন কিছু সময় ৰব। নামি প্লেটফৰ্মৰ পৰা আকৌ এবাৰ লৰাজনলৈ চালো। নাই খবৰ নাই। মই ওচৰৰ দোকান খনলৈ গৈ তামোল পাচখন ললো। এখন মুখত ভৰাই ষ্টেচনত অলপ টহল দিলো। ট্ৰেন যাবৰ হল। মই পুনৰ ডবাত উঠিলোহি।

লৰাজনৰ লগত কথা পতাৰ এটা প্ৰবল ইচ্ছা হবলৈ ধৰিলে। কিন্তু একো চেলু নাপাই হতাশ হ'লো। ট্ৰেন যাবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। মই ডবাত উঠি ইচ্ছা কৰিয়েই জোৰ কৰি ছুৱাৰখন মাৰি দিলো। ইমান তনয়তাৰ মাজত হঠাৎ শব্দটো শুনি লৰাজনে উচপ খাই উঠিব বুলি ভাবিছিলো। নুঠিলে! বৰং তেওঁ গহীন কৈ মোৰফালে চালে। চকুৱে চকুৱে পৰিল। মই উৎসাহ অনুভৱ কৰিলো। লৰাজনে সামান্য লবচৰ কৰি পুণৰ আগৰ দৰে বহি পৰাৰ যোগাৰ কৰিলে। মই কথাপতাৰ সুযোগটো এৰিব নুখুজিলো। লৰাজনৰ ওচৰলৈ গৈ তামোলৰ টোপোলাটো মেলি ধৰি কলো— “তামোল এখন খাব?” “ধন্যবাদ। তামোল মই নাখাওঁ।” লৰাজনে সামান্য হাঁহি লাহে লাহে কলে। কথাখিনিত বুজিলো লৰাজন যথেষ্ট ভদ্ৰ আৰু শিক্ষিত। মইও সামান্য হাঁহি মাৰি ওচৰতে বহি পৰিলো। কিনো কম ভাবিবলৈ ধৰিলো— “আপুনি বোধহয়.....।” মোৰ প্ৰশ্নটো ঠিক কেনেকৈ শেষ কৰিম ভাবি নাপালো। —“মই তিনিচুকীয়ালৈকে যাম” মন্ত্ৰভাৱে লৰাজনে কলে। লৰাজনৰ সুন্দৰ কথা শুনি মোৰ আকৰ্ষণ বাঢ়ি যাব ধৰিলে।

“হয় নেকি”?

মই উল্লাসিত ভাৱে কলো। খন্তেক বৈ মই পুণৰ সুধিলো। “আপোনাৰ ঘৰ বোধ হয় তিনিচুকীয়াতেই।

‘হয়। কেইমাইলমান আতৰৰ গাঁৱত।

লৰাজনে মই সোধা প্ৰতি প্ৰশ্নৰে চুটি চুটি

উত্তৰ দি গৈছিল। মই অকণমান হতাশ হৈছিলো প্ৰথমতে। কিন্তু চেষ্ঠা এৰি দিবলৈ মন নগল। মোৰ কিয় জানো ভাৱ হৈছিল লবাজনৰ ভিতৰত এনে কিছুমান কথা আছে যাৰ বাবে লবাজনে ইমান তনয়তৈ থাকিব পাৰিছে। তেওঁৰ চকু কেইটাত মই বহু কথাৰ উমান পাইছিলো। তেওঁৰ চকুৰ কৰুণতাখিনিক মই যেন কিছু পৰিমাণে হলেও উপলব্ধি কৰিব পাৰিছো। লবাজনৰ জীৱনত যেন বহুতো বেদনাৰ কাহিনী আছে। সেইখিনি জানিবলৈ মোৰ উৎসাহ বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। অৱশ্যে এই বোধ মোৰ অনুমানহে আছিল। অৱশেষত সকলো চিন্তা বাদ দি সাহেবে প্ৰশ্ন কৰিলো “মোৰ নাম অসীম চলিহা। আপোনাৰ নামটো জানিব পাৰোনে?”

“মোৰ নাম বিকাশ বৰা। বৰ্তমান গাৱঁৰে এখন হাইস্কুলৰ শিক্ষক।”

মই প্ৰথমবাৰৰ বাবে লবাজনৰ চেহেৰালৈ মন কৰিলো। মিঠা বৰণৰ। নিয়মীয়াকৈ ওখ আৰু ক্ষীণ স্বাস্থ্যৰ লবাজন। বয়স অনুমান ২৫।২৬ হব। চকু ছটা অসম্ভৱ ধুনীয়া। শিক্ষক বুলি ধাৰণাই নহয়। এটা সাধাৰণ কটনৰ চোলা। এটা পেণ্ট। ভৰিত চামৰাৰ চেন্দেল। মই অকণমান হাঁহি কলো— “অ’ আপুনি তেন্তে শিক্ষক। মই ভাবিছিলো বোধ হয় পঢ়ি আছে।” বিকাশে ম্লান ভাবে হাঁহিলে। পুনৰ সুধিলো, “গুৱাহাটীৰ ফালে গৈছিল বোধ হয়।”

“হয়। স্কুলৰে কামত।”

“কাম হলগৈ নে”। বিকাশে মোলৈ এবাৰ চালে। মই দেখিলো বিকাশৰ সেই শাস্ত

সুন্দৰ চকু জুৰি এবাৰ জুইবদৰে জ্বলি উঠি পুনৰ মিলি গল। যথেষ্ট শাস্ত ভাবে ক’লে “নাই একো নহল। মিছাতে কষ্ট কৰিলো।” “এবা এবাৰতে কাম হলেতো ভাগ্যই বুলিব পাৰি। খন্তেক বৈ পুনৰ কলো ‘তেন্তে আপুনি হয়তো আকৌ এবাৰ যাব লাগিব।’”

“জানো— কব নোৱাৰিছো। এতিয়ালৈকে স্কুলৰ সাহায্য বিচাৰি চাৰি বাৰমান যোৱা হল। কিন্তু আশ্বাসৰ বাহিৰে একোৱেই পোৱা নাই। নতুন স্কুল, সেয়ে কষ্ট হৈছে।”

কথা বঢ়াবৰ বাবেই কলো “এবা কষ্ট অৱশ্যে কৰিবই লাগিব। আমিখিনিয়েই যদি অলপ কষ্ট কৰি কিছু কাম কৰিথৈ নাধাওঁ তেন্তে কোনে কৰিব।” এবাৰ মোলৈ চাই বিকাশে কলে “বুজিছে চলিহা কষ্ট বহুতেই কৰিলো। সৰুৰে পৰা কষ্টৰ বাহিৰে একো পোৱা নাই। কিন্তু বেয়া লাগে কষ্ট কৰিও যদি একো ফল পোৱা নাযায়। কিন্তু দেখিছো সেইটোৱেই স্বাভাৱিক। আমাৰদৰে মানুহে কষ্ট কৰি ফল পাব নোৱাৰে ভবা মতে।” — তাৰ পিছত পৰিস্থিতি সহজ হৈ আছিল। বিকাশ বৰাই সহজ ভাবেই বহু কথাই কৈ গৈছিল। মই আশা কৰাতকৈও বেছি।

আজি চাৰি বছৰৰ আগতে বি.এ, পাছ কৰি বিকাশে চৰকাৰী চাকৰীৰ আশা নকৰি গাৱঁৰে অল্প দুজন উছোগী ডেকাক লই গাৱঁৰে এম, ই স্কুলখন হাইস্কুললৈ উন্নত কৰাৰ চেষ্ঠা কৰিলে। অশেষ চেষ্ঠা কৰি স্কুলখন স্থাপন কৰিলে। চাৰি বছৰে বিকাশে সেই স্কুলতে সোমাই আছে। গাওঁখনত সম্পদ্বিশালী লোক হুখৰ মানহে আছে। তাৰ বাদে সকলো বাইজৰে অৱস্থা নিতান্তই নিঃকিন। তথাপি

বাইছে স্কুলখনক পৰাখিনি সহায় কৰিলে। লৰাছোৱালী আহিল। বৰ্তমান হেনো লৰা ছোৱালী মুঠ ৩১৪ জন। যোৱা বছৰত ২০ জনে হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষা দিছিল। অহা বছৰলৈ ১০ জনে দিব। কিন্তু চৰকাৰৰ পৰা অকনো সহানুভূতি আদায় কৰিব পৰা নাই। গাৱঁৰ পৰা পাঁচ মাইলমান আঁতৰত চহৰৰ হাইস্কুল আছে। কিন্তু ঘৰৰ বনবাৰী কৰি লৰাই চহৰত পঢ়িবলৈ যোৱা সহজ নহয়। সেইবাবে বিকাশহঁতৰ স্কুলখন হোৱাত ওচৰৰ অগ্ৰ তিনি চাৰিখন গাৱঁৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰো সুবিধা হৈছে। অথচ বিকাশে কৈছে— এইবোৰ কষ্টৰ মূল্য নাই। নিৰ্বাচনৰ আগতে সমষ্টিৰ প্ৰাৰ্থী জনে দিয়া আশ্বাস আৰু টকা ৫০ টাৰ বাহিৰে আজিলৈকে একোৱেই পোৱা নাই। আমাৰ সুবিধা অসুবিধাখিনি বাক চৰকাৰে নুবুজে কিয়? আমি বোৰ মাগুহ নহয় নেকি? ইমান দিন আন্ধাৰত থাকি গাৱঁৰ লৰা-ছোৱালী খিনিক অলপ পোহৰলৈ উলিয়াই অনাৰ ব্যৱস্থা কৰিছো। কিন্তু কিমান দিন—? গাৱঁৰ লৰা-ছোৱালী বুলিয়েই সদায় তেওঁলোক এনেদৰে অশিক্ষিত হৈয়ে থাকিব লাগিব নেকি? আমি

বৰ বেছি আশা কৰা নাই। তথাপি অলপ সহায় কৰিলেও।

শেষলৈ বৰাৰ কথাবোৰ সেমেকি আহিছিল। মই একো মতা নাছিলো। চৰকাৰক দোষ দি কিছুমান কথা অৱশ্যে কব পাৰিলোহেতেন। কিন্তু কি লাভ। সদায়তো চৰকাৰক দোষদি সমালোচনা কৰি আহিছো। মাত্ৰ মই নহয়, সকলোৱেই। কিন্তু কিবা লাভ হৈছে জানো? কিন্তু বিকাশ বৰাৰদৰে যুৱকৰ কতজনে চেপ্টা কৰে— এনে চেপ্টাৰ জানো সফল কৰি তুলিব নোৱাৰে চৰকাৰে। এনেবোৰ চেপ্টা মিছা নোক?

বহুত সময় বহি আছে— টেবুলৰ কাষত। লিখা হলে একোৱেই নাই। বিকাশৰ কথাই বৰকৈ ভাবিছো। মুনয়লৈ চিঠি এখন লিখিলো। “মুনয় আলোচনীৰ বাবে গল্প এটা পাবি। বৰ সুন্দৰ গল্প হব। মই বিচাৰো গল্পটো সাধাৰণ হওক, অবিষ্মৰণীয় হওক। কাৰণ গল্পটো হল কাবোবাৰ বুকুৰ ইতিহাস এবুকু আশাৰ। সাধাৰণ ভাৱে লিখি ইয়াক নষ্ট নকৰো। সেয়েহে অলপ পলম হলেও বেয়া নাপাবি। ++

“যি আত্মসন্মান বাখি নচলে সি সমাজত ঘৃণিত আৰু লাক্ষিত হয়। আত্মসন্মান বলি দি সামাজিক উন্নতিলৈ হেপা মেলিলে আত্মসন্মান আৰু সামাজিক উন্নতি দুয়ো হাততে হেৰায়। যি নিজৰ সন্মান বাখি নচলে, সি লোকৰ পৰা সন্মান পাবলৈ আশা কৰা বুখা।”

— বেজবৰুৱা

তিনিটা মিনি ফৰাছী কবিতা

(অনূদিত কবিতা)

টোকা : ফ্ৰাঁচোৱা ৱিলেঁ— এক অসামান্য ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী
ৱিলেঁৰ জন্ম হৈছিল ১৪৩১ চনত। এওঁ আছিল এজন
বদমাচ, ডকাইত আৰু খুনী। বিচাৰালয়ৰ পৰা পলাই
ফুৰা আৰু অপৰাধী বিলাকৰ নবকুণ্ডত বিচৰণ কৰা
এই মানুহজনে দুবাৰ ফাঁচীকাঠত ওলোমাব পৰা
কোনোবকমে সাৰি যায়। কিন্তু এই গৰাকী কবিৰ
কাণৰ পৰা ওলোৱা কবিতা ৰাজিত তেওঁৰ অসাধাৰণ
প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ পোৱা যায় আৰু মানুহজনৰ চৰিত্ৰলৈ
চাই তেওঁৰ বচিত কবিতাবোৰৰ বচক সম্বন্ধে সন্দেহ
আহি পৰে।

ব'নছাৰ্ড— এওঁ আছিল এজন প্ৰতিভাবান গীতিকাৰি।
এওঁৰ কবিতাত সগীৰতা, শ্ৰেণ, স্বাভাৱিক আনন্দ
আৰু উন্নবাসনাৰ ছবি পৰিস্ফুট হৈ উঠে। ব'নছাৰ্ডৰ
বচনাকাল ১৬শ শতিকাৰ মাজভাগ এক বিশেষ উদ্ভী-
পনাৰ যুগ। আৰু তেওঁৰ কবিতাত পোৱা যায়
জুইশালৰ কাষত বহি নিবেদন কৰা প্ৰেমৰ পৰশ।

দয়া — ফ্ৰাঁচোৱা ৱিলেঁ

আমাৰ উত্তৰ-পূৰ্ব হে মানৱ ভাতৃসকল—
কঠিন নোহোৱা যেন আমাক সুঁৱৰি,
দিয়া যদি কৰুণা অকণ আমাক
ঈশ্বৰ কৰুণা যে লভিবা তোমালোকে।

* * *

প্ৰাৰ্থনা — ফ্ৰাঁছোৱা ৱিলেঁ

প্ৰভু যীশু, সকলোতে প্ৰভু তোমাৰ,
বক্ষা কৰাহে আমাক নৰকৰ পৰা
তাৰ লগত নাই কোনো সংশ্ৰু আমাৰ,
নাভাবিবা আমি কিবা ধেমালি কৰিছোঁ
বৰং প্ৰাৰ্থনা কৰা ঈশ্বৰৰ ক্ষমা যেন লভোঁ।

* * *

ৰামলুল — ব'নছাৰ্ড

জীৱনৰ বিয়লি বেলিকা যিদিনা শুভ্ৰকেশী, তদ্ৰাতুখা হ'বা,
জুহাৰ গুৰিত বহি মেলি লবা এই পুথি খনি,
লাহে লাহে পঢ়ি যাৰা, সুঁৱৰিবা চুচকুৰ কোমল চাৱনি
আৰু তাৰ ঘন ছাঁয়া— সেই তাহানিৰ দিনৰ।

মঃ চেহিডুল হাচান বড়া।
প্ৰাক-স্নাতক প্ৰথম বাৰ্ষিক (বাণিজ্য)

গণিতপ্ৰবৰ

শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ

শ্ৰীদীপালী খাওন্দ

স্নাতক ২য় বাৰ্ষিক (কলা)

‘ব্যক্তিত্বত যিজন সুগভীৰ, চৰিত্ৰ যাৰ সুনির্মল, আদৰ্শ যাৰ জ্ঞানসাধনা, প্ৰচাৰ বিমুখতা যিজনৰ জীৱনৰে বৈশিষ্ট্য, মতত যিজন সুদৃঢ়, জ্ঞান লিপ্সা যাৰ অপূৰণীয় আৰু অতুলনীয়, যি পণ্ডিতৰ সমালোচনা স্পষ্ট আৰু বিচাৰ প্ৰণালী যুক্তিসঙ্গত, অনুসন্ধিৎসা যিজনৰ জীৱনৰে ব্ৰত, অধ্যয়ন যাৰ মনৰ খোৰাক, পাণ্ডিৰ খ্যাতিৰ প্ৰতি যিজন অনাসক্ত, সেইজন অসাধাৰণ গৱেষক ব্যক্তিয়েই হৈছে— কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ।’

‘কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ’ — এই নামটোৱে ভাৰতবৰ্ষৰ এটা মূৰৰ পৰা আন এটা মূৰলৈকে এটাই অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে যে এই নামটো

হ’ল ভাৰতবৰ্ষৰ এজন ডাঙৰ পণ্ডিতৰ নাম। সামাজিক জীৱনৰ প্ৰতি সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াক প্ৰায় বিমুখ বুলিয়েই কব পাৰি। কেৱল তেখেতৰ জীৱনৰ লক্ষ্য হ’ল অধ্যয়ন। মুখত চিন্তাৰ এক গভীৰতাৰে চকুত বিতচকুযোৰৰ সৈতে কোঁতুহলপূৰ্ণ দৃষ্টিৰে বাবে বাবে কিতাপৰ পাতলৈ মন নিক্ষেপ কৰি থকা লোকজনেই হ’ল কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ।

অসমী আইৰ অতি আদৰৰ পুত্ৰ জ্ঞানপিপাসু শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ জন্ম হৈছিল ১৮৯৮ চনৰ জুলাই মাহৰ ২০ তাৰিখ বুধবাৰে শুক্লপক্ষৰ দ্বিতীয় তিথিত। তেখেতৰ পিতৃ আছিল দানবীৰ ঔৰাধানাথ সন্দিকৈ আৰু মাতৃ হ’ল ঔনাৰায়ণী সন্দিকৈ। তেখেতে ১৯১৩ চনত যোৰহাট চৰকাৰী উচ্চ ইংৰাজী স্কুলৰ পৰা প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰে। তাৰ ছুটা বছৰৰ পিছত অৰ্থাৎ ১৯১৫ চনত তেখেতে কটন কলেজৰ পৰা আই-এ পাছ কৰে। কটন কলেজত আই-এ সমাপ্ত কৰি সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই ১৯১৭ চনত কলিকতাৰ সংস্কৃত কলেজৰ পৰা সংস্কৃতত প্ৰথম শ্ৰেণীৰ অনাৰ্চ সহ বি-এ পাছ কৰে। আৰু ১৯১৯ চনত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা সংস্কৃতৰ বৈদিক শাখাত প্ৰথম শ্ৰেণীৰ প্ৰথম হৈ এম-এ পাছ কৰে। সংস্কৃত কলেজৰ পৰা ১৯১৭ চনত বি-এ পাছ কৰোঁতে তেখেতে “প্ৰসন্ন কুমাৰ সৰ্বাধিকাৰী” সোণৰ পদক সহ এটা বৃত্তি লাভ কৰে।

কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ত সংস্কৃতত এম-এ পঢ়ি থাকোঁতে তেখেতে আনহাতে লেটিন ভাষা শিকাৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হয়। ১৯১৮ চনত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই কলিকতাৰ ‘মডাৰ্ন বিডিউ’ত “The word Swaraj in the Rigveda” নামৰ

ইংৰাজীত এটা প্ৰবন্ধ লিখে। সেই সময়ত ছাত্ৰই 'মডাৰ্ন ৰিভিউ'ত প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰিবলৈ আশা কৰাটো এটা অতি জটিল কথা আছিল বুলি কলে, অযুক্তিকৰ একো কোৱা নহব।

লণ্ডনলৈ বারনা হোৱাৰ আগ মূৰ্ত্তত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই "Women Poets of the Rigveda" নামৰ এটা প্ৰবন্ধ বিখ্যাত 'Indian Antiquary' নামৰ প্ৰশ্নাত্মিক কাকতৰ সম্পাদক অধ্যাপক ডি আৰ ভাণ্ডাৰকাৰক দি যায়। ভাণ্ডাৰকাৰ আছিল কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰাচীন ভাৰতীয় বুৰঞ্জী আৰু কৃষ্টিৰ 'কাৰ্মাই-কেল অধ্যাপক'। সেই প্ৰবন্ধটো ১৯২০ চনত শ্ৰীসন্দিকৈ অক্সফোৰ্ডত থাকোঁতে প্ৰকাশ হয়।

কলেজীয়া ছাত্ৰাৱস্থাতে সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই অতি সুন্দৰ মৌলিক প্ৰবন্ধ লিখিছিল। তেখেতৰ অসাধাৰণ পাণ্ডিত্যৰ চিন এই প্ৰবন্ধ সমূহৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ হৈ উঠিছিল। তেখেতৰ তেনে প্ৰতিভাৰ সাক্ষৰ স্বৰূপে ডাঙি ধৰিবলৈ হলে আমি 'সাংখ্য দৰ্শন', 'ভাৰতীয় চিন্তা' আৰু 'প্ৰাচীন বেবিলনৰ বেদ' আদিৰ কথাই উল্লেখ কৰিব পাৰো।

১৯২০ চনত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়া লণ্ডন অভিমুখে বারনা হয়। তেখেতৰ প্ৰথমে একান্ত ইচ্ছা আছিল তাত গৈ ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লোৱা। কিন্তু হঠাৎ তেখেতৰ মনৰ পৰিবৰ্তন হেতু তেনে উচ্চাকাঙ্ক্ষাক কিছুদিন পৰ্য্যন্ত সিমানতে ৰাখি অক্সফোৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ত পুনৰ 'Modern History'ত এম-এ পঢ়াৰ প্ৰতি বিশেষ আগ্ৰহী হৈ উঠে।

সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ জীৱনৰ অন্ততম বৈশিষ্ট্য হৈছে ভাষা অধ্যয়ন। এই ক্ষেত্ৰত তেখেতৰ

প্ৰবল ধাউতি থকা হেতুকে তেখেতে অতি অলপ দিনৰ ভিতৰতে 'ফৰাচী' আৰু 'গাৰ্মান' ভাষা শিকি লয়। লগতে 'লেটিন' ভাষাত Correspondence Course লয়। তাৰোপৰি এই তিনিওটা ভাষাৰ সমপৰ্যায়ৰ হিচাবে তেখেতে 'ইটালিয়ান' আৰু 'কচ' ভাষাৰ অধ্যয়নো চলাই থাকে।

অক্সফোৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ৰিডাৰ ইক'নমিক হিষ্টৰীৰ (Reader in Economic History) অধ্যাপক ই-লিপচনে (Prof. E. Lipson) সন্দিকৈৰ সম্বন্ধে এটা অভিমত ডাঙি ধৰিছে—

"From what I saw of Mr. K. K. Handiqui's work for the History Schools I formed the impression that he was a very thorough and sound worker. His essays were based on extensive reading and showed solid knowledge in point of learning"

সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ পেৰিচ বিশ্ববিদ্যালয়ত ভৰ্তি হোৱাৰ একমাত্ৰ উদ্দেশ্য আছিল ফৰাচী ভাষা সাহিত্যৰ অধ্যয়ন। তেখেতে বাচিয়াত থকা সময়ছোৱাত বিখ্যাত আৰ্ট থিয়েটাৰৰ লগত সন্মুক্ত আছিল আৰু লগতে নাট্য কলা অধ্যয়ন কৰিছিল। সেয়ে তেখেত ভাৰতলৈ উভতি অহাৰ পিছত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ে সন্দিকৈক বাগেশ্বৰী সুকুমাৰ কলা অধ্যাপক (Bageswari Professoer of Fine Arts) হিচাবে নিয়োগ কৰে।

ভাষা অধ্যয়নৰ সম্পৰ্কে সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ মন্তব্য হ'ল "ভাষা শিকাৰ আটাইতকৈ উৎকৃষ্ট প্ৰণালী এয়ে যে যাৰ যি মাতৃ ভাষা তেওঁৰ

গুৰিত সেই ভাষাৰ যোগেদি শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিব লাগে।”

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ যিটো ব্যক্তিগত লাইব্ৰেৰী আছে সেইটো ভাৰতৰ ভিতৰতে এটা ডাঙৰ ব্যক্তিগত লাইব্ৰেৰী। তাত ভালেমান অতি দুস্প্ৰাপ্য আৰু মূল্যবান গ্ৰন্থ আছে। সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই এই লাইব্ৰেৰীটো গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নামত উহুৰ্গা কৰি থৈছে। তেখেতৰ একান্ত ইচ্ছা যেন পুথি উঁৰালটো বিশ্ববিদ্যালয়ে ভালকৈ সংৰক্ষণ কৰে। ইয়াৰ প্ৰায় ৫০ টা আলমাৰিত, ইংৰাজী, সংস্কৃত, পালি, প্ৰাকৃত, ফ্ৰেন্স, জাৰ্মান, স্পেনিচ, লেটিন, গ্ৰীক, বাচিয়ান আদি সকলো বিষয়ৰ গ্ৰন্থ আছে।

শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই হ'ল যোৰহাট জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ প্ৰথম অধ্যক্ষ। সেইসময়ত এটা বেচৰকাৰী কলেজ প্ৰতিস্থা কৰাটো অত্যন্ত কষ্টকৰ আছিল। অৰ্থৰ অভাৱ, বথেপ্তে বাজুহুৱা সহানুভূতিৰ অভাৱ, অসম চৰকাৰৰ সম্পূৰ্ণ উদাসীনতা আদি বহুতো বাধা বিধিনি অতিক্ৰম কৰি সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াকে প্ৰমুখ্য কৰি স্বৰ্গীয় তুলসী নাৰায়ণ শৰ্ম্মা, যজ্ঞেশ্বৰ শৰ্ম্মা আদিৰ চেৰ্চাত অসমত প্ৰথম বেচৰকাৰী কলেজ হিচাবে যোৰহাটত জগন্নাথ বৰুৱা কলেজ প্ৰতিস্থা হয়।

সাহিত্য সাধনা সূত্ৰকৈ সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল ইউৰোপীয় সাহিত্য সম্পৰ্কে বিতং আলোচনা অসমীয়া ভাষাত কৰা। তেখেতে ১৯২৭ চনৰ পৰা ১৯৩৪ চনলৈকে প্ৰায় সাত বছৰ শ্ৰীহৰ্ষৰ মহাকাব্য 'নৈষেধ চৰিত্ৰ'ৰ ওপৰত গৱেষণা কৰে।

সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই ১৯৪৮ চনৰ পৰা ১৯৫৭ চনলৈকে এই সুদীৰ্ঘ নবছৰ কাল অসমৰ প্ৰথম বিশ্ববিদ্যালয় “গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়” প্ৰথম উপাচাৰ্য্য ৰূপে বিশেষ যোগ্যতাৰে একাগ্ৰ ভাবে কাৰ্য্য সমাপন কৰি অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। সন্দিকৈৰ অল্প ভাষিতা আৰু প্ৰচাৰ বিমুখতা স্বৰ্জন বিদিত তেখেতে পৰীক্ষা সংক্ৰান্তত এটা বৰ সাৰ গৰ্ভ কথা কৈছিল যে আমাক গুণ লাগে সংখ্যা নালাগে। সেয়ে সন্দিকৈ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত থকা সময়ছোৱাত এই কথাষাৰৰ ওপৰত লক্ষ্য ৰাখি পৰীক্ষাত পাছৰ সংখ্যাতকৈ গুণাগুণৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিছিল।

সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই সদায় মানৱৰ চৰিত্ৰ আৰু অন্তৰ পবিত্ৰতাতহে বেছি প্ৰাধান্য দিয়া দেখা যায়। এজন শিক্ষাবিদ হিচাবে সন্দিকৈদেৱে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰথম সমাবৰ্তন উৎসৱত দিয়া উপাচাৰ্য্যৰ ভাষণত ডিগ্ৰী লাভ কৰোতা সকলক এই বুলি সকিয়াই দিছিল। “They must remember that it is not degrees but character and the purity of the heart that will entitle them to the dignity of man. In a word, full of temptations they have to keep their balance and resist the forces of evil”

বিজ্ঞান ব্যক্তিয়ে জ্ঞান সাগৰত অক্লান্ত ভাবে জ্ঞান বজ্ৰৰ সাধনত ডুব গৈ আছে, সেই ব্যক্তিৰ সম্পৰ্কে লিখাটো এক সুকঠিন কাৰ্য্য। তেখেতে জীৱনত বহুতো গ্ৰন্থ অধ্যয়ন কৰিলে। গতিকে কোন লিখকৰ লিখনিয়ে তেখেতক আটাইতকৈ আকৃষ্ট কৰিছে আৰু তেখেতৰ জীৱ-

নত আটাইতকৈ বেছি পৰিমাণে বেথাপাত কৰিছে বুলি তেখেতক আন্ধুছ ছাত্ৰাবে সোধা এটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰত তেখেতে কৈছিল যে জীৱনত তেখেতে ভালেমান কিতাপ অধ্যয়ন কৰিলে যদিও ইব্‌চেনৰ 'Rosmersholm' নাটকৰ ইং-ৰাজী অনুবাদত পঢ়া এটা শাৰীয়ে তেখেতক বৰ বেচি পৰিমাণে অনুপ্ৰেৰণা দিছিল আৰু সেয়ে জীৱনত বিশেষ ভাবে বেথাপাত কৰি-ছিল। সেই প্ৰসিদ্ধ শাৰীটো হ'ল— "Innocence is the source of all joy and happiness" অৰ্থাৎ নিৰ্দোষিতা সকলো আনন্দ আৰু সুখৰ মূল।"

শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ পালি, প্ৰাকৃত আৰু সংস্কৃতৰ এজন বিদগ্ধ পণ্ডিতেই নহয়, তেখেত হৈছে পৃথিৱীৰ ১২/১৩ টা ভাষা জনা এজন ব্যক্তি। এইজন ব্যক্তিকেই ১৯৫৫ চনত ভাৰত চৰকাৰে 'পদ্মশ্ৰী' আৰু ১৯৬৭ চনত 'পদ্মবিভূষণ' উপাধি প্ৰদান কৰে। ১৯৩৭ চনত 'অসম সাহিত্য সভা' আৰু ১৯২৯ চনত 'অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ' সভাপতিৰ আসন অলঙ্কৃত কৰিছিল এই সন্দিকৈদেৱে।

শ্ৰীসন্দিকৈৰ জলন্ত নিদৰ্শণ হ'ল তেখেতে আজীৱন সাধনাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশ কৰা 'নৈষধ

চৰিত' 'বানস্তিলক' আৰু 'সেতুবন্ধ' এই তিনিখন উৎকৃষ্ট গ্ৰন্থ। সন্দিকৈয়ে 'ভবভূতি আৰু সংস্কৃত সাহিত্যত তেওঁৰ ঠাই' নামৰ পুথিৰ পাতনিত গবেষণা সম্পৰ্কে এক সুন্দৰ মতবাদ ডাঙি ধৰা আমি দেখিবলৈ পাইছোঁ। তেখেতৰ মতে "প্ৰকৃত গবেষণাৰ বিশেষত্ব এই যে সি নতুন গবেষণাৰ পথ সুগম কৰে।" তেখেতৰ এই মন্তব্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি তেখেতৰ গ্ৰন্থ কেইখন পুংখামুপুংখ ভাবে বিচাৰ কৰিলে দেখা যায় যে, প্ৰকৃততে সন্দিকৈৰ পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ গ্ৰন্থকেইখনে এই বিশেষত্ব বক্ষা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

শ্ৰীসন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ জীৱনৰ পৰা আমি ইয়াকে লাভ কৰিছোঁ যে এটা জ্ঞান পিপাসু মন আৰু জ্ঞান আহৰণৰ কাৰনে আজীৱন সাধনাৰ অধ্যৱসায়। সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই জীৱনত কাৰো সহায় নোলোৱাকৈ, অকলশৰীয়া প্ৰচেষ্টাবে গবেষণা কৰি অতি মূল্যবান সাহিত্যৰ অৱদানেৰে অসমী আইৰ সাহিত্যৰ ভৰালক গধুৰ কৰি তুলিছে। অসমী আইৰ অতি আদৰৰ সুযোগ্য সন্তান কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াৰ প্ৰতি অসমীয়া লোক সচেতন হোৱা উচিত। তেখেতৰ অনুভূতিপ্ৰবল জীৱনৰ আদৰ্শৰে আমিও আমাৰ জীৱন মহীয়ান কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত। ++

থকা কথাবোৰ বাৰে বাৰে মনৰ মাজত পাক
 ঘূৰনি খাই ঘূৰিবলৈ ধৰিলে। এই বোবা
 স্মৃতিবোৰে সদায়ে তাইক কিমান যে আমনি
 কৰি নাথাকে। অসহ্য বেদনাবোৰে তাইক
 যেন নিগনিৰ দৰে কুটি কুটি খাব ধৰিছে।

* * *

কস্তূৰীৰ অক্ষ অতনুৰ বাসনা

বস্তিৰেখা বৰগোঁহাঞি
 প্ৰাক্ত-স্নাতক ১ম বাৰ্ষিক (কলা)

প্ৰত্যেক দিনাই একেবোৰ পুঞ্জীভূত বেদ-
 নাই তাইক কন্দুৱাই আহিছে আৰু কিমান যে
 কান্দিব লাগিব সেই কথা কস্তূৰীয়ে নাজানে।
 কান্দি কান্দি যেন তাই শেষ হৈ যাব।
 পৃথিবীৰ কোনোবাই যদি ক্ষন্তেকৰ বাবে হলেও
 তাইক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিলেহেঁতেন। কোনেও
 তাইৰ অন্তৰৰ বেদনা বিধুৰ কথা বিলাক
 জানিবলৈ চেষ্টা নকৰিলে। নিজে নিজে কান্দি
 কান্দি শেষ হৈ যাওঁক। অন্তৰ্দাহত জ্বলি
 পুৰি শেষ হৈ যাওঁক। তাত কস্তূৰীৰ আক্ষেপ
 নাই। আপত্তি নাই। তাইৰ দৰে শতজনী
 কস্তূৰী মৰি মৰি শেষ হৈ যাওক তাত জানো
 কাৰোবাৰ ক্ষতি হব?

জ্বলি থকা লাইটকেইটা নুমাই থৈ কস্তূৰী
 বাহিৰলৈ ওলাই আহিল। এজাক মূহু বতাহে
 তাইৰ শৰীৰটো টেঁচা কৰি গ'ল। অজানিতে
 মনটো কোমল হৈ পৰিল। বতাহত উৰি
 আহিল ওচৰত থকা খৰিকা জ্বাই জোপাৰ
 মূছ সুবাস। দূৰৰ জোনটো ক্ৰমাৎ ডাঙৰ হৈ
 আহিল। চাৰিওফালৰ পৰিবেশটো কস্তূৰীয়ে
 এবাৰ ভালকৈয়ে পৰ্য্যবেক্ষণ কৰিলে।

* * *

হঠাৎ কস্তূৰীৰ কোমল মনটো বিদ্ৰোহী
 হৈ পৰিল। বেদনাবিধ্বস্ত মনটো যেন আৰু
 গধুৰ বতাহে হেচি ধৰিলেহি। নাভাবো বুলি

সুন্দৰ প্ৰস্তুতিৰে চলাই যোৱা কস্তূৰীৰ
 জীৱনটোত আঁত হেৰাল। বিচাৰি নাপালে
 সতকাই সেই আঁত। সেয়েহে আজি তাই
 অল্পতাপত দক্ষ। জীৱন তৃষ্ণালৈ নামি আহিল
 এজাক বিবাক্ত গধুৰ বতাহ। যিজাকে তাইক
 এই সুন্দৰ পৃথিবীৰ সুন্দৰ মানুহবোৰৰ পৰা
 বিচলিত কৰি পেলালে। সেয়েহে আন বহুতে
 কোৱাৰ দৰে “মানুহৰ জীৱনলৈ সোণালী
 স্নযোগ এবাৰহে আছে, মাত্ৰ এবাৰ। এবাৰ-
 তেই যদি তুমি সোণালী স্নযোগ গ্ৰহণ কৰিব
 নাজানিলা তেন্তে ওৰোটো জীৱন তুমি কান্দি
 কান্দি জ্বলি পুৰি শেষ কৰিব লাগিব।”

কল্পবীৰ জীৱনতো সেই কথাৰ সুন্দৰ ভাৱে পৰিলক্ষিত। তাইৰ জীৱনলৈও সোণালী সুযোগ মাত্ৰ এবাৰহে আহিল। তাই কিন্তু গ্ৰহণ কৰিব নাজানিলে। সেয়েহে আজি অনুতাপত দগ্ধ হৈ মৰিব লগীয়া হৈছে। কল্পবীৰ অশ্ৰু-সিক্ত নয়ন যুৰি সেমেকিয়ে ব'ল।

এটা ক্ষণিক মুহূৰ্তত কল্পবীয়ে হেৰুৱালে নিজকে; নাজানিলে পৃথিবীৰ বহুতৰ দৰে ভুল কৰি পেলাইছে। পঙ্কিলতাৰ মেৰপাকত তাই সোমাই পৰিল। পৃথিবীখনক তাই সুন্দৰ দেখিলে। খুউব সুন্দৰ। সেই সুন্দৰৰ মাজত নিজকে বিলাই দিব খুজিলে। পাহৰি গ'ল আকাশ খনক। পাহৰি গ'ল তৰাবোৰক। তৰাবোৰক ফুল বুলি ভাবিলে। প্ৰকৃতিৰ বিনন্দীয়া সৌন্দৰ্য্যৰ তৃপ্তি তাই অনুভৱ কৰিলে। সেয়ে পৃথিবী খনক তাই অতি বেছি সুন্দৰ দেখিলে।

কল্পবী তেতিয়া ওঠৰ বছৰীয়া চঞ্চল গাভৰু। বহুতৰ দৰে তাইও বোমাধেৰে ভৰা উৰ্মিমাল্যৰ মাজত নিজকে বিলাই দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। কেতিয়াবা অজানিতে মনটো নাচি উঠে। অকাৰণতে হাঁহি উঠে। কলেজলৈ যাওঁতে অকাৰণত মনটো আনন্দিত হৈ থাকে। পুলকত নাচি নাচি নভৱা মিচিন্টা কথাবোৰকে কৈ বং পায়। দিন যাৱ বছৰটোৱে বাগৰ মাৰে। গ্ৰীষ্ম, বৰ্ষা, শৰৎ, হেমন্ত সকলো গুতু এটা এটাকৈ পাৰ হৈ যায়। এই সকলোবোৰৰ মাজত কল্পবীয়ে বিচাৰি পালে অতনুক। সুন্দৰ পৃথিবীখনত তাই জীয়াই থকাৰ সাৰ্থকতা বিচাৰি পালে। পৃথিবীখনে তাইক আকৰ্ষিত কৰিছিল। জীয়াই থকাৰ স্বপ্ন-ৰচিবলৈ তাই প্ৰেৰণা পালে। দিনে দিনে কল্পবী আৰু অতনুৰ সান্নিধ্য গভীৰৰ পৰা গভীৰতম হব ধৰিলে। পাহৰি গ'ল ছয়ো

নিজকে। কল্পবীয়ে পাহৰিলে তাই এটা উচ্চ বৃদ্ধ সমাজৰ সন্মান অৰ্জন কৰা খ্যাতিনামা পৰিয়ালৰ একমাত্ৰ সন্তান। যাৰ দৰে এজনী উচ্চশিক্ষিতা ধনীৰ ছলালী ছোৱালীয়ে অতনুৰ দৰে এটা নিঃকিন নিশ্চল পৰিয়ালৰ যাৰ সমাজত স্থান নাই তেনে এটা লৰাৰ লগত সম্বন্ধ স্থাপন কৰাটো কেনে অগ্ৰীতিকৰ কথা। অহা হাতেদি অতনুৱে পাহৰিলে সি বাওঁনা অঞ্চল সি চন্দ্রলৈ হাত মেলিছে.....।

প্ৰকৃতিৰ সকলোবিলাক পৰিবৰ্তন এটা এটাকৈ হৈ গ'ল। মাথোন একে থাকিল কল্পবী শৰ্ম্মা বৰুৱা আৰু অতনু (উপাধি উল্লেখ কৰা নাই)। যেন বহু যুগৰ সাধনাত সফল হোৱা দুটি প্ৰতিমূৰ্ত্তি। স্নাতক মহলাত ভবিদ্যি কল্পবীয়ে বহুত আকুলতাৰে অতনুলৈ চালে। অতনুৰ নিবিড় নিশ্চল চাৰনীত তাই যেন সহাবি পালে। এটা সময়ত ছয়ো ছয়োকা পাহৰি নোযোৱাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিলে। হেজাৰ আনন্দ, হেজাৰ কৰুণ বেদনা বিধূৰ অন্তৰে এদিন অতনু আঁতৰি যাবলৈ বাধা হ'ল চাকৰীৰ সন্ধানত। কল্পবীৰ পৰা বহু দূৰলৈ। কল্পবীৰ দৃঢ় প্ৰত্যুত্তৰে অতনুক বহুতদূৰ আগবাঢ়ি যোৱাত সহায় কৰিছিল। দৃঢ় ভাৱে জনাই দিছিল তাৰ অবিহনে এই পৃথিবীত জীয়াই থকাৰ শেষ মোহকণো হেৰুৱাব। আৰু বহুত কিবা কিবিবোৰ কৈ গৈছিল। শুনি গৈছিল অতনুৱে সকলোবোৰ বিনা প্ৰতিবাদে। বিশ্বাস কৰিবলৈ যেন টান পাইছিল। কিবা এটা যেন সি চিৰদিনৰ বাবে হেৰুৱাইছে। এই কথা সি অন্তৰৰ নিভৃত কোণৰ পৰা অনুমান কৰি লৈছিল। বহুতো কথা বতৰাৰ পাহত অতনু আঁতৰি গৈছিল কল্পবীৰ পৰা এখন বেদনাবিধ্বস্ত হৃদয় লৈ। নাজানে এই বিদায়েই সিহঁতৰ মিলন মুহূৰ্ত্তৰ

শেষ মুহূৰ্ত্ত। যাবৰ সময়ত সিহঁতৰ অন্তৰত কেনে আগ্ৰেগিৰিৰ সৃষ্টি হৈছিল তাক হয়তো আনে অনুমান কৰিব নোৱাৰিব।

শেষ মুহূৰ্ত্তত কস্তুৰীয়ে বাগৰ সলাই দিলে। পাহৰি গ'ল এসময়ত একমাত্ৰ মন প্ৰাণ ভৰি ভালপোৱা অতনুক। পাহৰাই দিয়ালে কস্তুৰীৰ ৰং পৰিয়ালে, সমাজে আৰু বহুত কিবা বোৰে। মাক দেউতাকৰ ডাবি ধমকী ফুচুলনীত থাকিব নোৱাৰি এদিন অনিচ্ছা স্বত্বেও কস্তুৰীৰ বিয়া হৈ গ'ল চহৰৰ সুখ্যাত ধনী সন্তান সমাজত উচ্চ স্বীকৃতি লাভ কৰা হৃদয়া নন্দ দুৰ্বাৰ একমাত্ৰ সন্তান জয়ন্ত মাধৱ দুৰ্বাৰ লগত। বিয়াটো ঐশ্বৰ্য্যৰ মাজত থাকি দুদিনৰ বাবে পাহৰি পেলালে মৰমৰ অতনুক। কিন্তু বন্দী সজাত মুক্ত পক্ষী জানো আবদ্ধ হৈ থাকিব পাৰিব। মাক দেউতাকে ভাবিলে কস্তুৰীয়ে অতনুক নিশ্চয় পাহৰি পেলাইছে। কস্তুৰীৰ বাবে তেওঁলোকে স্বস্তিৰ নিশ্বাস পেলালে। ইফালে কস্তুৰীৰ অন্তৰত যি আগ্ৰেগিৰিৰ উদগীৰণ হব ধৰিলে তাৰ প্ৰেচণ্ড উত্তাপত তাই নিজেই নিৰ্ম্মম অন্তৰ্দাহত জ্বলি পুৰি শেষ হব ধৰিলে। নাজানে তাৰ বাবে দায়ী কোন ?

দিনে নিশাই কস্তুৰীৰ মানসপটত ঠাঁহি উঠিল এখন কৰুণ ছবি যিখনে যেন তাইলৈকে অপেক্ষা কৰি আছে। এসময়ত যাৰ লগত ওৰেটো জীৱন কটাই দিয়াৰ স্বপ্ন দেখিছিল এতিয়া তাৰ এক তীব্ৰ যাত্ৰণাত তাই ছটফটাবলৈ ধৰিলে। অন্তৰৰ গোপন কক্ষৰ পৰা চকু পানীবোৰ নিবৰে নিগৰি নিগৰি ওলাবলৈ ধৰিলে। প্ৰতিশোধৰ বেদনাত তাই জাগি উঠিল। এক তীব্ৰ প্ৰতিবাদ কৰি সকলোৰে

আগত চিঞৰি চিঞৰি সকলোকে শুনাই দিবৰ মন গ'ল। মাক দেউতাকলৈও এক অসহ বিতুষা জ্বলিল। কি দৰকাৰ তেওঁলোকৰ তাইক ওৰেটো জীৱন মানসিক অন্তৰ্দাহত ভুগিবলৈ দিয়াৰ। তেওঁলোকে হৃদয় কি বস্তু চিনি নাপায়। পায় মাথোন টকা পইচা ঐশ্বৰ্য্য বিভূক্তি এইবোৰ...। নিজৰ জীৱনটোক তাই শতবাৰ ধিক্কাৰ দিলে। কাম বনত কস্তুৰীৰ কোনো উগ্ৰম নাই। খোৱা-বোৱাৰ লাগ বান্ধ নাই। অন্তহাতেদি স্বামীৰ প্ৰতিও উদাসীনতা। মনৰ ভিতৰতে বেচেৰীয়ে শতবাৰ হিয়া ঢাকুৰি কান্দিলে। স্বামীৰ প্ৰতিটো কথাতেই বিৰক্তি পালে। এদিন তাই স্বামীৰ পৰা বহুতো শুনিব নলগীয়া কথা শুনিবলৈ পালে। এতিয়া তাই স্বামীৰ অৱহেলাৰ পাত্ৰী। তাইক দেখা পালেই যেন তীব্ৰ যুগাত মুখ ঘূৰাই দিয়ে। এইবাৰ তাই আৰু জীয়াই থকাৰ শেষ মোহকণে হেৰুৱাই পেলালে। যাৰ জীৱনত হেৰাবলৈ একো বাকী নাই তাৰ আৰু জীয়াই থকাৰ সাৰ্থকতা ক'ত? শেষ মুহূৰ্ত্তত কস্তুৰীয়ে এবটল বিষাক্ত পইজন খাই শুই পৰাৰ কথাও ভাবিলে। মৃত্যুপথলৈ শতবাৰ আগবাঢ়ি গ'ল কিন্তু বিবেকে ঘূৰাই পিচুৱাই লৈ আহিলে। মৰিব তাই নোৱাৰিলে।

শেইবাটাও বসন্তই ৰূপ সলালে। প্ৰকৃতিৰ বুকুত ভালেখিনি পৰিবৰ্তন হৈ গ'ল। মাথোন পৰিবৰ্তন নহ'ল অতনুৰ। একেবাৰে অচল অটল নিশ্চল। সঘনাই মনত পৰিল কস্তুৰীৰ দৃঢ় প্ৰতিশ্ৰুতিবোৰলৈ। কি কৰিব নকৰিব ভাৱি অস্থিৰ হৈ পৰিল। মনটোক বহুবাৰ দমাব নোৱাৰি আহিবৰ সময়ত কস্তুৰীৰ পৰা অনা ফটোখনকে উলিয়াই ললে।

ভাহি উঠিল কস্তুরীৰ সম্পূৰ্ণ প্ৰতিচ্ছবিটো তালৈকে যেন আকুল মিনতিৰে অপেক্ষা কৰি আছে। পিছ মুহূৰ্ত্ততে তাৰ নিজকে স্বাৰ্থপৰ কাপুকষ যেন লাগিল। সিও তাইক বিদায়ৰ শেষ মুহূৰ্ত্ত পৰ্য্যন্ত সম্পূৰ্ণ আত্মদানৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি আহিছিল। অথচ ইমান দিনলৈকে কোনো খবৰ নোলোৱাটো সঁচাকৈয়ে স্বাৰ্থপৰতাৰ বাদে আন একো নহয়। আজলী কস্তুরীয়ে হয়তো ইমানদিনে তাৰ বিবহত কান্দি-কাটি হাইবাণ আছে। নানা চিন্তাভাৱনাই তাক ভাবুক কৰি তুলিলেহি। হৃদয়ত অসংখ্য জোৱাৰৰ সৃষ্টি হব ধৰিলে। নিশ্চয় সি কস্তুরীক অন্য় কৰিছে। এই অন্য়ৰ পৰা সি জানো মুক্তি পাব। অসহ্য গ্লানিত তাৰ মনটো জঁয় পৰি গ'ল। পিচ মুহূৰ্ত্ততে সি ঠিবাং কৰি পেলালে সি আৰু পলম নকৰে। কালিলৈকে সি অফিচৰ পৰা বাহিৰে বাহিৰে কস্তুরীহঁতৰ ঘৰলৈ যাব। হঠাতে ওলাই দি কস্তুরীক বিব্ৰত কৰি তুলিব। অভিমান কৰি তাই হয়তো ইমান দিনৰ খবৰ খাতি নিদিয়াৰ কৈফিয়ৎ বিচাৰিব। তাক সি বিচৰা মতে (খাবলৈ ভাল পোৱা) বস্ত্ৰবোৰ এটা এটাকৈ দিব। প্ৰয়োজনতকৈ বেছি বহলকৈ চকুজুৰি মেলি সি হয়তো আৰু বেছি গহীন হৈ এটা এটাকৈ সকলো প্ৰত্যুত্তৰ দিব। শেষত তাইক খুব মৰম কৰিব, তাই হয়তো সকলো অভিমান পাহৰি পেলাব। বাতিটো অতনুৰ ভালকৈ টোপনি নাহিলেই। পুৱা চাহ তাহ খাই খৰধৰকৈ অফিচলৈ গ'ল। অফিচতো তাৰ মন নবহিল। স্মৃতি নামৰ ছায়া-মূৰ্ত্তিবোৰে এটা এটাকৈ তাৰ মনৰ পৰ্দাত থিয় দিলেহি। কস্তুরীহঁতৰ ঘৰখনৰ স্মৃতিয়ে তাক বৰ আমনি কৰিলে। বাবমান বজাত সি অসম

মেইলত উঠিল। মনটো তাৰ উচ্চপিচাবলৈ ধৰিলে। এটা সময়ত আহি কস্তুরীহঁতৰ ষ্টেচনত নামিলহি। তেতিয়া বাককৈয়ে সন্ধিয়া নামিছিল। সন্ধিয়াৰ পৰিবেশটো আজি তাৰ ভাল লগা নাই। জোনটোৰ গ্লানস্তিমিত পোহৰত আগবাঢ়ি গৈ থাকিল সি। কব নোৱাৰাকৈ এটা সময়ত সি কস্তুরীহঁতৰ বিৰাট বিল্ডিংটোত সোমাই পৰিল। অজানিত আশঙ্কাত তাৰ অন্তৰখন ছুক ছুক কঁপিব ধৰিলে। যথা সময়ত কস্তুরীৰ মাক-দেউতাকৰ লগত নানান কথা বতৰা পাতিলে। বাহিৰত অতনুৰে যিমনেই কথা বতৰা পাতি সহজ হৈ আছিল ভিতৰত সি যিমনেই হাঁহাঁকাৰ কৰি উঠিল। কিবা এটাৰ অভাৱ অনুভৱ কৰিব ধৰিলে। ক্ষণেকতে ভালমান কথাই মনৰ মাজত ভুমুকি মাৰিলেহি। সোধো বুলিও কস্তুরীৰ কথা সি স্মৰিব নোৱাৰিলে। জানোছা, তাৰ দুৰ্বলতাখিনি সহজে ধৰা পৰি যায়। বহুত পৰৰ পাছত সি কথাৰ চলতে কস্তুরীৰ কথা স্মৰি পেলালে। তাৰ উত্তৰত সি যিখিনি কথা শুনিবলৈ পালে তাতোকৈ এপাত বিষাক্ত অস্ত্ৰেৰে তাক হত্যা কৰা হলেও সি ভাল পালেহেঁতেন। কস্তুরীৰ মাকে এটা এটাকৈ কস্তুরীৰ কথাবোৰ কব ধৰিলে। আজিৰ পৰা ছমাহৰ আগতে কস্তুরীৰ বিষয়া হৈ গৈছে। বিষয়াৰ পিছত ছুবাৰমান ইয়ালৈ আহিছিল কিন্তু আহিলেও ছোৱালীৰ মুখলৈ চাব নোৱাৰা অৱস্থা। নানা চুশ্চিন্তাত ভাৰাক্ৰান্ত হৈ তাই যেন পাংগলী হৈ যাব। ছমাহ মানৰ আগতে তাই বদলি হৈ বহুদূৰ ঠাইলৈ গ'ল, আমি কোনো খবৰেই নাপাওঁ। বুঢ়ীয়ে এটা তপত হুমুনিয়াহ কাঢ়িলে। বুঢ়ীৰ মুখৰ প্ৰতিটো কথাই বিষাক্ত শেলৰ দৰে তাক বিদ্ধিব ধৰিলে। কি

হৈ গ'ল সি ধৰিবই নোৱাৰিলে। কি ভাবি
 যবৰ পৰা আহিছিল আৰু কি হ'ল। ক্ষন্তে-
 কতে জীৱনটোৰ প্ৰতি বিতুষা জন্মিল। কস্তুৰীৰ
 মাক দেউতাকৰ প্ৰতি তাৰ বিৰক্তি জাগিল।
 ক্ষন্তেকতে তাৰ মুখমণ্ডল বিবৰ্ণ হৈ পৰিল।
 কস্তুৰীৰ প্ৰতি তীব্ৰ ঘৃণা জন্মিল। অতীতৰ
 ব্যথা ভবা জীৱনটোৰ পুঞ্জীভূত বেদনাবোৰে
 তাৰ আগত ঠিয় দিলেহি! নিজকে বিশ্বাস
 কৰিবলৈ টান লাগিল।

বহুতপৰ নিৰবে থাকি এটা সময়ত কস্তু-
 ৰীৰ মাকৰ পৰা বিদায় ললে। ভাত খাবলৈ
 খুউৰ জোৰ কৰিছিল। নাথালে, কস্তুৰীৰ
 মাকক তাৰ ঘৃণা লাগি গ'ল। এইয়া যেন
 কস্তুৰীৰ মাক নহৈ এজনী কালসৰ্পিনী। যি
 জীৱনৰ চৰম মুহূৰ্ত্ততো তাক মাৰিবলৈ ষড়যন্ত্ৰ
 কৰিছে। মুখেৰে সেইবোৰ প্ৰকাশ নকৰি নানা
 কামৰ অজুহাত দেখুৱাই সি গুচি আহিল।
 কথা কবলৈও যেন তাৰ শক্তি নাই। মুখেৰে
 একো প্ৰকাশ নকৰি লক্ষ্যহীনভাৱে সি আলি-
 বাটেৰে গৈয়ে থাকিল। কি ভাবি আহিছিল

আৰু কি হ'ল। অতনুৱে বহুত কথাই জীৱ-
 নত ভাবিছিল। বহুত কথাই ভাবিলে। ভবাৰ
 দৰে বহুত কথাই তাৰ জীৱনত নহল। বহুতো
 কথা। জীৱনৰ প্ৰতিটো পদক্ষেপতেই সি পৰা-
 জয় স্বীকাৰ কৰি আহিছে। তথাপি তাৰ
 আক্ষেপ নাই। পাৰ হৈ যোৱা জীৱনটোৰ
 সকলোবোৰ অতৃপ্তিক সি সহজেই স্বীকাৰ কৰি
 লৈছে। বিদ্ৰোহ কৰাৰ ক্ষমতা তাৰ আঞ্জি-
 লৈকে হোৱা নাই। হয়তো নহয়।

অবিৰাম গতিত অতনু গৈয়ে থাকিল।
 ভাগৰ লাগিলেও ববলৈ সময় নাই। জীৱন-
 টোত সি বিশ্ৰাম লবলৈ কোনো দিনেই যেন
 নাপাব। লক্ষ্যহীন ভাবে গৈ গৈ এটা সময়ত
 স্থিৰ বিন্দুৰ দৰে সি বৈ গ'ল। হাতৰ ঘড়ী-
 টোলৈ চালে বাতি এঘাৰটা বাজিছে। অসহ
 বেদনাত তাৰ দেহ মন কঁপিৰলৈ ধৰিলে।
 সি লক্ষ্য কৰিলে তাৰ দেহ-মন-আত্মা স্তিমিত
 হৈ সূৰ্যাস্তৰৰ লেলিহান আভাৰ দৰে লাহে
 লাহে বহল, দুৰ্জয় ভয়াবহ আন্ধাৰৰ মাজত
 হেৰাই যাব ধৰিছে। ++

“কৃষ্টি হ'ল এটা জাতিয়ে কৰা সকলো কামৰে সমষ্টি
 আৰু সংস্কৃতি হ'ল সেই জাতিৰ চিন্তা, কল্পনা আৰু কামৰ
 শ্ৰেষ্ঠ অংশখিনি।”

— বিশ্বনাথায়ণ শাস্ত্ৰী।

মানব দৰদী

ববীন্দ্রনাথ

—শিবানী চক্রবৰ্তী

প্ৰাক-স্নাতক ১ম বাৰ্ষিক (কলা)

পাৰাপাৰহীন সমুদ্ৰৰ নীল স্বপ্নোচ্ছ্বাস চকুত পৰিলে বিশ্বয়ৰ আৰু অন্ত নোহোৱা হয়। কাঞ্চনজঙ্ঘাৰ স্বৰ্ণোজ্জ্বল অবাৰিত বিস্তৃতি দেখিলে নিজৰ সত্বকে হেৰুৱাই পেলাম যেন লাগে। এই সৌন্দৰ্য্যৰ মানে কি, ইয়াৰ উৎস ক'ত, শেষ ক'ত; কেনেকৈ ইয়ালৈ আহি সৌন্দৰ্য্যৰ স্নেহমা ঢালিছে,—সেই কথা ৰূপ-বিহ্বল আৰু তৃষ্ণাৰ্ত্ত মনে পাহৰি যায়। কেৱল দেহ আৰু মনৰ সমস্ত ইন্দ্ৰিয়েৰে ইয়াৰ ৰূপ-ৰস গন্ধ-পৰশ আৰু পান কৰাৰ তাড়নাত মানুহ বিস্মৃত হৈ থাকে।

সমুদ্ৰৰ এই অপৰূপ ৰূপ আৰু কাঞ্চন জঙ্ঘাৰ দৰে নয়নজুবোৱা বহস্যময় বিশাল বৈভৱৰ অধিকাৰী হৈ পৃথিবীত যুগে যুগে ছুই চাৰিজন মহাপুৰুষে জন্ম গ্ৰহণ কৰি আহিছে। এই মহাপুৰুষ সকলৰ সম্পৰ্কেও মানৱ অন্তৰত জন্ম হয় একেই বিশ্বয়-বিমূঢ় অৱস্থাৰ। সেইকাৰণে এসময়ত বিশ্বকবি বুবীন্দ্রনাথক আন্তৰিক অভিনন্দন জনাবলৈ গৈ ভাৰতবৰ্ষৰ তৎকালীন শ্ৰেষ্ঠতম কথাশিল্পী শৰৎ চন্দ্ৰই কৈছিল, “তুমি আমাদেৱ বিশ্বয়।”

উনবিংশ শতাব্দীত বঙ্গদেশ তথা সমগ্ৰ বিশ্বত যিসকল মহাপুৰুষৰ জন্ম হৈছিল, যি সকলৰ বশ-কীৰ্ত্তিৰ কালে বিশ্বই ব বাগি চাইছিল, সেই সকলৰ ভিতৰত বিশ্বকবি ববীন্দ্র নাথ ঠাকুৰ অন্যতম। ববীন্দ্রনাথ বিশ্ব বিদিত, জ্ঞান প্ৰদীপেৰে সমগ্ৰ মানৱ জাতিৰ ইতিহাস যুগ-যুগান্তৰলৈ আলোকিত কৰি থৈ গৈছে। বিশ্ব-সাহিত্যৰ ভাঙাৰ তেওঁৰ নিকপম সাহিত্য ৰাজ্যৰে চহকী কৰি থৈ গৈছে।

১৮৬১ খৃঃ ৭ মে তাৰিখে (বঙালী ২৫ বহাগ, ১৮২৬ সাল) ভাৰতবৰ্ষৰ তৎকালীন সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ লীলাভূমি কলিকতাৰ জোড়াসাঁকোঁৰ ঠাকুৰ পৰিয়ালত ববীন্দ্র নাথৰ জন্ম হয়। মহৰ্ষি দেবেন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ তেওঁ সৰ্বকণিষ্ঠ সন্তান।

ববীন্দ্র নাথ মানবতাবাদী কবি। মানুহক তেওঁ অন্তৰ ভৰি ভাল পাইছিল। তেওঁৰ এই মানব-প্ৰীতি দেশ-কালৰ সংকীৰ্ণ গণ্ডীৰ মাজত আবদ্ধ নহয়। তেওঁ মানৱতাৰ পূজাৰী, আজী-

রন তেওঁ মানৱতাৰ জয়-গান গাইছিল। মানুহৰ প্ৰতি থকা তেওঁৰ গভীৰ প্ৰেমৰ কাৰণেই তেওঁ মানুহৰ মাজত চিৰদিন জীয়াই থকাৰ বাসনা কৰিছিল।

‘মৰিতে চাহিনা আমি সুন্দৰ ভুবনে
মানৱেৰ মাঝে আমি বাচিবাবে চাই,
এই সূৰ্য্য কৰে পুঞ্জিত কাননে
জীবন্ত হৃদয় মাঝে যদি স্থান পাই।’

তেওঁ ব’তেই মানৱতাৰ অপমান, লাঞ্ছনা আদি দেখা পাইছে ত’তেই প্ৰতিবাদ, প্ৰতি-
ৰক্ষাৰ প্ৰবল প্ৰতিধ্বনি তুলিছে। ব’ত মানৱ-
তাৰ নিপীড়ন হৈছে, অত্যাচাৰ হৈছে, ত’তেই
তেওঁ লেখনীৰ শানিত কৃপান জ্বলাইছে।
অসহায়, দুৰ্বল মানুহৰ কাৰণে তেওঁৰ অন্তৰ
উপচি আছিল দাকন মমতাৰে। সেইকাৰণেই,
আমি তেওঁৰ কবিতাত সন্ধান পাওঁ এক নতুন
পথৰ, সেই পথ নিখিল মানৱাত্মাৰ লগত একান্ত
সংযোগৰ।

সমাজৰ ধনী সম্প্ৰদায়ক ৰবীন্দ্ৰ নাথে সদায়
ঘৃণাৰ চকুৰে চাইছিল। কাৰণ তেওঁলোকেই
সমাজৰ দৰিদ্ৰ শ্ৰেণীক অনন্তকাল শাসন-শোষণ-
ণেৰে নিপীড়ন কৰি আহিছে। এই দৰিদ্ৰ
আৰু শোষিত শ্ৰেণীৰ প্ৰতি ৰবীন্দ্ৰ নাথৰ আছিল
অকুণ্ঠ স্নেহ আৰু সহানুভূতি। সেয়ে তেওঁ
ধনী শ্ৰেণীক ব্যঙ্গ কৰি লিখিছিল

‘এ জগতে হায়, সেই বেশী চায়’
আছে য়াৰ ভূরি ভূরি,
ৰাজ্য হস্ত কৰে সমস্ত
কাঙালৈৰ ধন চূৰি।’

মানুহৰ অনবধাৰিত হৃদিশাক ৰবীন্দ্ৰ নাথে
মুঠেই সহ কৰিব নোৱাৰিছিল। মানুহ যদি
হীনকটি আৰু হীনবৃত্তিৰ বাবে নিম্নগামী হব লগা
হয়, তেনেহলে সংগীতে এই অধোমুখী লোকক
মহৎ আদৰ্শ, সৌন্দৰ্য্য আৰু শালীনতাৰ উন্নত-
বোধ আৰু সুসংস্কৃত কচিৰে পূৰ্ণজন্ম দিব পাৰে।
মধু পান কৰিবলৈ পালে তেতেলিৰ প্ৰতি লোভ
মানুহৰ স্বাভাৱিকতে নাইকিয়া হয়। কবিৰ
ধাৰণা যে অসংস্কৃত লোকক সংস্কৃতিৰ পৰা বহি-
ষ্কাৰ কৰিলে, ঘৃণা অপমানেৰে আঁতৰাই ৰাখিলে,
‘অপমান হতে হবে তাহাদের সবার সমান।’

সেয়ে কবি কঠুত সতৰ্ক বাণী ঘোষিত
হৈছে,—

“যাৰে তুমি নিচে ফেল সে তোমারে
বাঁধিলে যে নিচে,
পশ্চাতে রেখেছ যাৰে সে তোমার
পশ্চাতে টানিছে।
অজ্ঞানেৰ অন্ধকাৰে আড়ালে
ঢাকিছ যাৰে
তোমার মঙ্গল ঢাকি গড়িছে সে
ঘোঁৰ বাবধান
অপমান হতে হবে তাহাদের
সবার সমান ॥
সবাৰে না যদি ডাক,
এখনো সৱিয়া থাক,
আপনাকে বেঁধে রাখ চৌদিকে
জড়ায় অভিযান,
মৃত্যু মাঝে হবে তবে চিত্তভঙ্গ
সবার সমান ॥”

বহুকাল পূৰ্বে কবিয়ে বৈৰাগীৰ মুখত এটি
গীত শুনিছিল,— ‘আমি কোথায় পাব তাকে

আমার মনের মানুষ যেরে।' এই গীতৰ মৰ্ম-
স্পৰ্শী সূৰে কবিৰ চিত্ত বহুদিন জুৰি আলো-
ড়িত কৰি ৰাখিছিল। নিজৰ মনৰ সৌৰম্যেৰে
বিশ্বৰ সকলো মানুহকে গঢ়ি তুলিবলৈ কবিয়ে
আকাংখ্যা কৰিছিল। কৃষক, মজুতুৰ আৰু জন-
গণৰ প্ৰতি কবিয়ে উৎসৰ্গা কৰি থৈ গৈছিল
তেওঁৰ আন্তৰিক আশীৰ্ব্বাদ।

নিৰীহ দৰিদ্ৰ মানুহৰ দুখত দুখী হৈ
কবিয়ে কৈছিল "এই দৰিদ্ৰ চাৰী প্ৰজা গুলোকে
দেখলে আমার ভারি মায়া হয়। এরা যেন
বিধাতাৰ শিশু সন্তানৰ মত নিৰুপায়, তিনি
এদেৰ মুখে নিজেৰ হাতে কিছু তুলে না দিলে
এদেৰ গতি নেই। পৃথিবীৰ স্তম্ভ যখন শুকিয়ে
যায়, তখন এরা কাঁদতে জানে, কোনমতে
একটু ক্ষুধা ভাজলেই আবার তখুনি সমস্ত ভুলে
যায়।" এই উক্তিটিৰ মাজতে প্ৰকাশ পাইছে
কবিৰ মানব দৰিদ্ৰ অন্তৰখনৰ প্ৰকৃত ৰূপ।

১৯০৫ চনত হোৱা 'বঙ্গ-ভঙ্গ আন্দোলন'ত
তেওঁ প্ৰত্যক্ষভাৱে যোগদান কৰিছিল। জালি-
ওৱানৱালাবাগৰ নিষ্ঠুৰ হত্যাকাণ্ডৰ প্ৰতিবাদত
তেওঁ ব্ৰটিছ চৰকাৰ প্ৰদত্ত 'নাইট' উপাধি পৰি-

ত্যাগ কৰিছিল। মানুহৰ ওপৰত কৰা নিৰ্ম্মম
অত্যাচাৰৰ ফলত কবি বিভ্ৰান্ত আৰু ক্ৰোধিত হৈ
পৰিছিল— সেইকাৰণে অত্যাচাৰী প্ৰদত্ত উপাধি
বৰ্জন কৰিছিল। কবিয়ে মানুহক অসন্তৰ স্নেহ
কৰিলেও, মানুহৰ কঢ়তাক সহ কৰিব নোৱাৰি-
ছিল। বঙালী মানুহৰ ক্ষুদ্ৰতাক (সংকীৰ্ণতাক)
ব্যঙ্গ কৰিছিল, ধিক্কাৰ দিছিল। কিন্তু এই
ব্যঙ্গতাৰ মাজত লুকাই আছিল পুনৰ্জন্মৰ
প্ৰেৰণা—

'সবাই বড়ো হইলে তবে
স্বদেশ বড়ো হবে।—'

জীৱনৰ শেষ মুহূৰ্ত্তত যুত্ম-শয্যাতে পৰি
থাকিও কবিয়ে মানৱৰ জয় গান গাইছিল, মানৱ
সমাজক ভাতৃৰূপে ডোলেৰে বাস্তুবলৈ তেওঁ সদায়
প্ৰস্তুত আছিল। সেয়ে তেওঁৰ কণ্ঠত ধ্বনিত
হৈছিল—

'হৃদয় আমার ক্রন্দন করে
মানব হৃদয়ে মিলিতে।'

তেওঁ পুনৰ গাইছিল :—

"চাহিনা ছিঁড়িতে একা বিশ্বব্যাপী ভোর
লক্ষ্য কোটা প্ৰাণী সাথে এক গতি মোর।"

++

"অসীমৰ গৌৰৱ সম্যক দৃষ্টিভঙ্গীৰেহে প্ৰকাশ
কৰাটো সম্ভৱ। ইয়াৰ মূলতে আছে মিষ্টিকৰ আনন্দ
আৰু শিল্পীৰ অশুপ্ৰেৰণা।"

—হেম বৰুৱা

প্ৰ তী ক্ষা

—কল্প গগৈ

প্ৰাক-স্নাতক ৩য় বাৰ্ষিক (কলা)

এখন চিঠি। নিতান্তই সাধাৰণ এখন চিঠি। অথচ সেইখন চিঠিয়েই মোলৈ কঢ়িয়াই আনিছে এক বৰ্ণনাতীত বেদনা। মই অতি মাত্ৰাই চঞ্চল হৈ পৰিছোঁ। চিঠিখন পঢ়ি পঢ়ি, কিন্তু বৰ্ণালী মোৰ কোনো নাছিল। তেস্তে এজনী অনাত্মীয়া গাভৰুৰ কাৰণে মই ইমান বেছি বিহ্বল হৈ পৰাৰ কাৰণ কি? কাৰণ? মই নিজেই নাজানো। বৰ্ণালী, ছটা বছৰৰ ঘনিষ্ঠতা মাত্ৰ। আন বছৰে লগত ডিগবৈ কলেজৰ স্বপ্নময় পৰিবেশত এদিন বৰ্ণালীকো লগ পাইছিলো। এৰা! জীৱনতটো বছৰতকৈই

লগ পোৱা যায়; কিন্তু পাৰি জানো লগ পোৱা সকলোকে মনৰ মণিকোঠাত সজীৱ কৰি ৰাখিব? নোৱাৰি। কিছুমান কৰ্পূৰৰ দৰে বাষ্প হৈ উৰি যায় আৰু কিছুমান কল্পবীনাভৰ দৰেই অফুৰন্ত হৈ ৰয়। জীৱনৰ এই ছপৰ বেলিকা সেইসকলৰ আঁতৰত থাকি তাহানিৰ দিনবোৰ আজিৰ এই নিষ্ঠুৰ বৰ্তমানটোৰ লগত বিজ্ঞাবলৈ গৈ দেখোন বাৰে বাৰে ব্যৰ্থ হৈ পৰিছোঁ। অতীত অতীতেই, বৰ্তমানৰ লগত ইয়াৰ কিহু সন্ধক। সুদীৰ্ঘ দহটা বছৰৰ বিৰতিত আজি মই ফুঁৱৰিছোঁ মোৰ মৃতগতটো। সোঁৱৰাই দিছে বৰ্ণালীৰ চিঠিখনে।

বৰ্ণালী বৰুৱাক এদিন লগ পাইছিলো ডিগবৈ কলেজৰ প্ৰাঙ্গনত। স্নাতক মহলাৰ প্ৰথম বাৰ্ষিকত লগ পাইছিলো বৰ্ণালীক। প্ৰথমে 'আপুনি' আৰু পিচত 'তুমি' সম্বোধনেৰে আমি দুয়ো বেছ অস্তৰঙ্গ হৈ পৰিছিলো। আমাৰ এই আত্মীয়তাক কলেজৰ প্ৰায়বোৰেই সন্দেহৰ চকুৰে চাইছিল। অৱশ্যে এইবোৰ কথাৰে ব্যস্ত হৈ পৰা বিশ্বৰ ছোৱালী বৰ্ণালী নাছিল। কাৰণ, কলেজৰ এয়া চিৰ-পুৰাতন ৰীতি। এহাল ডেকা-গাভৰুৰ সহজ-সৰল আত্মীয়তাক প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা বুলি ভবাৰ বাদে অহু প্ৰকাৰে ভাবিব পৰা মন এটা তেওঁলোকৰ মাজত অভাৱ। আমি আমাক বুজি পোৱাতোৱেই আছিল আমাৰ বাবে চৰম সত্য। ক'ব নোৱাৰাকৈয়ে এদিন সেইজনী বৰ্ণালীৰ সুখ-দুখৰ সমভাগী হৈ পৰিছিলো মই। কথাই প্ৰতি কাৰণে-অকাৰণে হাঁহি থকা বৰ্ণালীজনীক মই গালি পাৰি দিছিলো কেতিয়াবা। হঠাতে গহীন হৈ পৰিছিল বৰ্ণালী-জনী। মোক কৈছিল— "বাজু মোক বেয়া

নাপাবা ভাই। কি কৰিম হাঁহি-ফুৰ্ত্তিৰ মাজে-
বেই নিজক পাহৰিবৰ যত্ন কৰো; কিন্তু পাৰিছো
জানো? আচৰিত লাগিছে নহয় বাজু? যিদিনা
মোৰ বিষয়ে তোমাক কম, সিদিনা হয়তো
তুমিও মোক বেয়া পাবলৈ আৰম্ভ কৰি দিবা।”
বৰ্ণালীৰ কথাত মই নিশ্চুপ হৈ গৈছিলো
ইমান স্কুৰ্ভিবান ছোৱালীজনীৰ অন্তৰতনো কিহৰ
দুখ থাকিব পাৰে। এইবোৰ বছদিনৰ কথা।
কলেজীয়া শিক্ষা সাং কৰি ডিগৰ্বেকো বিদায়
দি গুছি আহিছিলো নিজ ঘৰলৈ। কাৰণ
ডিগৰ্বে মোৰ স্থানীয় বাসস্থান নাছিল। ডিগৰ্বে
এৰাৰ আগদিনা গৈছিলো বৰ্ণালীহঁতৰ ঘৰলৈ।
ইতিমধ্যে বৰ্ণালীৰ ঘৰখন মোৰ নিচেই আপোন
হৈ পৰিছিল। সেইদিনা সিহঁতৰ ভাত ভাতৰ
নিমজ্ঞণ আছিল। বৰ্ণালীয়ে মোক আবেলিতে
মাতি পঠাইছিল মোক লৈ অৰবিন্দ আশ্রমলৈ
যাবৰ কাৰণে। গৈছিলো ঠিক সময়তে। বৰ্ণা-
লীয়ে মোক লৈ গৈছিল ডিগৰ্বে চহৰৰ উপ-
কণ্ঠত থকা অৰবিন্দৰ আশ্রমলৈ। আশ্রমৰ
কাষৰ ঘাঁহনিডৰাত বহি বৰ্ণালীয়ে কৈ গৈছিল
তাইৰ জীৱনৰ কথা।

দ্বিতীয় বিভাগত মেট্ৰিক পাচ কৰি এদিন
মনত বহুতো আশাৰ স্বপ্ন লৈ আন বছৰে লগত
বৰ্ণালীও আহিছিল এইখন ডিগৰ্বে কলেজত
জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ। কলেজীয়া জীৱনটোৰ
মাদকতাখিনি ভবামতেই উপভোগ কৰিবলৈ
পাইছিল বৰ্ণালীয়ে। দ্বিতীয় বাৰ্ষিকলৈ প্ৰমোচন
পাওঁতেই আহিছিল এজন নতুন প্ৰফেচৰ।
চৌধুৰী চাৰ ছুটীত থকাৰ বাবে এইজন অৰি-
ন্দম বেজবৰুৱা আহিছিল কেমিষ্ট্ৰী ক্লাচ লবলৈ।
প্ৰথম ক্লাচ লওঁতেই বৰ্ণালী সহজ হব পৰা
নাছিল। অৰিন্দমেও যেন বৰ্ণালীক সহজে গ্ৰহণ

কৰিব পৰা নাছিল। অৰিন্দমো যে বৰ্ণালীৰ
প্ৰতি দুৰ্বল হৈ পৰিছিল এই কথাৰ স্পষ্ট
প্ৰমাণ সেই Greetings Card খন। নতুন বছ-
ৰৰ শুভেচ্ছা জনাই বৰ্ণালীয়ে বেজবৰুৱালৈ এখন
Greetings ঘৰৰ ঠিকনাত প'ষ্ট কৰি দিছিল।
অৰিন্দমে কিন্তু Card খন নাপালে। যিমান দূৰ
সম্ভৱ সেইখন অৰিন্দমৰ ভায়েক ভৰতে লুকু-
ৱাই পেলালে। যেতিয়া বৰ্ণালীয়ে সেই Greetings
খনৰ বিষয়ে অৰিন্দমক সুধিছিল তেতিয়া তাৰ
প্ৰত্যুত্তৰ দিছিল এইবুলি যে “সেইখন মই
নাপালো যদিও পালো বুলিয়ে ধৰিছো। তোমা-
লৈও মোৰ শুভেচ্ছা থাকিল।” বৰ্ণালীক এজনী
ছাত্ৰী বুলিয়েই ভাবি থকা হলে তেওঁ greetings
খনৰ কথাটোত ইমান গুৰুত্ব নিদিলেহেঁতেন।
প্ৰায় তিনিমাহৰ পিচত অৰিন্দম গুছি গৈছিল
বিফাইনেৰীলৈ Asst. Chemist হৈ। বৰ্ণালীয়ে
মনে মনে ভালেই পাইছিল। কাৰণ তাই
এতিয়া যথেষ্ট নিঃসঙ্কোচে ফুৰিব পাৰিব। অথচ
বুকুখন যেন কোনোবাখিনিত বিবাই গৈছিল
বৰ্ণালী দিনে দিনে অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। কিবা
এক চিন্তাই যেন তাইৰ সমগ্ৰ সত্বাটোক নিঃশেষ
কৰি পেলাব লাগিছে। কিবা এক মজনা অনু-
ভূতিত তাই উন্নমনা হৈ পৰিছিল। কিন্তু শিক্ষক-
ছাত্ৰীৰ মাজত এয়া কিহৰ অনুভূতি? এইয়া যে
দুৰ্বোৰ অন্মায় বৰ তাই যদি তাইৰ মনোভাব
ব্যক্ত কৰিবলৈ যায়। কোনে জানে পৰিস্থিতিয়ে
কি ৰূপ ল'ব? শিক্ষক-ছাত্ৰী হলেও অৰিন্দম
বৰ্ণালীওতো তেজ-মঙহৰে গঢ়া মানুহ। সিহঁ-
তৰটো অনুভূতি আছে। এই অনুভূতিক জানো
সদায় স্তম্ভ কৰি ৰাখিব পাৰিব? মনোবৈজ্ঞানিকে
কয় কোনোবাই যদি কাৰোবাৰ কথা ভাবে তেতিয়া
সেইজনো হেনো সিজনৰ কথা ভাবে। তেন্তে

অবিন্দম নিৰ্বিকাৰ কিয় ? আৰু কিমান অপ্ৰ-
কাশৰ বেদনাত জ্বলি জ্বলি শেষ হ'ব বৰ্ণালীয়ে ?
তাই যাৰ বাবে ইমান অস্থিৰ তেওঁ জানো
জ্ঞানে তেওঁৰ বাবে যে কাৰোবাৰ হৃদয় বিকৃত
হৈ উঠিছে। গতিকে কিয় বৰ্ণালীয়ে এই যত্ননা
অকলে ভুগিব ? অবিন্দমো ইয়াৰ অংশীদাৰ
হওঁক। সেইবাবেই বৰ্ণালীয়ে অবিন্দমলৈ তাইৰ
মনোভাৱ বাক্য কৰি এখন চিঠি লিখি দিলে।
প্ৰত্যুত্তৰ আহিল; লিখিত ভাবে নহয় মৌখিক
ভাৱে। কোনোবা তিনি মাৰ্চৰ আবেলি অবিন্দম
আশ্ৰমৰ এইজোপা কৃষ্ণচূড়াৰ তলত বৰ্ণালীক
অবিন্দমে বহুত কিবা-কিবি কৈছিল। সেয়া
কেমিষ্ট অবিন্দম বেজবকৰা এসময়ৰ তেওঁৰ
ছাত্ৰী বৰ্ণালী বকৰাক দিয়া উপদেশ নাছিল।
কৈছিল— “এতিয়া এইবোৰ চিন্তা নকৰিবা,
ভালকৈ পঢ়া।” বৰ্ণালীয়ে কৈ গৈছিল— “জনা
ৰাজু সেই দিনাৰ পৰা তেওঁক মই কোনোদিন
মোৰ ইমান কাষত লগ পোৱা নাছিলো। তাৰ-
পিচত বহুবাৰ লগ পাইছিলো অবিন্দমক। কিন্তু
তেওঁ মোৰ পৰা আঁতৰি ফুৰিছিল। তেওঁক
লগ পোৱাৰ আশাত মই প্ৰায় ইয়ালৈ আহোঁ।
কিন্তু আজিলৈকে লগ পোৱা নাই আৰু হয়তো
নাগামো কোনোদিন। মইতো তেওঁৰ পৰা জোৰ
কৰি কিবা আদায় কৰিবলৈ যোৱা নাছিলো।
তেওঁৰ পৰা মই এটাই মাত্ৰ উত্তৰ বিচাৰিছিলো
তেওঁ মোক এজনী ছাত্ৰীতকৈ আৰু কিছু বেছি
ভাবে নেকি। অথচ ইমান সামান্য প্ৰশ্নটোৰ
উত্তৰ তেওঁ মোক নজনাতে। অবিন্দমে হয়তো
ভাৱিছিল এজনী ছাত্ৰীক ভাল পাবলৈ গলে
তেওঁৰ সন্মান লাগিব হ'ব। কিন্তু অগ্ৰৰ ওচ-
ৰত মিছা মাতিলেও তেওঁ জানো নিজক বা
মোক ফাঁকি দিব পাৰিব ?” বৰ্ণালীৰ কথা শুনি

ভাৱিছিলো কাৰোবাৰ বাক্যদত্তা গাভৰুৱেও
জানো অগ্ৰ পুৰুষক ভাল পাব পাৰে ? কাৰণ
বৰ্ণালীয়েই মোক কৈছিল কোনোবা অমিতাভ
চৌধুৰীৰ লগত তাইৰ বিয়া ঠিক হৈ থকাৰ
কথা। কিষে আচৰিত এই ছোৱালীবোৰ !
যাৰ-তাৰ লগত প্ৰেমৰ ভাওনা পাতি বিয়াৰ
প্ৰথম নিশা গিৰিয়েকক ক'ব “আপুনি মোৰ
জীৱনৰ প্ৰথম পুৰুষ।” কোনে জানো কৈছিল
“দেৱতায়ো যাক বুজিব নোৱাৰিলে সেয়াই হেনো
নাৰী।” হয়তো সঁচা। কিন্তু বৰ্ণালীক মই ভুল
বুজিছিলো সেইদিনা।

কোনোবা এটা ফাণ্ডণত হোমাগ্নিক সাক্ষী
কৰি বৰ্ণালী বকৰা বৰ্ণালী চৌধুৰী হৈ গৈছিল।
সেইদিনা কইনাকপী বৰ্ণালীক চাই মই ভাবি-
ছিলো অমিতাভৰ মৰমে হয়তো অবিন্দমক মানে
অবিন্দমৰ স্মৃতিক শেষ কৰি পেলাব। অধি-
বাসৰ দিনা বৰ্ণালীয়ে মোক কৈছিল— “ৰাজু
মই কলেজত নপঢ়া হলেই বহুত ভাল আছিল।
মেট্ৰিক পাচ কৰাৰ পিছতে মোৰ বিয়া হৈ যোৱা
হেঁতেন আজি মই ইমান বেছি আঘাট পাব-
লগীয়া নহলহেঁতেন। অমিতাভ চৌধুৰীৰ নিচিনা
মানুহ এজনৰ লগত মই সঁচাই সুখী হ'লো-
হেঁতেন। অবিন্দমক মাজবাটত এইদৰে অপ্ৰত্যা-
নিত ভাবে লগ পাই নোযোৱা হলে মইও এটা
গতানুগতিক জীৱন পাৰ কৰি দিব পাৰিলো-
হেঁতেন। মোৰ সকলো খেলি মেলি হৈ গ'ল।
তুমি মোক কোনো দিনেই পাহৰি নাযাৰা ৰাজু।
এয়া মোৰ কি হৈ গ'ল ?” এইবুলি কৈ মোৰ
বুকুত মূৰ থৈ কান্দোনত ভাঙি পৰিছিল বৰ্ণালী।
শান্তনাৰ ভাষা মোৰ নাছিল। বৰ্ণালীক লৈ
কিবা এটা বচনা কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি মই
আঁতৰি আহিছিলো সিদিনা।

আজি মনত পৰিছে সেই প্ৰতিশ্ৰুতিৰ কথা। মনৰ আবেগত বহু কথাই কোৱা যায়। তেতিয়াৰ বৰ্ণালীয়ে কোৱা কথাবোৰ মই গাভৰুকালৰ আবেগিক চঞ্চলতা বুলিয়েই ধৰিছিলো। অথচ মেয়াই আজি বাস্তৱ হৈ ধৰা দিছে। বৰ্ণালীৰ খবৰ নাৰাখি মই সঁচাকৈ বৰ অস্থায় কৰিছো। মোৰ বাদেতো তাইৰ মনৰ খবৰ লওঁতা কোনো নাই। ভাবিছো বৰ্ণালীয়ে অৰিন্দমক পাহৰিব পৰা নাই। এনে কোনো ঘনিষ্ঠতা অৰিন্দমৰ লগত হোৱা নাছিল, যাৰ বাবে অৰিন্দমক পাহৰিব পৰা নাই। হয়তো ইয়াৰ নামেই প্ৰকৃত ভালপোৱা। আমাৰ জীৱনত এনে কিছুমান ঘটনা ঘটে যিবোৰ ঘটনাৰ বাবে আমি কোনোদিন প্ৰস্তুত নাথাকো। প্ৰস্তুত নাছিল বৰ্ণালীও। বৰ্ণালীয়েও আশা কৰিছিল তাইৰ এখন অকণমানি সংসাৰ হ'ব; য'ত তাইৰ কণ কণ দুটি শিশু থাকিব। তেতিয়া হয়তো নিচকৈ পাহৰি থাকিব পাৰিব সিহঁতৰ মাজত। অথচ নিয়তি ইমান নিষ্ঠুৰ! বৰ্ণালীৰ আশা, স্বপ্নবোৰে বাস্তৱত ৰূপ নাপালে। বৰ্ণালী বন্ধ্যা। তাই লিখিছে “— বাজু ডাক্তৰে চেক-আপ কৰি মোক শেষ প্ৰত্যুত্তৰ জনাই দিছে মোৰ হেনো প্ৰজনন ক্ষমতা

নাই। মানে মই কোনোদিনেই মাতৃ হ'ব নোৱাৰিম। তথাপিও মই জীয়াই আছো। মই মৰা নাই। নাৰীৰ জীৱনৰ চৰম সাৰ্থকতা লাভৰ পৰা মই বঞ্চিত। অৰিন্দমে কোৱা কথা এয়াৰ আজি মনত পৰিছে। তেওঁ কৈছিল— “জীৱনত যদিও বহুবাৰ পৰাজয় বৰণ কৰিছা তথাপিও ক্ষন্তেকীয়া জয়কেই লৈ আগবাঢ়ি যোৱা।” আগবাঢ়ি গৈছিলো, কিন্তু পৰাজয়ৰ প্ৰানিয়েই যাৰ জীৱনৰ বৰমাল্য সিদ্ধান্তে কোনোবাদিনা জয়ী হ'ব? সকলো শেষ হ'ল। বাকী আছে মাত্ৰ এটা কাম। অৰিন্দমক এবাৰ লগ পাবই লাগিব। তুমিও পাহৰিলাই। আকনো মোৰ কোন আছে খবৰ লওঁতা?” চিঠিখনৰ শেষৰ কথাখিনিয়ে মোৰ বুকুত কুঠাৰাঘাত কৰিছে। এইজনী ছোৱালীয়ে জীৱনত ইমান বেছি হতাশ হবলগীয়া হ'ল কিয়? তথাপিও তাই ইমান আশাবাদী। আশা আছে বাবেইতো পৃথিৱীখন সুন্দৰ মহান আৰু বহুত কিবা-কিবি। আজি উপলব্ধি কৰিছো ভালপোৱা আৰু বিয়া ছয়োটা সুকীয়া বস্তু। ছয়োটাৰে সুকীয়া সত্তা আছে। আজিয়েই মই বৰ্ণালীৰ জীৱনক লৈ এনে এক হৃদয় স্পৰ্শী কাহিনী ৰচনা কৰিম, যাক পঢ়ি অৰিন্দম বেজবক্ৰাহঁতৰ দৰে পাৰাণবো হৃদয় গলি পৰিব। ++

“উৎকৰ্ণাৰ সৃষ্টি আৰু পৰিস্থিতিৰ বৰণীয়তা প্ৰাচীন গল্পৰ মাজতো পোৱা যায়, কিন্তু জীৱনৰ কোনো এটা মুহূৰ্ত্তক সমুজ্জন কৰি তোলাৰ আদৰ্শ প্ৰাচীন গল্পত নাই।”-

—ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী।

দি বা স্ব প্ন

— অধ্যাপক বজলী বৰুৱা

মোৰ ফুলনিৰ
শুকুলা শেৱালিবোৰ
মোৰ ভাল লাগিছিল।
হিমসিক্ত শৰতৰ
কোনো এক নিৰিবিলি ক্ষণত
অচিন হাতৰ পৰশত
শেৱালি বোৰ সৰি পৰিল
মোৰ সমুখত।
বেদনা বিধুৰ আবেগত
শেৱালিবোৰ
বুটলি লবলৈ হাতমলি
দেখিলো :
শেৱালিবোৰ মৰহি শুকাল
মিঠা প্লঙ্কতাৰিনি
ক'ৰবাত হেৰাই গ'ল।
শেৱালিবোৰ—
বুটলি লোৱাৰ হেপাহো মোৰ
অজানিতে নাইকিয়া হ'ল। ++

বেজবৰুৱাৰ

সাহিত্যৰ

সমাজ

নাজৰিন হাজৰিকা।

স্নাতক ২য় বাৰ্ষিক (কলা)

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ আগছোৱাত যিজন লোকে বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বচনাৰে মাতৃ-ভাষাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি সাধন কৰিলে সেইজন যুগনায়ক সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আমাৰ চিৰ নমস্কাৰ। অসমীয়া সাহিত্যৰ এনে এটি দিশ নাই, যিটো দিশ বেজবৰুৱাৰ স্বকীয় মৌলিক প্ৰতিভাৰ পৰশেৰে সঞ্জীৱিত হৈ উঠা নাই, এনে এটি দিশ নাই যিটো দিশত লক্ষ্মীনাথৰ জাতীয় চেতনা সম্পন্ন স্কুমাৰ মনৰ সজীৱ ৰূপ উদ্ভাসিত হৈ উঠা নাই। —যাৰ বাবে বাণীকান্ত কাকতিয়ে কৈছে: “জাগ্ৰত স্বদেশা-নুবাগ, অপূৰ্ব ৰচনা পদ্ধতি আৰু প্ৰকৃত হাস্য-ৰস এই তিনিটা উপাদান লৈ বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভাই আধুনিক সাহিত্যৰ সকলো বিভাগতেই

বিকাশ লাভ কৰিছে”। যাৰ বাবে জ্যোতি-প্ৰসাদে কৈছে: “তোমাক কোনে পাহৰিব বাক! স্মৰিব, তোমাক স্মৰিব নিতে— পুৱা, সন্ধিয়া, নিশা, ছপৰীয়া ভবিষ্যতৰ বহু যুগান্তৰৰ অসমীয়াই। নতুন অসমীয়া দলে তোমাৰ ৰাঙ্কাৰময়ী, দাঁপ্তিময়ী, উৎসাহময়ী, শক্তিময়ী, অমৃতময়ী, লিখনীৰ শব্দপ্ৰপাতত নিতৌ স্মান কৰি পুলকিত হ'ব, হাঁহিব, কান্দিব শত সহস্ৰ হিয়াৰ তলিৰ পৰা সোঁৱৰণী পছ-মৰ ঞ্জলি তোমাৰ চৌপাশে ফুলি উঠিব।তুমি থাকিবা আমাৰ শব্দে শব্দে, তুমি থাকিবা আমাৰ কৰিতাৰ শাৰীয়ে শাৰীয়ে, তুমি থাকিবা আমাৰ সাহিত্যৰ ভিতৰে বাহিৰে তুমি থাকিবা অসমীয়া জীৱনৰ উশাহে নিশাহে তুমি থাকিবা, থাকিবা, থাকিবা।”

বেজবৰুৱাৰ ব্যক্তিত্বই আৰু সাহিত্য প্ৰচেষ্টাই থুল-মুল ভাবে ১৮৯০ৰ পৰা ১৯৩০ লৈকে এই চাৰিটা দশকক নৱবৈষ্ণৱ সাহিত্যই শঙ্কৰদেৱৰ জীৱন আৰু ৰচনা দিয়াৰ দৰে, এক উজ্জল ঐক্য প্ৰদান কৰিছিল। সেই-কাৰণে বৈষ্ণৱ যুগটো শঙ্কৰদেৱৰ যুগ আৰু এই চল্লিশ বছৰীয়া আধুনিক সাহিত্যৰ যুগটো বেজবৰুৱাৰ যুগ। “স্বদেশ আৰু স্বজাতিৰ উন্নতিৰ মঙ্গলময় সিংহজুৱাৰ হৈছে মাতৃভাষা” বুলি যিছনে গভীৰ ভাৱে উপলব্ধি কৰিলে সেইজন পুৰুষে আমাৰ আগত দাঙি ধৰা সাহিত্যৰ সমাজখনক সকলোৱে শ্ৰদ্ধাৰে স্মৰণ কৰা কৰ্তব্য।

মুৰ্খিক দীননাথ বেজবৰুৱা ১৮৬৮ চনত নগাঁৱৰ পৰা বৰপেটালৈ বদলি হৈ নাৱেৰে যাওঁতে লক্ষ্মীপূৰ্ণিমাৰ দিনা নাৱৰ কুন্ধিত অনন্ত-

কন্দলি বংশৰ জীয়াৰী থানেশ্বৰী দেৱীৰ গৰ্ভত অসমীয়া সাহিত্যৰ কাণ্ডাৰী লক্ষ্মীনাথৰ জন্ম হয়। গতিকে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জন্মটো বিশেষত্ব আছে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ সৈতে তেওঁৰ নিবিড় সম্বন্ধ আছে। যিজনো এই ব্ৰহ্মপুত্ৰই দিকত-বাৰ অহা যোৱা কৰিলে, যিজনো “মাছ-মগৰ, বহু-চৰাই, বালিচাপৰিবে, কছৰা-খাগৰিবে আৰু পানীৰ জুৱলীত থকা নানা গটীয়া, নানা বৰ-গীয়া শিলগুটিবোৰেৰে সৈতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈখন” জাতিক দান দি গৈছে, আৰু যিজনো সঙ্গীত ৰচনা কৰি গালে—

‘শুনা হে ব্ৰহ্মপুত্ৰ

সোণ আসামৰ প্ৰাণ-চিত্ৰ

(যেন) খেলাৰ শেষত শ্ৰোমাৰ বুকুত

মাৰ যাহ মোৰ জীৱন—তৰণী!

লুইত হেৰা! তুমিয়েই যে

সেই লৌহিত্তা নৈখনি।”

সেইজন পুৰুষেই যে অন্তত চেনেহৰ অসমী আঁঠৰ লুইতৰ পাৰত শেষ নিশ্বাস পেলাই সকলোকে কন্দুৱাই আঁতৰি গ’ল, তাক ভাবিলেই গাৰ নোমবোৰ জিকাৰ খাই উঠে। ‘অৱশেষ’ শিৰোনামাৰ জন্মৰ কবিতাটিত তেওঁ গাই গ’ল—

“ভাগি গ’ল বীণশনি ছিগি গ’ল তাঁৰ
বৈ গ’ল অৱশেষ অমিয়া জোকাৰ।”

এই জোকাৰটিয়েই অসমীয়া সাহিত্যৰ তথা অসমীয়া জাতিৰ আপুৰুগীয়া সমল আৰু অমিয়া জোকাৰেই বেজবৰুৱাৰ সাহিত্য অমৰ কৰি ৰাখিব।

বেজবৰুৱা সাহিত্য সময়ৰ দাপোন। সকলো সাহিত্যই সময়ৰ দাপোন। অৱশ্যে তাৰে কিছুমানে আপোন প্ৰতিভাৰ বলত কাল-জয়ী হৈ উঠে।

অসমত ঘাইকৈ দুটা বেনেটা হৈছিল বুলি কব পাৰি। এটা শঙ্কৰদেৱৰ দিনত আৰু আনটো বেজবৰুৱাৰ যুগত। বেনেটা মানে নৱজন্ম। ব্যক্তিগত ভাৱে এজন মানুহৰ নৱ-জন্ম অসম্ভৱ। মানুহৰ মৃত্যু হয় কিন্তু সমাজ-খনৰ মৰণ নঘটে। সমাজগত ভাৱে মৃত্যু নাছিলেও, সমাজৰ জীৱন-ধাৰাৰ সলনি হয়, জোৱাৰ ভাটা আহে। যেতিয়া সমাজ জীৱনৰ ধাৰা ক্ষীণ হৈ আহে, তেতিয়া তাৰ ভিতৰৰ পৰাই হওঁক বাহিৰৰ পৰাই হওঁক, নৱজন্মৰ আহ্বান আহে। তেতিয়াই নৱ-জাগৰণ হয়।

শঙ্কৰদেৱৰ দিনৰ বৈষ্ণৱ জাগৰণৰ মূল প্ৰেৰণা আছিল আদৰ্শগত, এই আদৰ্শও আছিল ধৰ্মীয়। আবেগ অনুভূতি সৰ্বস্ব এনেবিধ জাগৰণৰ সোঁত কালান্তৰলৈ পৰাহিত হোৱাৰ আশা ক্ষীণ, কিয়নো এনেবোৰ জাগৰণে সমাজৰ বস্তুগত আৰু মানসিক ভেঁটিত আঘাত কৰিব নোৱাৰে। সেইবাবে এনে ক্ষেত্ৰত জোৱাৰ আহিলেও আকৌ ভাঁটাই দেখা দিয়ে, আৰু সমাজৰ সূঁতিও মৰিকলঙৰ দৰে অচল হৈ পৰে। বৈষ্ণৱ জাগৰণৰ পিছৰ কালছোৱা আকৌ এন্ধাৰ হৈ পৰাৰ কাৰনো এইটোৱেই।

এই আচল্যৰপ্তাৰ পৰিবৰ্তন হোৱাৰ সম্ভা-বনা দেখা গ’ল ঐংবাৰ্জসকল অহাৰ সময়ত। তেওঁবিলাকে লগত আনিলে বস্তুবাদী আৰু উদাৰনৈতিক দৃষ্টি ভাঙি যি আমাৰ সমাজৰ মানস মূলত আঘাত কৰিলে। এই আঘাত

শক্তিশালী আছিল, কিন্তু পৰাধীনতাৰ পৰি-
বেশ আৰু মানব আক্ৰমণৰ নিৰ্ম্মণ আৰু
কৰুণ স্মৃতিয়ে জৰ্জৰিত কৰা অসমীয়া ৰাইজৰ
জড়তা সি সম্পূৰ্ণ ৰূপে ভাগিব নোৱাৰিলে।
সেইবাবে এই নতুন পোহৰেও অন্ধকাৰ অসম্পূৰ্ণ
ভাবে নিৰ্ম্মল কৰিবলৈ সমৰ্থ নহল।

বেজবৰুৱাৰ কালছোৱা এই ছাঁ পোহৰৰ
কাল। পশ্চিমৰ খিড়িকীখন কাটি দিছিল
শিছনেবীসকলে; সেইদেখি ঢেকিয়াল ফুকন,
হেমচন্দ্ৰ আৰু গুণাভিৰামৰ দিনত পুৰণি ধৰ্ম্মীয়
সুৰ তল পবিল, নৱোন্মেষে কুৰং কাৰাং কৰি-
বলৈ ললে। বেজবৰুৱা আৰু তেওঁৰ উৎসাহী
সঙ্গী বৃন্দৰ যুগত নৱোন্মেষৰ গজালি লহু পহীয়া
হল। পশ্চিমীয়া খিড়িকীৰে যি ছাটি পোহৰ
আছিল তাৰ স্পৰ্শ লাগিছিল পশ্চিমীয়া শিক্ষিত
শিক্ষিত সকলৰ গাত, আৰু দেশৰ পৰাধীন-
তাৰ আৰু মানসিক জড়তাৰ বিৰুদ্ধে জোৰ
বন্তি লৈ যোৱা দায়িত্ব শীল কেইজনৰ ওপৰত।
বেজবৰুৱা এই পথ প্ৰদৰ্শক সকলৰ ভিতৰত
আগৰণুৱা আছিল। বেজবৰুৱাই এই দায়িত্ব
নিষ্ঠাৰে পালন কৰিছিল; অসমীয়া সমাজদেহৰ
ব্যাপ্তিসমূহ পশ্চিমীয়া উদাৰ নৈতিকতাবাদৰ
ছাঁয়াত দূৰ কৰিবলৈ তৎপৰ হৈছিল। সূক্ষ্মদৃষ্টিৰে
তেওঁ আমাৰ সমাজৰ কেৰোণসমূহ দেখিছিল
আৰু সেইবোৰ দেখি তেওঁ মৰ্ম্মান্তিক বেদনা
অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁৰ ব্যঙ্গ ব্যঞ্জনা সমূহৰ
উৎস হল এই বেদনা।

অসমীয়া সমাজৰ ভুল প্ৰমাদৰ ক্ৰটি
বিচুটিৰ অতিৰঞ্জিত চিত্ৰ অঙ্কন কাৰ তেওঁ
কেতবোৰ নতুন প্ৰবন্ধ ৰচনা কৰিছিল। সেই
প্ৰবন্ধবোৰত হাঁহি আৰু সংস্কাৰৰ মনোভাব

ব্যক্ত হৈছে। নতুন প্ৰবন্ধৰ সংকলনসমূহৰ
ভিতৰত “কুপাবৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা”,
“কুপাবৰ বৰুৱাৰ ওভোতনি”, “বেকবৰুৱাৰ
ভাবৰ বুৰবুৰণি” আৰু “বেৰবৰুৱাৰ বুলনি” বিশেষ
ভাবে লেখত লব লগীয়া। ইয়াৰ উপৰিও
তত্বকথা শ্ৰীভাগৱত কথা, ‘কামত কৃতিত্ব লভি-
বৰ সংকেত’, ‘ভাৰতবৰ্ষৰ বুৰঞ্জী’, ‘হাঁহি-ধেমালি’
‘অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য’ আদি গ্ৰন্থ
ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ ভৰাল চহকী
কৰিছিল। বেজবৰুৱাই ‘বঁহী’ নামৰ এখনি
আলোচনী উলিয়াইও অসমীয়া সাহিত্যৰ মহৎ
উপকাৰ সাধন কৰিছিল।

বেজবৰুৱা আৰু তেওঁৰ সমসাময়িক
সাহিত্যসেৱী সকলৰ ৰচনাত পাশ্চাত্য ভাবাদৰ্শই
ভূমুকি মাৰিলে। বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যৰ গধুৰ
আৰু ব্যঙ্গ ৰসাত্মক ৰচনা বোৰতহে সমসাময়িক
অসমীয়া জীৱন চিত্ৰিত হৈছে। ব্যঙ্গ ৰচনাত
গভীৰ বিষয় বস্তুৰ ঠাই সাধাৰণতে নাথাকে।
বেজবৰুৱাই অসমীয়া জীৱন-বৃত্তিৰ পৰিষ্কৃতহে
কোবাই গৈছে, কেৱলৈ যাব পৰা নাই। প্ৰবল
অদম প্ৰীতি আৰু ভাৰৰ ওপৰত অ’চৰিত
দখল তেওঁৰ অনুকৰণীয় কাৰ্ত্তি, কিন্তু সমসাময়িক
সমাজৰ মূললৈ নগৈ, যিবোৰ দোষ-ক্ৰটিয়ে জাতি-
টোৰ নৱজন্ম ব্যাহত কৰিছিল সেইবোৰ দোষ-
ক্ৰটিৰ কথা খুলতীয়া ভাষাত ডাঙি ধৰি জাতি-
টোক সচেতন কৰি তুলিছিল। তেওঁৰ ৰচনাৰ
পৰা পোৱা যায় তেওঁৰ দিনত গাঁও আৰু নগৰৰ
পাৰ্থক্য বেছি নাছিল, গাঁওবিলাকে অৱশ্যে আগৰ
উজ্জলতা হেৰুৱাইছিল; নগৰবিলাকত এক শ্ৰেণীৰ
বিষয়া বা আমোলাৰ পদলৈ আহোমযুগৰ ডা-
ডাঙৰীয়াৰ আভিজাত্য অনুসৰণ কৰিছিল, যদিও
পূৰ্বৰ সা-সম্পদ, বান্দী-বেটীৰ নদন-বদন অৱস্থা

তেওঁলোকৰ নাছিল। এইশ্ৰেণীৰ মানুহৰ পুৰণি মোহ বৰ বেচিকৈ আছিল। তেওঁবিলাকে বংশগত মৰ্যাদাবোধ, জাত্যাভিমান, ধৰ্ম্মাঙ্কতা, কপটতা, ৰাজভবম আৰু সম্পত্তিৰ লোভ এৰিব পৰা নাছিল। শিক্ষিত অথচ স্কটচসম্পন্ন সংস্কৃতিবানলোক ছুপ্ৰাণ্য হৈ পৰিল। কিছুমান নকৈ ইংৰাজী শিকা ডেকাই নিষ্কৰ ঐতিহ্যৰ ভালেখিনিও ত্যাগ কৰি চাহাবীয়না কৰিবলৈ ধৰিলে আৰু গাঁৱৰ সৰল অনাড়ম্বৰ জীৱনক ঘৃণা আৰু অবজ্ঞাৰ চকুৰে চালে। বিহু আৰু বিহুনৃত্য, অসমীয়া সাজপাৰ আৰু খাওক তেওঁবিলাকে অবহেলা কৰিলে। মধ্যবিত্ত স্তৰৰ এই মানুহখিনিৰ এনেকুৱা দোষবোৰ আঙুলিয়াই বেজবৰুৱাই কটাক্ষপাত কৰিছে। এই প্ৰতিক্ৰিয়শীল শক্তিয়ে নবোণেশ্বৰ পথ ৰুদ্ধ কৰিছিল। সেইকালৰ অসমীয়া পৰিয়াল আৰু সমাজত কিছুমান দোষ আছিল। যিবোৰ বেজবৰুৱাৰ উদাৰ নৈতিকতাপুষ্ট সূক্ষ্মদৃষ্টিত ধৰা পৰিল; সেইবোৰ হৈছে :—

ক) সত্ৰৰ গোসাঁই আৰু ভকতসকলৰ অনুচিত কাৰ্য্য।

খ) কানি, ভাং, লাওপানী, ফটিকাৰ ব্যৱহাৰ।

গ) সম্পত্তিবান মানুহৰ কেইবাগৰাকী পত্নীৰ পানি-গ্ৰহণ।

ঘ) তিবোতাৰ পৰাধীনতা আৰু পত্নীৰ প্ৰতি স্বামীয়ে কৰা দুৰ্ব্যৱহাৰ।

ঙ) বোৱাৰীৰ ওপৰত শালুৰ অত্যাচাৰ

চ) ফুলবাঁৰীৰ সমস্যা

ছ) মিছা-পাণ্ডিত্য

জ) অসমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰতি মানুহৰ

উদাসীনতা

ঝ) উন্নতিৰ বিমুখিতা।

এনেবোৰ দোষক্ৰটীৰ নিখুঁত ছবি তেওঁৰ ব্যঙ্গ ৰচনাবোৰত আছে। কিন্তু কটাক্ষপাত কৰা হৈছে বিশেষকৈ মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ ওপৰত। গ্ৰাম্য জীৱনৰ প্ৰতি বেজবৰুৱাৰ সহানুভূতি আছিল। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে গাওঁবিলাকত তেতিয়াও মানবতা জীয়াই আছিল। সৰল প্ৰেম-প্ৰীতি, উদাৰতা গাঁৱৰ সম্পদ। আৰ্থিক দৃষ্টিকোণৰ পৰাও গাওঁবোৰৰ অকালো নাছিল ভৰালো নাছিল। সেইবাবে এটা সুস্থ পৰিবেশ আছিল বুলি কব পাৰি। তদুপৰি অসমীয়া সংস্কৃতি জীয়াই ৰাখিছিল এই গাওঁবোৰে।

বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যত অসমীয়া সংস্কৃতিয়ে অ'ত ত'ত ভুমুকি মাৰিছে। বিহু, ভাওনা, বিয়ানাম, ওজাপালি, স্থাপত্য ভাস্কৰ্য্য, মুকলি-মুৰীয়া প্ৰাম্যজীৱন, তাতশাল আদিৰ উল্লেখ আছে। “কুপাবৰুৱাৰ উইল” বেজবৰুৱাৰ সংস্কৃতি প্ৰীতি আৰু সংস্কৃতিৰ লগত থকা পৰিচয়ৰ উৎকৃষ্ট চিনাকী।

বেজবৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যৰ এজন প্ৰভাৱশীল ব্যক্তি। ইংৰাজী সাহিত্যৰ সমান্তৰাল ভাবে তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যত বিভিন্ন কণৰ সাহিত্য সৃষ্টিৰ স্বপ্ন দোখিছিল আৰু সেই স্বপ্নৰ মোহজালত পৰি তেওঁ ইংৰাজী সুৰীয়া কবিতা, নাট, উপন্যাস, চুটি গল্প, সাধুকথা, ব্যক্তিমুখী প্ৰবন্ধ আৰু সমালোচনা লিখিছিল আৰু আলোচনী উলিয়াইছিল। তেওঁৰ উত্তৰ কালৰ সাধক সকলৰ যত্নত তেওঁৰ স্বপ্ন আহি বাস্তৱত পৰিণত হোৱাৰ লক্ষণে দেখা দিছে। ই অসমীয়া জাতিৰ কাৰণে পৰম সৌভাগ্যৰ কথা। ++

চিৰন্তন এই নদী

শ্ৰীৰবীন বয়।

প্ৰাক বিঃ বাণিজ্য

এটা নিৰ্দিষ্ট গতিৰে নেৰানেপেৰাকৈ অহা বৰষুণজাক সোনকালে এৰাৰ কোনো সম্ভাৱনা নাছিল। সেমেকা আকাশখনে পৃথিবীৰ পৰিবেশনিক যেন সেমেকাই তুলিছিল। বৰষুণৰ বিম্ব বিম্ব শব্দৰ বাহিৰে গোটেই পৃথিবীখনক যেন এক আচৰিত নিৰৱতাই বুৰাই দিছিল। আৰু নিৰৱতাত বুৰ গৈছিল এই অখ্যাত পাহাৰী গাওঁখন। বৰষুণজাকৰ মাজেৰেই পাৰ হৈ গৈছিল এই অখ্যাত পাহাৰী গাওঁখনৰ এটা

বাতিপুৱা। এটা আবেলি। আৰু এই মূৰ্ত্তত এই একেই বৰষুণ জাকৰ মাজেৰে নিঃশব্দে নামি আহিছে মাথো জাক জাক একাৰ।

পঢ়িবলৈ মেলি লোৱা কিতাপখনৰ শেষ অধ্যায়টো আৰু পঢ়িব নোৱাৰিলে শিক্ষক অৰূপ চলিহাই। পৃথিবীৰ সেমেকা পৰিবেশটোৱে যেন সেমেকাই তুলিলে শিক্ষক অৰূপ চলিহাৰ সমগ্ৰ সত্তা। এনে এক নিৰ্জন সেমেকা মূৰ্ত্তত এজন ষাঠি বছৰীয়া বৃদ্ধই কি কি চিন্তা কৰিয়েই সময় কটাব পাৰে বাক? নিজকে নিজে যেন এৰাৰ প্ৰশ্ন কৰি চালে। গতানুগতিক বা অৰ্থহীন নহয়। কিছুমান আচৰিত চিন্তাই যেন তেওঁক অস্থিৰ কৰি তুলিছে। নিজকে নিঃসঙ্গ অনুভৱ কৰিছে। কিন্তু এনেকুৱা মূৰ্ত্ত চলিহাৰ জীৱনলৈ অকল আজিয়েই অহা নাই? তেনেহলে কিয় এই আচৰিত অনুভূতি? এইয়া এটা ষাঠি বছৰীয়া বৃদ্ধ মনৰ দুৰ্বলতা নহয়টো!

এই মূৰ্ত্ত শিক্ষক অৰূপ চলিহাই মাথো এটা কথাৰেই ভাবিছে। ক'ৰবাত্ত বাক কিবা ভুল হৈ গল নেকি? সচা কথা, সকৰে পৰা অৰূপ চলিহাই অনুস্মিতাক নিজৰ আদৰ্শৰেই ডাঙৰ দায়ল কৰিছে। এগৰাকী প্ৰকৃত মানুহ হবলৈ অনুস্মিতাক সকলো শিক্ষাই সকৰে পৰা দি আহিছে তেওঁ। মানুহ অকল মানুহৰ বাবেই। মানুহৰ বাবেই যদি আমি আমাৰ অন্তৰেৰে ভাবিবলৈ নিশিকো, তেনেহলে মনুষ্য আৰু পশুতৰ মাজত পাৰ্থক্যই ক'ত! মানুহৰ সাৰ্থকতা নিৰ্ভৰ কৰিছে মানুহৰ ওপৰতেই। আৰু এই ভাৱাদৰ্শকেই শিক্ষক চলিহাই ইমান মানি আহিছে আৰু অনুস্মিতাকো মানিবলৈ শিকাইছে।

আজিৰ এই মুহূৰ্ত্তত চলিহাৰ বাবে বাবে মনত পৰিছে আজি বিশ বছৰৰ আগতেই মৃত্যু হোৱা নিবেদিতালৈ। অনুস্মিতাৰ জন্মৰ তিনি-বছৰৰ পিচতেই নিবেদিতা গুচি গৈছিল ইহ সংসাৰৰ পৰা। সেই নিবেদিতাই মৃত্যুৰ আগ মুহূৰ্ত্তত মাথো কৈ গৈছিল,—

“আপোনাক মই একোৱেই দিব নোৱাৰিলো। আইজনীক চাব, তাইক আপোনাৰ দৰেই গঢ়ি তুলিব। মোৰ আত্মাই শান্তি পাব।”

অকপ চলিহাৰ আজি সম্পূৰ্ণ বিশ্বাস আছে। মৃত্যুৰ আগ মুহূৰ্ত্তত নিবেদিতাই কৈ যোৱাৰ দৰেই অনুস্মিতাক আজি বিশটা বছৰেই গঢ়ি তুলিছে। অনুস্মিতা আজি ডাক্তৰ। যোৱা বছৰ সুখ্যাতিৰেই ডাক্তৰী শিক্ষা শেষ কৰিছে অনুস্মিতাই। কিন্তু অনুস্মিতাই এইবোৰ কি কৰিব খুজিছে! অনুস্মিতাই আজি যি কৰিব খুজিছে, সেইয়া জানো নিজৰ বিৰুদ্ধেই বিদ্ৰোহ নহয়? অনুস্মিতাই আজি যি ত্যাগ কৰিব খুজিছে সেইয়া জানো অযুক্তিকৰ নহয়?

চিৰঞ্জিত ছুৱাৰ ঘৰখনৰ এটা পুৰনি আভিজাত্য আছে। সেই কথা স্বীকাৰ কৰিবই লাগিব। আৰু সেইখন ঘৰৰ প্ৰত্যেক জন মানুহৰ সেই আভিজাত্যৰ বাবে গোৰৰ থকাটো এটা স্বাভাবিক কথা। কথাদায়গ্ৰস্ত পিতৃ হিচাবে অনুস্মিতাৰ বাবে এনে এখন ঘৰ বিচাৰি পোৱাটো অকপ চলিহাৰ বাবেই নহয়, অনুস্মিতাৰ বাবেও ভাগ্যৰ কথা। কিন্তু অনুস্মিতাই সেই কথা নুবুজি কিয়?

“চা অনু, তই আজি যি কৰিব খুজিছ সেইয়া তই তোৰ সম্পূৰ্ণ সুস্থ মগজেৰে চিন্তা কৰি কৰিছনে?” চলিহাই সোধিছিল অনুস্মিতাক।

“দেউতা, সৰুৰে পৰা মই এইখিনি মানুহৰ সুখ দুখৰ মাজতেই ডাঙৰ দীঘল হৈছো। আপুনিওটো দেখিছে কি এক কৰণ অবহেলিত জীৱন যাপন কৰিছে এইবোৰ মানুহে। ব্যাধিয়ে ইহঁতৰ সমগ্ৰ শৰীৰ পংগু কৰি পেলাইছে। তথাপিও ইহঁত জীয়াই আছে। কিন্তু এই জীয়াই থকাৰ আন এটা নাম জানো মৃত্যু নহয়? মই, মই ইহঁতৰ মাজতেই জীয়াই থাকিব বিচাৰো দেউতা।” অনুস্মিতাই উত্তৰ দিছিল সেইদিনা। অকপ চলিহাই বুজিছিল অনুস্মিতাক আৰু ঘুৰাই আনিব পৰা নেযাব। কিন্তু অনুস্মিতা নাৰী, আৰু অনুস্মিতাই যি পথ লব খুজিছে সেই পথ অতি কঠোৰ। চলিহাই জানে এই যুক্তি বিভ্ৰান্তকৰ, তথাপিও চলিহা পিতৃ!

“কিন্তু মানুহৰ সদায় দুটা চিন্তা থাকিব লাগে। এটা আনৰ বাবে, এটা নিজৰ বাবে। চিৰঞ্জিত ছুৱাৰ ঘৰখনলৈ গৈও তই সমাজৰ কামত লাগিব পাৰিবি।”

“দেউতা, মই জানো তোমাৰ এই যুক্তি সবল নহয়। আৰু মই এইটোও জানো যে চিৰঞ্জিত ছুৱাৰ আভিজাত্যই মোক সেই পথ লোৱাত বাধা দিব। মই মোৰ বিবেকক কেতিয়াও ছলনা কৰিব নোৱাৰো দেউতা। আৰু তাতোকৈ ডাঙৰ কথা মই “আইতা” হব নোৱাৰো।” কথাবোৰ শুনি অকপ চলিহা নিশ্চুপ হৈ গৈছিল। আৰু কিবা কোৱাৰ শক্তি চলিহাই যেন হেৰুৱাই পেলাইছিল। ভিতৰৰ মনটোৱে যেন চিঞৰি উঠিছিল—“আৰু একো নকৰি...আৰু নকৰি, নহলে তই এটা মস্ত ভণ্ড হৈ পৰিবি।”

অতীতক লৈ ব্যস্ত হোৱাৰ যুক্তি শিক্ষক অকপ চলিহাই কোনো দিনেই বিচাৰি পোৱা

নাই। বিগত ষাঠিটা বছৰৰ পোৱা নোপোৱা, হাঁহি কান্দোৱাৰ বাবে চলিহাই কোনোদিনেই আৰ্ক্ষণ কৰা নাই। কিন্তু কিয় জানো, আজি এই অনুশ্ৰিতাক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই চলিহাই অতীতলৈ ঘূৰি যাবলৈ বাধ্য হৈছে। মনৰ পৰিধিত ভাঁহি উঠিছে কিছুমান স্মৃতি। মনত পৰিছে আজি পয়ত্ৰিশ বছৰৰ আগতেই সম্বন্ধ শেষ হৈ যোৱা সেই ঘৰখনলৈ। মনত পৰিছে দেউতাক প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহালৈ, মাকলৈ।

অৰূপ চলিহাই জীৱনত বহুতো অভিজ্ঞতাই লাভ কৰিছে। দেউতাক ৰায়বাহাদুৰ প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহাৰ ঘৰখনৰ সেই চৌকিবৰ্শটা বছৰৰ অভিজ্ঞতা আছিল বিচিহ্ন। অচলুৱা। অগাধ সম্পত্তিৰ মালিক প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহাই আভিজাত্যৰ সকলো আদৰ-কায়দাৰে ডাঙৰ দীঘল কৰি আনিছিল চলিহাৰ তিনিওটা সন্তানকেই। উদ্দেশ্য, একো একোজন প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহা কৰি গঢ়ি তোলা। দেউতাকৰ এই ইচ্ছাত সহজ ভাৱেই নিজকে সমৰ্পন কৰিছিল অৰূপ চলিহাৰ ছয়োজন ককায়েকে। কিন্তু অৰূপ চলিহা আছিল ব্যতিক্ৰম। অৰূপ চলিহাই পৰা নাছিল। দেউতাকৰ প্ৰতিটো কাৰ্য্য। সাধাৰণ মানুহৰ ওপৰত কৰা অত্যাচাৰত কিশোৰ অৰূপ চলিহাৰ মনত জন্ম হৈছিল দেউতাকৰ প্ৰতি মাথো ঘৃণা আৰু বিতৃষ্ণা! কিন্তু প্ৰতিবাদ কৰিব পৰা নাছিল। মাথো কোনেও নেদেখাকৈ মনে মনে কান্দিছিল কিশোৰ অৰূপ চলিহাই। কিন্তু অৰূপ চলিহাৰ এই মনটোক মাকে এদিন আৱিষ্কাৰ কৰিছিল। চলিহাৰ স্পষ্ট মনত আছে, মাকে সেইদিনা তেওঁক এক অদ্ভুত আৱেগত সাৱতি ধৰিছিল। কিশোৰ অৰূপ চলিহাৰ চকু পানীখিনি মচি দি

নিজেই কান্দিছিল মাকে সেইদিনা! কিন্তু অৰূপ চলিহাৰ কোমল মনটোৱে বাবে বাবে ভাবিছিল, মাকে কিয় দেউতাকৰ এইবোৰ কাৰ্য্যত প্ৰতিবাদ নকৰে? মাকেই দেখোন কয় “সকলো মানুহ সমান। ভগবানে কাকো সৰু ডাঙৰকৈ সৃজন কৰা নাই। সকলো মানুহৰে তেজ ৰঙা।” অৰূপ চলিহাৰ কৈশোৰ মনটোৱে সেইদিনা যেন একো বুজিব পৰা নাছিল।

এদিন কিন্তু বুজিছিল। চৌবিশ বছৰীয়া যুৱক অৰূপ চলিহাই বুজিছিল। স্বামীৰ কোনো কথাতেই, কোনো কাৰ্য্যতেই মাত মতাৰ অধিকাৰ কোনো নাৰীৰ নাই। এইয়া আমাৰ সমাজৰ সংস্কাৰ। এইয়া ভাৰতীয় নাৰীৰ সংস্কাৰ! আৰু সেইবাবেই হয়তো মাকে কোনোদিনেই দেউতাকৰ কোনো কথাতেই মাত মতা নাছিল। অৰূপ চলিহাই বুজিছিল। ৰায়বাহাদুৰ প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহাৰ ঘৰখনলৈ সকলোৱে ভয় কৰে, সম্মিহ কৰে। কিন্তু সেই ভয় আৰু সম্মিহৰ মাজত লুকাই আছিল সেইখন ঘৰৰ প্ৰতি ঘৃণা আৰু বিতৃষ্ণা! সেই কথাও অৰূপ চলিহাই জানিছিল।

অৰূপ চলিহাই যেতিয়াই এইবোৰ কথা গভীৰ ভাবে উপলব্ধি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল তেতিয়াই ভিতৰৰ ‘মই’টোৱে যেন চিঞৰি উঠিছিল—“তই ওলাই আহ...তই ওলাই আহ এই এক্সাৰ পৰা!” হৃদয়ৰ এই আকুল আহ্বানক উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে অৰূপ চলিহাই সেইদিনা। তেওঁ শেষ সিদ্ধান্ত লৈ পেলালে। কিন্তু চলিহাৰ এই সিদ্ধান্তক সহজ ভাবে লব নোৱাৰিলে দেউতাক প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহাই। যিদৰে নোৱাৰিলে গোটেই ঘৰখনে। কাৰণ

বায়বাহাদুৰ প্ৰতাপ নাৰায়ণ চলিহাৰ ঘৰৰ লৰা হৈ এইবোৰ কৰা লাজ লগা কথাই নহয়, ইয়াৰ ওপৰত ভিত্তি কৰে চৌধুৰীৰ বংশৰ সন্মানৰ কথা।

কোনো যুক্তিকেই মানি লব পৰা নাছিল অৰূপ চলিহাই সেইদিনা। অৰূপ চলিহা ওলাই আহিছিল চিৰদিনৰ বাবে সেইখন ঘৰৰ পৰা। আৰু সেইদিনা তেওঁৰ এনে লাগিছিল যেন এখন মুক্ত আকাশৰ তলৰ তেওঁ এজন মুক্ত মানুহ।

অৰূপ চলিহা ওলাই আহিছিল এই অখ্যাত পাহাৰী গাওঁখনলৈ। এই অখ্যাত পাহাৰী মানুহখিনিৰ মাজলৈ। যিবোৰ মানুহ আধুনিক সভ্যতাৰ পোহৰৰ পৰা আছিল বঞ্চিত। য'ত বাস কৰিছিল মাত্ৰ মানুহ নামৰ কিছু পশুৱে। যিবোৰ মানুহে নিজৰে প্ৰয়োজনক নিজৰে অধিকাৰক উপলব্ধি কৰিবলৈ শিকা নাছিল। অজ্ঞানতা, দৰিদ্ৰতা, ব্যাধিয়ে ইহঁতৰ সমগ্ৰ শৰীৰ, সৰু যেন পছু কৰি পেলাইছিল। চলিহাৰ এনে লাগিছিল ইয়াত যেন ইতিহাস সৃষ্টিৰ হৈ আছে! চৌবিশ বছৰীয়া যুবক অৰূপ চলিহা সেইদিনা সচাকৈ যেন নিৰাশ হৈ পৰিছিল। নিজকে যেন খুব অকলশৰীয়া অনুভৱ কৰিছিল। কিন্তু চলিহাৰ মনৰ দৃঢ়তা, আৰু আত্মবিশ্বাসেৰে এই অখ্যাত পাহাৰী গাওঁখনত গঢ়ি তুলিছিল এটা সৰু শিক্ষানুস্থান।

আৰু সেইখিনি সময়তেই অৰূপ চলিহাই লগ পাইছিল নিবেদিতা হাজৰিকাক। যাৰ অতীত আছিল এটা কলঙ্কময় অধ্যায় আৰু সেই অধ্যায় ৰচিত হৈছিল নিবেদিতা হাজৰিকা-ইহঁতৰ ঘৰখনৰ এক দৰিদ্ৰতাৰ স্মৰণগত। সমাজে

নিবেদিতা হাজৰিকাক কাঁচী কাঠত ওলমোৱা নাছিল বা মৃত্যুদণ্ড দিয়া নাছিল। কিন্তু এৰি দিছিল তিল তিলকৈ মৃত্যুক সাৱতি লবলৈ। কাৰণ, নিবেদিতা হাজৰিকা সমাজৰ আৱৰ্জনা! এই সকলোবোৰ কথাই নিবেদিতা হাজৰিকাই অৰূপ চলিহাক কৈছিল। আৰু সেইদিনাই চলিহাৰ নিবেদিতা হাজৰিকাৰ লগত বুজা বুজি হৈ গৈছিল। চলিহাই কৈছিল—“চোৱা নিবেদিতা, মই আজি যি পথ গ্ৰহণ কৰিছো সেই পথ কঠোৰ। এই পথত ফুলৰ পাহি নাই, আছে কাঁইট। আৰু এই কাঁইটক মই অতিক্ৰম কৰিবই লাগিব আৰু তোমাৰ দুখ-বেদনাবোৰৰ মই এজন সমান অংশীদাৰ হবলৈ বিচাৰো।” কথাবোৰ শুনি নিবেদিতাই যেন ৰুপলাগি গৈছিল নিজকে যেন বিশ্বাস কৰিব পৰা নাছিল। অৰূপ চলিহাই নিবেদিতাক পুতৌ কৰিব খুজিছেনোক?

“নাই নাই, মোক আপুনি ভুল বুজিব। জীৱনত মই যি দুখ পাইছো, সেইয়া মোৰেই। মোৰ জীৱনৰ দুখবোৰ, বেদনাবোৰ কাৰোবাক দিয়াৰ অধিকাৰ নাই।” নিবেদিতাই কৈছিল।

“আছে নিবেদিতা আছে, আৰু সেই অধিকাৰ আছে বাবেই আজি পৃথিৱী জীয়াই আছে। জীয়াই আছে তুমি, জীয়াই আছে মই। তুমি নেভাৱিবা নিৰোদিতা মই তোমাক পুতৌ কৰিব খুজিছো। মই আজি যি কৰিব খুজিছো সেইয়া মই মোৰ সম্পূৰ্ণ স্বার্থৰ ভাবেই কৰিব খুজিছো।” কথাবোৰ যেন সহ কৰিব পৰা নাছিল নিবেদিতাই সেইদিনা। এজনী সৰু ছোৱালীৰ দৰেই অৰূপ চলিহাৰ বুকুত মুখখন গুজি দি হুকহুকাই কান্দি দিছিল নিবেদিতাই।

সেই নিবেদিতাৰ মৃত্যুৰ কাৰণ শিক্ষক অৰূপ চলিহাই ভালকৈ জানিছিল। স্বামী হৈ নিজৰ

পত্নী নিবেদিতাৰ মুখ সুবিধাৰ প্ৰতি কোনো-
দিনেই চলিহাই চকু দিয়া নাছিল। নিবেদিতাৰ
স্বাস্থ্যৰ খবৰো তেওঁ কোনোদিনেই বখা নাছিল।
নিবেদিতাইও কোনোদিনে তেওঁৰ কোনো প্ৰয়ো-
জনৰেই ব্যাখ্যা কৰা নাছিল! আৰু সেই-
বাবেই নিজৰ বাবে একো নেবাখি সৰ্বস্ব শেষ
কৰি দি নিজে শেষ হৈ যোৱা নিবেদিতাক
চলিহাই হৃদয়ৰ এক সম্পূৰ্ণ স্ককীয়া বেদীত ঠাই
দি আহিছে।

নিবেদিতাৰ আজি বিশ বছৰৰ আগতেই
মৃত্যু হৈছে। কিন্তু এই মুহূৰ্ত্তত অৰূপ চলিহাৰ
যেন চিঞৰি কবলৈ মন গৈছে—শুনা নিবেদিতা,
জীয়াই থকা কালত মই তোমাক একোৱেই
দিব নোৱাৰিলো। কিন্তু চোৱা তোমাৰ অনু-
স্মিতা আজি ডাঙৰ হৈছে। অনুস্মিতা আজি

ডাক্তৰ। আৰু কি জানা, অনুস্মিতাইও থিক
তোমাৰ দৰেই কথা কবলৈ শিকিছে।”

অলপ আগতে এই বৰষুণ জাকৰ মাজেদি
নিশাৰ এন্ধাৰ জাকৰ মাজেদি অনুস্মিতা ওলাই
গৈছে এই পাহাৰী গাওঁখনৰ কোনো এক অখাত
পাহাৰী নাৰীৰ প্ৰসব কালত সহায় কৰিবলৈ।
অনুস্মিতা ওলাই গৈছে এক নতুন শিশুক পৃথি-
ৱীৰ পোহৰ দেখুৱাবলৈ। অনুস্মিতা ওলাই
গৈছে এক নতুন শিশুক পৃথিবীলৈ আদৰি-
বলৈ। কিয় জানো এই মুহূৰ্ত্তত শিক্ষক অৰূপ
চলিহাই হৃদয়ত এক গভীৰ প্ৰশান্তি অনুভৱ
কৰিছে আৰু সেইয়া হয়তো আজি এই অনু-
স্মিতাৰ মাজেৰেই নিবেদিতাক, মাকক আৰু
নিজকে আকৌ এবাৰ বিচাৰি পোৱাৰ স্ৰোণ
পাইছে।

বিঃ দ্ৰঃ— গল্পৰ চৰিত্ৰবোৰ সম্পূৰ্ণ কাল্পনিক। কিন্তু গল্পৰ নাৱকক মই লগ পাইছো।
নাৱকৰ নাম হয়তো অৰূপ চলিহা নহবও পাৰে।

ক্ষু ধা ৰ যা ত না

মোৰ দেহত
মাথো ক্ষুধাৰ যাত্ৰনা।
আৰু ছুকুত—
অপমান
লাঞ্ছনাৰ
নিপীড়িত জীৱনৰ
বিভীষিকাৰ বাসনা— ॥
আৰু—
মোৰ কণ্ঠত
বেদনাৰ
তিল্ততাৰ
নিশ্চয়ম বিফলতাৰ
জ্বালাময় চৰম সংলাপ।

শ্ৰীদিলীপ বৰদলৈ।

প্ৰাক্-স্নাতক ১ম বাৰ্ষিক (কলা)

ভগ্ন কাচৰ ভ্ৰুকুটি

শ্ৰীঅনুজিতা বৰদলৈ
স্নাতক দ্বিতীয় বাৰ্ষিক (কলা)

ভ্ৰমিলো বহু পথ এই পৃথিবীৰ
অনেক ঋতুৰে সমাহিত কৰি
জীৱনৰ সবুজ বনানী
ভাবাক্ৰান্ত আৰু ক্লিষ্ট মনেৰে
হঠাতে কিয় জানো মন গ'ল
সময়ক জুখি চাবলৈ।
বেদনাৰ ক'লা কীটবোৰ,
বুকু ফাঁলি ঝাঁজলিৰে আনি
আচাৰ মাৰি দিলোঁ। দিগন্তলৈ
মোৰ অসতৰ্ক স্মৃতিৰ মুহূৰ্ত্তৰ স্মৃকডাৰে, সিহঁত
বগুৱা বাই, আকৌ
সোমাই আহিল বুকুৰ মাজলৈ।
আঙুলিৰ পাবেৰে অনেক সময়
বাগৰি গ'ল,
দেহত শুষ্ক বান্ধকাৰ প্ৰগাঢ় প্ৰলেপ
প্ৰতিটো ক্ষণে অট্টহাস্য কৰি উঠিল
মোক অতীৰ্থ কৰি।
অকস্মাৎ হোৱা এটা বন বননিয়ে
নিৰ্জ্জনতাবোৰ চুবমাৰ কৰি পেলালে
তললৈ চাই দেখিলোঁ।
আয়না এখন ভাগি টুকুৰা-টুকুৰ হৈ পৰিল
আৰু তাত প্ৰতিফলিত হোৱা প্ৰত্যেকখন
মুখে, ভ্ৰুকুটিৰে মোক কৈছে
সময়ক আচাৰি ভাঙিব পাৰিবা
সময়তো কাচ নহয়!
সময়তো কাচ নহয়!! ++

দুটা কবিতা

শ্ৰীকুশল কুমাৰ শইকীয়া
স্বতক ২য় বাৰ্ষিক (কলা)

১

নিৰ্জনতাৰ গোপন গহ্বৰত লীন হব বিচাৰি
মই ছই নাওত ছই ভৰি থৈ ভাবিছোঁ

...ক'ৰ পৰা আহিছিলোঁ?

কোন যিনি পালোহি??

কলৈ বা যাম ???

মোৰ এই সত্তা, মানৱ দেহৰ অস্তিত্ব

এইনাত্ৰ পৃথিবীলৈ আহি চোতালত

চোতালত দেও দি ফুৰা ছাগলী পোৱালীটোৰ দৰে

মই জীৱিত।

২

শোষণ আৰু নিষ্পেষণৰ অৱসান বিচাৰি

আমি আন্দোলন কৰিছোঁ

কেৱল চিঞৰিছোঁ

সম্মুখত নটচা শূলৰ জুৰি দেখিও

আমি জাপ দিব বিচাৰিছোঁ

মৃত্যুৰ বিভীষিকা দেখিও

হাঁহিছোঁ,

কাৰণ আমাৰ মৰিশালিত

ছাঁহিব মাজত বিচাৰি পাব

সহস্ৰজনৰ জীয়াই থকাৰ ইন্ধন। ++

“ল’ছালী”

শ্ৰীকল্যাণ কুমাৰ দাস।

শ্ৰীকৃত স্নাতক দ্বিতীয় বাৰ্ষিক (বিজ্ঞান)

“ল’ছালী” মানে ল’ৰা+ছোৱালী।

হেমকোষৰ পৰা চন্দ্ৰকান্তলৈকে পাত-পাতৰৈ চাওঁ। কিন্তু ল’ৰা ছোৱালীৰ উপযুক্ত সূত্ৰ এটা নাপালোঁ। সত্যনাথ বৰাৰ ‘বহুল ব্যাকৰণ’ও বাদ নপৰিল। ব্যাকৰণৰ সূত্ৰ এটা স্মৰিলে হয়তো তপবাই কব পৰা যাব (হে ভগবান! কোনেও নোসোধক যেন!)। কিন্তু ছোৱালী কাক বোলে? বা ল’ৰা কাক বোলে? কি সূত্ৰ দিব? পিছে বসজ্ঞসকলে কব খোজে “ছোৱা’ত ‘আলী’ প্ৰত্যয় যোগ হৈ ছোৱালী হৈছে অৰ্থাৎ আলিবাটেৰে গ’লে চোৱা যায় যাকে, তাকে ছোৱালী বোলে। তদনুকূপ “ল’ৰ’ত ‘আ’ প্ৰত্যয় যোগ হৈ ল’ৰা হৈছে। অৰ্থাৎ ছোৱালীৰ পিছে পিছে ল’ৰি ফুৰে যি, সিয়ে ল’ৰা। আপুনি হয়তো কব হেৰা বাপু! গুৱাহাটীৰ ওচৰতে জালুকবাৰীত থকা ইউনিভাৰ-ছিটিত লিঙ্গুইষ্টিকত ডক্টৰেট হৈ ফৰেইন যুৰি নাহা কিয়? সামান্য এখন আলোচনীত তোমাৰ এই মহান সূত্ৰই শোভা নাপাই নহয়...।

ছোৱালীবোৰ পিছে বৰ সাংঘাটিক দেই। এনেয়েনো কোনেবা এখন শাস্ত্ৰত কৈছেনে— স্ত্ৰীষু চৰিত্ৰানাম্ দেৱাঃ নজানন্তি। মকৰজালত যেনেকৈ পোক-পৰুৱা পৰি চটুকটাই থাকে তেনেদৰে ছোৱালীৰ প্ৰেম-জালত ল’ৰা পৰি কক্বকাই থাকে। মাত্ৰ এজন ল’ৰাৰ লগত প্ৰেম খেলি কিয় সংকীৰ্ণতাৰ পৰিচয় দিবহে (অন্ততঃ এটা সৰ্বভাৰতীয় দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰয়ো-জন আৰু আমাৰ নেতাসকলৰ উদাৰ দৃষ্টি-ভঙ্গী অনুকৰণীয়)? দহজনৰ লগত প্ৰেমত পৰি দহজনক সন্তুষ্ট কৰিব লাগিব। সমাজবাদ এনেয়ে না’হ নহয় (সমাজ কুৰিদ্দফীয়া আচনিৰ এটা মূল কথা)। আমি নতুন পুৰুষ। ছোৱা-লীৰ পাছে পাছে লৰি ফুৰক। নপতিব? আল-বাং পতিব। পঢ়া! বাদ দিয়ক হে। পৰীক্ষা বাৰ বাৰ আতা হ্যা; লেकिन রচপন একবাৰ স্নাদ ৰাখোঁ। কিছুমান স্বাৰ্থহীন ছোৱালীয়ে সমদ্বিবাছ ত্ৰিভুজৰ মাধ্যমীয়ে ভূমিক সমদ্বি খণ্ডিত কৰাৰ দৰে দুজন ল’ৰাক সমভাৱে ভাল-পোৱা বিতৰণ কৰে। কিছুমান ছোৱালীয়ে আকৌ দশমিকৰ বাওঁহাতৰ শূন্য যেন জ্ঞান কৰি কিছুমান বেলবুং ল’ৰা পতাই লৈ Body guard হিচাবে বাৱহাৰ কৰে। Qই Uৰ লগত যোৰ নেবাৰ দৰে ইহঁতেও হাট বজাবে, বেঠুৰা চিনেমাই যোৰ নাভাঙে (‘এই যোৰা পাভ যোৰা! যোৰা ই নামুলি নহয়!)

হুৰ্গাপূজাৰ আৰতিৰ সময়লৈ ওলাওঁক দেখা পাব— কেৱল ছোৱালী— কেৱল ল’ৰা। খ আৰু গ সমান দুৰত্বত দুজন ল’ৰা বাখি ক বিন্দুত ছোৱালীজনী থাকি এনে সমভাৱে প্ৰেম-বান মাৰিব যেন দুয়োজনকে সমান ভাল পায়। ক, খ, গ বিন্দু সংযোগ কৰাত কথগ সমবাছ

ত্ৰিভুজ পাওঁ। ইয়াৰ কথা বাহু বঢ়াই দিয়াত যি বহিঃকোণ উৎপন্ন হ'ব সেই বহিঃকোণত দশমিকৰ বাওঁহাতৰ শূন্যজ্ঞান কৰা বয়স্কেওজন ছোৱালীজনীয়ে চানচুব অনাকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব।

ল'ৰাই ছোৱালীৰ পিছে পিছে লৰি ফুৰি অভিকেন্দ্ৰীক বল (CENTRIPETAL FORCE) পেলোৱাৰ বিপৰীতে ছোৱালীয়ে যে সমপৰিমাণৰ অথচ বিপৰীত মুখী বল (প্ৰেম) অপকেন্দ্ৰীক প্ৰতিক্ৰিয়া (centrifugal) নেপেলাই তেনেও নোহোৱা নহয়।

'সন্ধি আৰু সমাস'ৰ বা 'গছ বিধি' আৰু ষড়্ৰ বিধি'ৰ পাৰ্থক্য স্থিতিতে তপৰাই ক'ব পৰা যায় (ভয়ে ভয়েই কৈছোঁ দেই) কিন্তু আজি কালি ল'ৰা ছোৱালী ইমান সদৃশ হৈ গৈছে যে ইয়াৰ পাৰ্থক্য দেখাত সতকাই ওলাই নপৰে। Internal Morphology (আন্তঃস্থৰীণ গঠন) I am sorry Sir, internal Morphology Explain কৰিবলৈ গ'লে সিফালৰ পৰা Deformation case (মানহানি) ফাইল নকৰিলেই বন্ধা!) গতিকে internal morphology ৰ কথা ইমানতে এৰি External Morphology (বাহ্যিক গঠন)ৰ ফালৰ পৰা চাব গ'লে ল'ৰা-ছোৱালীৰ পাৰ্থক্য সতকাই ওলাই নপৰে। আজি কিছু বছৰ আগলৈকে ল'ৰা-ছোৱালীৰ পাৰ্থক্য অন্ধইও ক'ব পাৰিছিল। ছোৱালীয়ে মেখেলা চাদৰ পিন্ধে (শাৰীও পিন্ধে) দীঘল চুলি, লাজুক লাজুক খোজ আৰু মিঠাকৈ কথা ক'ব জানে। ল'ৰাই ধুতি পিন্ধে, লংপেট পিন্ধে, চুলি চুটিকৈ ৰাখে। সমাজত Lion's Share লৈ ফটকটনি নাই। পিছে ডাকইন চাহাবৰ Evolution Theory য়ে কুৰি শতিকাৰ যান্ত্ৰিক যুগত ইমান velocity বে

আগবাঢ়িছে যে ল'ৰা-ছোৱালীৰ Identification মানে চিনাক্ত কৰণৰ কাৰণে আপুনি physicsৰ magnetismৰ সহায় ল'ব লগা হ'ব। নিগেটিভ নিগেটিভ বিকৰ্ষণ (Repulsion) পজিটিভ নিগেটিভ আকৰ্ষণ (attraction) সেয়ে হ'বলা বহুতে ক'ব খোজে যে এইবাৰ গুৱাহাটীত হোৱা কংগ্ৰেছ অধিবেশনত ধুনীয়া ধুনীয়া ছোৱালীয়ে অধিবেশন চাবলৈ গৈছিল বাবে, যথেষ্ট দৰ্শকৰ ভিৰ হৈছিল। অৱশ্যে Escape velocity (পলায়ন বেগ)ৰ বাহিৰত যে কিছুমান ল'ৰা ছোৱালী নাই বুলি আমি নকওঁ।

শাৰদীয়া মিঠা মিঠা জোনাকত ৰিঙা ৰিঙা মনেৰে পূজা চাব। পিছে শাৰদীয় নীতলৰ বতাহৰ কোবত ডেকা তেজৰ পিৰপিবণীয়ে একেবাৰে ইনফিনিটি পাৱাৰ (Infinity Power) ত উঠি Wet test (শিল্প পৰীক্ষা)ৰ কথা এৰিলেও Dry test (শুষ্ক পৰীক্ষা) কৰিবলৈ গৈ কোনোবা স্পুকৰ ডেকাই ছোৱালীক হৰ্ণ প্লিজ (Horn Please) দিবলৈ গৈ কোনোবা কাঢ়া ছোৱালীৰ Elastic limit পাৰ হোৱা কোবত কিমান জন ডেকাই চেঙেলৰ কোব খাইছে আপোনাৰ তৃতীয় চকুটো মেলি চালেই তাৰ এটা হিচাব নাৰ। ল'ৰাইও বেলবটম 'পেট চাৰ্ট পিন্ধে, চুলি দীঘলকৈ ৰাখে; ছোৱালীয়েও ৰাখে। গতিকে হুজনৰ মাজত যেতিয়া আকৰ্ষণ হ'ব তেতিয়া জানিব এজন ল'ৰা এজনী ছোৱালী। যদি বিকৰ্ষণ হয় নকলেও হ'ব।

ল'ৰা-ছোৱালীৰ এনে সাদৃশ্য দেখি কেতিয়া-যে ৰচনাখন শেষৰ ফালে নামি আহিল কবই নোৱাৰিলো। নতুন পুৰুষ সকল (ল'ৰা-ছোৱালী), আহো দেই।

সম্ভাষণ ল'ব।

গয়াৰ প্ৰশিক্ষণ শিবিরটো

ত্ৰিবিধা সভাপণ্ডিত
স্নাতক ২য় বাৰ্ষিক (কলা)

১৯৭৫ চনৰ নবেম্বৰ মাহৰ ১ তাৰিখে ডিগবৈ কলেজৰ পৰা দহগৰাকী ছাত্ৰীয়ে গয়াৰ প্ৰশিক্ষণ শিবিরলৈ বাৰ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ লবলৈ বুলি বাওনা হলো। প্ৰথম বাৰৰ বাবে ইমান দূৰৰ ঠাইলৈ যাবলৈ পাই মোৰ মন আনন্দত নাচি উঠিছিল। অসমৰ পৰা বিহাৰ হাজাৰ মাইল দূৰত, তাতে আকৌ আমাৰ বুদ্ধদেৱে জ্ঞান লাভ কৰা ঠাইতহে প্ৰশিক্ষণ শিবির হৈছিল। সেই কাৰণে বেছি স্কুৰ্টি লাগিছিল কিন্তু যিদিনা যাবলৈ বুলি ষ্টেচন পালোহি সেইদিনা দুখত মোৰ অন্তৰে কন্দি উঠিছিল, যিহেতু তাৰ দুদিনৰ পিচতে দীপাৱলী। ইমান আনন্দৰ উৎসৱ

এটা এৰি ঘৰৰ মানুহৰ পৰা আঁতৰি দূৰলৈ যাবলৈ ইচ্ছা নগৈছিল। কিন্তু যাবই লাগিব যিহেতু আমাৰ উদ্দেশ্য আছে, লক্ষ্য আছে, ভবিষ্যত আছে।

প্ৰথমে ইয়াৰ পৰা আমি দহগৰাকী ছাত্ৰী ডিব্ৰুগড় পালোঁগৈ। ডিব্ৰুগড়ত আমাৰ এন, চি, চিৰ শিক্ষকে ডিব্ৰুগড় কলেজৰ পৰা দহগৰাকী ছাত্ৰীক আমাৰ লগত গয়ালৈ বুলি লগ কৰি দিলে। বাতি ষ্টেচনত এন, চি, চি, ত্ৰিগেডিয়াৰে শুভগমন জনাই আমাক বিদায় দিলে। আমাৰ লগতে আমাৰ কলেজৰ এজন ইনষ্ট্ৰাক্টৰ গৈছিল। ভয়, আনন্দ, হাঁহি ধেমা-লিৰে আমি আমাৰ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলো। আটাইখিনি ছোৱালীৰ ভিতৰত মইয়ে চিনিয়ৰ ছোৱালী, গতিকে মোৰ ওপৰত বেচি দায়িত্ব পৰিছিল। চাৰিদিন বহুতো বাধা বিঘিনি নেওচি আমি গয়াৰ ষ্টেচন পালোঁগৈ। বহুতো কষ্ট সহ কৰিও যিখিনি আনন্দ স্ফুৰ্ত্তি লৈ গয়া পালো সেই স্ফুৰ্ত্তি ষ্টেচন পোৱা মাত্ৰকে কৰবালৈ উৰি গুচি গল। মই কল্পনা কৰি অহা গয়াখন এনে-কুৱা হব বুলি মই ভবাই নাছিলো। গয়া ইমান লেতেৰা যে জোতা পিন্ধি থকা স্বৰ্বেও মাটিত ভৰি দিবলৈ মন নগৈছিল। পিয়াহত অৰ্ধ কণ্ড শুকাই গৈছিল তথাপি মই পানী এটোপা মুখত নিদিলো। মই ভবাই নাছিলো যে ঠাইখন ইমান লেতেৰা হব। চাৰিওফালে ভিক্ষাৰীৰে ভৰ্ত্তি। আধাঘণ্টামান অপেক্ষা কৰাৰ পিছত আমাক নিবলৈ প্ৰশিক্ষণ শিবিরৰ পৰা গাড়ী আহিল। আমি সকলোৱে নিজৰ বস্তু বাহানি গাড়ীত উঠাই শিবিরলৈ বাওনা হলো।

শিবির পাই অৱশ্যে মোৰ মনটো আকৌ ভাল লাগিল। গয়া চহৰখনৰ দৰে লেতেৰা নহয়, ওচৰেদি ফল্ল নৈখন বৈ গৈছে। আমি এনেকুৱা লেতেৰা ঠাইখনত এনেকুৱা পৰিবেশ পাম বুলি আশা কৰাই নাছিলো। আমি গৈ পোৱাৰ আগতে ভাৰতৰ আন আন ঠাইৰ কলেজৰ ছাত্ৰীসকল শিবির পালেগৈ। সকলো ঠাইৰ বিশেষকৈ ছোৱালীখিনি আমাৰ ওচৰলৈ আহি চা চিনাকি হৈ আমাৰ লগত হাঁহি মাতি আমাৰ বস্ত্ৰবোৰ কমলৈ নিয়াত সহায় কৰি দিলে। আমাৰ শিবিরটো এটা তিনিমহলীয়া হোটেলত হৈছিল। সেইদিনা আমি ভাত পানী খাই নিজৰ নিজৰ কমত জিৰণি ললো। কাৰণ পিছদিনাৰ পৰা আমাৰ প্ৰশিক্ষণ আৰম্ভ হ'ব।

পিছদিনা ৰাতিপুৱাৰ পৰা আমাৰ প্ৰশিক্ষণ অৰ্থাৎ ৬টা বজাৰ পৰা পিটি, তাৰ পিছত আধাঘণ্টা সময় ব্ৰেকফাষ্ট কৰিবলৈ দি ৭ বজাৰ পৰা প্ৰথমে অলপ পেৰেড কৰাই, তাৰ পিছত বিভিন্ন ধৰণৰ শিক্ষা যেনে মেডিকেল শিক্ষা, টেলিফোন অপাৰেটৰৰ শিক্ষা, বতৰৰ শিক্ষা, প্ৰাৰ্থন্য বিজ্ঞানৰ শিক্ষা আৰু বাইফল চুটিং। এই প্ৰশিক্ষণ দিওঁতে প্ৰথম দিনাৰ পৰা আমাৰ প্ৰশিক্ষক ব্ৰিগেডিয়াৰ, কেপ্তেইন আদিয়ে আমাক লক্ষ্য কৰি আছিল। এই সকলো প্ৰশিক্ষণতে প্ৰতিযোগিতা চলিছিল। আৰু আটাইতকৈ আকৰ্ষণীয় প্ৰতিযোগিতা হৈছিল— “লাইন ড্ৰেচিং” অৰ্থাৎ প্ৰত্যেকে নিজৰ কমটো এন, চি, চিৰ নিয়মমতে ধুনীয়াকৈ থব লাগিছিল। আৰু আমিও বিমান পাবো সিমান ধুনীয়াকৈ ধবলৈ চেষ্টা কৰিছিলো। প্ৰথমে আমাৰ ঘৰলৈ খুউব মনত পৰিছিল। কিন্তু পিছলৈ আমি ইমান ব্যস্ত হ'ব লগা হল যে আমি

ঘৰৰ কথা ভাবিবলৈ সময়কে নোপোৱা হলো। ছপৰীয়া ভাত খাই উঠি আকৌ এনেকৈ প্ৰশিক্ষণ ল'ব লাগিছিল, আকৌ গধূলি নাচ-গান, বিভিন্ন ধৰণৰ অভিনয় আদিৰ অনুষ্ঠান হৈছিল।

আমাৰ বিহুনাচ চাই তেওঁলোকে আচৰিত হৈ গৈছিল। আমাৰ লগতে ছগৰাকীয়ে খাল ঘুৰাই নাচি দেখুৱাল। তেওঁলোকে অৰ্থাৎ সকলো ছোৱালী আৰু শিক্ষকে খুউব স্তুতি পালে। আমি বিহুনাচ, গুজৰাটী নাচ, আধুনিক নাচ, আৰু তাৰোপৰি নগা নাচ দি বহুতো প্ৰশংসা পালো। আমি সকলো প্ৰতিযোগিতাত জয়লাভ কৰিছিলো। যেতিয়া আমি সকলো প্ৰতিযোগিতাত অংশ গ্ৰহণ কৰি জয়ী হৈছিলো তেতিয়াহে তেওঁলোকে বৃদ্ধিছিল অসমীয়া ছোৱালী কিমান আগবঢ়া।

আমাৰ এই প্ৰশিক্ষণবোৰৰ শেষত আমাক গয়াৰ বিভিন্ন ঠাই, গয়াৰ ওচৰে পাজৰে থকা বিভিন্ন ঠাই দেখুৱাবলৈ নিছিল। বুদ্ধদেৱে জ্ঞান লাভ কৰা বুদ্ধ গয়া আৰু বিভিন্ন মঠ মন্দিৰ চাই খুউব ভাল লাগিল। কিছুমান মঠ মন্দিৰ সোণেৰে তৈয়াৰ কৰা আৰু সেই মন্দিৰবোৰ ইমান বেছি ধুনীয়া যে তাক বৰ্ণনা দি শেষ কৰিব নোৱাৰি। সেইবোৰ চাবলৈ বিভিন্ন বিদেশী লোক আহে। আমি বাচিয়াৰ এটি কলেজীয়া দল লগ পাইছিলো, তেওঁলোকৰ ভক্তি দেখি আমি আচৰিত মানিছিলো।

আমাৰ প্ৰশিক্ষণৰ শেষৰ দিন অৰ্থাৎ এঘাৰ দিনৰ দিনা, আমাক একো কৰিবলৈ দিয়া নাছিল! মাত্ৰ আমাক নাচ-গান বিহাৰ্চেল কৰিবলৈ দিছিল ৰাতিৰ বাবে। আমিও স্তুতি কৰি তাকে কৰিছিলো। ব্ৰিগেডিয়াৰ অ, পি,

চোনিয়ৈ মোক মাতি নিছিল সকলো প্ৰশিক্ষকৰ ওচৰলৈ। তেওঁ মোক সকলোৰে লগতে বেলগৰ্কে চিনাকি কৰি দিছিল। তেওঁ মোক কৈছিল মোৰ কৃতকাৰ্য্যতাৰ কথা, ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা অহা তিনিশ ছোৱালীৰ ভিতৰত মই “বেষ্ট কেডেট” হোৱা বুলি তেখেতে কৈছিল। তেতিয়াহে মই উপলব্ধি কৰিছিলো মোৰ ইমান দূৰলৈ প্ৰশিক্ষণ লবলৈ অহা সাৰ্থক হৈছে।

বাৰদিনৰ দিনা আমি উভতি অহাৰ দিন সেইদিনা মোৰ মন কান্দ উঠিছিল, ইমান বোৰ ছোৱালীৰ লগত বাই-ভনী বন্ধু হৈ এতিয়া কেনেকৈ আঁতৰি আহো ? বিদায় বেলাত আটাই-

বোৰৰ মাজত কান্দোনাৰ বোল উঠিল, সকলোৰে পৰা বিদায় লৈ আমি ট্ৰেইনত উঠিলো, আমাৰ ব্ৰিগেডিয়াৰে আমাক লগত লৈ আহি ট্ৰেইনত উঠাই দিলে দেউতাকৰ মৰমেৰে তেখেতে মোক নিজৰ ছোৱালী কৰি লৈছিল। তেখেতক এৰি থৈ আহি খুউৰ দুখ লাগিছিল। ভবিষ্যতৰ দীৰ্ঘ আশীষ দি তেখেতে আমাক বিদায় দিলে। মই মন কৰিছিলো তেখেতৰ হাঁহিৰ কৰুণ চকুজুৰি। বহুতো আনন্দ, স্মৃতি নানা ধৰণৰ অভিজ্ঞতা লৈ আমি ঘৰ পালোহি, যি অভিজ্ঞতাই আমাৰ জীৱনত উধাবলৈ প্ৰেৰণা দিব। ++

চাই থকা দেখা যায়। ঘোষক মঞ্চলৈ
সোমাই আহে।]

বক্তৃত্ত গতাকাৰ

তমত

ঘোণেশ বৰুৱা।

প্ৰাক্ স্নাতক, দ্বিতীয় বাৰ্ষিক (বিজ্ঞান)

[মঞ্চসজ্জা : মঞ্চৰ সন্মুখৰ সোঁকাষে গবে-
ষণাৰ যন্ত্ৰপাতি সহ টেবুল আৰু চকী।
অগ্ৰাণ্ঠ ঠাইত পৃথিবীৰ মানচিত্ৰ, আমে-
ৰিকা, কাম্বোদিয়া, আফ্ৰিকা আৰু কোৰি-
য়াৰ বৃহৎ বৃহৎ মেপ। মঞ্চৰ ব্যুৎকালে
নখন বঙা পতাকা উৰি থাকে। আঁৰ-
কাপোৰ আঁতৰি যোৱাৰ লগে লগে
গহীন সংগীত বাজি থাকে। হাতত
এডাল Stick লৈ ডঃ দেৱজ্যোতি বৰুৱা
মৌন হৈ দূৰৰ ভিয়েটনামৰ মানচিত্ৰলৈ

ঘোষক : (দৰ্শকক উদ্দেশ্য কৰি) শ্ৰদ্ধেয় দৰ্শক
মণ্ডলী, শতিকাখ্যাত সমাজবিদ আৰু ঐতি-
হাসিক ডঃ দেৱজ্যোতি বৰুৱাই বিশ্বৰ মানৱ
সভ্যতাক সুদীৰ্ঘ বিৱৰ্ত্তনৰ ওপৰত গভীৰ
অধ্যয়ন আৰু গবেষণা কৰি আহিছে। মনুৱ
সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিবোধ, সংঘাত আৰু শ্ৰেণী
বিভাজনৰ এক বৈজ্ঞানিক বিশ্লেষণৰ সন্মত
তেওঁৰ মানস জগতত এগৰাকী সত্ত্বানহাৰা
মাতৃয়ে প্ৰবেশ কৰেহি। ডঃ দেৱজ্যোতি বৰু-
ৱাৰ কাষত মাতৃয়ে তেওঁৰ হেৰুওৱা সন্ত্বানৰ
সন্ধান কৰিছিলহি। ডঃ বৰুৱাই এই কল্পিত
মাতৃৰ আগত সন্ত্বানৰ বাতৰি দিবলৈ যাওঁতে
মানৱ সমাজৰ এক বাস্তৱ সমীক্ষা ডাঙি
ধৰে। ডঃ বৰুৱাই এই সমীক্ষা যিদৰে ভাবি-
ছিল, তাকে আপোনালোকৰ আগত পৰি-
বেশন কৰা হৈছে। পৃথিবীৰ সমাজ বিজ্ঞানৰ
ইতিহাসত এই বিশ্লেষণে গভীৰ প্ৰভাৱ
পেলাব। [ঘোষকৰ প্ৰস্থান। মঞ্চৰ পোহৰ
সলনি হয়। মুহূ সংগীত বাজি থাকে।
ডঃ বৰুৱাই বিভিন্ন মানচিত্ৰ সমূহ পৰীক্ষা
কৰি কৰি পতাকাৰ ওচৰত স্থিৰ হৈ বয়হি।
এনেতে আউলী-বাউলী হৈ মাতৃৰ প্ৰবেশ]

মাতৃ— মই সিহঁতক বিচাৰি আহিছো। সিহঁত
মোৰ সন্ত্বান আৰু মই সিহঁতৰ মাতৃ। কত-
দিনৰ আগতে সিহঁত গ'ল; আজিও নেপা-
লেহি আহি। মোৰ শূণ্ণ বুকুখনে কিমান দিন
অপেক্ষা কৰিলে সিহঁতৰ বাবে। কিমাননো
আৰু বাট চাম। অস্থিৰ অশান্তভাৱে সিহঁ-
তকে বিচাৰিছো মই। কিন্তু মই নেপালো।

কাহানি আহিব, কেতিয়া পাম, কোনে জানে
সিহঁত ক'ত আছে ?

ডঃ বকরা— (অট্টহাস্ত কৰিবলৈ ধৰে) ...
কোনে জানে, কোনে জানে; মাতৃয়ে নেজানে
সন্তানৰ বাতৰি, তেনেহলে কোনে জানে
[অট্টহাস্ত কৰিবলৈ ধৰে। হঠাতে এটা ভীষণ
শব্দ হয়। সকলো উচপ খাই উঠে।]

মাতৃ— [ডঃ বকরাৰ কিছু কাষ চাপি আহি]
ইমান মধুৰ শব্দ মই কাহানিও শুনা নাই
ডাঙৰীয়া।

বকরা— এৰা, সকলো শব্দৰ উদ্ভাৱন শেষ
কৰাৰ পাচত মই এই শব্দ আবিষ্কাৰ কৰিছোঁ।

মাতৃ— তেনেহলে তুমি দেখোন আবিষ্কাৰক।
ইমান ভাল বস্তু আবিষ্কাৰ কৰিছা; কিন্তু
মোৰ হেৰোৱা ল'ৰাকেইটা বিচাৰি দিব পৰা
নাই কিয় ?

বকরা— আবিষ্কাৰক ক্ষেত্ৰত মই ধেমালি
নকৰোঁ। মোৰ এতিয়া এনেকুৱা এটা জন্তুৰ
আৱশ্যক যি খুউৰ চতুৰ ভাবে তৰ্ক কৰিব
পাৰে, পৃথিবীৰ অসমান পাহাৰবোৰ ধ্বংস
কৰিব পাৰে। অন্ধ কূপত লুকাই থকা জন্তু-
বোৰ বিচাৰি হত্যা কৰিব পাৰে।

মাতৃ— তুমি চিকাৰী, আবিষ্কাৰক নোহোৱা।

বকরা— মই জানো, পৃথিবীৰ দুটাই মাথো
শ্ৰেণী আছে, এটা হ'ল চিকাৰ আৰু আনটো
চিকাৰী।

মাতৃ— এটাৰ হাতত ক্ষমতা আৰু আনটো
দুৰ্বল, অসহায়। কিন্তু মোৰ সন্তানহঁত

কোনটো দ'লত আছে, ক'ত আছে তুমি
জানানে ডাঙৰীয়া ?

বকরা— আছে, য'ত বন্দুক আছে, তাতেই
মানুহ আছে, আৰু য'ত মানুহ আছে তাতেই
আছে। ক্ষমতালী আৰু ক্ষমতাহীনৰ যুঁজ-
বাগৰ, টনা-আজোৰা। এদল অসহায় জন্তুৰ
ওপৰত চিকাৰীৰ আক্ৰমণ।

মাতৃ— কিন্তু ইটো চিকাৰ নহয়, ই হত্যা।

বকরা— আপুনি ঠিকেই কৈছে, মই হত্যাৰ
কথাকে কৈছোঁ। এই চিকাৰ চাব আপুনি ?

মাতৃ— ধন্ববাদ, মই চিকাৰী বা হত্যাকাৰী
একোৱেই নহওঁ। কিন্তু মোক মোৰ সন্তান-
হঁতৰ বাতৰি লাগে। কেতিয়া যে পাবহি
সিহঁত। বাটত কোনোবা চিকাৰীয়ে নেপা-
লেই বন্ধা।

বকরা— চাওক, সেইফালে চাওক, (দূৰত
কিছুমান মানুহৰ ছায়া দেখা যায়) য'ৰ পৰা
অনৰ্গল ভাহি আহিছে সিহঁতৰ আৰ্তস্বৰ।
আৰু সেইফালে চাওক, (এটা গম্বুজৰ ছায়া
দেখা যায়) তাতেই আছে চিকাৰী দ'লৰ
আত্মগোপনৰ গহবৰ। সিহঁত তোমাৰ সন্তান
আছিল। ভিয়েটনাম, কম্বোদিয়া, আফ্ৰিকা
অথবা তেলেঙ্গনাৰ নিষিদ্ধ গলিটো সিহঁত
থাকিব পাৰে, কিন্তু বিচ্ছিন্ন বিক্ষিপ্তভাবে।

মাতৃ— ডাঙৰীয়া আপুনি এইবিলাক জানিলে
ক'ৰ পৰা ?

ডঃ বকরা— আহক, ইয়াতেই লিপিবদ্ধ হৈছে
চিকাৰী দ'লৰ ডেজলিপু ক্ষমতাৰ নিৰ্মম
প্ৰতিচ্ছবি আৰু চিকাৰত নিহত বা আহত

জনৰ অসহায় কৰণ আৰ্তিনাদ। চাওক, ই এটা যুগৰ নহয়, এখন দেশৰ নহয়। সকলো সময়ৰ সকলো দেশৰ বাবে এই অন্ধকাৰ ছবি অঁকা হৈ আছে।

[গৱেষণাৰ টেবুলত Spot light জ্বলি উঠে। আৰু মাতৃ আৰু বন্ধুৱাই মৌন হৈ ইতিহাসৰ পাত লুটিয়াব ধৰে। সংগীত সলনি হয়। এজন চিকাৰীয়ে সঙ্কানী চকুৰে ইফালে সিফালে চাই প্ৰবেশ কৰে।]

চিকাৰী— এয়া এবিধ খেল। মই সংসাৰৰ আৰ্বজনী, সমাজৰ নাৱৰ পৰা খহি পৰা নাৰিক, সাহিত্যিক আৰু শ্ৰমিকক চিকাৰ কৰো। বিশেষ বিশেষ সময়ত মই এওঁ-লোকৰ যিকোনো এজনকে মোৰ লগত চিকাৰ খেলিবলৈ প্ৰস্তাৱ দিওঁ। আৰু প্ৰতিটো চিকাৰে মোৰ বাবে আনি দিয়ে সৌভাগ্যৰ প্ৰাচুৰ্য। [এনেতে নেপথ্যত প্ৰবল প্ৰতিবাদৰ মিশ্ৰিত চিঞৰ শুনা যায়। প্ৰথম জনতাৰ প্ৰবেশ]

১ নং জনতা— আস, বৰ গধুৰ। দিনে দিনে এই বোজাটোৰ ওজন বাঢ়িহে গৈছে। (ভাগৰ লগাৰ হামি মাৰে কাঢ়ে)। মোৰ সন্তানহঁতৰ মৃত দেহ এইটো। বহুত হাজাৰ বছৰৰ পিছত ই পচি গৈ দুৰ্গন্ধৰ সৃষ্টি কৰিছে, এট দুৰ্গন্ধই আমাৰ জীৱনক সংক্ৰামিত কৰিছে। এই জীৱন আৰু সহ্য নহয়। অন্ধকাৰত থাকিবলৈ আমি প্ৰস্তুত। আমাক মুক্তি লাগে, আমাক জীৱন লাগে আমাক পোহৰ লাগে (১ম জনতাৰ প্ৰস্থান, ২নং জনতাৰ প্ৰবেশ)।

২নং জনতা— এইটো দ্বীপ পৰিণত হ'ল এক জয়াল বধ্যভূমিৰ। সেইফালে জমা হৈছে

অগনিত স্বহীদৰ মুখ। মৃত, গুলিবিদ্ধ চিকাৰৰ মৃত্যুমুখী আৰ্তস্বৰ আৰু বন্ধনাৰ গভীৰ বেদনাই ইয়াৰ আকাশত ৰচনা কৰিছে ৰক্তাক্ত ইতিহাস। আনহাতে চৌদিশৰ পৰা বাংকুকুৰৰ দৰে উন্মাদ হৈ ল'ৰি অহা উন্মাদ চিকাৰীৰ দল। কেউফালে ভয়লগা স্থবিৰতা, ৰুদ্ৰাক্ত জীৱন, জীৱনৰ ভয়ত ল'ৰি ফুৰা কোটি কোটি অঘৰীৰ ডাক, লাখ লাখ নগ্ন শিশুৰ অন্তহীন মিছিল। নাই, ছুদপিণ্ডটো স্তব্ধ হৈ যাওঁ এতিয়া। সিহঁতৰ প্ৰচণ্ড আঘাটত মেকুণ্ড হেৰুৱালো, আৰু বা কি হয়, কোনে জানে। আমাক এটা নিৰবিচ্ছিন্ন সংগ্ৰাম লাগে, গতি লাগে, উত্তাপ লাগে। (প্ৰস্থান)।

[নেপথ্যৰ পৰা ভাঁহি আহে,— আমাক হত্যা নকৰিবা, আমাক বাচি থাকিবলৈ দিয়া, কিছু আহাৰ দিয়া, কিছু পোহৰ দিয়া।...]

চিকাৰী— [অট্টহাস্য কৰিবলৈ ধৰে] চিঞৰ, আৰু চিঞৰ, সমগ্ৰ দেহৰ শক্তিয়ে টেটুফালি চিঞাৰ কৰি থাক। কিন্তু আমাৰ চিকাৰৰ যত্নগা, অভিনয় কৌশল ভেদ কৰিব নোৱাৰিব। ই অতি চমৎকাৰ খেল, অতি চ-ম-ৎ-কা-ৰ। (হঠাতে কৈ যায়)।

আজি এটা চিকাৰৰ অতি প্ৰয়োজন। এই ঠাই চিকাৰৰ বাবে খুউব উপযোগী। ইমান নিৰ্জন। য'তেই নিৰ্জনতা থাকে ত'তেই মোৰ চিকাৰ সফল হৈ উঠে। ছৰণিৰ পৰা উফৰি আহে চিকাৰৰ পদধ্বনি আৰু খুউৰ খুপি খুপি তাক হত্যা কৰি পেলাওঁ।

[সংগীত বাজে, কাৰোবাৰ পদধ্বনিৰ আৱাজ ভাঁহি আহে। চিকাৰী সচেতন হৈ উঠে।]

মোক এটা চিকাৰৰ আৰম্ভক আছিল, (দূৰলৈ চাই) সৌটো কি, আঙুৱাই আহিছে, হয়, চিকাৰেই হয়। আহিছে, আহক, আক কাষ চাপি আহক। খুউব কাষলৈ, খুউব কা-স-লৈ। এটা চিকাৰ খেলিম, আমোদকৰ মোহনীয় চিকাৰ।

১নং জনতা— ডাঙৰীয়া কেনেবাকৈ যদি চিকাৰত চিকাৰ জয়ী হয় তেতিয়া?

চিকাৰী— ই দেখোন তৰ্ক কৰিব পৰা চিকাৰ। এনে চিকাৰ মাৰঅক।

১নং জনতা— ডাঙৰীয়া, আপোনাৰ চিকাৰত যদি কেনেবাকৈ চিকাৰীতকৈ চিকাৰ মাৰঅক হৈ উঠে তেতিয়া?

চিকাৰী— আজিলৈকে হোৱা নাই। যেতিয়াই বেছি শক্তিশালী চিকাৰ লগ পাত্ত তেতিয়াই মই চিকাৰী কুকুৰৰ আশ্ৰয় লওঁ।

১নং জনতা— চিকাৰী কুকুৰ?

চিকাৰী— এৰা চিকাৰী কুকুৰ। শক্তিশালী চিকাৰৰ বাবে চিকাৰী কুকুৰৰ খুব প্ৰয়োজন। ৰবা, তোমাৰ বাবেও চিকাৰী কুকুৰ মাতিব লাগিব? (২নং জনতাৰ প্ৰবেশ)

২নং জনতা— প্ৰয়োজন নাই চিকাৰী, ইহঁতি আক এতিয়া কাৰো উচ্ছিষ্ট খাই নিবীহ চিকাৰ খেদি লুফুৰে। দাসত্বৰ পিতনিত অবিৰাম সংগ্ৰাম কৰি সিহঁত ভাগৰি পুৰিছে। কোনো ধমকি, কোনো ভীতিপ্ৰদৰ্শনে সিহঁতক আক চালিত কৰিব নোৱাৰা। কোনো ভুৱা আকাশবাণীৰে সিহঁতক প্ৰতাৰিত কৰিব

নোৱাৰা। আজিৰ ছুনীয়াৰ সমগ্ৰ নিৰ্যাতিত চিকাৰ দৌৰিছে পোহৰৰ সন্ধানত, কোনো বাধা, কোনো বিপৰীত শক্তিয়ে এই ছুৰীৰ গতিক প্ৰতিহত কৰিব নোৱাৰে।

চিকাৰী— কোনো চিকাৰৰ প্ৰতিবাদত বহু চিকাৰীৰ বন্দুকৰ নলী কঁপি লুঠে। এইটো দ্বীপৰ নান বিধবংসী দ্বীপ। ইয়াত চিকাৰ প্ৰাচুৰ্য্য আছে, দলে-দলে দৌৰি আছে চিকাৰীৰ দল। এতিয়া প্ৰতিবাদ কিহৰ? ইয়াত থকা সকলো চিকাৰীৰ আছে প্ৰসাৰিত হাত, বিস্তৃত ক্ষমতা আক ছুৰীৰো চিকাৰ শক্তি।

১নং জনতা— কিন্তু চিকাৰী, কোনোবা জীৱন-মৃত্যুৰ সংকটত কোনোবা চিকাৰো কেতিয়াবা ইমান ভয়ংকৰ হৈ উঠে যে চিকাৰীৰ বক্ত পিপাসু হৃদপিণ্ডৰ স্পন্দন থমকি ৰয়, চিকাৰৰ ব্যুহ নগ্ন ভাবে ভাগি যায়! তুমি যদি ইমান ডাঙৰ চিকাৰী, এইকণো অভিজ্ঞতা হোৱা নাই তোমাৰ?

চিকাৰী— চিকাৰৰ এই সংকটৰ মুহূৰ্ত্তত আমাক সহায় কৰিবলৈ চিকাৰী কুকুৰ থাকে। সিহঁত আমাৰ বৰ ভক্ত।

২নং জনতা— চিকাৰদলৰ নিৰ্মোঘ সংগ্ৰামৰ পৰা চিকাৰী কুকুৰ আঁতৰি থকা নাই। অন্ধকাৰ জৰাজীৰ্ণ বস্তিত যক্ষ্মাত কাতৰ ৰোগাক্ৰান্ত মানুহবোৰেই আছিল তোমালোকৰ বিধস্ত চিকাৰী কুকুৰ। চিকাৰ আক চিকাৰী কুকুৰৰ একেই জীৱন পদ্ধতি; নিৰাপত্তাহীন জীৱন ছুয়োৰে।

১নং আৰু ২নং জনতা— সময় পৰিবৰ্তন হৈছে।
এই জীৱন, এই হত্যা, এই চিকাৰৰ অৱসান
লাগে। বন্দীত্বৰ পৰা মুক্তি লাগে, পোহৰ
লাগে, ব'দ লাগে... (প্ৰস্থান)

চিকাৰ— আস্, সিহঁতে মোক, ...। (হাঁহিবলৈ
ধৰে) বুজা নাই। পিতনি আৰু অন্ধকাৰ
অবগত সিহঁতৰ অবস্থান, অথচ বুজা নাই।
সিহঁতৰ মুক্তিৰ ছাবিৰ বক্ষক আমি, সিহঁতৰ
সমগ্ৰ শক্তিৰ পৰিচালক আমি। মৃত্যুৰ
আগমুহূৰ্তত সকলোৱেই হিংস্ৰ কঠোৰ হৈ
উঠে। কিন্তু মৃত্যুৰ পৰা বক্ষা পাব নোৱাৰে।

[দূৰৈত প্ৰতিবাদৰ উত্তাল চিঞৰ শুনা
যায়। বন্দুকৰ শব্দই মঞ্চ কঁপাই তোলেহি।
চিকাৰী ভাতিপ্ৰস্তু হৈ অস্থিৰ হৈ পৰে]

সিহঁতৰ চিংকাৰবোৰ বহুত দূৰলৈ উফৰি
আহিছে। সিহঁত আগুৱাব ধৰিছে। সোৱা,
সিহঁত আহিব ধৰিছে। অন্ধকাৰ সিহঁতৰ চকু-
বোৰ জুইৰ দৰে তিৰবিৰাই উঠিছে। আহ,
কেনি পলাওঁ এতিয়া। গোটেই চিকাৰবোৰ
একেলগ হৈ মোক আক্ৰমণ কৰিবহি এতিয়া।
মোৰ, মোৰ বন্দুকটো,...

(১নং আৰু ২নং জনতা প্ৰবেশ কৰে।)

১নং জনতা— হিঃ হিঃ হিঃ, ডাঙৰীয়া, বন্দুকৰ
গুলি শেষ হৈ গৈছে। এতিয়া যুঁজ হব
চিকাৰ আৰু চিকাৰী। বৰ হুৰ্ভগীয়া তুমি।
তুমি নেজানা, বন্দুকৰ গুলিৰ সংখ্যাতকৈ
কেতিয়াবা চিকাৰৰ সংখ্যা বেচি হৈ যায়।

চিকাৰী— তহঁত ইয়ালৈ কেনি আহিলি?

২নং জনতা ইয়াৰ বাট-পথবোৰ আমাৰ খুউব

চিনাকি। যি চিকাৰে পথ ভুল কৰিছিল,
মৃত্যু হৈছিল, এতিয়া আৰু পথৰ ভুল
নহয়। বহুত যুগৰ হিচাব, বহুত যুগৰ গন-
ণাৰ পিছত এই পথ বিচাৰি পাইছো। তুমি
আমাক হিচাব দিয়া। কিমানৰ ভেজ,
কিমানৰ মাংসৰে তৈয়াৰ হ'ল তোমালোকৰ
ঐশ্বৰ্য্যৰ পিৰামিডবোৰ। কিমানৰ মৃত্যুমুখী
চিংকাৰে কৰ্পাই তুলিলে এই অবগ্ৰৰ মৰ্জিৎ।
কি চাই আহা ডাঙৰীয়া?

চিকাৰী— কোনো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবোঁ মই
সাজু নহওঁ। আমাৰ ক্ষমতা ভগৱান প্ৰদত্ত।
“শাসক-শাসিতৰ মাজত, সত্ৰাট আৰু প্ৰজাৰ
মাজত, পিতা আৰু পুত্ৰৰ মাজত, চিকাৰ
আৰু চিকাৰীৰ মাজত সম্পৰ্ক অপৰিবৰ্তনীয়
চিৰন্তন।” কোনো শক্তিয়ে কোনো প্ৰতিবাদে
এই বন্ধন বিচিন্ন কৰিব নোৱাৰে।

১নং জনতা— কিন্তু অনৰ্থক খুন কৰাৰ অধি-
কাৰ যদি আছে, আমাৰ জীৱনৰ নিৰাপত্তাৰ
ক্ষমতা যদি তোমালোকৰ আছে, তেনেহলে
তোমালোকক সেই আকাশচুম্বী অট্টালিকা
বোৰৰ পৰা বহাই অনাৰ শক্তিও আমাৰ
আছে।

২নং জনতা— আমাৰ খাণ্ড কাটি নি তোমা-
লোকৰ খোৱাৰ ক্ষমতা যদি তোমালোকৰ
আছে, আমাৰ উৎপাদন আমি কাটি অনাৰ
অধিকাৰো আছে।

১নং জনতা— কিন্তু ডাঙৰীয়া, লাহে লাহে
স্তিমিত হৈ আহিছে তোমাৰ জীৱন স্পৃহা,
শেষ হৈ আহিছে তোমালোকৰ শক্তিৰ
ভাণ্ডাৰ।

চিকাৰী— আস্ মোক আৰু ব্যতিবাস্ত কৰি
হুতুলিবি। তহঁত ভাগ, ভাগ ইয়াৰ পৰা।
নহলে এটা এটা গুলীৰ...

১নং জনতা— আমাক আৰু ভয় নেদেখুৱাবা।
যাৰ জীৱন মৰণৰ কোনো পাৰ্থক্য নাই তাৰ
কোনো ভয় নাই।

২নং জনতা— তোমাৰ বন্দুক নিঃসাৰ হৈ গৈছে।
এতিয়া সাৰ পাইছে চিৰদিন লাঞ্চিত পঙ্গু
চিকাৰদল।

১নং আৰু ২নং জনতা— আৰু সময় নাই, সোৱা
দূৰত সূৰ্য্যৰ উদয়ৰ আভাস দেখা গৈছে।
পলম নকৰিবা। প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া, দিয়া
নহলে...

চিকাৰী— নহলে, নহলে কি কৰিবি?

১নং জনতা— তোমাৰ বন্দুকত কৈ আমাৰ হাতৰ
টিপনি বহুত শক্তিশালী। দিয়া, আমাৰ
সকলো আমাক দি দিয়া, দিয়া, দিয়া...

[ছয়ো খেদি যায়। চিকাৰী ভয়াতুৰ হৈ
আত্মৰক্ষা কৰিবলৈ ইফালে সিফালে চাবলৈ
ধৰে। এনেতে তেওঁৰ ছয়োহাত জনতাই
ধৰি লয়। চিকাৰী নিশ্চুপ আৰু নিশ্চল হৈ
বয়। সংগীত বাজিবলৈ ধৰে।] দূৰত সূৰ্য্য
উদয়ৰ আভাস দেখা যায়। চিকাৰী আৰু
জনতা পতাকাৰ ফালে এখোজ দোখোজকৈ
আগুৱাই যায় আৰু ছয়ো-জনতাই মাজত
চিকাৰীক ৰাখি সোঁহাত মুঠি মাৰি ওপৰলৈ
তোলে আৰু কবলৈ ধৰে।

১নং আৰু ২নং জনতা— সিহঁত দুৰ্বল, আমি
শক্তিশালী। অসীম ক্ষমতাত মত্ত চিকাৰী
দলৰ পৰাজয় ঘটিল, নিষ্পেষিত জনগণৰ
ক্ৰোধাগ্নিত সিহঁত পুৰি ছাঁই হৈ গ'ল।

[পতাকালৈ আগু লিয়াই] সোঁখন নতুন পৃথি-
বীৰ এটা নতুন সূৰ্য্য, এখন নতুন সমাজ,
য'ত সকলোৰে বাবে ৰ'দ আছে, পোহৰ
আছে, জীৱন আছে। এইখন আমাৰ পৃথিবী,
অসহায় নিষ্পেষিত দলৰ পৃথিবী। ইয়াত
যান্ত্ৰণা নাই, আছে অনাবিল শান্তি। [সক-
লোৱে প্ৰণাম কৰে। মঞ্চৰ সেই দিশ অন্ধ-
কাৰ হৈ যায় আৰু ডঃ বৰুৱাৰ দিশত মঞ্চ
পোহৰ হৈ উঠে। ডঃ বৰুৱা আৰু মাতৃয়ে
সাৰ পাই উঠে। ডঃ বৰুৱাই কবলৈ ধৰে।]

ডঃ বৰুৱা— এদল চিকাৰ আনদল চিকাৰী।
এদলৰ হাতত প্ৰচুৰ ক্ষমতা আৰু আনদল
নিঃসহায়। অথচ ক্ষমতাশালীৰ সকলো ক্ষম-
তাৰ ভিত্তি আছিল চিকাৰৰ জন্তুবোৰ আৰু
এদিন এনেদৰেই অৱসান হব ছয়োৰে সংগ্ৰাম।

মাতৃ— কিন্তু তাৰফলত কি হব?

ডঃ বৰুৱা— তাৰফলত সৃষ্টি হব এখন নতুন
পৃথিবী, এখন নতুন সমাজ, এজাক নতুন
মানুহ আৰু নতুন জীৱনবোধ।

মাতৃ— কিন্তু মোৰ সন্তান কেইটাৰ কি হব?

ডঃ বৰুৱা— য'ত চিকাৰ আৰু চিকাৰীৰ পৰি-
বৰ্ত্তে মানুহ থাকিব তাতেই থাকিব তোমাৰ
সন্তানহঁত। [পতাকাৰ ফালে চাই,] চোৱা,
সোৱা নতুন দিনৰ সূচনা হৈছে, এখন বক্তাক্ত
পতাকাৰ তলত সমবেত হৈছে নতুন যুগৰ
নতুন মানুহ। অঁহা অনাগত সেই নতুন
পৃথিবীৰ বাবে আমিওঁ যোগ দিওঁ জনগণৰ
মিছিলৰ লগত। [আগুৱাই গৈ প্ৰণাম কৰে
ছয়ো। সঙ্গীত বাজিবলৈ ধৰে। মঞ্চ পোহৰ
হৈ আকৌ নিস্তেজ হৈ আহে]

অঁৰ কাপোৰ পৰে।

ডেবেৰা হাজৰিকা

প্ৰথম প্ৰক্ৰমণ আৰু শ্বৈৰতন্ত্ৰী

অধ্যাপক ভৱণ হাজৰিকা

‘ডেবেৰা’ নামটো যেনে শ্ৰুতি কটু আৰু সন্ত্ৰাসমিশ্ৰিত, অসম বুৰঞ্জীৰ অগ্ৰতম নায়ক লুখুসমৰ ডেবেৰা হাজৰিকাৰ শ্বৈৰাচাৰী আৰু কৰ্ত্ত্ববাদী শাসনৰ ইতিহাসো তেনেকৈ বাচক-বণিয়া ঔক্ৰতালিৰে ভৰপূৰ আৰু পেটতে হাত ভৰি লুকুৱা। অতি নগ্ন কাঁড়ীৰ হাজৰিকা এটাই খাপে খাপে উৰাই বখৰুৱাৰ নিচিনা মুগ্ধৰ বিষয় খাই বিভিন্ন সদাসদ কাৰ্য্যকলাপেৰে তৎকালীন ডা-ডাঙৰীয়া, বৰা-বুকক সকলোৰে মনত কেনেকৈ সন্ত্ৰাসম সৃষ্টি কৰিছিল, সেই কথা ভাবিলে আচৰিত হব লাগে। ডেবেৰাৰ এই অখণ্ড প্ৰতাপ আৰু কৰ্ত্ত্ব প্ৰধান শাসনত অৰিহনা যোগাইছিল তৎকালীন দোহুল্যমান ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিয়ে। তলত সেই পৰিস্থিতিৰ নাতিদীৰ্ঘ ইতিহাস বিবৃত কৰা হল:

১৫৯২ শকৰ বহাগৰ ১৫ দিন যাওঁতে স্বৰ্গদেউ চক্ৰধ্বজ সিংহৰ জলসাব ব্যাধি হৈ পৰলোক প্ৰাপ্তি ঘটে। চক্ৰধ্বজ সিংহৰ মৃত্যুৰ পৰা তুংখুঙ্গীয়া কৈদৰ গদাধৰ সিংহই ১৬০৩ শকৰ শাওনৰ কুৰি দিন (বৃহস্পতিবাৰ : ওঠৰ দণ্ড) যোৱাত সিংহাসন আৰোহন কৰালৈকে এই এঘাৰ বছৰ কালৰ অসমৰ ইতিহাস যিতি বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ। ৰাজসিংহাসন থৰক-বৰক ডা-ডাঙৰীয়া সকলৰ পৰা আৰম্ভ কৰি একেবাৰে তল খাপৰ কাঁড়ী-পাইকলৈকে সকলোৰে ক্ষমতালিপ্সা, স্বজনপ্ৰীতি, অনাৱশ্যক ৰাজ-তোষণ আৰু সাধাৰণ প্ৰজাৰ প্ৰতি বৈৰী-মনোভাৱ আদিয়ে ঐতিহ্য-খচিত আহোম সিংহাসন থৰক-বৰক কৰি তুলিছিল। ৰাজনৈতিক বা-মাৰলীত বজা-প্ৰজা সমানে চূৰ্ণীকৃত হৈ পৰিছিল, ডা-ডাঙৰীয়া সকলৰ আঙুলিৰ ঠাৰত বজা ভঙা-পতা কৰাতো তেনেই সাধাৰণ কথা হৈ পৰিছিল। শ্বৈৰতন্ত্ৰী বিষয়া সকলৰ একনায়কত্ববাদী শাসনৰ মাত্ৰ এই এঘাৰ বছৰ কালত আঠজন বজা বন্দি হব লগাত পৰিছিল : চাৰিঙ্গীয়া বজা উদয়াদিত্য (১৫৯২ শক পহিলা আঘোণ—১৫৯৪ শক), সৰু গোহাঁই বা ৰামধ্বজ সিংহ (১৫৯৪ শক, ১ আঘোণ—১৫৯৬ শক, ৩ আঘোণ), প্ৰথম তুংখুঙ্গীয়া বজা নাৰাণ গোহাঁই (ডেবেৰাই বাটতে বধ কৰে, সিংহাসন লবলৈ নাপালে), চাম-গুৰীয়া চুহুং বজা (শাসন কাল কুৰি দিন মাত্ৰ), দ্বিতীয় তুংখুঙ্গীয়া কোঁৱৰ গোবৰ গোহাঁই (১৫৯৬ শক, ১৮ পূহ—৮ মাঘ ১৫৯৬ শক), চুজিন্কা দিহিঙ্গীয়া বজা (৮ মাঘ, ১৫৯৬—১২ শাওন, ১৫৯৮ শক), চুড়ৈফা পৰ্বতীয়া বজা (১৫৯৮ শক—১৬০১ শক) আৰু চুলিফা বা লৰা বজা ৰত্নধ্বজ সিংহ (৫ আঘোণ ১৬০১ শক—২৭ শাওন

১৬০৩ শক),। বজা ভড়া-পতাৰ এই তালিকা-
খনৰ পৰাই বোধগম্য হয় যে কেনেকৈ মন্ত্ৰী বা
বিবাস্যসকলৰ শাসন, শোষণ আৰু ব্যক্তিগত
খেয়াল-খুচিয়ে সুনীয়া-সঁফুৰা অসমত অৰাজ-
কতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এইচোৱা কালৰ অগ্ৰতম
কাৰ্য্যক্ষম প্ৰধান মন্ত্ৰী বাইগড়ীয়া বুঢ়াগোহাঁইৰ
মন্ত্ৰীত্বত ৰাজ্যত তিনি পয় জুৰি বজা নাছিল,
অচিাৰ, প্ৰাণদণ্ড আৰু কঠোৰ শাস্তিৰ ভয়ত
নতুন হে ঘৰত বাস কৰাতকৈ হাবি-জঙ্গলত বাঘ-
ঘোঙৰ মাজতহে নিৰাপদ অনুভৱ কৰিছিল
ৰাতি-বিয়লিহে ওলোৱা সোমোৱা কৰিছিল,
তাকো মাৰনাত্ৰৰে সজ্জিত হৈ, তাতো বেৰে-
চালে চকু-কাণ। বিদেশীৰ অধীনত থকাতকৈ
মৰণেসে যুগুত বুলি চক্ৰধ্বজ সিংহই আক্ষেপ
কৰি শেষ-শয্যা গ্ৰহণ কৰিছিল, লাচিতে হাতৰ
মুঠিত প্ৰাণ লৈ অসমৰ স্নায়ু কেন্দ্ৰ গুৱাহাটী
বঙ্গালৰ হাতৰ পৰা বন্ধ কৰিছিল; হায়! নিয়-
তিৰ কি পৰিহাস! সেই লাচিতবে জ্যেষ্ঠ সহো-
দৰ লালুকসোলা নিমাত্তি বৰফুকনে মান ব্যক্তিগত
অভিলাস পূৰণৰ অৰ্থে, 'অচম মুলুক'ৰ ৰজা
হবৰ অভিপ্ৰায়ে বিনাযুদ্ধে ১৬০০ শকৰ ১৫
ফাগুনত গুৱাহাটী বঙ্গালক এৰি দিয়ে। বুঢ়া-
গোহাঁই, বৰবৰুৱা, বৰফুকন আদিৰ ধন আৰু
ক্ষমতালিপ্সাৰ জাজ্বলা প্ৰমাণ এইচোৱা কালৰ
বুৰঞ্জী। বিশেষকৈ, তিনিজন লোকে এইচোৱা
সময়ত ক্ষমতাৰ চূড়ান্ত শিখৰত আৰোহন কৰি
সৰ্ব্বগ্ৰাসী ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী হৈছিল, তেওঁলোক
হ'ল : লুখুৰাসনৰ ডেবেৰা হাজৰিকা, পিচলৈ
বৰবৰুৱাৰ বিষয় খাইছিল, বাইগড়ীয়া গিদা-
মুকলি আতন বুঢ়াগোহাঁই আৰু লালুক সোলা
বুঢ়াফুকন। মুঠতে, অসম বুৰঞ্জীৰ এই এঘাৰ
বছৰ কালৰ ইতিহাসক 'অন্ধকাৰ যুগৰ ইতিহাস'
আখ্যা দিব পাৰি।

লেচাই ডেবেৰা লুখুৰাসন ফৈদৰ লোক
আছিল। লুখুৰাসন ফৈদৰ জন্ম সম্পৰ্কে "বাই-
গড়ীয়া বুঢ়াগোহাঁইৰ বুৰঞ্জী"ত এঘাৰ কথা আছে :
“চুড়ান্ত দিনত বানকেক চৰাই শুকুৱাব দিলে।
তাকে ৰজাৰ ঘৰবন্দীয়ে খালে। তাৰ পো-নাতিক
চুনে চিটি খুন কৰি লগৰ খেদিলে। তাতেহে
লুখুৰাখন হ'ল। আৰু এক নিবন্ধ। কৰিলে,
ভাত, সৰকাওঁতে যি তাৰ লগত সোমাৰ সিও
লুখুৰাখন” পৃঃ ১১৪)। এই লুখুৰাসনীয়া লেচাই
ডেবেৰাৰ আগবয়সৰ কথা বিশেষ জনা নাযায়,
অসম বুৰঞ্জীও নিমাত্ত। আচৰিত কথা যে,
এনে এটা নাম-নোহোৱা ফৈদৰ পৰা আহি
হোৱা কাঁড়ীৰ হাজৰিকা এটাই বৰবৰুৱাৰ নিচিনা
মুখচৰ বিষয় খাই ৰজা-প্ৰজা সকলোকে আঙু-
লিৰ ঠাঁৰত নচুৱাইছিল।

ডেবেৰাৰ কাৰ্য্যকলাপ আৰু ছবতি-সন্ধি
প্ৰথম দৃষ্টি গোচৰলৈ আহে চাৰিঙ্গীয়া স্বৰ্গদেও
উদয়াদিত্যৰ শাসন কালত। সেইসময়ত গকুল-
পুৰীয়া সন্তাসী এজন আহি নীলাচলত (কামা-
খ্যাত) বাস কৰিছিলহি। এই সন্তাসীৰে ফাটি-ফুটি
যোৱা মহিমাৰ কথা শুনি মাজিউজনা স্বৰ্গদেৱে
(উদয়াদিত্য) পূৰ্বদেশৰ ভ্ৰমৰাকুণ্ডত স্নান কৰি-
বলৈ অহা সন্তাসীক কলাবান্ধীৰ পৰা নৱাই
চুণপোৰা ছুৱাৰৰ পোনে সত্ৰ বান্ধি ৰাখিলে।
সন্তাসীৰ অলৌকিক মহিমাই ৰজা-প্ৰজা সক-
লোকে আকৰ্ষণ কৰিছিল। কুব্জ বুঢ়াগোহাঁই,
লাইথেপেনা বৰগোহাঁই, বাঘচোৱাল বৰপাত্ৰ
গোহাঁই আৰু বহুতো ফুকন-ৰাজখোৱা বৈৰাগীৰ
শৰণাপন্ন হ'ল। স্বৰ্গদেৱেও বৈৰাগীত শৰণ ললে
আৰু বাকী বিলাককো বৈৰাগীৰ শিষ্য হবলৈ
কঠোৰ নিৰ্দেশ দিলে। যি শিষ্য নহয় তাক
প্ৰাণদণ্ডৰ ছকুম দিয়া হ'ল, লাহে লাহে আমাৰ
গোসাঁই-মহন্ত সকলক হয় দৃষ্টিৰে চাবলৈ ধৰিলে।

বাৰজন ঠাকুৰকো মতাই আনি বৈবাগীত শৰণ লবলৈ আদেশ কৰিলে। শেষত স্বৰ্গদেৱে এনে-কৈয়ো বৰকথা মাতিলে : “বাৰে-মহন্তুও বৈবা-গীৰ সমান হব নোৱাৰে।” আমাৰ গোঁসাই-মহন্তু সকলৰ প্ৰতি এনে সন্মান হানিকৰ আৰু অশালীন মন্তব্য কৰাৰ কাৰণে বহুলোক পেটে পেটে ক্ৰোধাধিত হৈ পৰিল। ডেবেৰাও মকাজান মহন্তৰ শিষ্য আছিল। এই অপমানৰ পোতক তুলিবলৈ তেওঁ মহন্তৰ পদধূলি লৈ শপত খালে। “ভোৰাসৱৰ চৰণে ৰাখিব, আৰ প্ৰতিকাৰ যিকপে হয় কৰা যাব।”

ইতিমধ্যে শদিয়াৰ লোন পুঙত শকাৰ শাকো কাটি আহি মিচিমিবিলাকে আমাৰ বাৰটা মানুহ কাটিলে। স্বৰ্গদেৱে কাঁড়ীৰ হাজৰিকা ডেবেৰাক মাতি আনি আদেশ কৰিলে : “তই গৈ মিচিমিক ধৰি ঘৰ পুৰি, আলু-কচু কাটি আহ গৈ।”

পাচে ডেবেৰা বোলে,—“৩দেৱে পাঁচিছে ৩ দিনমানৰ পাচে যাম। এওঁঞা হৈছিল, গা-খানি এতিয়াহে ভাল কৰি আহিছে।”

ডেবেৰাই সেই ৰাতি স্বৰ্গদেৱৰ ভায়েক যুৱৰাজ সৰু গোহাঁই আৰু ডা-ডাঙৰীয়া সকলৰ লগত আলাপ-আলোচনা কৰি সকলোকে উচ-তালে : “দেৱকো আমাকো মাৰিবলৈ দেৱৰ ককা-য়েকে যুগুত কৰিছে। মোক ৰনলৈ পাঁচিছে। মগ্ৰ গ'লে দেৱক বা কোনখন কৰে।”

পাচে সৰু গোহাঁয়ে বোলে, “ককাইদেৱৰ বৈবাগী নহ'ল, শিৰৰ চাহেব হ'ল। ডাঙৰীয়া সকলেও তাৰ ঠাইতে শৰণ ল'লে। বাৰ মহ-ন্তুকো আনিব দিছে, ধৰ্ম্মে ই কথা নসহে।”

এইবুলি দক্ষিণপটীয়া ডেবেৰা হাজৰিকা আৰু বতনপুৰীয়াৰ মোহন ডেকাৰ লগত এহেজাৰ মানুহ লৈ স্বৰ্গদেৱক ধৰিবলৈ ষড়যন্ত্ৰ কৰিলে।

নিশা এপৰমান থাকোঁতে ডেবেৰাই সৰু গোহাঁইৰ পাচনি টা টিঙ্গক পাচি আদেশ কৰিলে “ৰাতি নহলে আমাক কোনে এৰিব? খৰকৈ নাহে যদি সৰুগোহাঁইকে ধৰা যাব।” এই বতৰা পাই সৰু গোহাঁই সপ্তম হৈ পুৰাত্তি শিা পানীতুৱাবেদি উজাই যাব ধৰিলে। কিন্তু চাৰি-ঈয়া বৰবকুৱা, পাপঙ্গ নেওগ আদিয়ে-পানী-তুৱাবত উখল-মাখল লগা হেন পাই খেদি গ'ল। গোহাঁয়ে চাৰিটা তুৱৰী কাটিলে। বৰবকুৱা আৰু নেওগে গোহাঁইৰ এহাতত শেল এহাতত সোনোৱালী তৰোৱাল আৰু পিঠিত সুনীয়া বাৰু দেখি পানী-নলাইদি পলাবলৈ ধৰিলে। গোহাঁয়ে খেদি গৈ বৰবকুৱাক কৰঙনত শেলেৰে হানিলে। গোহাঁয়ে বোলে :

— “ভিনীহি নহ?”

— “দেও তহঁতৰে বন্দী”, বৰবকুৱাই ক'লে।

— “ভিনীহি, কিয় এনে কৰিব খুজিলি?”

— “মই একো কৰা নাই, যি কিছু কৰিছে দেৱৰ ককায়েকেহে কৰিছে, আমি তাক মনে জ্ঞানেও নাজানোঁ।”

— “ভিনীহি, সত্য কহিছ, কিন্তু তুই-একদিনতে ঠাই কৰিলিহঁতে।” — এই বুলি সৰুগোহাঁয়ে চাৰিঙ্গীয়া বৰবকুৱাক বধ কৰে আৰু চৰাৰ মূৰতে পাপঙ্গ নেওগকো কাটিলে। ৰাজহাউলাৰ সকলো তুৱাবতে দক্ষিণপটীয়াৰ মানুহ পহৰা থৈ ডেবেৰা আৰু মোহনক ৰজাৰ জখলা ওভতাবলৈ পাচিলে, সিহঁতে জখলা ওভতাবলৈ গৈ দাৰিকা তুৱাবত সাতটা মানুহ কাটিলে। তলত উখল-মাখল লগা যেন পাই স্বৰ্গদেৱে চাওদাঙক

কিনো হৈছে সুধিলে। ডেবেবাই মুখত দিয়া কথা সি কলে: “হাতী মুকলি হৈছে, তাকে বকুৱাএ ধৰিছে।” এই কথা শুনি স্বৰ্গদেৱে মনে মনে থাকিল।

পচাশিমূল ছুৱৰী বকুৱা, জয়ানন্দ পাচনি আদিক ৰজাৰ লগত যড়যন্ত্ৰত লিপ্ত বুলি সক গোহাঁয়ে বকুত দাবে কোব মাৰি বধ কৰিলে। গড়গ্ৰা সান্দকৈৰ পুতেকক সখী বুলি (সক গোহাঁইৰ) আৰু কোমোৱাৰ পুতেকক ওল দিয়া মানুহ কাটিব নাপায় বুলি হাতীশালত লোহা লগাই থলে। ডেবেবাই শিমলুগুৰীয়া ফুকনক বৰচৰাৰ কেখলে আনি কাটিলে, গোমেঠাৰ চকু কাটিলে, সৰুটক আৰু দেৱাই গুৱাল বকুৱাক টঙনিয়াই মাৰিলে আৰু ছুই পুত্ৰ সহ চণ্ডাল বকুৱাক তিনি-ছুৱাৰত ত্ৰিশূলত দি বধ কৰিলে, চাৰিঙ্গীয়া পেলন বৰবকুৱাকো বধ কৰি ডেবেবাই সক গোহাঁইৰে আলচি মাজিওজনা স্বৰ্গদেৱক পৰ্বৰ্ত্তলৈ নি মাৰিলে, ১২৯৪ শকৰ ১ আশ্বিনত।

সকগোহাঁই ৰজা হৈ বামধ্বজসিংহ নাম ল'লে আৰু গজপুৰ সত্ৰৰ ঠাকুৰত শৰণ ল'লে। বৈবাগীক অনেক লঘু-লাফণা কৰি বধ কৰিলে। ডেবেবাক হাঙৰিকা পদৰ পৰা আনি বৰবকুৱা বিষয় দিলে। গজপুৰ সত্ৰ নকৈ পাতি ৰাজ মৰ্যাদা দিলে আৰু উচ্ছৰ্গা কৰিবলৈ পাচিলে ডেবেবা বৰবকুৱাক। কিন্তু হঠাতে স্বৰ্গদেৱৰ জলসাৰ ৰোগত পৰি যোৱা-থোৱা অৱস্থা হ'ল। কথা বিষম যেন দেখি ডেবেবা গজপুৰলৈ নগৈ গড়গাঁৱলৈ উভাও আহিল। স্বৰ্গদেৱক ঔষধ-কাৰণ কৰি চিকিৎসা কৰালে। কিন্তু ডেবেবাই স্বৰ্গদেৱৰ আৰোগ্যৰ হকে ঔষধ কৰিছিল নে হত্যা কৰিবলৈহে অভিসন্ধি কৰিছিল, সেইটো সন্দেহ জনক কথা। কাৰণ ডেবেবাই স্বৰ্গদেৱক

আভুৱা ভাৰিছিল এইবুলি যে স্বৰ্গদেৱৰ আশু আৰোগ্য কামনা কৰি গোহাঁই ঘৰত নামকীৰ্ত্তন আৰু ব্ৰাহ্মন-সজ্জনক দান-দক্ষিণা কৰা হৈছে।

এদিন বানককীয়া বৰগোহাঁয়ে দোষ কৰিছে বুলি ধৰি আনি ডেবেবাই বধ কৰাব দিলে। এই কথা শুনি শয্যাশায়ী স্বৰ্গদেৱে বোলে “মোৰো মৃত্যু কাল উপস্থিত” হ'ল তঙ্গচু ফুকন আদিক কাষলৈ চপাই আনি ভতিজাক কলিয়া গোহাঁইক ৰজা পাতিবলৈ অনুৰোধ কৰিলে। এই মেললৈ ডেবেবাক মতা নাছিল। এনে গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা ডেবেবাৰ লগত আলোচনা নকৰাত তেওঁ কষ্ট হৈ পৰিল। তেওঁ ভাবিলে: —“মই এৰে দেখোঁ আলচ নকৰে” —“মই একো নহলোঁ যোবা কোঁৱৰহে সকলো হ'ল।” —“মোৰ সহিতে যে আলচ নকৰিলে মইনো কি কৰিব নোৱাৰোঁ? ভাল, কৰি চাওঁ, কোনে কোনে ৰাখে ৰাখক,” —“স্বৰ্গদেও ভাল হ'লে মোক কি শুদাই এৰিব?”

ডেবেবাৰ এই প্ৰতিহিংসাৰ বহি আৰু এটা ঘটনাৰ পৰা খাওঁ খাওঁ মূৰ্ত্তিৰে জ্বলি উঠিল। স্বৰ্গদেৱৰ খাৰছাই তিবোতা এজনীৰ সৈতে ডেবেবাৰ ‘লেন-দেন’ আছিল। তাই আশি ডেবেবাৰে ‘খোৱা-পোৱা’ কৰি প্ৰনয়ৰ আতিশৰ্য্যত সকলো গোমৰ ফাঁক কৰি পেলালে: —“আজি যি তোৰ মুখ দেখিলোঁ, এইহে; কালিলৈ তঙ্গচু ফুকনে মৰিব, ওদেৱে বুলিছে।”

ইয়াৰ পিচত আৰু স্বৰ্গদেৱক বধ কৰাৰ বাহিৰে আন একো উপায় ডেবেবাই ভাবি উলিয়াব নোৱাৰিলে। তেওঁক বৰবকুৱা পাতিলেও

স্বৰ্গদেৱৰ এই অনাস্থা, হত্যাৰ ষড়যন্ত্ৰ জানি-
শুনি কেতিয়াও সহ্য কৰিব নোৱাৰি। গতিকে
স্বৰ্গদেৱৰ বহুতীয়া নবাকৌৱৰ ভকতি তামুলীক
ডেবেবাই চৰাৰ কাষতে কাটিলে। নিজেও
“ছফালে ছুখান চুলি লগা নাকৈ দা, ২খান তঙ্গচা
কোখৰ পৰা হুণ্ডচায়” অতি ‘সাঁঠম’ হৈ থাকিল।
তঙ্গচু ফুকনক স্বৰ্গদেৱে আজ্ঞা কৰিলে।
“ভিতৰৰ পৰা মোৰ কথা কবৰ ছলে গৈ ডেবে-
বাক মাৰ।”

ডেবেবাও পৰিমবা নহয়। তঙ্গচুৱে চাল-
কঠৰ মুখত দা সুমুৱাই ভিতৰৰ পৰা আহোঁতে
তৰোৱালৰ মাত্ৰ এটা বাওঁহতীয়া কোবেৰে ডেবে-
বাই তঙ্গচু ফুকনক দোচোও কৰিলে। গা-বখীয়া
ছটাক নিৰ্দেশ দিলে “কি চাইছ বতনপুৰীয়া
দক্ষিণপটীয়া?” ইয়াৰ পিচত আৰু কোনে পায়।
ফুকন, বাজখোৱা, হাজৰিকা সকলোকে এফালৰ
দংশি খেলালে। খৰমজু নামৰ বেজক মাতি
ডোবৰাই স্বৰ্গদেৱক ঔষধত বিহঁ মিহলাই বধ
কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিলে, ১৫৯৬ শকৰ ৩ আষা-
ন্ত। ডেবেবাই কিন্তু বেজকো সাৰি যাবলৈ
নি দিলে।

ইতিমধ্যে ডেবেবাই শুনিবলৈ পালে যে
স্বৰ্গদেৱৰ ভায়েক বজা নাৰান গোহাঁই সিংহাসন
লবলৈ সৈন্ত-সামন্ত সহ গড়গাঁও অভিমুখে
উজ্জাই আহিছে তিপামৰ পৰা। শুকুলা ঘোঁৰাত
উঠিগৈ পৰ্বতৰ আলিত ডেবেবাই গোহাঁইক
আগচি ধৰিলগৈ, যুদ্ধত ব'ব নোৱাৰি তিপাম
বজা আলি খাইবৈ পৰিলগৈ। শঠ, প্ৰবঞ্চক
ডেবেবাই তিপাম বজাক ক'লে :

—“দেই, চাপি আহ, ভয় নকৰিবি, তোকেনো
বজা নাপাতি কাকনো পাতিম মঞি।”

এইবুলি গোহাঁইক বাজযোগ্য অলংকাৰ
পৰিধান কৰালে ডেবেবাৰ সকলো দস্তবে গা-
বখীয়া সোঁহাত বাওঁহাত স্বৰূপ বতনপুৰীয়া-
দক্ষিণপটীয়াই চাই কলে, —“বতনপুৰীয়া
দক্ষিণপটীয়া, কি চাইছহঁক, গোহাঁইদেৱক বজা
পাতি থনি।”

বচ, ইয়াৰ পিচত আৰু কোনে পায়।
তিপাম বজাক বধ কৰাৰ লগে লগে ৰামধ্বজ-
সিংহ স্বৰ্গদেৱৰ বংশছেদ হ'ল। লগৰ চৈয়জন
কৌৱৰকো নৃশংসভাৱে হত্যা কৰিলে।

ডেবেবাৰ চৰিত্ৰও অত্যন্ত কলহিত আৰু
সন্দেহজনক। বজাৰ সতিনীধানী, খাৰছাই
তিৰোতা আৰু নটিনী বিলাকৰ লগত থকা
'লেন-দেন' বিলাকৰ পৰাই এই কথা বুজিব
পাৰি। জয়ধ্বজসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যুৰ পিচত
আইকুঁৱৰীদেৱ অকলশৰীয়া হ'ল। আইকুঁৱৰী
চমক লগোৱা ৰূপত ভোলগৈ ডেবেবাই উপ-
কাৰ কৰাৰ মনেৰে কলে : “মোৰ ঘৰতে থাকক।”

খঙত একো নাইকিয়া হৈ আইকুঁৱৰীয়ে
কলে : “বন্দী, নিশ্চয় তোক কাটিম।”

গতিকে কোনে পায়। পৰোপকাৰ বুজি
নোপোৱা মানুহৰ কি ব্যৱস্থা কৰিব লাগে ডেবে-
বাই জানে। আৰু তইহে মোৰ পত্নী নহৰ,
থাক, গিৰীয়েৰৰ লগতে থাকগৈ। এইবুলি
আইকুঁৱৰীক মাৰি জয়ধ্বজ স্বৰ্গদেৱৰ ভোগবাৰীৰ
মৈদানত ঠেঙৰ তলতে পুতিলেনি। ডেবেবাৰ
নীচ চৰিত্ৰ আৰু নাৰীৰ প্ৰতি থকা অহৈতুক
দুৰ্বলতাৰ কথা এই ঘটনাটোৱেই প্ৰমাণ কৰে।

১৫৯৭ শকৰ বহাগৰ বাৰ দিন যোৱাত
তুঙ্গখাঙ্গৰ পৰা এজন কৌৱৰ আনি মাত্ৰ বাৰ

দিনৰ কাষে ডেবেবাই সিংহাসনত বহুৱাইছিল। এওঁৱেই প্ৰথম তুংখুঙ্গীয়া কোঁৱৰ। মোমাই ভামুলী বৰবৰুৱাৰ জ্যৈষ্ঠক আনি বৰকুঁৱৰীৰ মৰ্যাদা দিলে। ডেবেবাৰ উদ্ভন্দালিয়ে ন-জন স্বৰ্গদেৱকো অতীষ্ঠ কৰি তুলিলে। তেওঁ চেঙ্গ-ধৰা বৰফুকনৰ লগত আলচ কৰি ষড়যন্ত্ৰ কৰিবলৈ পাড়িলে। চেঙ্গধৰাই নৰিয়া ভাওজুৰি ঘৰতে পলাই আছিল। ডেবেবাই এই কথা গম পালে ৰাজ নটিনী অহল্যা-গাভৰুৰ পৰা। অহল্যাৰ লগত ডেবেবাৰ বহুদিনীয়া 'লেন-দেন।' অহল্যাক 'শিখাই-বুজাই' চেঙ্গধৰাৰ বেহ-ৰূপ চাবৰ ধাৰনে পাচিলে : "নৰিয়া পৰিবৰ হয় নহয় জানি আহগৈ।"

বন কৰাৰ ছলেৰে চাই আহি তাই ডেবে-
বাৰ গোচৰ দিলেহি : "নৰিয়াৰ ধাৰনেহে থাকে।"

গতিকে ডেবেবাই চেঙ্গধৰাৰ পুতেক বৰ-
ফুকনক বধ কৰিলে, গোমোঠাক শিলেৰে খুন্দা
চকু কাটিলে আৰু চেঙ্গধৰাকো স্বৰ্গদেৱে দায়
ধৰিছে বুলি বন্দী কৰি বতনপুৰীয়া-দক্ষিনপটীয়া
নিৰ্দেশ দিলে : "ঘৰত থৈ আহগৈ।"

সিহঁতে নি বাটতে কাটিলে। ডেবেবাই
বিধোৰী যাক ঘ'তে পালে সকলোকে এফালৰ
পৰা 'বুন্দামাৰ' কৰি পেলালে। তুংখুঙ্গীয়া কোঁৱ-
ৰক বধ কৰি চামগুৰীয়া ফৈদৰ কোঁৱৰ এজন
আনি ৰাজসিংহাসনত বহুৱালে। চামগুৰীয়া
ৰজাক মোমাই ভামুলী বৰবৰুৱাৰ জ্যৈষ্ঠক বৰ-
কুঁৱৰীয়ে আক্ষেপ কৰি ক'লে :

—“ডেবেবাই যদি এনেকৈ থাকিব লাগিল
তুমিনো কিহৰ ৰজা?”

পত্নীবৎসল ৰজাই কুঁৱৰীৰ কথাৰ লৈ
ডেবেবাৰক ধৰিবলৈ আলচিলে। ডেবেবাই এই

ষড়যন্ত্ৰৰ কথা গম পাই ক'লে :

—“জয়ধ্বজ ভগনীয়া ৰজাৰ তামুলী-কুঁৱৰী
আছিল, তোকু মই বৰকুঁৱৰী পাতিলোঁ। তই
এনেখান কৰ ?”

গতিকে, চামগুৰীয়া কোঁৱৰে কুৰি দিনহে
ৰাজপাট খাবলৈ পালে। বৰকুঁৱৰীকো বধ
কৰি চুহুংৰজাৰ ঠেঙৰ তলত পুতিলেনি। স্বৰ্গ-
দেৱৰ ভায়েক লাউ ডেকাকো বধ কৰিলে।

ডেবেবাই এইবাৰ বলিশাললৈ 'চমন' কৰি
আনিলে গড়গঞা ৰজাৰ নাতিয়েক তুংখুঙ্গীয়া
ফৈদৰ গোবৰ গোহাঁইক। এওঁৱেই স্বৰ্গদেউ
গদাধৰসিংহৰ পিতৃ। ১৫৯৬ শকৰ ১৮ পুহত
গোবৰ গোহাঁইত নাম মাত্ৰ ৰজা পাতি ডেবে-
বাই অনেক অকাৰ্য্য কৰি “আপুনিএ ৩দেৱ
নাম বোলাব ধৰিলে।” আলচ যুগুতি কৰি
ডেবেবাই দস্তবানী কৰিলে :

—“আহোমে ৩চেঙ্গ ৩দেৱৰ জহত ৰাজ্য খায়।
আৰু কাকতৰ কালি আখৰত সকলোকে বন্দিছে,
আৰু বনৰ হাতীৰ লগত ছয়ন্দা কৰি মানুহ
বন্দী হৈ থাকে। এতেকে, জান নামগিলা,
৩দেৱক পানীত পেলাম, হাতীটিহঁত মেলিম,
কাকতখানিহঁত জুই দিম।” ডেবেবাৰ ষৈৰাচাৰী
শাসন ব্যৱস্থাৰ উৎকৃষ্ট অভিলেখ, এইবাৰ কথাই।

গড়গাঁৱত সকলোকে কাটি-মাৰি ঠাণ্ডা কৰি
এইবাৰ ডেবেবাই হাত মেলিলে শৰাইঘটীয়া
বিষয়া সকলৰ ফালে। মেতেকাতলীয়া ফুকনৰ
ভায়েক লাউ, হাৰককিনাৰ হৰাপোৱা আৰু
দক্ষিনপটীয়াৰ তাড়ু-বাজু নেওগক পাচি সাতজন
শৰাইঘটীয়া বিষয়া ধৰাইআনি ডেবেবাই লাউ-
তলীৰ বালিত বধ কৰিলে (জেঠ ১৫৯৭ শক)।
এই সকলোবোৰৰ উদ্দেশ্য হ'ল গুৱাহাটীত বৰ-

ফুকন হৈ থকা মেটেকাতলীয়া লালুক সোলা বৰফুকনক চলে-বলে-কৌশলে বধ কৰা। এই উদ্দেশ্যে কলঙ্গু আৰু বৰচেটিয়াৰ পোৱালি লাউৰ লগত ষড়যন্ত্ৰ কৰিলে। বৰফুকনক ধৰিবলৈ নাৱেৰে যাওঁতে উমানন্দৰ ওচৰত কলঙ্গুৰ নাওবৈচা এটা পানীত জপিয়াই পৰি পলাল। সি গৈ বৰফুকনক সকলো ভাঙি-পাতি কোৱাত তেওঁ সপ্তম হৈ থাকিল। ধৰিব নোৱাৰিল।

সেই সময়ত বাইগড়ীয়া আতন বুঢ়া-গোহাঁই গড় বান্ধিবলৈ আহি গুৱাহাটীত আছিলহি (—“গুৱাহাটীত আমাৰ লোক যিমতে বহিব তাকে ছল চাই গড়খন বান্ধাইক যাই” চক্ৰ-ধ্বজসিংহৰ আজ্ঞা)। ডেবেৰাৰ উদ্ভন্দালিৰ কথা শৰাইঘটীয়া সঞ্চলৰ কাণতো পৰিলহি ফুকন, ৰাজখোৱা, হাজৰিকা সকলোৱে যুগুতি কৰি বাইগড়ীয়া বুঢ়াগোহাঁইৰ শৰণাপন্ন হৈ কলে:

“দেৱে বিচক্ষমান আছে, একেটা সূদা ডেবে-ৰায়ে ৩দেৱ মাৰে পাতে, আমাকো মাৰে কাটে। এনে আপদত আমাক ৰক্ষা কৰা। আমিও ৰাজ্যে দেৱক মোৰ বুলিলে”, দেৱে আমাক নেৰিব।”

এই বুলি ৰাইজে সাতসেৱা জনোৱাত বুঢ়াগোহাঁইয়ে কলে: —“ৰাইজে যে মোৰ বুলি ধৰিলি, মগ্ৰে ৰাজক নেৰোঁ কদাচিৎ।”

সকলোৱে বজাৰলী পুথি, শালগ্ৰাম, তাম তুলসী আৰু ব্ৰাহ্মন আগত ৰাখি শপত খালে। ইয়াৰ পিচত শৰাইঘটীয়া সকল গড়গাওঁ অভিমুখে উজাবলৈ ধৰিলে।

শৰাইঘটীয়াহঁত বুঢ়াগোহাঁই আৰু লালুকৰ নেতৃত্বত উজাই অহাৰ বতৰা পাই ডেবেৰা সৈন্ত-

সামন্ত লৈ মেচাঘৰলৈকে গড় বান্ধি আগবাঢ়ি আহিল। বাটত বৰফুকনৰ ভায়েক লাউক কাটিলে, শৰাইঘটীয়াহঁত উজাই অহাৰ বুজ লবলৈ ডেবেৰাই দক্ষিণপটীয়াৰ তাড়ু-বাজু নেওগক পাচিলে। নোম-টেঙৰ ডেবেৰাই সকলোলৈকে মূল্যবান উপচোকন পঠাই বচনেৰে সুধি পঠালে: —“আহোমৰ ৰাজ্যখন সুনীয়া সঁফুৰা একেটা মানুহৰ নিমিত্তে কিয় বঙ্গালক এৰি দিয়ে? এতিয়াও সিবোৰ তাতে থাকক, বুঢ়াগোহাঁইক পঠাই দিয়ক, এখেত ৰাজ্য ৰাখকহি। সিবোৰ মোক যেই কৰে মই তাকে কৰিম। মোৰ নিমিত্তে ৰাজ্যে কিয় দুখ পাব লাগে।”

ডেবেৰাৰ চাতুৰী মহামন্ত্ৰী বুঢ়াগোহাঁইয়ে বুজি পালে। তেওঁক ধৰিবলৈহে ডেবেৰাই এইবোৰ ফন্দি পাতিছে, বুঢ়াগোহাঁইয়ে ডেবেৰালৈ এটা অতি ভাংপৰ্য্য-পূৰ্ণ উত্তৰ প্ৰেৰণ কৰিলে: —“সোনৰ সঁফুৰাৰ ভিতৰতে বঙ্গাল সোমাল, ৰাজ বঙ্গালক দিলে কি দোষ আছে?”

শৰাইঘটীয়াহঁত সদল-বলে উজাই আহি শাকৰাৰীত কোঠ পাতি ৰ'লহি।

বাইগড়ীয়াত হোৱা প্ৰথমখন যুদ্ধতে হাৰি ডেবেৰা বিভঙ্গে পলাল — বজাও হাট্টাগুৰিত ৰ'হিলগৈ। পিচত থুকু বিলৰ কাষৰ পৰা ধৰি আনি ডেবেৰাক নাওশালীত ‘ওপৰচাঙ্গ’ কৰি বন্দী কৰি থলে, ডেবেৰাই পতা গোবৰ বজাক ভোগবাৰীত নি বধ কৰিলে।

ৰাইজে বুঢ়াগোহাঁইকৈ বজা হবলৈ ধৰিলে। কিন্তু মহামাত বুঢ়াগোহাঁইয়ে সিংহাসনৰ লোভ ত্যাগ কৰি ৰাইজক কলে: —“মন্ত্ৰীয়ে বজা হব নোৱাৰোঁ,” পিচত দিহিঙ্গীয়া কোঁৱৰ অৰ্জুনক আনি (চুজিন্ফা), ১৫৯৬ শকৰ ৮ মাঘত ৰাজ-

সিংহাসনত বহুরালে। ছুকুৰি বছৰীয়া দিহিঙ্গীয়া
ৰজা স্বৰ্গদেউ প্ৰতাপ সিংহৰ বংশধৰ।

শৰাইঘটীয়াহঁতে ডেবেৰাৰ আমোলৰ
সকলো বিষয়-ববীয়া, বৰা-বুকক ভাঙি নতুন
লোক বহুরালে। ৰাজ্য এৰি দেশান্তৰী হৈ থকা
বাইজকো নিৰ্ভয় দি মাতি আনিলে। মুঠতে
এইদৰেই ডেবেৰাই সৃষ্টি কৰা একনায়কত্ববাদী
শাসনৰ অন্ত পেলাই নতুন শাসন প্ৰবৰ্ত্তন কৰিলে।

গাহৰি গাঁড়ালত ভৰাই মূৰত বৰশৈলীক
আৰু কান্ধত সৰুশৈলীক বহুৱাই ডেবেৰাক বধ
কৰিবৰ বাবে নাওশালীৰ পৰা অনা হ'ল।
বিচাৰৰ ভাৰ পৰিল লালুক সোলা বৰফুকনৰ
ওপৰত। বৰফুকনে ডেবেৰাক সুধিলে :

—“ডেবেৰা, কিয় এনে কৰিলি ?”

—“নুশুনিছাইক নিকি ? এক দেহ, দশমৰ পদ
মইহে কৰিছোঁ, তয়ো কৰিবি।”—ডেবেৰাই
উত্তৰ দিলে।

‘কথাগুৰুচৰিত’ত আছে,—এবাৰ শঙ্কৰদেৱৰ
অন্ততম প্ৰিয় ব্ৰাহ্মন শিষ্য অনন্ত কন্দলিয়ে এটা
সমাজিক দেখিলে যে তেওঁ গুৰুজনাৰ উচ্ছিষ্ট
ভোজন কৰিছে। কন্দলিয়ে সপোনৰ কথা গুৰু-
জনাৰ আগত পেচ কৰি আন্ধাৰ ধৰিলে উচ্ছিষ্ট
ভোজন কৰাৰ বাবে। শঙ্কৰদেৱে দেখিলে
মহাপাপ হব এতিয়া,—ব্ৰাহ্মনক উচ্ছিষ্ট ভোজন
কৰোৱা মানে বোঁ বোঁ নৰকত পৰা (প্ৰকৃত
ব্ৰাহ্মনক শঙ্কৰদেৱে সন্মান কৰিছিল, যদিও বহু
চকুচৰহা ব্ৰাহ্মনে শঙ্কৰদেৱক ‘ব্ৰাহ্মন-বিদেষী
আখ্যা দিছিল)। জানি শুনি মহাপাপৰ ভাগী
হব নোৱাৰি। শঙ্কৰদেৱে তেতিয়া আদি দশ-
ম’ৰ পদ কৰি আছিল। গতিকে, কন্দলিক
মধ্য আৰু অন্ত্যদশমৰ পদ কৰিবলৈ স্নেহেৰে
আজ্ঞা কৰিলে। ইয়াৰ দ্বাৰা গুৰুজনাই কন্দলিৰ

উচ্ছিষ্ট ভোজনৰ বাধা পূৰণ কৰিলে।

এই ঘটনাবে গইনা লৈ ডেবেৰাই ফুকনক
বজাই দিলে যে মই যি পাৰোঁ কৰিলোঁ, নোৱাৰা-
খিনি তই কৰিবি, কোনে বাধা দিছে ?
ফুকনে ক’লে : “এতিয়া নমৰিবি।”
ডেবেৰাই ক’লে : “মোক তঞি পুকৰোহ
মাৰিবি, তোক জাঁকা ঘৰৰ তিৰিয়ে মাৰিবি,
আমাক দোষ দিলে কি হব। কালে যেই
কৰে সেয়ে হয়।

অনেক লঘু-লাঞ্ছনা কৰি ৰজাহাটলৈ ভীম
আওতাই চেপিবলৈ নিওঁতে ভীম ভাগি পৰি
ছুটা মানুহ মৰিল। ‘পাচে ৰজাহাটত ডেবেৰাক
হাড়িয়ে কুৰিলে ভৰিৰ পৰা মূৰলৈকে,’ ডেবে-
ৰাৰ ছুকাৰ্য্যত হাত উজান দিয়া সকলোকে
ৰজাহাটত মুকলিকৈ বধ কৰা হ’ল।

এইদৰেই অসম বুৰঞ্জীৰ এজন কুখ্যাত আৰু
কলংকিত একনায়ক ডেবেৰা বৰবৰুৱাৰ জীৱনৰ
সমাপ্তি ঘটিল। তেওঁ শঠ, ক্ষমতালিপ্সু প্ৰতি-
হিংসাপৰায়ণ, মহালোভী আৰু চূড়ান্ত নাৰী
আসক্ত লোক আছিল। সেয়ে গুনাভিৰাম
বৰুৱাই ‘আসাম বুৰঞ্জীত’ মন্তব্য কৰিছে :—
ডেবেৰা বড়বড়ুৱাক মৰোৱাৰ পৰা দেশৰ মহা
উপকাৰ হ’ল। তেওঁৰ হাতত তেওঁৰ উপকাৰী
হুজনা ৰজাৰ তেজ আছে, তেওঁ মহালোভী
আৰু হিংসুক আছিল।” (পৃ: ৮৫)।

গ্ৰন্থ-পঞ্জী

- ১। আসাম বুৰঞ্জী— গুনাভিৰাম বৰুৱা
- ২। অসম বুৰঞ্জী— সম্পা: সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞা
- ৩। দেওধাই অসম বুৰঞ্জী— ঐ
- ৪। তুংখুলীয়া বুৰঞ্জী (ইং আৰু অসং) ঐ
- ৫। অসম বুৰঞ্জী সাৰ— ড: পি, চি, চৌধুৰী
6. A History of Assam— Sir E.A. Gait.

EDITORIAL BOARD
DIGBOI COLLEGE MAGAZINE
1976-77

Sitting (L-R) : Prof. T. Hazarika, Staff Member;
Vice-Principal (Mrs.) S. L. Gogoi, Staff
Member; Prof. M. K. Bordoloi, Chairman;
Principal P. K. Bhuyan, Patron; Prof. U.
Konwer, Staff member.

Standing (L-R) : Sri Pradip Phukan, Editor;
Sri Uzzal Bhattacharyya, Student member;
Miss Niru Debi, Student member.

OUR COLLEGE EXECUTIVE BODY 1976.77

Sitting (L to R) : Sri K. Dutta (Gen. Secy.), Prof. R. Hussain (Union In-charge), Prof. M. B. Baruah (In-charge, Music), Prof. U. Konwar (In-charge, Gen. Sports), Prof. S. S. Roychoudhury (In-charge, Major Games), Prof. T. Hazarika (In-charge, Culture), Prof. G. Ahmed (In-charge, Boys' Com. Room), Prof. T. K. Sanyal (In-charge, Social Service),
Standing (L to R) : Sarvasri N. Chakravarty (C.R.), B. P. Upadhyaya (Secy., Gen. Sports), N. Sultan (C.R.), B. B. Das (Secy., Social Service), R. Mili (Secy., Gymnasium), I. Ahmed (Secy., Cultural), B. Buragohain (Secy., Debate), J. M. Borah (Secy., Major Games) and L. Gogoi (C.R.).

Members absent in the above picture : Principal P. K. Bhuyan, Vice Principal (Mrs.) S. L. Gogoi, Prof. (Mrs.) L. P. Buragohain, Prof. V. Choudhury, Prof. N. Gogoi, Prof. M. K. Bordoloi, Sarvasri S. L. Nag, K. R. Saikia, J. Debnath, D. Dey, B. C. Baruah, Miss A. Dutta and Pradip Phukan.

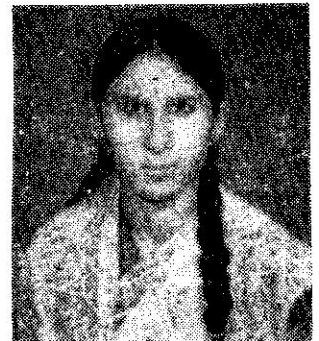
Our Congratulations to :

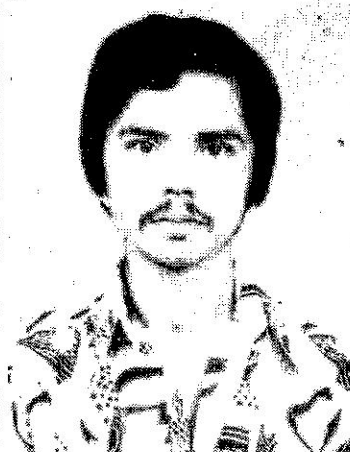
Principal P. K. Bhuyan who has been awarded the Doctor of Philosophy Degree by Dibrugarh University for his thesis on 'State Finances of Assam Government During the Plan Period : 1951-52 to 1965-66'.

Miss Dolly Roy who secured First Class Sixth position in Philosophy Honours in the last Degree Examination '77.

Miss Kabita Baruah who secured First Class Third position in Philosophy Honours in the last Degree Examination '77.

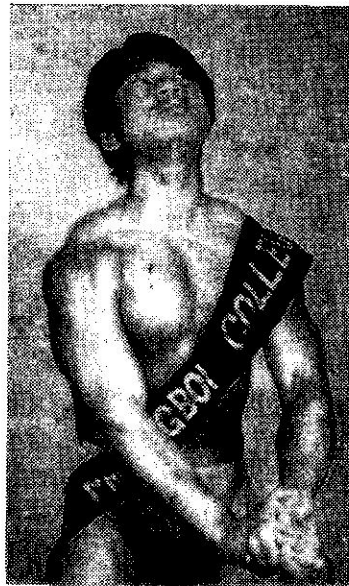
THE WORLD IS A STAGE

Miss Bithika Chakravarty (Left) was adjudged the best actress in the One-Act— Play Competition of the College in the session 1976-77. Mr. Lila Ram Thapa (Right) who bagged the best actor award for 1976-77 in the One-Act Play competition.

CITIUS, ALTIUS, FORTIUS

Sri Bikash Paul Choudhury (Top) the Best Man Cup winner in athletics consecutively for two years.

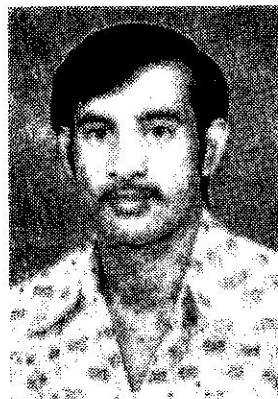

MENS SANA IN CORPORE SANO

Sri Rajendra Kr. Mili (Left) was selected 'MR DIGBOI COLLEGE' in the session 1976-77.

'PELE' OF OUR COLLEGE

Sri Sushil Phookan of our College was selected for the State Football Team of Assam.

MELODY KING OF THE COLLEGE

Sri Jitendra Debnath the champion singer of the year 1976-77. He also secured first position in Modern Song in the Inter College Music Competition 1976-77 which was held at Sibsagar College.

DIGBOI COLLEGE MAGAZINE

1976-77

THIRD ISSUE

Annual Publication of the Digboi
College Students' Union
1976-77

Editor : Pradip Phukan

English
Section

Editorial

- : 1 : Central-Grants to Assam During the First Three Plans
- : 8 : The water of life
- : 12 : Mao-Tse-Tung
- : 15 : Lucid Discord
- : 16 : What to chase the dragon?
- : 19 : Human Food—Source of our energy & nutrition
- : 23 : The Modern Sanjaya
- : 27 : To a Reader
- : 28 : Electronics—the back-bone of to-day's technology
- : 32 : His Aunt

- : 35 : Antibiotics
- : 39 : The Law of Nature
- : 40 : Judo
- : 43 : The New Wave
- : 46 : Nocturne
- : 47 : What is new mathematics ?
- : 49 : Guest Section
- : 51 : Reports of the Secretaries

Editorial

Whatever be the philosophical significance of death, we are still confounded at the unexpected vacuum created in the different fields of our activities by the sudden and irreparable loss of the glorious lives of Fakhruddin Ali Ahmed, Suniti Kumar Chatterjee Radha Govinda Baruah, Uday Shankar and Jayanta Hazarika. We pay our deep and respectful homage to their memories.

The death of Sri Ahmed on February 11, 1977 has since been mourned by the whole of India but the pang has been all the more poignant for the people of Assam because of the strong impact of his services upon the various facets of public life in Assam for over a long period of forty years since his joining the Congress-coalition ministry in Assam as early as 1937. In the history of modern Assam his worthy activities will surely cover a full-length chapter. His contribution in the establishment of a university in Assam, in raising the status of the Assamese language by making it the State language, and in creating a favourable atmosphere for the development of sports in this state will ever remain green in our minds. For the new race of the politicians of the state he was indeed the guardian-statesman.

In the death of Dr. Suniti Kumar Chatterjee, National Professor in the Humanities and Chairman of the Sahitya Akademi, on May 29, 1977 at the age of 87 Assam has lost

a great intellectual and scholarly force in the areas of researches into cultural, linguistic and literary problems. His book, 'Origin and Development of Bengali Language', published in 1926 by the University of Calcutta, will remain an immortal record of profound Indian scholarship. 'Kirata-Jana-Kriti' and 'The Place of Assam in the History and civilization of India' declare his respectful and sympathetic understanding of the history of the Assamese people.

Radha Govinda Baruah was the doyen of the newspaper industry in the northeast and a trail-blazer in the field of sports, art and culture. He was the first Mayor of Gauhati Municipal Corporation and an architect of modern Assam. The Nehru Stadium in Gauhati is one of the fulfilled dreams of 'RG'. The void which has come upon Assam's social and cultural fields in the death of 'RG' on July 15 1977, at the age of 77 will certainly be difficult to be filled up.

Born in 1900 at Kalia in Udaipur, Udai Shakar received his education first at Penaras then in Bombay Arts College and London Art College. Under the inspiration of Anna Pavlova, the famous Russian dancer, Udai Shankar turned away from the world of painting and entered into the domain of dance ultimately to bring undying glory not only to his personal self but also to his country. The Dance of Indra, the sword Dance, the Man and Machine, the Shankarscope etc. are some of his glorious creations. A golden era of Indian culture has been closed in his death (Sept. 26, 1977).

The premature death of Sri Jayanta Hazarika, popular singer and noted music director of Assam, on the midnight of October 15, 1977 at the early age of 35 has cast great gloom in us. Among the films in which he successfully directed music were 'Banaria Phul', 'Bristi' 'Dharmakai'. Since his boyhood days Jayanta had a craze for music and got right inspiration from his elder brother, Dr. Bhupen Hazarika, a maestro.

We long for the perpetuation of the inspiration of their examples when—

'They are all gone into the world of light !'

CENTRAL — GRANTS TO ASSAM DURING THE FIRST THREE PLANS

(An adaptation from a part of chapter VIII
of the author's doctoral dissertation)

Dr. P. K. Bhuyan,

Principal, Digboi College.

Federal Finance in India centres round three types of income to the state—grants loans, and shared central taxes. The first two are given by the Central Government to the states of India and the source of the third consists of the pool of the tax revenue arising out of Income tax, Union Excise duties, Additional Excise and Estate Duty.

In this article an attempt is made to make an assessment of Central grants given to Assam during the period of the first three

plans, that is, from 1951-52 to 1965-66 in the light of such Central grants given to all other States of India. This source of revenue of the Government of Assam is titled as "Non tax Revenue from the Centre."

Upto 1960-61 Assam Government showed the non-tax revenue received from the Centre under the head, "Contribution and Miscellaneous Adjustments between the central and state Governments". But from 1961-62 it is shown under the head, "Non-tax Revenue from the Centre".¹ The items falling under this head may be broadly divided into two heads—(a) statutory grants from the Centre and (b) other grants from the Centre. The relevant Articles of the Indian Constitution governing the statutory grants made by the Centre are Articles 272, 273 and 275.

Article 272 of the Indian Constitution provides that excise, other than on medical and toilet preparations, shall be levied and collected by the Government of India, and if the parliament so provides, a part or whole of the net proceeds out of these duties, shall be distributed among the states in accordance with such principles of distribution as may be laid down by parliament.

Article 273 provides that jute export duty shall be levied by the Government of India. It thus stopped the earlier practice of distributing a part of the proceeds of this tax among the jute-growing States in India. In place, this article provides that the Union shall give such grants-in-aid to the States of Bihar, Orissa, West Bengal and Assam as may be prescribed. The grant shall be paid so long as the jute export duty is levied by

1. Perhaps a few minor items included under the previous title upto 1960-61 have been excluded from redesignated head from 1961-62.

the Government of India or until the expiration of ten years from the year of commencement of the constitution, whichever is earlier. The Government of Assam received this grant totalling to Rs. 75 lakhs and Rs. 45 lakhs as per recommendation of the First and Second Finance Commissions.

Article 275 lays down that those sums of money as may be laid down by the parliament shall be paid by the Government of India to various States as grants-in-aid to enable them to finance development projects or increase the welfare of schedule tribes or raise the level of administration of the Scheduled areas falling therein. In case of Assam, the following amounts shall be paid:

(a) average excess of expenditure over the revenues during the two years immediately preceding the commencement of the operation of the Constitution of India in respect of the administration of tribal areas:

(b) the cost of those development schemes

as may be undertaken by the State with the approval of the Government with a view to upgrading the level of administration of the tribal areas.

The first three Finance Commissions made different awards of non-tax revenue to Assam and other States. Among other grants given by the Centre to the States, mention may be made of what is called 'Revenue gap grants'. But this grant was discontinued for part A States from April 1, 1952. The First Finance Commission made provision for grant-in-aid for primary Education to 8 States of India, which continued upto 1957. Assam was, however, not a recipient of this grant. The Second Finance Commission recontinued the 'Revenue-gap grant-in-aid' from 1957-58 and it remained upto 1961-62. Assam was a recipient of this grant. The following Table gives the receipts from this grant by Part A States of India.

TABLE 1
Receipts from Revenue-gap Grants by Part A States of India.

States	1957-58	% to total	1958-59	% to total	1959-60	% to total	1960-61	% to total	1961-62	% to total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Andhra Pradesh	4.00	11.03	4.00	11.03	4.00	11.03	4.00	10.13	4.00	10.13
Assam	3.75	10.34	3.75	10.34	3.75	10.34	4.50	11.39	4.50	11.39
Bihar	3.50	9.66	3.50	9.66	3.50	9.66	4.25	10.76	4.25	10.76
Kerala	1.75	4.83	1.75	4.83	1.75	4.83	1.75	4.83	1.75	4.83
M.P.	3.00	8.88	3.00	8.88	3.00	8.88	3.00	7.59	3.00	7.59
Karnataka	6.00	16.55	6.00	16.55	6.00	16.55	6.00	15.19	6.00	15.19
Orissa	3.25	8.97	3.25	8.97	3.25	8.97	3.50	8.86	3.50	8.86
Punjab	2.25	6.20	2.25	6.20	2.25	6.20	2.25	5.69	2.25	5.69
Rajasthan	2.50	6.90	2.50	6.90	2.50	6.90	2.50	6.33	2.50	6.33
West Bengal	3.25	8.97	3.25	8.97	3.25	8.97	4.75	8.86	4.75	8.86
Jammu and Kashmir	3.00	8.88	3.00	8.88	3.00	8.88	3.00	7.59	3.00	7.59

Source: Mehta and Agarwal, Public Finance: Theory and Practice, p. 213.

As a result of the recommendations of the Third Finance Commission the following ten States received grants-in-aid under

Articles 275(1) (Substantive portion) annually from 1962-63 to 1965-66 as shown in Table 2.

TABLE 2

Grants-in-aid under Article 275 (1) (Substantive portion) to ten States of India (1962-63 to 1965-66) (in Rupees crores)

States	Grants	Percentage to total
0	1	2
Andhra Pradesh	9.00	17.30
Assam	5.25	10.10
Jammu and Kashmir	1.50	2.88
Gujarat	4.25	8.17
Kerala	5.50	10.58
M.P.	1.25	2.40
Tamilnadu	3.00	5.77
Karnataka	6.25	12.02
Orissa	11.50	22.11
Rajasthan	4.50	8.66

Source : R.B.I. Bulletin, April 1962, P. 583.

The recommendations of the Third Finance Commission regarding special purpose grant (for improvement of communications) merit our attention.

TABLE 3

Receipts from Special Purpose Grants by ten States of India
(in Rupees crores)

States	Grants	Percentage to total
0	1	2
Andhra Pradesh	0.50	5.55
Assam	0.75	8.33
Bihar	0.75	8.33
Gujarat	1.00	11.11
Jammu and Kashmir	0.50	5.55
Kerala	0.75	8.33
M.P.	1.75	19.44
Karnataka	0.50	5.55
Rajasthan	0.75	8.33
Orissa	1.75	19.44
Total	9.00	100.00

Source : R.B.I. Bulletin, April 1962, p. 543.

Compared to the immensity of the problem of transport and communication in this region, the grant given to Assam was insufficient as compared to Gujarat, Madhya Pradesh and Orissa.

Table 4 summarises the annual changes in non-tax revenues from the Centre during the period 1951-52 to 1965-66.

TABLE 4

Non-Tax Revenue from the Centre to Assam, 1951-52 to 1965-66 (in Rupees '000).

Year	Revenue	Indices : 1951-52=100.00 and First Plan=100.00
0	1	2
1951-52	19447	100.00
1952-53	31518	162.07
1953-54	34811	179.00
1954-55	48357	248.66
1955-56	53300	274.08
First Plan	187433	100.00
1956-57	60554	311.38
1957-58	84392	433.96
1958-59	72007	370.27
1959-60	72922	374.98
1960-61	132500	681.34
Second Plan	422375	225.61
1961-62	133500	686.48
1962-63	161100	828.40
1963-64	166600	856.69
1964-65	206700	1062.89
1965-66	258000	1326.68
Third Plan	925900	494.00
Total	1545708	

Source : Statistical Abstracts of Assam, 1958, 1960-61 and 1967-78.

A fact which is outstandingly prominent behind the figures is the phenomenal and continuous increase in the non-tax revenue received from the centre. Taking the First Plan period as base, it is found that the indices for the Second and Third Plan increased to 225.61 and 494.04 respectively. Moreover, in 1965-66 the revenue from this source accounted for about 40 percent of the total revenue of the Government of

Assam. During the fifteen years 1951-52 to 1965-66, the revenue from this source was 30.8[2] percent of the total revenue of the State Government.

In this particular respect, however, we might as well compare Assam's portion vis-a-vis other States of India. Table 5 provides the necessary data for such a comparison.

TABLE 5

**Grants-in-aid and other contributions from the Centre to the States of India
(in Rupees lakhs).**

Year	Total Grants etc to all States excluding Assam	Assam's Share	Percentage to total
1951-52	2352	194	8.28
1952-53	N.A.	315	X
1953-54	N.A.	348	X
1954-55	N.A.	484	X
1955-56	4765	533	11.19
1956-57	N.A.	606	X
1957-58	6590	844	12.80
1958-59	7461	720	9.65
1959-60	9589	729	7.60
1960-61	10838	1325	12.23
1961-62	18153	1335	7.35
1962-63	19327	1611	8.34
1963-64	21207	1666	7.86
1964-65	24969	2067	8.36
1965-66	30370	2580	8.49

Source : RBI's Reports on Currency and Finance, 1962-63, P.S. 98, 1966-67, p.s. 92, 1967-68, p.s. 98.

2. Total revenue during the fifteen years, from 1951-52 to 1965-66 was Rs. 501.85 crores.

Among the receipts of non-tax revenue from the Centre by Assam alone in the 15 years under study, it received the highest percentage share of non-tax revenue from the Centre in 1957-58, the second highest in 1960-61 and the third highest in 1955-56. On the other hand, the grant-in-aid and other contributions from the Centre to all States (excluding Assam), increased at an average annual rate of 80 percent whereas that of Assam increased at the rate of 82 percent. This hardly justifies any claim which may be made by certain people that Assam has been receiving adequate attention from the Centre in this regard. This increase in percentage of Assam has been caused by (1) the sudden increase in Assam's share in 1965-66 i.e. by 25 percent whereas in the same year total grants to all states excluding Assam, increased by only 22 percent and (2) the very low amount of receipt by Assam in 1951-52. In absolute terms, the figures of grants to Assam do not show, as mentioned earlier, a phenomenal increase. Further, it will be perceived from the Table 5 that the share of Assam as a percentage of 'all-states' has remained virtually stagnant around 8 percent, except during the years 1955-56, 1957-58 and 1960-61. Assam's claim to greater share from Central assistance pool is supported by other experts also in the following words: "Besides, Assam, Jammu and Kashmir and Nagaland will qualify for priority allotment out of Central assistance pool."¹

Regarding grants from the Centre Prof. Colin Clark's comments merit mention here: "Recent development in Australia

should have driven home the ominous lesson; State governments which rely on grants from the Central Government rather than their own resources rapidly become completely irresponsible in their demands".² This is how Prof. Colin Clark criticises the 'irresponsible' demands of the units of a federation placed before the Central Government. At the same time, he also criticises, the high-handedness and prejudice of the Central Government in the distribution of Central funds among the units of a federation. Thus he states, "But nationalists do a poor service to their country if they free it from the autocratic foreign rule only to subject it to some internal tyranny".³

Thus, while the Centre and the Finance commissions should pay adequate attention to the financial needs and problems of the backward states struggling hard to achieve massive socio-economic transformations and growth of their economies, the State Governments, in their turn, should also put in commensurate efforts at mobilising the revenues from its internal sources.

Here we may point out the famous principle of federal finance that responsibilities have to be matched with funds allotted. There is no meaning behind entrusting the state Government of Assam with responsibilities without providing it with sufficient fund. On the other hand, the very backwardness of the State of Assam, justifiably demands the allotment of greater amounts of grants on ground of balanced economic development.

-
1. Mohammed Zahir, Public Expenditure and income Distribution in India, p. 156.
 2. Prof. Colin Clark, 'For word' to R. N. Bharva's book "The Theory and Working of Finance, India, Preface, p. VIII.
 3. Ibid, Preface, P VIII.

THE WATER OF LIFE

By : Gautam Goswami,

Pre-Degree 1st. yr. (Science)

As ocean, rain and river, it streams across the face of the earth, a sparkling, sustaining miracle

If water were not so common place in our everyday lives we would look upon this marvellous liquid with utter astonishment. It is composed, in fact, of two of the most common elements on earth, hydrogen and oxygen. Together, they create the only liquid that forms naturally on the earth's surface: a supple, sparkling substance which rises and falls in ocean tides, spirals and crashes in surf, forms fluffy clouds and reflects the splendour of sunsets.

Consider one of the natural wonders of the world—water's "skin." You glimpse it as water squeezes slowly from a dripping tap, each bulging drop clinging tenaciously to the rim of the spout. When a drop has swollen until it is too heavy to resist the pull of gravity any longer, the glittering hemisphere becomes a long oval dangling doggedly for an instant from a thread of water. Suddenly the drop lets go—and, faster than the eye can see, a transparent "skin" snaps round it, turning it momentarily into a sparkling sphere.

This same skin forms instantly where water meets other materials, because the water molecules are more attracted to each other than to molecules of other substances. As a result, when they are in contact with air or other matter, they squeeze closer together forming a denser layer. We call this: "Surface tension."

Carefully lay a steel needle horizontally on the still surface of a glass of water. Steel is much denser than water yet the needle floats. It lies in a trough where the skin of the water bends under its weight—but it does not sink through.

Surface tension also spreads a rippling skin on puddles and ponds. Here is a long legged insect called a "water strider". Without lifting its feet, it scoots swiftly round to escape an enemy, using the surface tension of the water to produce a skating motion.

In many other ways, water's amazing characteristics help us to sustain life. Let's look at a few.

"Muscular" Strength: Water can glide through extremely slender tubes, and ooze

out through invisible tiny holes. You see this happens when we dip the corner of a porous material, such as a towel, in water; you see the water resists the pull of gravity and creep upward in the material.

This capillary movement or action is a combination of two seemingly contradictory forces at work: the attraction of water molecules for each other, and the attraction of water molecules for those of other materials.

A thread of water is almost all surface and all pull; it moves onward because molecules at the head of the column are attracted by the drier spot just beyond: they reach out to make it wet, tug on the molecules clinging to them and pull them along. The opposing force of gravity is negligible against this muscle of water. You test its great strength when you wring out the washing. Twist and squeeze with all your might, you can never wring it dry.

Capillarity lifts up water from under the ground, through porous soil to the roots of plants, then still upward through stem and leaves. Small plants are entirely dependent upon capilarity for feeding.

The Great Dissolver: Water literally takes other molecules apart from—it can dissolve more substances better than any other liquid. Certain materials, like salt and sugar, dissolves right before our eyes. But even obdurate substances, like iron, calcium and magnesium will dissolve if left in water long enough.

The ability of water to dissolve almost everything is a property that led directly to imagine a situation more impossible for life than that on our scorched planet after it

cooled enough to have a crust. The atmosphere was poisonous, chiefly methane, ammonia fumes and hydrogen sulphide. But in time steam from active volcanoes formed dark clouds, then fell as rain in century-long clouds bursts that drenched the rocks.

Many elements found in living cells today—iron, calcium, sodium, phosphorus, potassium—were dissolved out of the rocks and poured into the great mixing bowl of the seas, where ultimately they could be assembled to imbue all living things with their elemental energies.

The same process goes on today. Every year the rivers of the world carry into the sea some 5,000 million tons of minerals. A good portion of this dissolved matter will be ingested by sea creatures—and then move on through the chain of life.

Frozen, It Floats: If ice did not float, the ocean would be frozen solid from the bottom up, and there would be no life on earth. Here is yet another examples of water's extraordinary qualities. Practically every other substance contracts as it becomes colder.

These colder molecules are quiter, vibrate less, so they draw closer together and are denser. By this basic law of physics, ice should be denser and therefore heavier than the same volume of water. Under the circumstances ice would sink. Why doesn't it?

Water does behave normally up to a point. But then, at 39 degrees Fahrenheit, an astonishing thing happens. The water stops contracting. And exactly at its freezing point it expands, to have about ten percent more volume as ice than as water. This

makes it less dense than the water it displaces, so ice floats. The power of sudden swelling is well known to people whose water pipes have burst in winter in European countries.

Super-Molecules : Water's marvellous properties are caused by its unusual molecular structure. If you think of atoms with their orbiting electrons as spheres, the water molecules can be visualized as two grapes (hydrogen atoms) clinging to a fat orange (oxygen atom). If their centres, the nuclei of the three atoms, are joined by straight-lines, they make an equilateral triangle.

Because the two hydrogen atoms are set off at such an angle, the electrical hunger of the oxygen atom (two negative charges) is not satisfied by the two plus-charge hydrogens. Thus H₂O molecules for ever try to make electrical bonds with any molecules they contact.

To satisfy this appetite, they will join the molecules of cloth, paper, almost anything making them "wet" and starting the dissolution process. Each triangular water molecule also attracts other water molecules and they cling together at the peaks of their pyramids the molecules on the outside always reaching outwards with unsatisfied charges. The result is an open texture, constantly on the move, linking molecule to molecule, drop to drop, ocean to ocean.

The flexible strength of this "water fabric" is just right for the living world. The super-molecule clusters are easily separated by a swimming fish, yet instantly make new connections in its wake. Enmasse, the fabric is so strong that it is continuous throughout the seas of the world.

Appetite for Heat : Water can absorb more heat than almost any other common substance without considerable rise in temperature. Put could water to boil. Under temperatures that would cause many other substances to burst into flame, water rests quietly, soaking up heat.

Soon you can see tiny air bubbles near the bottom of the pan. Then larger bubbles of water can be seen rising from the bottom only to collapse midway when they hit cooler water and revert to liquid. When the water has taken in enough heat to make it an all-over 212 degrees F., you hear a low-pitched throbbing sound as swollen steam bubbles burst through the surface tension.

The capacity to hold heat is important to life. Thus, the ancient oceans were able to be magnificent reservoirs of energy absorbed from sun-light. In this environment living cells developed and thereafter water continued to quicken the chemical reactions of the energy system of living organisms.

When plants and animals emigrated from sea, elaborate arrangements had to be made, with threads of sap and bloodstreams, to keep every cell in their bodies in a watery environment. Because of this, it takes a lot of water to sustain life. The human body is 70 per cent water. And this level must be constantly maintained—a man can die of dehydration in six days.

Water did not create life—but it did assemble the necessary elements to bring forth. Does this tracing of so many properties of life to one inorganic compound, water, imply that life is in some sense "inherent" in matter? Many scientists would say yes, given the right conditions.

In the vast outer space beyond our solar system there are myriads of other solar systems where planets with the "right" gravity, temperature and atmosphere may be expected to exist. There, according to the

universal laws of nature, oxygen and hydrogen will eventually find each other—and assume the characteristics of the marvellous substance we call water. When that happens, and enough time passes, life as we know it could appear.

**"You must not pump spring water unawares
Upon a gracious public full of nerves."**

—E. B. Browning

MAO TSE-TUNG

Mrs. S. L. Gogoi,

Vice-Principal.

Mao Tse-Tung, a man who was reluctant to talk about his own personal experiences but who with great enthusiasm talked about committees, organisations, armies, revolutions, battles and so on. He was so much devoted to his party rather to say to his countrymen that like most of his comrades he did not remember personal details.

Mao was born in the village of Shao Shan, in Hsiang T'an hsien, Hunan province, in December 26, 1893. His father's name was Mao Jen-sheng (Mao Shun-sheng) and mother's name was Wen Chi-mei. Mao's father had had two years of schooling and

his mother was wholly illiterate and both of them were from peasant families.

At the age of ten Mao ran away from the school and thus protested against his father and Chinese teacher for their harsh and severe actions. The result of his 'strike' was successful—father became slightly considerate and teacher more moderate. But he finally left the primary school at the age of thirteen and began to work more on the farm. But still he succeeded in continuing reading except classic which he did not like at all. A book called Sheng-Shih Wei-Yen (words of warning) influenced him considerably. He liked that book very much where he found that the weakness of China lay in her lack of Western appliances—railways, telephones, telegraphs and steamships. For the development of China these modern appliances should be introduced into the country. Mao also read a lot about the old romances and tales of Chinese literature and found one thing peculiar about such stories the absence of peasants who tilled the land. In Changsha Mao was admitted to the higher primary school but he could remain there only for six months. In Changsha he read his first newspaper 'Min-li pao' (People's strength), a nationalist revolutionary journal which told of the canton uprising against the Manchu Dynasty and the death of the seventytwo heroes under the leadership of a Hunanese named Huang Hsing. To speak the truth Mao could not learn very much from his school education but he devoted himself to self-education. During this period of self-education Mao studied with great interest a man of the world, Adam Smith's 'The Wealth of Nations', Darwin's 'Origin of Species', John Stuart Mill's 'Ethics', Works of Rousseau, Spencer's 'Logic' Montesquieu's book on law, Marxist

philosophy, Ancient Greeks, Kant, Spinoza Goethe, Hegel and others. Mao was an ardent student of philosophy and an omnivorous reader. He mixed up poetry and romance, the tales of ancient Greece with serious study of history and geography of Russia, America, England, France and other countries.

Mao's life was a rich cross-section of a whole generation. Through his life-history one can glimpse into the sources of action in China. He was a man of extraordinary interesting personality whose name was as familiar to many Chinese as that of Chiang Kai-Shek and all sorts of legends existed about him even in his life time. Mao Tse-Tung was a man of complex personality with the simplicity of the Chinese peasant, lively sense of humour, plain speaking and plain-living with incisive wit and worldly sophistication. He was a genius with an unusual memory and extraordinary powers of concentration, a good orator, an able writer, a philosopher and a historian. Although he was Red Army Commander as well as Chairman he lived a life like an ordinary Red soldier with a few personal belongings. Mao was a humanist. He believed in man's ability to solve man's problems.

Mao realized that dynamic reforms could be made only through mass political power. In October 1920, Mao organised a Socialist Youth Corps branch in Changsha in which he worked with Lin Tsu-Han to set up craft unions in Hunan. Three books viz. Communist Manifesto, the first Marxist book ever published in Chinese, Class Struggle by Kautsky and a history of Socialism by Krikup deeply impressed Mao's mind and built up in him a faith in Marxism and from this time on he considered himself a Marxist.

Mao Tse-tung was one of the greatest revolutionaries, statesmen and thinkers of the modern age who could combine ruthless pursuit of military power with the most sensitive poetry. It is Mao who proclaimed "We will eat soup from a common bowl and wear no trousers. But we will make the bomb". He was determined to make China a nuclear power in his lifetime. This man of power was also a man of poetry. He composed some of his best poems during the hazard of the Long March which was an epic of Chinese history and showed his brilliance as a military strategist. He was both an original thinker and a man of action who held in his hands the fate of 800 million Chinese, constituting nearly a fourth of the human race.

Mao's special genius was that he 'sinified' Marxism. He put Marxism in Chinese dress. This was his most decisive contribution to reshaping the destiny of China. Together with the sinification of Marxism Mao's other contribution to the Chinese Revolution was his reliance on the peasants as a revolutionary force. Mao, single handed accomplished the remarkable peasant revolution of 1927. He described himself to Edgar Snow as "only a lone monk walking the world with a leaky umbrella". He had his faults but his success as a revolutionary and statesman was accepted by all.

This great man of China breathed his last on September 9, 1976—"Living is transformed into dying, lifeless matter into living beings (Mao-1958)". We remember his words—

"We had much to do
and quickly.
The sky-earth spins
and time is short.

Ten thousand years is long
and so a morning and an evening count.
The four oceans boil and clouds fume
with rain.

The five continents shake in the wind
of lightning
We wash away insects
and are strong".

Bibliography:—

1. China Past and Present by K.P.S. Menon.
2. Red Star over China by Edgar Snow.
3. Illustrated Weekly of India, October 3, 1976 and November 21, 1976.

**"Death makes no conquest of his conqueror,
For now he lives in fame, though not in life".**

— SHAKESPEAR

DISCORD

H. Doogal,

P.D. Sc. 2nd Year.

Indian country men and lovers
Give ear to me and listen
Hither fire !
Cognizance blast
Thither fire !
Culture collapse
Iniquity attire
Extreme fast
Inquire betrayer
Who kindled vast ?
In slumber, in slumber
Before an ulterior screen
Ultra modern and glamour
In exotic theme
No love, emotions or honour
No cheer in the hymn
Only ululate smile and horror
In the lost aristocratic beam.
Behind the luxurious screen
A mere bellicose stage
The world against it seems
Like a fire around the cage
How evils encompass the the innocent realm ?
With tears anyone may gaze.
Its yet obsessing keen
To obtrude the universe into glaze.
Cast your glittering eyes to the ocean
And its endless waves
Before the world be active and caution
Compact energy and brave
Where the world is leading us on ?
How far be path more paved ?
O' God give blessigs to your sons
The world thus might be saved.

WHAT TO CHASE THE DRAGON ?

Sri Arun Tandon,

P.D. 2nd yr. Science

He woke up late as usual, with a splitting headache and a groggy feeling. He went over shakily to the bathroom for a wash and a shave. After two bad cuts while shaving he realized his hands were far from steady and he threw the razor across the bathroom with a savage-cum-frustrated enarl, "Damn It !" As usual again he went over to the liquor cabinet. While fumbling for a glass he broke two before he could get one. He poured himself a neat whisky. After having finished three neat shots he felt relaxed and crossing over to the bathroom he settled for a better shave. Grinning at his image on the mirror he said pleasantly, "That's more like it, eh !" The day had begun for yet another alcoholic.

The consumption of drugs is steadily increasing. The better part of which is being taken without any medical reason chiefly by people who seek euphoria. The

drugs are narcotics which induces sleep and brings on euphoria for this reason the drug is widely used in the medical field as an alliviative.

The larger portion of the illegally produced drug goes into the manufacture of euphoria. The buyers of this are spread all over the world. The drugs may not necessarily be opium, heroin, marijuana or morphine-even alcohol is a drug.

In fact, the world's illicit narcotic trade touches a staggering Rs. 30,000 crores per anum. About 1,520 tons of opium is required annually to meet most of the world's medical requirements.

In western countries drinking among the young people has reached an epidemic stage. In fact 93% of the 12th grade boys and 87% of the 12th grade girls have used alcohols. The reduction of drinking age from 21 to 18 or 19 is a factor of great concern in United Kingdom. For example, the automobile crashes involving 18 or 19 year old male who have been using drugs or alcohols has tripled after the legal drinking age was dropped down to 18 in 1971.

Drugs are fine but once has tasted it he is hooked permanently to it and he must have it by hook or by crook. It is accepted by the medical practitioners that not simple cure for addition exists.

It is estimated that the U.S. alone houses some 50,000 to 60,000 opiates. In south east Asia there are somewhere between 300,000 to 350,000 heroin addicts. In Hong-kong heroin is heated over a tin plate and the addicts inhale the coilink fumes which comes out. The method is known as 'chasing the dragon'. The police authorities there

say that they would rather chase a dragon than the dragon chasers. But since the authorities have come down descending on such addicts they have taken to injections which are more potent and easier to conceal. This process is known as skin popping.

Alcoholism and related problems cost the U.S.A. an estimated 25 billion dollars a year. This is more than five times the sum required to feed every underfed in the country

and it would build some 1,750,000 low cost homes.

Even moderate drinking destroys brain cells by oxygen starvation. Persons who drink enough to reach a state of unconsciousness will develop a substantial number of tiny brain hemorrhages and at each of these points brain cells die due to lack of oxygen. This damage is irreversible and the effect is common for a social drinker as well as for an alcoholic.

“Water is the only drink for a wise man”.

— Thoreau.

HUMAN FOOD—SOURCE OF OUR ENERGY & NUTRITION.

Deepak Kumar Gogoi,

P.D. 1st Year (Sc)

Among all the factors which are responsible for the good health and well-being of an individual, nutrition is the most important. The human body is in constant need of material for energy, growth and repair. The nutrition of the human body is done by food and drinks. Food and drinks are essential not only for the maintenance of health but are also intimately connected with the efficiency of the individual. A small portion of the food provides for the growth and repair of the tissues, which break down constantly, as a result of normal human activities.

The output of work by an individual is related directly to their health which in turn depends on the food and nutritional status of the individual. In recent years the relation between food and the power to resist diseases has been convincingly shown. For

example, the people who are underfed are likely to become victims of tuberculosis. Again, the people whose nutrition has gradually been depleted, as a result of war, famine or some other reason, are generally prone to tuberculosis or some other infectious diseases.

1. Characteristics of Life :

One of the chief characteristics of life is the continuous transformation of energy. Chemical energy is ingested as food and transformed into other varieties of energy for doing different kinds of work. This may be mechanical work such as the contraction of heart muscles to build up a pressure in the aorta, contraction of skeletal muscles to overcome the force of gravity over the skeleton. It may be electrical work where a charged particle is moved against an electrical gradient. It may be chemical work where energy is required to synthesize size complex organic molecules or it may be osmotic work where particles are moved against a concentration gradient.

Normally energy intake is equal to the energy expenditure. If energy intake exceeds energy expenditure the surplus is stored as fat and leads to obesity or overweight. If energy intake is less than expenditure the deficit is made up by using body tissues to provide energy and the result is loss of weight or wasting.

2. Sources of Energy (Food) :

Unlike plants, which can transform solar energy to carry out their work, man relies on the intake of food for their energy needs. Food consists of certain complex molecules of carbohydrates, fats and protein. These compounds all contain carbon and hydrogen atoms. What makes them food is the

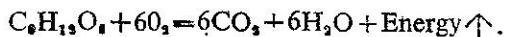
fact that body contains enzymes which can break the chemical bonds between their carbon and hydrogen atoms with the consequent release of energy. In general, complex molecules contain more free energy than less complex ones and when the molecules are split some of this free energy is released. Conversely free energy is usually required to bond two molecules together (Endothermic).

Starch and cellulose are both complex carbohydrates containing long chains of glucose molecules polymerized together, but one is human food and the other is not. Starch food is seeds and potatoes, and cellulose is the constituent of the plant cell-wall, in fact it is the most abundant carbohydrate in the world. The reason that starch is human food is that the human alimentary tract contains enzymes which can break the starch down into glucose molecules which the body can absorb and metabolise. Although cellulose is also a polymer of glucose molecules it is not human food since the human alimentary tract does not have an enzyme system to break it up into separate glucose molecules. Cellulose is, of course, a very important food for many domestic animals. The complex intestines of the animals contain bacteria which break down cellulose into components which can be dealt with by the animals' enzyme system. Petrol also contains carbon-hydrogen bonds which are readily broken down in a petrol engine with release of energy. It is not a food for man because he does not have an enzyme system to break those bonds. So, ultimately it is man's enzyme system which determines whether or not a chemical compound is a food.

3. Energy value of Food (calorie) :

The glucose molecules consists of 6 atoms of carbon, 12 of hydrogen and 6 of oxygen.

The carbon-hydrogen bonds of glucose can be split by oxidation. The reaction may be represented by the formula :

The amount of energy thus produced in the reaction can be measured using a bomb calorimeter. In this calorimeter glucose may be burnt electrically in an atmosphere of oxygen. It is broken down into CO_2 and H_2O and the energy released appear as heat. The heat or energy production is measured as calories—one calorie being the amount of heat required to raise one gramme of water through one degree centigrade. One gramme of glucose burnt in a bomb calorimeter releases 3740 calories (c small) or as it is usually expressed 3.7 Kilo calories (C big) or k cal. Of course if it were possible to split the bonds in the carbon-dioxide and water residues still further more energy could be obtained. But, the energy stores in the residues is not readily available. The energy in glucose which is readily available is known as free energy and it should be noted that this is only a small fraction of the total energy.

Using the bomb calorimeter the free energy values of other foods have been worked out. For fat oxidation 9.3 (C) or k cal are produced for every gramme of fat burnt and for protein the value is about 5.6 (C) k cal. It has been asked whether oxidation of food stuff in the body produces the same release of energy as in the bomb calorimeter. The first law of thermodynamics which states that energy can neither be created nor destroyed would suggest that it does and this has been verified by experiment. When a person is enclosed in a large calorimeter, it is found that he produces about 4C for every gramme of glucose that he

uses and about 9C for every gramme of fat. The calorie value of protein is 4C in the body rather lower than that found in the bomb calorimeter. The reason for this is that protein is further split up in a bomb calorimeter than in the body. In the body some nitrogenous residues such as urea are not metabolised but are excreted in the urine. The free energies in residues is in a sense wasted.

Since the energy value of different food components are known the energy intake in the diet can be calculated if the weight of carbohydrate, fat and protein in each meal is analysed. Tables are available which permit quick and rough estimation of caloric value of food commonly eaten.

It is found that an average adult leading a moderately active life has a daily diet with a free energy value between 2000—3000 C. For hard manual worker the figures might be over 4000 C daily.

4. Functions of Food :

Food after dissimilation or catabolism (dissimilation is a break down process undergone by a food stuff down to the final end products) provides energy in the form of heat to enable us to do all types of work. This may be voluntary which we do at our will from morning till late at night. It may be involuntary which goes on even without our knowledge and which we cannot control at our will. As for example, contraction of the cardiac muscles. It is amazing to think that our heart goes on beating at the rate of about 72 beats per minute on an average from birth to our death when for the first and last time it stops. Then again the work of the stomach, intestine and digestive glands such as liver, pancreas and also of

the endocrine or ductless glands such as pituitary, islets of Langerhans in the pancreas, the adrenals, the thyroid, the parathyroid, the ovary and the testis etc. goes on without our knowledge and even during our sleep. Where from the energy comes for their activities? It is the food stuff that provides necessary energy. Apart from providing energy for all the above activities the functions of food which have been the subject of various investigations for quite a long time, can be summarised as follows :

(a) It is essential for the growth of the human body.

(b) It is essential for the repair and replacement of the daily wear and tear of our tissues.

(c) It protects the body from various types of diseases.

(d) In a general way, it is involved in the functioning of the body processes.

5. Classification of Food :

Food in its proper sense is made up of the following constituents :

1. **PROTEIN, CARBOHYDRATE AND FAT :** They act as sources of energy and are essential for body processes.

2. **MINERALS AND VITAMINS :** These do not act as sources of energy but are essential for normal growth and regulation of body processes.

3. **WATER :** This is an essential component of all tissues.

For the purpose of my article I will restrict to only those food stuffs which are directly responsible for giving energy and the replacement of our daily wear and tear.

Protein : Proteins, are the most abundant constituents of living cells, apart from water. Tissues like skin, muscles, internal organs are almost entirely made up of protein. The proteins have a complex molecular structure built mainly from amino acids linked together in chains called peptide bond. Molecules built up from many amino acids are called polypeptides. Proteins are complex structures consisting of several polypeptides. In simple language they are substances made up of a combination of carbon, hydrogen, oxygen, nitrogen and occasionally sulphur, which actually go to make amino acids. Nitrogen is the most essential among all these elements and it is this element which enters so largely into the make up of the protoplasm of the human cells. Hence, it is called the building material of the body.

Almost all the proteinous food substances which enter the body are broken down by digestion through stages of intermediaries called metaproteins, proteoses, peptones, peptides to ultimately amino acids. About twenty different amino acids have been found in various proteins. Some amino acids needed for replacement and growth cannot be synthesised in our body. So, they are called essential or indispensable amino acids. They must therefore be supplied in the diet usually combined in proteins. Amino acids have different values as building materials for the human body depending upon their nature. This means that some proteins contain better type of building material than others. The individual proteins of animal tissues generally closely resemble those of human tissues in their amino acid composition; they can consequently be employed more economically for repair and growth and proteins of such composition are called proteins of high biological value or first class

protein. The individual protein of vegetable foods frequently have very different type of amino acid pattern and so cannot be so economically built up in human tissues; such proteins are said to be of low biological value.

Apart from body building processes some proteins (amino acids) can be converted into glucose and can be used for giving energy when needed. In an average an adult require 100 gms of protein daily.

Carbohydrate : Carbohydrate is a compound which is formed by the combination of carbon, hydrogen and oxygen. It is the most preponderant element in the human diet. Calculations have shown that an average Indian diet consists of about 400 to 500 grams of carbohydrate per day. The type of carbohydrate usually consumed in the human diet are mainly starch present in cereals and various types of sugars like cane sugar, milk sugar and glucose. The main function of carbohydrate are to supply energy to the body in the form of calories, to produce fat in the body and also as a structural unit of the nervous system in the form of cerebroside.

As a result of digestion, starch, cane-sugar and milk sugar are transformed to grape-sugar or glucose, before they are absorbed by the body tissues, and in this form they are liable to be more easily absorbed than fats or proteins. The excess of sugar is stored up as glycogen in the liver and muscles. The glycogen stored up in the muscles disappears in proportion to the work done. Therefore, the oxidation of sugar results in the formation of energy which by the help of muscles is utilised to do work. Oxidation plays an important part in the production of heat which is very much needed by the body.

The chief food stuffs where carbohydrate is present are cereals, vegetables like potatoes and pure carbohydrates like sugar. An adult should take an average of 300-400 gms. of carbohydrate per day.

Fat: Now-a-days the term "lipide" is more often used in place of the term "fat" as the former compound includes a group of compounds having properties similar to fat.

Fats are formed in both animal and vegetable kingdoms. The fats of animal origin are composed of glycerol and fatty acids which are saturated in nature whereas the vegetable fats are composed of glycerol and fatty acids which are unsaturated in nature. At room temperature animal fats are usually solid whereas vegetable fats are liquid.

Fats are of great importance in human nutrition. The functions of fat are mainly to supply energy in the form of calories to supply fat soluble vitamins, to act as a packing material around the internal organs of the body, to act as a non-conductor of heat

in the subcutaneous tissues and also a structural unit of some tissues in the body like nervous tissues.

There is an interesting saying in Sanskrit which says "ऋणं कृत्वा घृतं पिबेत्" It means that one should take Ghee (fat) if necessary by taking a loan. The delicacy and importance of fat in our daily life from the ancient times is expressed beautifully in these few words.

6. **Conclusion:** All of us know that there is a close relation between the body and mind of an individual. A sound mind can develop only with the help of a healthy body and people can grow healthy only with proper nutrition. Mere consumption of food does not amount to what is called nutrition. It is only when all the different elements of food provided by a balanced diet and properly utilised by the body for its nourishment that we use the term nutrition covering all the processes of digestion, absorption and assimilation. It is the proper nutrition that keeps our body in working order and also helps us in maintaining a healthy body and mind.

BIBLIOGRAPHY:

(1) Journal of Indian Medical Association.	(7) Physiology—Samson Wright.
(2) Indian Journal of Public Health.	(8) Food and Nutrition in India.
(3) Science Today.	(9) Tropical Nutrition and Dietetics
—Lucius Nichols.
(4) Science Reporter.	(10) Proteins in Foods—Kuppuswamy,
Srinivasan, Subrahmanyam.
(5) British Medical Journal.	
(6) The Practitioner.	

THE MODERN SANJAYA

Sri D. R. Deb,

Department of Physics.

In Mahabharata, we find that 'Sanjaya' enjoys the marvellous power of hearing and viewing an event from far away and gives a running commentary of the war of 'Kurukshetra' to emperor Dhritarastra. Today, 'Sanjayas' are scarce, but you have 'Dur-Darshan' (Television—as it is called in India), the blessed marvel of science to bring to your living room, an exciting match of foot-ball or cricket or Niel Armstrong walking on the moon. Today, television has mingled so much into every aspect of western life, that it has ceased to evoke the sense of wonder it really deserves. And in a decade or so, such will be its fate in India too.

Unfortunately most of us are yet to set our eyes on TV set. But no harm, if we try to delve into the mystery behind the TV screen—lest television arrives at this part of the country tomorrow.

There are two essential components in a TV system—a transmitter and a receiver. Suppose, to your friend standing at a distance, you mimic the motion of drinking from a cup and point down towards the canteen; you mean that you are going to canteen for a cup of tea and probably want your friend to join you there. See how you have transmitted a signal to your friend. Here your hand is the 'transmitter' and 'eye' of your friend is the 'receiver'. In a television system, the TV camera 'sees' a picture & transmits the 'picture pulses' along with radio waves. The TV set or the 'receiver' in your living room 'decodes' the picture from the radio waves, and reproduces it on the TV screen. A human eye sends the message to the brain through optic nerves while a TV 'eye' sends the picture message through the radio channel. Hold an ordinary half-tone black and white newspaper photograph at reading distance. A careful inspection will reveal that it is nothing but a collection of a huge number of tiny 'dots'. These dots vary in density to distinguish between light and shade. When we look at a picture, our eye roves it over explores the tiny dots, taking a group of a hundred thousand at a time. The optic nerve which is really a collection of a large number of nerve fibres, can easily handle those fanastically large number informations and transmit the whole message of the picture at a time to the brain. In other words, we 'see' a picture at a time and not by bits. A TV camera likewise 'looks' at a picture by 'bits' but the chief drawback is that unlike the optic nerve, the 'channel' of transmission to the receiver is only one viz. the radio channel.

The process of transmission by TV is indeed interesting. The TV camera has an exploring or 'scanning' spot, which roves

over a picture or scene in the same manner as the eye scans the lines of a book page. The spot starts at the top left, moves along a horizontal line to the right, quickly flies back to move along the following horizontal line and so on until the whole picture is covered when the spot again starts at the top left. This is shown in figure 1. The transmitter sends informations about each bit of the picture along each line one by one and the receiver reproduces each bit of the picture on the TV screen, exactly in the same manner as the picture is scanned.

Has it occurred to you, how then you see a whole picture at a time, if it appears on the screen by bits? The credit goes to the wonderful phenomenon of 'persistence of vision'. Impression of each bit appearing on the screen, is retained in the human brain for about one tenth of a second. If a full picture can be reproduced by bits in less

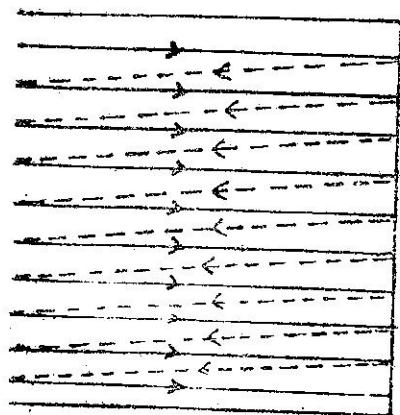

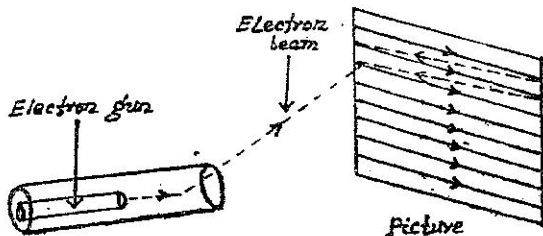
FIG. 1.

Left to right bold lines are scanning lines. Dotted lines are 'blanked' flyback lines. The frame represents the picture to be televised.

than this time, the first bits in the brain will still be retained when the last bits appear. Thus you see a whole picture at once. In

fact, in modern TV, as many as thirty pictures are scanned and reproduced per second while movie pictures are screened at the rate of 24 pictures per second. If these frames are slowly changing in sequence like moving of a hand, we have a picture in motion, because a movie is nothing but a collection of still pictures in proper sequence. Another interesting point is that, the higher the number of lines a TV picture is divided, the finer is the picture. This number varies from country to country e.g., 405 lines in Britain or as high as 819 lines in France. The whole picture to be televised is divided into about 200,000 picture dots or a TV camera has to scan and transmit 200,000 X 30 i.e., 60 lakhs of picture dots in one second. This fantastic job is carried out efficiently by 'electronic scanners'.

Let us see how this scanning is done without going deep into the physics of television. In earlier days, scanning was done mechanically by rotating discs with holes. As the speed of the rotating discs was limited, this method could not produce good pictures and was doomed to failure. We shall therefore

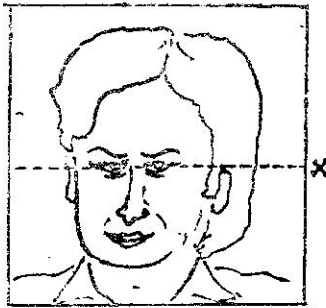
Scanning in picture tube.

FIG. 2.

consider the electronic scanning only. Here comes an important phenomenon called 'Photo-electric effect'. This is a process by which electrons are produced when light falls on certain substances (i.e. light is converted into electricity). The strength of this cur-

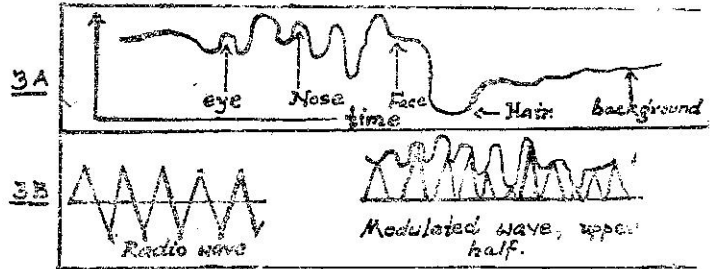
rent depends on the brightness of light falling on such substances. In a TV camera, a scene or a picture to be televised, is first focussed on such a screen coated with a photo sensitive substance, like cesium-silver compound. Electrons emitted from this screen produces another "Ionic image" on another glass plate. Now an elec-

radio waves), and reproduce the picture on the TV screen. Here comes 'Fluorescence' —a phenomenon just opposite in sense to 'photo-electric effect.' In the picture tube is another electron gun, from which a beam of electrons traces lines on a screen in synchronous speed with that of the camera. The flourescent coating on the screen glows de-

Picture to be televised.

x - marks shows a particular scanning line.

3A - Video waveform corresponding to the line marked x.

3B - Modulated radiowave.

FIG - 3.

tron beam from an electron-gun, like a narrow beam from a pencil torch scans the image with rapid left to right motion and cover the whole of it in the fashion of reading a book as shown in the Fig. 2. The beam is reflected from the image but its intensity will vary as it passes along a line over the picture dots. This is just as the way a bright part reflects more light while a dark part reflects little or no light. We say that the reflected beam is 'modulated' and produces a 'Video waveform' as shown in Fig. 3A. Here the peaks represent bright parts like face, cheekbone, bridge of nose, eye etc. and depressions represent dark portion, like shadow, hair etc. This waveform is mounted over high frequency radio wave, as in Fig. 3B. The job of the receiver is to receive these 'modulated' radio waves, demodulate it (i.e. to separate the picture informations from its carrier, the

pending on the strength of the beam. Thus tracing lights and shadows. The total effect of the light dots and shadows varying in intensity produces the TV picture.

Another little interesting point is that, the electron beam is shut off by 'blanking pulses' when it is travelling back to the start of next scanning line of the TV screen. This blanking is indicated by 'dotted' lines in Fig. 1. The picture signal can also be transmitted over cables instead of radiowaves through space. This is known as 'closed circuit' TV.

To conclude, perhaps a few, lines about 'colour TV' will not be hard to follow. All of us know that ordinary white day light is nothing but a mixture of seven different colours. Also two more colours may be mixed to produce an entirely different colour. Thus red and green combines to

produce yellow. Indeed there are three different colours, viz., red, green and blue called primary colours, which when mixed in varying proportions, combine 'additively' not only to produce every visible colour shades including pastel shades like off white but also black and white. This additive mixing of three colour is utilised to produce colour TV. Each picture is simultaneously scanned to produce three coloured pictures. The receiver reproduces these three coloured pictures super-imposed on

one another on the screen. The result is a colour picture like the original.

Today TV is used for simple entertainment, business, education, politics, international communication, and what not over and above scientific use. With a world wide net-work of TV, as it is being attempted through satellites, nations may be brought under closer ties than ever before by any other agency.

(AUTHOR'S NOTE: In writing this popular science passage, I have freely consulted all available books on T.V.)

**"I am a great friend to public amusement,
for they keep people from vice."**

— Samuel Johnson.

TO
A
READER

— Prashanta Chakraborty
B.Sc. 2nd Year.

Oh, that sweet heart
How can I remember ?
That delighted my heart once,
But now all deemed and gone.

Makes me excited in the days of youth
And, that what she doeth,
Meanwhile I remember ;
Steps of slender go on desert.

Oh, those days like a dream,
Makes me a venom of men.

Oh, that sweet,
Once cheerful and charming heart ;
When comes in an invasion
I become maimed and dumb.

And see those days by the knowledge of spirit ;
The life of man like a planet in an orbit.

No ; No : I can't wink at
The echoes of that name come in my mind-
Through days and nights,
The youth once gone can't be returned;
I feel dizzy, with hopes to be happy.

'ELECTRONICS'

THE BACK BONE OF TODAY'S TECHNOLOGY

By : Partha Pratim Goswami,
P.D.C. (1st Year) Science.

Electronics!—a very common but fascinating name. Perhaps the most widespread and exciting arena of to-day's science is 'Electronics'.

'Space-Age', 'Rocket-age', 'Computer-age' name the present era, in all these sciences we find diversified application of electronic-technology. A few decades back, it was said that development of a country depends on her development in steel and other heavy industries but today it is more correct to judge the prosperity of a country by her development in electronic frontier. This is because, today sophisticated electronic instrumentation is indispensable for every field of scientific activity. The scope of the subject is so vast and varied that it is not possible to get even a smell of it in these few pages.

Many of us however confuse the terms 'Electronic' and 'Electrical' to be same. Though they are closely co-related, they are not identical. In electrical devices, the

streams of electrons flow "in" a conductor-wire. But the devices are termed as 'Electronic' when conduction of electrons take place "outside" a conductor, in a special type of tubes called electron-tubes, or through semi-conductors (like silicon, germanium etc.) The electron-tubes (either evacuated or gas-filled) are the building-bricks of electronic-equipments. They may range in size from tiny $\frac{1}{2}$ inch bulbs to tubes taller than a man. We are not going to complexity of their structures here.

The modern civilization, as it exists today is difficult to be imagined without electronics. Let us have a bird's eye-view at the vast frontiers of the exploding technology of electronics.

Electronics & Communication

With use of electronic-technology, the science of communication got a tremendous boost and quickly it arrived from the age of Morse-Code telegraphy, to interplanetary

radio-signal transmission. The first earmark in this field was the invention of wire-less transmission, followed by invention of transistors (1948). From sound and signal transmission, men entered the age of visual image transmission by Television. All these went to form a new branch of science—"Telecommunication".

Then came the fantastic age of satellites. The satellites are now employed to transmit wireless or TV broadcasts across continents via space. The satellites also transmit the signals from remote space. Thus the entire world has been linked up with a close communication network. Today the people of the U.S.A. as also of other countries where TV is installed can see what is happening on Mars by simply sitting before their TV set.

Computers

The Electronic computers are now indispensable where complex calculations are necessary. They have proved to be much more faster and reliable than their human counterparts. In industry, they are now employed for inspection and automatic control of machine tools. The computers also serve for quick bookings or cancellations in air-service or railways. Their diverse functions range from data-processing in industry, calculations of complex sums, collection of weather-data and their forecast, to even tracking of criminals or medical diagnosis. A recently designed computer in Germany can find the diet best suited for a patient in less than a minute.

The Viking I and II space-craft, sent to Mars, are nothing but computerised laboratory, fed with some specified instructions. When directions are sent to it in form of coded-radiosignals, it compares them with the stored instructions and correspondingly

releases new signals to operate its electronic equipments.

Electronics in Defence, (Radars and Missiles).

Radar (Radio Detection and ranging) was an important electronic development of World War II. It helps detection of aircrafts or distant naval ships or other such thing by means of echoes of radio waves. Apart from military use, they can also be used in manifold ways such as testing the solidity of railway-tracks.

With advancement of rocket technology, the guided missiles have become highly powerful. Their electronic control system is sophisticated, that some of them like ICBMs (Inter continental Ballistic Missiles) are capable of travelling 10,000 miles and hitting the targets (either in air, land or under water) with almost perfect accuracy.

Electronics in Biology and Medicine.

But for the sophisticated electronic equipments, the biological researches would have lagged far behind. The all biological experiments in Viking Lander is today carried on by electronically equipped devices. Two very important contributions electronics in field of biological research on earth are Electron microscope and X-ray microscopes.

In medicine, electronics have wide use specially in surgery, pharmacology etc. An interesting application is Electro encephalograph (E.E.G). It records the tiny electric waves emanating from brain-cell and can detect any kind of tumors, (space occupying lesions) in brain. There are many other such life-saving equipments like cardiac monitors, pace-makers, Electro cardio-

graphs (E.E.G). Another interesting equipment is Foetal monitor, an ultrasonic foetal fleant detector to study in foetal well being in the mother's womb.

Bionics

A new and fascinating branch of science has come to light in recent years as a combination of biology and electronics. It is termed as Bionics. The chief objective of science is to study the process in living systems for finding some clues so as to develop electronic devices that resembles as living bodies. The development of this sciences promises to replace in active or handicapped human organs by almost active ones. Scientists working in this field have already been able to produce neurone or nerve-cells that function almost the same way as living ones.

Entertainments & Consumer Equipments

In fields of entertainments, the use of radioes, record-players, stereos, cassettes need no new mention.

The many other inventions of electronics are Geiger-counter (for detecting radioactive emissions), under-water camera, Fathometer sounders, Infrared telescopes Video-Tape recorders, Automatics Door openers, Automatic head light dimmers, Teleprinters, Railroad signals, Furnace temperature control and a thousand others, the mere namings of which would make a book. Without going to their details, let us, be a little acquainted with Lasers.

Lasers :

Lasers are a new development associated with electronic science. In a very brief way they can be defined as a device, that pro-

duces an intense, sharply concentrated and highly parallel beam of light. In full, they stand for "Light Amplification By Stimulated Emission of Radiation. "The high intensity of lasers has made them suitable for different uses in medicine, such as the focussed beam can be used as a surgical knife, with more prcision. This is used mostly in ophethalmology and surgery. They are also used for burning tumours or other ulcers on minute spots of tissue with great accuracy, or for destroying cancer-cells, sealing injuries of blood vessel, or microsurgery of cellular aberrations.

Lasers have got many other scientific uses, like ionisation and dissoeiation of gases, study of atmospheric levels and a host of others.

Electronics in India :

Before independence, Electronic industry in India was like a child of malnutrition. There were unplanned growth of some industries in small-scale, and she had to depend mainly on imports for electronic equipments. Today also, the electronic industry in India is yet to come at par with those of the developed countries.

But it is true that within the last decade, she has made tremendous headway in this field and today Electronic Industry of the country is going fast at an annual average rate of 20 percent. Indigenous know-hows have developed in almost all branches of the technology like Tele-communication, Computers, radar, luxury goods, microwave system, medical equipments and a lot others. The credit for this goes to the devoted scientist of different government and private organisation like Bharat Electronics Ltd, Electronic corporation of India, Cen-

tral Electronic Engineering Institute of Pilani, Satellite Tracking Radar, and Transmitting-Receiving Station for international communication have been commissioned by the Department of space. And, as we know, India has made a big stride in satellite communication by sending its first satellite (Aryabhata) in orbit.

In luxury electronic goods like stereo systems, taperecords, we are more or less self reliant today, but as I have said, they have not yet attained international stan-

dards. It is our common experience, that our taperecorders, or transistors are not always upto the mark.

Electronic-technology has expanded so wide that today it has made room in almost every phase of science, and development in it can practically accelerates every development of national life. So for our own prosperity more strides are to be made in this field from both Public and Private corners in a planned way.

The informations for this article have been taken from various magazines specially:—

- (a) Science Reporters.
- (b) Science, today.
- (c) Carriers in Science.

**“Men love to wonder, and
that is the seed of our
science.”**

— Emerson.

HIS AUNT

Sri Joy Bahadur Gurung.
P.D. Science II year.

He was then a final year student in the Katmandu Medical College and had come to Digboi for a few days to attend his younger sister's wedding. His parents passed away when he was a child. There were no relatives except his Aunt.

When he was with his parents, it was here that he met Aunt Phulmati for the first time in his life. When her Rickshaw stopped outside his house, one of them looked out and shouted, "It's Aunt Phulmati!"—and all of them, young and old rushed out to receive her. She was a peculiar woman. When he proceeded to pay off the Rickshawala, she smiled at him and said that she had already paid him. "How bad of you, Auntie!" He then protested.

Aunt Phulmati was past thirty five. In her face always seen a sea full of love for children. But what fascinated him most were her eyes. For the love in those eyes was boundless.

They were remarkable eyes—the like of which he has never seen on any woman's face. Eyes, which attached no more importance to the bitterest experience of life..... Eyes, strange..... Eyes forgiving and full of sympathy.....

News of her arrival went round as she entered the courtyard. She gave a five-anna coin to each of those present as they came forward to receive her blessings. In a few minutes she distributed more than a hundred coins from her basket. When all had been blessed she raised her eyes and looked at the little girl who stood fanning her. "who are you?" she asked.

"I-I D-Devi," replied the very little girl with her children tongue.

"Oh, I see, little budy, I had completely forgotton you, come, let me embrace you."

Aunt Phulmati hugged the little girl, kissed her little cheeks and gave some more coins.

Uncle Nawaraj was just the reverse of Aunt Phulmati. He was as wicked as she was saintly. He was complete rake. He drank and ran after woman. He was prosperous merchant his prosperity however, did not confer upon him the right to wreck his wife's life. But strongly enough, Aunt Phulmati did not complain about the treatment she got from her husband.

That was the day of his younger sister's wedding. Uncle Nawaraj, of course, did not attend the marriage; but Aunt Phulmati was very much there, she looked after the guests all the day with whole hearted devotion. Her face radiated with joy, shedding happiness around her. Such was Aunt Phulmati!

After doing his M. B. from Katmandu, he set up as a doctor. He worked hard but his practice did not pick up. At his Aunt's calling, he eventually came over to Digboi, where she helped him to set up a clinic at the corner of Tinali. He was busy the whole day, and life like a spindle, started revolving on a fixed axis, leaving him hardly any time to call on relatives or friends. Consequently, he could not go to see Aunt Phulmati for many years.

One day, surrounded by his patients, he was busy writing out prescriptions when a man from Bapapung Basti, pushed forward through the crowd of patients gathered round him.

"Come quickly, Doctor Saheb!" said the man, "Your Aunt is serious."

He hurriedly went with the man. Aunt Phulmati had been living with the man at the far end of the Basti. As he entered the room he found her sitting propped up against bolsters. She was clutching her heart with her right hand and breathing heavily. Although she was panting, he smiled as she saw him.

"What's the trouble, Auntie?" keeping her hand on his hand he asked.

"Nothing much, my son. It was death knocking at my door.....For four days I had raging fever.....Then suddenly my body

went cold.....as ice.....a strong pain clutched at my heart. I then shouted, "Ho, someone, hurry up and fetch Joylal. He's the only one who can bring my life Now, that you have come, I know I'll be saved".

She looked at me hopefully, "Auntie, do not get fear, you would be well". He stretched out his hands towards her arm.

Aunt Phulmati was well in a couple of weeks and started going out as before. After a week of this event uncle Nawaraj passed away in a car accident. Uncle's death made no difference in her daily ritual. In her white sari went well with her silvery hairs, she looked more imposing than ever before.

The bird of time had flown.....Days were passed slowly The years were gone away There was a vast alter between the past and the present. In the mean time he had set up clinics at Dibrugarh inside the Renuka Talkies. He had been so busy in clinics that he could n't come to see to his Auntie.

Aunt Phulmati was then sixtyfive years old. As before, she continued to live in the same place.

One day he had to come to Digboi for some reasons. As he entered Aunt Phulmati's house, she heard his footsteps and called out, "who's it?"

"It's me!" he stepped forward and smiled. She could not recognise him. Thirty years is a long time. She had grown thin and feeble and she walked very slowly.

"I'm Joylal"—your nephew.

"Oh, my little son?"

Her voice became thick with emotion. She came to him and patted him on the head, her trembling fingers going all over his body. "Where have you been all these times? Have you forgotten your old Aunt?" In those eyes was a sea of question. "Oh, no Auntie! how can I forget you - I am still indebted to Aunties!"

"What kind of debt? "Aunt looked at me, puzzled.

"Those clinics, and the great degree of the doctor, Auntie!"

"Oh, that!" she remembered and smiled tendely. "son, one's has always one's debt. This life itself is a debt Do you think I am not your Auntie not your father not your mother if you see from that angle then how can you say that what I did for you through my whole life is a debt."

He had made no answer of his Aunt's question. What could he say to Aunt in the moment! He was standing without a reply.

"My hands and my feet are no good now" Aunt Phulmati was again saying with weak voice, "Are you listening, son?"

"Yes, Auntie, I am listening". He bent down to touch her feet. Blessing she clasped him to her bosom" son, will you do one thing for me?" She said suddenly as he was returning to go.

"Yes, Aunti".

"Can you come tomorrow? say, sometime

in the morning, I want to see you."

"Why Auntie, he was surprised," Are n't you seeing me now!"

"My eyesight is going very bad in these days. I can't see clearly at night. If you come in the day time I could have a good look at you, son, I have n't seen you for the last thirty years.

His eyes brimmed with tears, "I'll surely come Auntie! surely come His voice trembled with emotion.

Next morning he was going to Aunt Phulmati's house. At the turning of the basti, where house was, he saw people in four or five standing there silently with bowed heads. Sensing some accident, he hurried towards the house.

He met more people gathering there. Some eyes were expressing distress and some eyes with tears. Aunt Phulmati was no more she had already died in the morning.

Her dead body was lying on the floor in her inner room, wrapped in a white sheet. Some relatives were singing Bhajan and a pandit was chanting mantras.

Her eyes were closed, her childlike face ashen. Her closed mouth was looked laughing yet too as if she was seeing him. He looked at the death body with a very sad eyes. Her voice came from far to his ears". I can't see clearly at night if you come in the day time I could have a good look at you son, I have n't seen you for the last thirty years

ANTIBIOTICS

By : Sri Mohendra Bharali
Dept. of Botany.

An antibiotic is a chemical substance produced by a living organism that demonstrates inhibitory or germicidal activity toward micro organisms. Usually the term is applied to compounds produced by microorganisms. However some scientists believe that the term should include the antimicrobial substances produced by higher plants as well.

Antibiotics are produced by fungi, bacteria, actinomycetes, algae and lichens. The most important and fertile source of commercially important antibiotics is the genus streptomyces. A large proportion of antibiotics used in the fields of medicine, agriculture and for food preservation is produced by species of Streptomyces. Bacteria are sources of a considerable number of antibiotics only few of these are of commercial importance. Among the latter are bacitracin, polymixin B, tyrothricin and nisin. Many molds also produce antibiotics. The penicillins are outstanding examples of mold produced antibiotics. Florey et al (1949) have supplied a storehouse of information on the penicillins and much data on the antibiotics formed by moulds.

The following are sources of the antibio-

biotics of proved value or of promise in the fields of medicine food technology and agriculture.

Actinomycin	Nystatin
Amphotericin	Oleandomycin
Anisomycin	Oxytetracycline
Bacitracin	Penicillins
Candididin	Polymyxin
Carbomycin	Puromycin
Chloramphenicol	Ristocetin
Chlortetracycline	Streptolydigin
Cycloheximide	Streptomycin
Cycloserine	Subtilin
Erythromycin	Synnematin B
Eulcin	Tetracycline
Fumagillin	Thiolutin
Griseofulvin	Thiostrepton
Neomycin	Tyrothricin
Nisin	Vancomycin
Novobiocin	Viomycin

Only a comparatively few of the many antibiotics produced by microorganisms have been selected for manufacture on an industrial scale. Antibiotics used in medicine should be relatively non-toxic and should not precipitate the serum protein cause hemolysis of the blood or adversely affect the phagocytes. They should be soluble in

water, reasonably stable and effective against pathogen under conditions of use. They should be well tolerated by the individual in the dose required. Obviously no antibiotic is undesirable reaction in the patient. Hussar and Holley (1953) have discussed many of the reactions of antibiotics.

Excellent discussions of methods for isolating and screening culture for antibiotics production have been made by Waksman (1947), Florey et al (1949), Pratt and Duffrenoy (1953) Duggar (1950) reported on the isolation of culturable fungi from diverse habitats, Waksman and Lechevalier (1951) discussed the principle of screening antibiotic producing organisms.

Isolation Methods:— The procedure known as the 'crowded plate method' 1-ml portions of 1 : 10 to 1 : 1000 dilutions of soil are plated with nutrient agar and incubated at temperature ranges suitable for the growth of bacteria. Antagonistic organisms (those producing antibiotic substances) will produce clear zones around their colonies as a result of inhibiting the growth of adjacent bacteria or of destroying them. Such organisms isolated in pure culture and the antibiotic is extracted, studied and identified.

Occasionally the researcher is interested in isolating new strains of a particular species or a group of organisms for the purpose of obtaining a new strain that in better order and Coghill (1944) desired to isolate new strains of the *Penicillium notatum*-chrysogenum group provided that the mould turned out to be a member of the *P. notatum*-chrysogenum group, it was next submitted to a screening test to obtain some idea of its value, as a penicillin producer.

Screening Techniques:—The purpose of the screening technique is to determine antibacterial, anti-fungal or antiviral action and to separate promising isolates from those of little or no value.

There are various methods for screening antibacterial and antifungal isolates Florey and associates (1949) described several methods but in general procedures are of two types those in which the isolate is used with several test organisms simultaneously and those in which one or more isolates or their extracts, are used with one test organism at a time. In one popular procedure, the isolates is streaked across one side of the plate and incubated at its optimum temperature until it was produced antibiotic activity in the growth medium. Cultures of four to seven test organism are than streaked at right angles to the isolate. The plates are incubated at the optimum temperature of the test organisms. The test organism are inhibited by the isolate it They are sensitive to the antibiotic substance' produced by it, the width of the clear zone depending on the degree of sensitivity to the antibiotic.

Tests to determine identity of antibiotic:—Fischbach and Leviue (1953), Grove and Randall (1955) and others have described tests for the qualitative identification of antibiotics. The obtainment of data relating to infrared and ultraviolet absorption, crystallography melting points and bioassay is essential for confirmation of the identification. The use of paper chromatography is often a valuable tool for this type of testing.

Isolation and purification of antibiotics:— The object of isolation is to separate minute amount of antibiotic from producing cells and large volume of spent medium. Firstly

mycelium or cells are removed by filtration or centrifuging. Second step is to remove the antibiotic from the medium by solvent extraction absorption or precipitation, or a combination of methods. Purification is accomplished by additional solvent extraction, by distillation, by sublimation, or by other means. The product may be sterilized and reduced free of pyrogens (fever producing substances) by filtration through molecular or other bacterial filters.

The following is the general description of some of the antibiotics having promised value.

1. **Chloramphenicol** : This antibiotic was produced commercially by fermentation by *streptomyces venezuelae*. This antibiotic, first described as chloromycetin. Later after its chemical structure was determined, it was manufactured by chemical synthesis. The antibiotic is fairly stable in aqueous solutions over a pH range of 2 to 9. Chloramphenicol is a broad spectrum antibiotic which is effective against Gram-positive and Gram negative bacterin and reckettsime. It is mainly effective against salmonella typhosa.

2. **Griseofulvin** : It is produced by penicillium griseofulvum *P. nigricans*, *P. urticae*. It is slightly soluble in water. It is effective against Botrytis species.

3. **Erythromycin** : This antibiotic is produced by *streptomyces erythre us* (waks man). This is extremely soluble in acetone, alcohols, chloroform, ethyl acetate. It forms salt with acids readily and is stable in the range of PH 6 to 8. Erythromycin is particularly active against Gram-positive bacteria including micrococci, streptococi, pneumococi and corynbacterium, diphtherial and

has shown excellent results in the treatment of infections caused by resistant strains of staphylococci, particularly resistant to other antibiotics.

4. **Neomycin** :—Neomycin was discovered by Waksman and Lechevalier (1949). It is a complex compound produced by *streptomyces fradiae* and consist of Neomycin A, B and C. It is active against a large number of Gram-positive and Gram negative and acid fast bacteria.

5. **Cycloserine** :—It is discovered by Harned and Kropp and described by Harned etal (1955). It is produced by *streptomyces orchidaceous*. The dry crystals are stable at room temperature and withstand heating to 100°C. It has shown particular promise as on antitubercular agent. Epstein etal (1956) reported that it was an efficient antibiotic agent for the treatment of acute and previously untreated cases of pulmonary tuberculosis.

6. **Novobiocin** :—Novobiocin is one of the newer commercially produced antibiotics. It was discovered independently by two different laboratories. Smith and associates (1950) reported its production by *streptomyces nivens*. Novobiocin is a crystalline compound and stable at PH 7.5 to 9.5. Good activity has been demonstrated in vitro toward Gram positive micrococci, and Gram negative bacteria such as *Pseudomonas*, *Pasteurella*, *Hemophilus*, *Proteus* and *Xanthomonas*. Clinical studies have indicated that this antibiotic is particularly effective against micrococcal infections, especial ly those resistant to penicillin.

7. **Oleandomycin** :— Oleandomycin is produced by *streptomyces antibioticus*. It was first described by sobin, English and

celmen (1955). It is active chiefly Gram-positive bacteria, mycobacteria, rickettsiae, large viruses and some protozoa. It is effective in high percentage of cases against antibiotic resistant clinical isolates of *Staphylococcus*. Combined with oxytetracycline it shows synergistic action toward a number of resistant microbes.

8. **Penicillin** :—It is the most outstanding antibiotic and was produced by *Penicillium notatum* discovered by Alexander Fleming (1928) Penicillin is active against certain Gram-positive bacteria in the presence of blood, pus and body fluids. It is non-toxic, for very large doses may be administered a relatively long period of time without injurious effect. It is soluble in water, acetone, amylacetate, cyclohexane, ethyl acetate, ethyl alcohol etc. Penicillins are compounds of the general formula $C_9H_{11}O_4 SN-R$ in which R represents the radical or group that is different for each type. Most penicillins are mixtures, usually of types F, G and K but Penicillin G is produced in large quantities and considered to be most practical. Type F-penicillin was the predominant type produced during the early years of world war II.

(9) **Streptomycin** :—This antibiotic is produced by *Streptomyces griseus*. The finding of this chemotherapeutic agent culminated extensive surveys and numerous analysis and tests. Much promise is held in connection with the treatment of tuberculosis. It is soluble in water and relatively stable. Strong alkaline solutions are destructive to streptomycin and resistant to the action of enzymes and other biological agents. This antibiotic was discovered by Dr. S. A. Waksman.

10. **The tetracyclines** :—This group of compounds includes chlorotetracycline,

oxytetracycline and tetracyclines, which are classified as broad spectrum antibiotics. Generally they are effective against Gram-positive and Gram-negative bacteria and species of *Rickettsia*. They are widely used for combating infections in human being and animals, including amoebiasis, diarrheas, shigellosis, and other disease conditions. In addition chlorotetracycline and oxytetracycline are used in animal feeding. For the preservation of food chlorotetracycline is also known as Aureomycin was discovered by Duggar (1948) and produced by *Streptomyces aureofaciens*. Oxytetracycline is known as terramycin was discovered by Finlay et al (1950) and produced by *Streptomyces rimosus*. Tetracycline may be produced by chemical synthesis or by fermentation.

Antibiotics are being used commercially to extend storage life of perishable foods, particularly poultry, fish and meat. A considerable amount of research and study has been carried out by plant pathologists since 1950 to determine the value of antibiotics for controlling plant diseases of bacterial and fungal origin. Antibiotics are used in the feeding of chickens, swine, young calves, lambs and other animals. The antibiotics which have been used most widely include penicillin, chlorotetracycline and oxytetracycline. The latest possibly not the last in the series of antibiotics is jawaharicin which was discovered in 1969 by Dr. D. K. Roy at the Institute of Biochemistry and Experimental Medicine in Calcutta from a species of *Aspergillus* growing on rotten potato tuber. This antibiotic has proved to be very active against various diseases such as pox, polymyositis, influenza etc. and against amoebic dysentery, leukaemia (or blood cancer, a deadly disease) and various forms of tumours.

THE LAW OF NATURE

Miss Dalbir Kaur,
D.C. 1st Year Arts

Once a rose asked its branch
Being rusty at instances.
Do you love me? O mother!
Parents love their child as other.

Yes, Yes, why not dear,
As you grow, I feel cheer
So I serve you in a fair way,
I love you so, never can they.

Rose shakes its petals with joy.
Then why you behave with me like toys?
When I enjoy my youth days
Why you let me destroy in the ways?

Branch laughed in a cool manner
Nature's law is equal, even for lords.
Even a man becomes time's victim
O man of fifty or a boy of sixteen.

So, O rose! apart from every moment,
law of nature.

Those never destroy in the ways who
leave their fair Signature.

JUDO

Prafulla Bordoloi,
P.D. 2nd Year Science.

The ancient Japanese way of defence and offence without weapons in personal encounter 'Ju-jitsu' has become today one of the most modern games. It has attracted much popular attention all over the world. Judo is strictly an outgrowth of 'Ju-jitsu'. Young people of the U.S. have taken fancy to it. They are encouragingly taking up judo and finding it truly, a sport of the 1970's. The packed gallery of 'Judo Ground' in the recent Olympic 1976 assures once again its immense popularity.

Judo is exciting to watch. For a sportsman, it is pretty but a little bit hard method of getting and keeping fit. It needs hard work for a rewarding success. But, without even achieving that level a little practice of judo helps to build a swift mind and body. A body with immense stamina and strength is a possession a normal human being feels proud about.

Judo is popular

Combat sports are not new to us. It has gained popularity from the early years. No man can ignore the importance of self-defence. For self-defence, judo is considered to be the best method. In Japan, people's

attitude towards judo is worth to be acclaimed. Judo was long an exclusive property of Japanese nobility. Their views on judo widen our narrowminded outlook on combat sports. There is so traditionally well kept and developed that today it matches with any advanced modern game. Judo has become, to some extent, a part of Japanese culture.

In Great Britain also judo is gaining extensive popularity day by day. At first the British officials banned judo except as a sport of self-defence. But in recent years the English people show their keen interest to learn the sport. Now even the officials are eager to recognize it as a pure and simple sport which can even be taught in educational institutions. England has quite a good number of juduka (who play judo) of high grades.

Grading

A juduka is recognized by his belt to what grade he belongs. The colour of the belt of a juduka shows his efficiency over the game. The grades are divided into Kyu (pupil) and dan (degree) sections. A learner first wears a white belt and after

having a course he is allowed to wear the yellow belt (9th Kyu). He is awarded later

the following belts after having passed the respective exams—

9th kyu	Yellow belt	1st dan	Black belt
8th kyu	Orange belt	2nd dan	Black belt
7th kyu	Orange belt	3rd dan	Black belt
6th kyu	Green belt	4th dan	Black belt
5th kyu	Green belt	5th dan	Black belt
4th kyu	Blue belt	6th dan	Red & White belt
3rd kyu	Blue belt	7th dan	Red & White belt
2nd kyu	Brown belt	8th dan	Red & White belt
1st kyu	Brown belt	9th dan	Red belt
		10th dan	Red belt
		11th dan	Red belt
		12th dan	White belt

Although the grading is upto 12th dan (white belt) yet nobody has upto now crossed 10th dan. Usually the world champions are of the category 4th or 5th dans. Theoretically, of course, a judoka can have a white belt (12th dan) as far as technical panel of judo allows but this is practically impossible.

At the starting there was no weight categories of judoka. Just like any open events anybody of any weight could join in com-

Seniors and Juniors

Lightweight—Under 63 kg.
 Welterweight—63 kg. to 70 kg.
 Middleweight—70 kg. to 80 kg.
 Light heavyweight—80 kg. to 93 kg.
 Heavyweight—Over 93 kg.

petition. Even the first three world championships had no class regarding the weights of the participants. It was traditionally believed that even a small man could defeat a big man. Open events of judo still take place in All Japan Championship. But as soon as judo was introduced to the olympic games in 1964 in Tokyo categories came in accordance with the weights of the judoka. The classes of senior, junior espoir (not adult) are as follows—

Espoir

Lightweight—Under 58 kg.
 Welterweight—58 kg. to 65 kg.
 Middleweight—65 kg. to 75 kg.
 Light heavy weight—75 kg. to 85 kg.
 Heavyweight—Over 85 kg.

HOW THEY FARED AT MONTREAL Open CATEGORY :

1. Haruki Uemura (Japan)
2. Keith Remery (Britain)

HEAVYWEIGHT :

1. Sargei Novikov (U.S.S.R.)
2. Gunthor Neuretheur (GDR)
3. Sumo Endo & Allen Goage (U.S.A.)

LIGHTWEIGHT :

1. Hector Rodriguez (Cuba)
2. Eunkyng Chung (S. Korea)
3. Jozsef Tuncsik & Felice Mariani (Italy)

Some Dos & Don't

A judoka as well as any sportsman should be aware of bad effects of alcohol and tobacco. A few successful judoka drink and still a few smoke. Smoking unhesitatingly draw out stamina without any consideration. It can be advised to a young man who is interested in maintaining a good stamina better NOT to acquire the habit of smoking and drinking. Once it is acquired, especially the habit of smoking is hard to get rid of. Good sleep in night leaves a sound mind and body for the whole day. A sound sleeper enjoys the soundest body ever possible. For a keen judoka, the right amount of sleeping hours should not be less than eight hours a day.

Judo is merely a sport :

However, no young man should get himself entirely busy with judo or this type of sports. It should strictly be a way of using one's leisure time. It is a fact that however carefully judo is tried to learn from books, no one will become a champion unless he joins a club. Judo is not at all an expensive sport. Judo clubs are friendly places. One must regard a judo club as a place of happiness as well as hard work. You are aiming to become first a black belt and then a champion so you must go where the belts and champions are found. You cannot learn judo from a book with your young sister acting as an opponent!

THE NEW WAVE

Miss Kanchan Chakraborty,
B.Sc. 1st Year.

It was a cold morning of December. Inspector Mr. Anatol and a lady Miss Marie Nere were found sitting on the opposite sides of a table, in the police station of Edinberg. Anatol said,—“Here it is for the second time next time I shall not let you go so easily—remember. “He also added —“Many times I tried to make you understand that you are a girl, pick-pock-etting is not your duty. You can better make a social working party with your neighbouring girls—you are not a tiny-tot, when will you have better understanding?”

“Sir”, said Marie, “it is not so easy to make a social working party. I need a good hand dolers. Who will donate it? Will you? The wealthiest persons of this town? No! never!” She also added, “If I say, you will not believe me sir, that at our cottage my mother is ill. Father died many years ago, and it is not that I did not roam about the whole town of Edinberg for a job. But I was un-lucky” — “Why, have you got no brother?” — asked Mr. Anatol.

“No Sir,” — said Marie, “It was a matter of ten year ago. He murdered a richman and fled away, and never came back. Now I believe, he is dead, therwise he would

have come to see my mother.” Marie cried a little. Inspector Mr. Anatol checked her and said, “—Ok, now pou may go, and hear, try to give up that bad habit”.

Marie went away and Mr. Anatol began to smoke a fresh cigarette and rings were coming out of his mouth.

Coming out of the police station, Marie came straight to their cottage. Jack was also there. Mother asked — “Where had you been so long? I was worried all the days.”

Marie said, “But, how could I inform you? My job itself is somewhat different. Boss said — it was very urgent — I had to go to Rome within a ten minutes. I went by the next flight. So I could not inform you.” “But why, didn’t Jack inform you about it?”

“No.” — mother said, “Jack did not come here for a long time.”

Marie look at Jack sternly.

By the side of the massive building Jack and Marie were found walking on the foot path for the sake of their own concern. A time came when they were found sitting

on the opposite sides of a table in a bar, in the big city of Edinberg. Innumerable cars, busses etc. were passing by the road. The city seems to be very busy. Marie took the cup of coffee in her hand and said, — "I wish to give up the way through which we have been coming." Jack surprisingly asked, — "what you say, then how shall we survive?" This will bring death to your mother.

"The inspector come to me last night in dream," —said Marie, "and advised me to give up the worst way of pick-pocketing, he must havethought about me."

Jack made a hoarse lough and said, "you are not the heroine of the Holly-wood-you are a mere girl——fools rush in where angels fear to tread. Don't waste your valuable time thinking of Mr. Anatol,-Hi-Hi-Hi-Hi."

Dusk came, — in light and shade Marie was found standing under the lamp-post. She saw here and there for a while-Jack came near her. A car atonce passed by the road, slowly and silently a glow-worm came near and went away. Marie took the beg and silently said,—"It seems to have some weight, handsome dolers perhaps." After moving a little Marie said, "you better go to the Medical Hall and bring a doctor for mother. Jack left her.

Marie stood before their cottage for a while, since her child-hood day they have been living in this dilapated house. Her father was a gambler and a drunker too. What he eaened-spent for himself. If her mother told anything against him, she were beaten in a good manner. But after a few days he was murdered by one of his friend in a brothel.

It was a hot noon, of Sunday. Many people gathered in the seashore for sun-bath. Tiny-tots were playing in water, some were playing on sand. Marie was found standing at some distant. Jack came running to Marie, all out of breadth Marie enquired him, "what's the matter?" "Marie, I shall give up the wrong path"—said Jack.

"—Why? Anyhting happened?" —asked Marie. Jack sat down on the sa—nd, and Marie too. "No—No", cried out Jack— "I shall give up that path."

"But why, tell me".—Marie asked.

A little silence. Jack broke the silence and started, "Oh ! what a terrible scene !" A few days ago Robert had stolen the purse of a man, who was going home with his salary. On reacing he noticed that the pocket was empty and the purse was lost. At home his mother was suffering from fever. Doctor would not come without fees. At last the Doctor could not be brought—the mother died before his eyes —the man was shocked and became half mad. Today in the railway station he saw his purse and became like a repulsive and excited like a tiger— jumped on Robert and untttered like a mad—" you have killed my mother. I shall not let you go. You have made my family into wilderness —you have made my life a grave and you have killed me."

"Oh ! how painfull—the heart is be-wailing yet"—said Jack.

"But how shall we survive?" —said Marie.

"Yes, there's a way to survive,—if we

file an application to the Bank, they will of course listen to us, give us money on debt. By that, we shall polish and sew shoes, and we shall, by doing such, not destroy our family and we shall survive the rest of our life." said Jack without any stop.

"—Yes, you are right," said Marie "If

we were to have our fooding on other's shoulder by force, then God would have sent us to this human-tent as human beings. Rather we should come here as dogs and cats. There lies a root-cause behind the human birth, and it is nothing but the act of love. This human birth is the overflow of the love like a stream."

**"The end of all knowledge must be
the building up of character."**

— Mahatma Gaudhi

NOCTURNE

Asish Kr. Sen Kanongoe.
P.D. Science, 1st Year.

Goatsuckers and glow-worms,
As the night breaks, all lean up
Delightfully and sprightly.

They haunt and rummage for food,
some wander alone, some in twos,
From night to mid-night
Delightfully and sprightly.

Glow-worms radiate the world,
Bats eat plantain and flyonrill
Delightfully and sprightly.

Someone embraces their offsprings,
Someone invigorates their little ore,
One exists at shelter for custody;
Delightfully and sprightly.

Gale, thunder and shower,
Snow-fall, blaze and glare.
These create panic among them,
All their gay, amusement end.

Environment is converted into frustration,
All nocturnal livings appear gloomy.

They retreat to their house,
With withered-heart and gush.

"Woe is me ! Egad !" —
They say to God.

+ + +

WHAT IS NEW MATHEMATICS ?

Sri B. C. Katakee
Dept. of Mathematics

Mathematics is commonly known as a static subject. It is no doubt a precise science, we often remark that a certain thing is mathematically true. Its facts are unequivocal. Even many great Mathematicians think like this. But this idea has become obsolete nowadays. The advancement of science in all directions including biological inventions entirely depend on Mathematics.

With such an old background it is quite natural that the teachers who had been teaching traditional Mathematics get puzzled when they face the new things. The parents are equally in dilemma about their children. Teachers both in schools and colleges try to avoid the new things as they are not acquainted with the modern things.

Now, let us be clear about one thing. That is what is new in Mathematics : The vast majority of our layman as well as our teachers generally take this as new as it is being very recently introduced. They think this as has just been discovered. But the truth is that most of the Mathematics introduced nowadays was well known to the Mathematicians. of nineteenth century. Mathematics is an art of saying one thing in different ways. The new curriculum has

been developed through new ways of looking Mathematics. Hence new terminology & new symbols have been introduced. But the basic concepts remain the same. Therefore for a teacher or student who has got basic concepts clear will find the new Mathematics more easy. In foreign countries these are being taught to beginners. This article is just an attempt to remove some of the misgivings & misconceptions about the new curriculum. of Mathematics

The most characteristic features of the new Mathematics are as follows.

(1) It introduces recent & important developments in Mathematics. The world today demands more Mathematical knowledge than the world of yesterday & the world of tomorrow will have more demands. The understanding of Mathematics has become a pre-requisite of an intelligent citizenship in foreign countries. It has become necessary therefore to introduce the new things in our curriculum.

(2) New Mathematics puts a greater premium on logic. Traditionally we have been teaching Mathematics by starting with definitions. Without certain axioms defi-

nitions cannot be given. We define a line as 'A line is a length without breadth'. An intelligent student will ask the definitions of length & breadth before accepting the definitions of a line. Therefore one definition will lead to another. A quest for definitions will be endless and as such the students will argue with logic for formal definitions.

(3) It introduces the subject matter to students earlier than was previously thought possible. For example, the notion of sets which was not even mentioned in high schools, is now being taught successfully in schools. As a result the students can know much more things at the earliest time possible.

(4) It integrates the topics in different branches.

Formerly, Algebra, Arithmetic and Geometry were treated as disjoint disciplines. But in new Mathematics attempts have been made to lead a child through certain definitions which are applied in Algebra Arithmetic & Geometry. Once a student acquires knowledge in a certain branch he can find no difficulty in other topics. Using set theory as basis we are trying to build a unified programme through the notion of mapping, relations and functions. We are trying to present Mathematics as an instrument in a broader way than we did in traditional Mathematics.

(5) The new Mathematics have a great emphasis on abstract ideas.

(6) It trains the child in the use of correct precise Mathematical language. As an example, in traditional Algebra we

say the roots of a quadratic equation $ax^2+bx+c=0$ are rational if b^2-4ac is a perfect square. But it is actually not so correct. Consider the equation $x^2+\sqrt{5}x+1=0$. It has no rational root even $b^2-4ac=1$ which is a perfect square. In new Mathematics we say more clearly that the roots of $ax^2+bx+c=0$ are rational if a, b, c are rational and b^2-4ac is the square of a rational number.

(7) New Mathematics leads to clarify basic concepts. Conventional Mathematics places greater stress on step by step description and long simplification. On New approach applies rules to obtain result by short cuts without confusion. For example to find the H.C.F. of 12, 30 & 42, we proceed as follows with the help of set theory.

Set of factors of 12 = 1, 2, 3, 4, 6, 12

Set of factors of 30 = 1, 2, 3, 5, 6; 10, 15, 30

Set of factors of 42 = 1, 2, 3, 6, 7; 14, 21, 42.

Now out of these we select the set of common factors. Here it is (1, 2,

3, 6). The highest in the common factor is 6 which is the H.C.F. of 12, 30 and 42. It is therefore more advantageous than working out by actual division. In the same way other things can be solved more easily.

It has been seen that the vast growth of Mathematics during the past century has not been confined to simple extension of the existing knowledge, but rather many of the recent discoveries have of such fundamental importance that they have led to new conceptions of the very nature of Mathematics.

Guest Section :

The following distinguished personalities visited our college during 1976-77.

Mr. Gauri Handique, Geologist, Oil India Ltd., Duliajan, who delivered a lecture on Oil Exploration.

Mrs. L. Handique, spoke about Education System in Russia.

Mr. Bhaben Baruah, noted litterateur, delivered a talk on modern poetry.

(We could not collect articles from Mr. Gauri Handique and Mr. Bhaben Baruah in time. Our apologies for them.)

EDUCATION SYSTEM IN SOVIET UNION

Mrs. Tatiana Handique

I am very glad that you have given me the privilege to deliver a talk on the subject "Soviet Education System". But I am afraid whether I would be able to express what I wish to tell you due to lack of my good knowledge in English.

2. Before talking about education system in the Soviet Union, I must mention about the statement made by the great Russian scientist Dmitri Mendeleev who stated "I dream the ideal solution of mass education like this : there should be a wide system of educational establishments—from schools in the villages right upto the universities, established and conducted by the Government. All able persons should get opportunity for science education." This was stated by the scientist at a time when "the ideal solution of the mass education" seemed to be as impracticable as a mission to the planets.

3. The dream of the great scientist has come into reality in the Soviet Union. The illiteracy of the common man had been liquidated within a short period after the GREAT OCTOBER REVOLUTION of 1917. This was possible only because of the ideal measures/planning taken up by the Government. The Soviet Government esta-

blished organisations and committees in villages, farms, towns and factories and also introduced compulsory education—first 4 years primary education, from 1949 seven years, then from 1961 it was made 8 years and last year 10 years compulsory secondary education.

4. In the Soviet Union, children are enrolled in schools when they are 7 years old. Before joining the school, the children spend their time in the kindergartens where they learn to read and write. Almost all parents send their children to the kindergartens, for which they have to pay only 12 rubbles (Rupees 105) per month for food and other expenses. The minimum earning per month of an ordinary worker is 75 rubbles (Rupees 656).

5. It is worth-mentioning that the academic year begins in all the schools, colleges, universities and other educational establishments all over the country on the same day that is on 1st September of every year, which can be called as 'Day of Education'. The children of 7 years old for the first time step into the temple of learning, the other students after a long summer holiday start their studies in schools, colleges and universities with vigour and a

fresh mind on the same day.

6. The programme of school education in the Soviet Union is formulated in such a way that it prepares a team of youth for the job, to choose their profession in life, to continue higher studies and to get acquainted with the latest achievements in science and technology.

7. At present, the Soviet education system comprises over 180,000 schools where more than 50 million students of different nationalities of the country get their education. More than 3 million teachers work in these schools. The school education system also includes 411 teachers' training schools, 202 teachers training colleges, 55 universities where teachers get training and also many higher training institutes.

8. After completing the 8-year education in school, a young man can continue his study in secondary school or in special training-cum-secondary school, or in a specialised technical school. If he takes up a Job at a factory, he may continue his education at an evening or extra-mural school. In that event he is entitled to special benefits.

9. A young man after his secondary school may enter into a higher educational establishment. On the other hand, he may obtain higher education through extra-mural course without giving up his job at the factory. Such an extra-mural student also gets special benefits—paid leave for 10 days twice a year for examinations; one day of his five-day working week for independent studies for which he is paid 50% of his average daily earnings, and fully paid leave for four months for writing his diploma-thesis, and other benefits. Under such

conditions, one can complete his higher education in an institute.

10. I must emphasise here that in Soviet Union education is free from school upto post-graduate studies. Moreover, practically everyone who needs a state grant gets it. And if a student passes his examinations with excellent marks throughout, he gets higher personal grants, the highest of them being the Lenin Grant. Students are given vouchers to sanatoriums, holiday homes and sports camps either free or at 30 per cent of their price. All expenses involved are met by the state or trade unions.

11. At the institutes, young people are trained to become not only experts in their respective fields, but social workers as well. During the holidays or when it is needed, young people irrespective of sex are sent to collective farms and factories to help in harvesting, construction of houses etc. By doing so, young people come to know the real life in the farms and to realise the responsibility of helping their own countrymen.

12. Today, the country's 824 higher educational establishments and 4,200 secondary specialised schools have a total population of over 9,000,000. Each Soviet Republic has a wide network of universities and institutes.

13. At Soviet higher educational establishments, there are about 300 bureaus where students learn designing and thousands of scientific societies are functioning, where the students are engaged in all kinds of technical education and reasearch. Thousands of technical ideas, often coming from students, have already been used to booster the national economy. The students and young scientists are given awards for

their best research work by the USSR Government.

14. At higher educational establishments, young people are also trained to become public figures. Students' Self-Government "Komsomolsk—Organisations" are highly developed in the USSR. These organisations work for the welfare of the students as well as for the country.

15. It was earlier mentioned that Mendeleev's dream of giving opportunity of learning to all able persons has come into reality in this vast country. This is possible because of the fact that every Soviet citizen, whether he is an academician, a professor or an ordinary manual labourer, has the opportunity of giving a proper education to his children so that they can achieve their ambition in life and the Soviet people are firm believers in the dignity of labour.

REPORTS OF THE SECRETARIES

DIGBOI COLLEGE STUDENTS' UNION

1976-77

General Secretary :

At the very beginning of my secretarial report, I have the proud privilege to offer my heartiest gratitude to the student friends who gave me the opportunity to serve them as their General Secretary of the Digboi College Students' Union for the year, 1976-77. I am grateful to the students for their co-operation as also to my Union colleagues for their help in the smooth functioning of the Union.

Our Annual College Week Festival was held from the 21st to 28th November, 1976 with a lively programme. On the 21st November '76 Mr. Dipok Banerjee hoisted the College flag in the Refinery ground. He was the ex-student of Digboi College and also a good sports man. The prize distribution ceremony was held on the 28th November '76. Mr. J. Baruah, A.P.O., Margherita was the Chief Guest on the prize distribution ceremony where Principal, P. K. Bhuyan, presided over the function. Mr. Baruah in his address called upon the students to come forward with strong determination to solve the problems of the country. He advised the students that they should work ceaselessly and unitedly.

In the month of December the inter-college music competition was held at Sibsagar, where the students of our College took part. Some students of our College took part in the Inter-College Debate Competition which was held at Dergaon in the month of January, 1977.

The Annual Parting Social of the College was held on 25th March '76 under the presidency of Shri P. K. Bhuyan, Principal of our College where Dr. C. N. Sharma, the Chief Medical Officer of Assam Oil Company, Digboi acted as the Guest in chief. Dr. Sharma, in his speech requested the students for keeping cordial relationship with the teachers. I am really grateful to Doctor Sharma because he spent his valuable time with us on that day.

With deep sorrow I recorded here the loss of two noble sons of Assam one after another in the interval of two months, viz., Shri Fakhruddin Ali Ahmed, the President of India who died in February and Shri Hem Baruah, a former M.P. of Indian Parliament, who died in April. We expressed our heartfelt grief in the condolence meetings organis-

ed by the professors and students of the College.

Now, I am going to discuss some of our students' problems which are yet to be solved. Firstly the College library room is very small in comparison to the needs of a full-fledged College. We hope the College authority will kindly look into the matter.

Secondly, in the absence of a permanent Auditorium and a college field we face so many troubles and also we have to spend more than the due. So the College authority should pay attention to these two needs also.

Thirdly, it is also very essential for the development of the College to include student members in the Governing Body as far as possible and the Government of Assam be urged to make the necessary provision.

Fourthly, immediate and necessary action should be taken to build a new Girls' Common Room at a suitable site.

Fifthly, College Canteen is most necessary for the students and also Teachers. So our College authority is requested to build a permanent Canteen at a very early date.

At the end, I admit that our College development fee was increased last year from Rs. 20.00 (Rupees twenty only) to Rs. 25.00 (Rupees twenty five only), but still the approach road to the College is much below standard. So I earnestly request our College authority that our development fee be uti-

lized for the proper development of the College.

I also very proudly record here last year's very brilliant results. I think, it happened only for our teachers because they teach the student as earnestly as possible. Further, I request my student friends to set up a very good record in the next University Examinations as well as in their manners and behaviour so that the fame of our college is enhanced.

Finally, I am grateful to our Principal, Mr. P. K. Bhuyan, the Union President and my Union Professor In-charge, Mr. R. Hussain for the fruitful advice and proper guidance and also to all professors for their kind help and inspiration in the discharge of my duties.

In fine, I must acknowledge to the girl students who helped me in all functions to discharge my duties smoothly. I am grateful to them for their helping hand and sincere co-operation.

I announce very proudly that our Principal Mr. P. K. Bhuyan got Doctorate Degree this year. I hope he will try to improve the college in every side as he has been doing all along.

Once again my best wishes to all my friends. May God bless us with brighter to-morrow.

With thanks.

Shri Kamal Dutta,
General Secretary.

General Sports Secretary :

First of all, I express my gratitude and thankfulness to all my friends for electing me as the General Sports Secretary, 1976-77.

This year our annual sports meet was held on and from 22th November 1976. It was inaugurated by a student and re-known player Shri Bikash Paul Choudhury, P.D. 1st year Arts who was adjudged the best sportsman of the year 1975-76. Principal Dr. P. K. Bhuyan presided over the function. A large number of students participated in the sports. It was held in true spirit of the sports. Our college team also participated in the Inter College sports meet in the Dibrugarh University and won a number of awards.

Minor Games Secretary :

I offer my hearty thanks and gratitude to all my college student friends for electing me as their Minor Games Secretary for the session 1976-77 and may I pray that omission and commissions be forgiven and forgotten.

Like the previous year this year also our college week functions were held. In my section Table Tennis, Bad-Minton and Volley Ball competition was held. A large number of students participated in these competitions. Mr. Bhupendra Singh Arora, has retained the "Triple Crown" title in Badminton.

Our college Badminton team participated in the 5th Inter College Badminton compe-

During the sports festival a large number of my friends helped me in conducting the sports and in other activities. General sports incharge Prof. U. Konwer also helped and advised me in all possible ways. Other Professors also helped and advised me in conducting the sports smoothly. I convey my deep gratitude to all of them. Finally I beg excuse for all my omissions & commissions.

Thanks,

Your dear friend,
Mr. Bhim Prasad Upadhyaya,
General Sports Secretary,
P.D. 1st Year Arts,
Digboi College.

tion of Dibrugarh University and was placed in the runners-up position.

I congratulate all the winners and participants, who made the college week function a success.

Before concluding my report I would like to offer my heartiest thanks and gratitude to Prof.-in-charge of Minor Games section, Sri S. K. Kar for his valuable help and guidance.

Thanking you,

Dhruba Dey,
Secretary, Minor Games Section,
1976-77.

Major Games Secretary :

Before starting my report I would like to offer my heartiest gratitude to all the students of Digboi College for electing me as the Major Games Secretary of Digboi College Students' Union for the session 1976-77.

I started my term, normally introducing first, the Inter Class Cricket competition in the month of November 1976. This year I could run the competition smoothly and successfully with the help and co-operation of Arunabh, Sailen, Jayanta and others, for which my thanks go to them. In the above competition, P.D. First year Science team claimed the championship defeating P.D. Second year Science in the final.

Boys' Common Room Secretary :

At the very beginning I am taking the liberty of conveying my heartiest thanks to the students community of Digboi College for electing me to Digboi College students union as Boy's Common Room Secretary for the session 1976-77.

On election, I shouldered the responsibility with zeal and enthusiasm to serve the students community of Digboi College in the capacity of Boys Common Room Secretary. In this regard I may mention that I was quite fresh for shouldering such responsibility in my life. However, I have tried my best to provide essential Common Room requirements for recreation of the students. Due to limited resources of our College Union,

Another interesting cricket match was played between the Principal's team and the General Secretary's team. The Principal's team won the match.

Before I conclude, I would like to express my gratitude to Prof. S. S. Ray Choudhury ; Prof.-in-charge Major Games section, for his advice and guidance.

Lastly, I wish a grand success of the section.

Thanking you all again.

Jaga Mohan Borah,
Secretary, Major Games 1976-77.

I must confess that I could not meet all the demands of the students for which I beg their pardon. Prof. G. Ahmed, who was in-charge of my Portfolio helped me in all possible ways. I am grateful to him.

During my tenures as Boys' Common Room Secretary, I had only one good occasion, i.e. College week celebration which was held with effect from 21st November 1976 to 28th November 1976 to organize two events of Indoor games viz. Carrom and Chess independently. Maximum numbers of competitors joined the events and we could achieve the highest standard. In this connection I would like to thank my friends Sarvashri Zahid Zaman Ahmed,

Ganga Ram Dutta, Kushal Hazarika, Arunava Choudhury and Tamuli brothers, Taufiq Hussain, Jogesh Baruah and many others, who have extended their sincere help in organising and conducting these events systematically and successfully.

Apart from this, being an active member of the college students Union, I was closely associated with the whole machinery of College Union in organising and conducting college week celebration and other normal activities successfully. From these activities, I gained valuable experiences in my life, which will help me in shouldering greater responsibilities in future.

Music Secretary :

At the introduction I extend my heartfelt thanks to all my student friends for giving me the opportunity to serve them as Music Secretary of our Union for the session 1976-77 I have tried my best to keep the good will with faith and confidence laid upon me by my student friends.

Friends, you think yourselves, every year we face so many difficulties in arranging functions, due to lack of a permanent stage. I hope the college authority will soon take up steps to erect a permanent stage.

This year our college week function began on 21st November '76 and was extended over a week. I organised both vocal and

In the long run, I am conveying my sincere gratitude to the members of the Digboi College students Union as well as the students community of Digboi College for their sincere co-operation and help extended to me for efficient functioning. I am also grateful to Prof. G. Ahmed, Prof.-in-charge of Boys' Common Room section for his kind help and guidance.

With thanks.

Bhuban Ch. Baruah,
Boys' Common Room Secretary,
Digboi College Students Union.
1976-77.

instrumental programme. This year our musical programme was a standard one. The competition achieved an all round success. The best singer prize was awarded to your secretary. Our music team also participated in the inter college Music competition held at Sibsagar College and won a number of prizes. Finally I convey my gratefulness to Prof. M. Bharali, Prof. T. Hazarika and Prof. G. Ahmed for helping me in all possible way.

I also thank my friends.

Jitendra Debnath
Music Secretary, 1976-77.

Gymnasium Secretary :

The Gymnastic activities of our college have not yet taken a decisive shape, yet we, the students are trying to utilize the meagre resources available for this purpose. Like the previous years, this year also we have arranged the annual Body building, weight lifting, power lifting and Yogasana daksas competition among the students of the college. Many students participated in these competitions. It is very encouraging to note that students and teachers showed too

much interest in these events.

I hope that the students will try hard next year to build up a permanent gymnasium at the premises of the College with the help of our respected Principal.

Rajendra Kumar Mili,
Gymnasium Secretary, D.C.S.U.,
1976-77.

Social Service Secretary :

At first I deliver my gratitude to all the student of Digboi College, who elected me as a social service secretary and showed me sympathy and gave me good suggestion during the period of 1976-77. By the by I express my best regards to my incharge Prof. T. K. Sanyal who helped me in every moment by his advice. I could not do much for the betterment of my studentmates. I beg excuse for that. I with my friend staff, cleaned the college campus before college week. I distributed certificates among the social workers and was offered two special trophy for the best social worker. I tried my level best to help every secretary to carry on their office. This year "Assam Star Theatre" staged

their dramas at refinery ground for the benefit of our College. All secretaries were present there to receive the audience. I also did the same. Besides I am grateful to General Secretary Mr. Kamal Dutta who helped me in very many times with his own suggestion. Lastly my request to every student of Digboi College to excuse me if I did anything wrong during the session.

Thanking you all,

Yours sincerely,
Shri Beda Brata Das,
Social Service Section,
Digboi. College.

Debating and Symposia Secretary :

"DISCOURSE MAKES A READY MAN", said Bacon and keeping this view in mind the Debating & Symposia Section is always regarded as a very important aspect of the College life. I feel myself fortunate to have been elected as the Secretary for the same. I express my whole-hearted thanks to all the student brothers and sisters for entrusting me with such a dignified job.

It was really heartening to notice that the entries received this time for my section in the College Week, were really encouraging. We had eighteen groups for the Group Discussion; twenty-four groups for the Quiz Competition; thirty-four participants for the Debating Competition; and twenty-

Girls' Common Room Secretary :

At first I convey my hearty thanks to all the student-friends who enabled me to bear the burden of Girls' Common Room Secretariate for the session 1976-77. Now, to begin with, my tenure, I have no intention to write elaborately.

In the last College Week, the games of my section attained a good standard—the skill of the girl students was really very admirable. Thanks to my sports-loving girl friends.

Now let me say a few lines about our girls' common room. In comparison to a full-fledged college our girls' common room is not a standard one. Truly speaking, in our College, the number of female students is more than that of the male-students. Therefore, a well-arranged and large girls'

seven competitors for the Extempore Speech. Miss Arundhati Sharma, Pre-Degree Arts, was adjudged the second best debator at the Lions Club of Duliagan Debating Competition. Moreover, Miss Anita Dutta and Mr. Harjit Doogal successfully represented our college team at the Inter-College Debating competition which was held at Dergaon.

To conclude I would like to thank all the teachers and the students and the In-Charge who left no stone unturned to cooperate me to make all my efforts successful.

Binoy Buragohain.

Debating and Symposia Secretary.

common room is a necessity. I hope, before long the college authority will take necessary action for the development of the existing girls' common room.

In conclusion, I offer my hearty thanks and gratitude to my Prof.-in-charge, Smti. L. P. Buragohain for her valuable help and guidance. My thanks also goes to my student friends Sri Kamal Dutta, (G.S.), Sri Bhuban, Irfan, Bhim, Jaga, Arundhati and Dipti.

Hoping for a brighter tomorrow for our college.

Anita Dutta,
Secretary,
Girls' Common Room
1976-77.

150
 160
 900
 150
 2400
 600
 1800

3

1500
 1000
 2000
 2700

Edited and Published by Sri Pradip Bhukan
 on behalf of the Editorial Board, D.C.S.U.
 1976-77 and printed at
 Print Craft Private Limited, Digboi, Assam.